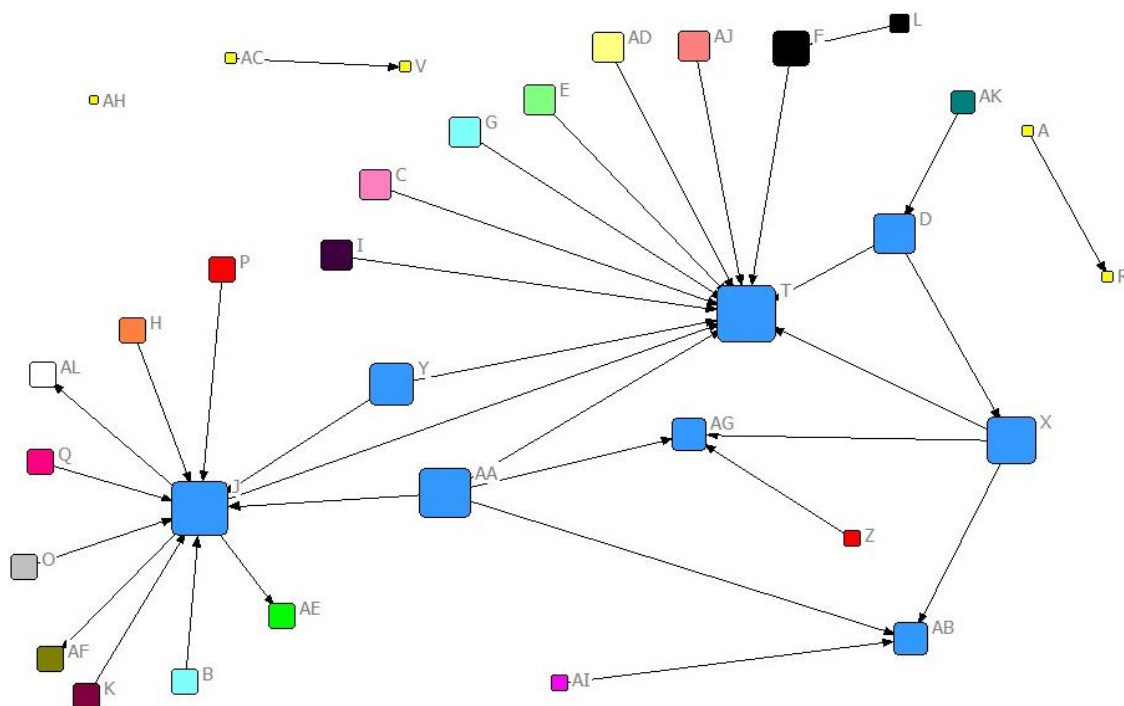

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ, ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η δικτύωση στις Ομάδες Παραγωγών: η περίπτωση δύο Ο.Π. στην
Ιεράπετρα, Ν. Λασιθίου»**

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Α. ΜΑΚΡΗ

Επιβλέπων καθηγητής:

Αλέξανδρος Κουτσούρης, Αναπληρωτής Καθηγητής Γ.Π.Α.

ΑΘΗΝΑ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013

**ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ, ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η δικτύωση στις Ομάδες Παραγωγών: η περίπτωση δύο Ο.Π. στην
Ιεράπετρα, Ν. Λασιθίου»**

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Α. ΜΑΚΡΗ

Επιβλέπων καθηγητής:

Αλέξανδρος Κουτσούρης, Αναπληρωτής Καθηγητής Γ.Π.Α.

ΑΘΗΝΑ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η δικτύωση στις Ομάδες Παραγωγών: η περίπτωση δύο Ο.Π. στην
Ιεράπετρα, Ν. Λασιθίου»**

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ Α. ΜΑΚΡΗ

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αλέξανδρος Κουτσούρης, Αναπληρωτής Καθηγητής Γ.Π.Α. (επιβλέπων)

Λεωνίδα Καζακόπουλος, Καθηγητής Γ.Π.Α.

Κωνσταντίνος Τσιμπούκας, Καθηγητής Γ.Π.Α.

ΑΘΗΝΑ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013

Στη ΘΕΩΝΗ,
που μας «άφησε» πολύ νωρίς.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική διατριβή έχει ως αντικείμενο τη μελέτη της δικτύωσης των μελών Οργανώσεων Παραγωγών μέσα από τις σχέσεις αλληλεπίδρασης που αναπτύσσονται μεταξύ των παραγωγών που μετέχουν σε αυτές. Τα μέλη των Οργανώσεων αναπτύσσουν κάποιο επίπεδο σχέσεων, που κατά βάση αφορούν στη διαχείριση της παραγωγής τους, με πιθανές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της γνώσης τους και στην καινοτομία.

Για τη διεξαγωγή της μελέτης πραγματοποιήθηκε εμπειρική έρευνα στις Οργανώσεις Παραγωγών οπωροκηπευτικών «Α.Σ. Νότος» και «Α.Σ. Κάμιρος-Κρητικό Περιβόλι» που εδρεύουν στο δημοτικό διαμέρισμα της Ιεράπετρας της Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου Κρήτης, με προσωπικές συνεντεύξεις με τους παραγωγούς.

Μελετήθηκαν ζητήματα που αφορούσαν στις σχέσεις των μελών μέσα στις Οργανώσεις Παραγωγών, τα πιθανά οφέλη της δικτύωσης στην ανάπτυξη της γνώσης και στη διάχυση της καινοτομίας καθώς και η επίδοση της συλλογικής δράσης σε επίπεδο Οργάνωσης. Η εργασία επικέντρωσε στη μελέτη της ροής της πληροφορίας μεταξύ των παραγωγών-μελών της κάθε Οργάνωσης. Με τη μέθοδο της ανάλυσης κοινωνικών δικτύων αναλύθηκαν τρεις τύποι δικτύων (υδροπονίας, καινοτομίας και νέας πληροφορίας) σε κάθε Οργάνωση.

Από την έρευνα προέκυψε ότι στη μια Οργάνωση Παραγωγών η πλειοψηφία των μελών της συμμετείχαν στα δίκτυα επικοινωνίας και οι ηγέτες της αναγνωρίστηκαν ως καινοτόμοι αγρότες καθώς και ότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ροή της πληροφορίας. Στην άλλη Οργάνωση διαπιστώθηκε μειωμένη συμμετοχή των μελών στα δίκτυα επικοινωνίας καθώς και απουσία του Προέδρου της από όλα τα ζητήματα που εξετάστηκαν. Επιπλέον εμφανίζεται εξαρτημένη για κάποια θέματα από τους ηγέτες της άλλης Οργάνωσης. Η συλλογική δράση θεωρήθηκε από τα μέλη και των δύο Οργανώσεων αποτελεσματική.

Διαπιστώθηκε η χρησιμότητα της ανάλυσης δικτύων αφενός στην κατανόηση του τρόπου λειτουργίας μιας Οργάνωσης Παραγωγών και αφετέρου στον εντοπισμό φαινομένων «αποστασιοποίησης» μελών των Οργανώσεων.

Λέξεις κλειδιά: *Οργανώσεις Παραγωγών, Δίκτυα, Δικτύωση, Ανάλυση Κοινωνικών Δικτύων, Α.Σ. Νότος, Α.Σ. Κάμιρος-Κρητικό Περιβόλι.*

ABSTRACT

This dissertation introduces an explicit study on the networking approaches of the members of Producers' Organisations via their interactive relationships. Members of those Organisations do rather develop a level of interaction mainly relating to the management of their production which precipitates the development of their knowledge and innovation.

In conducting the study, there was an experiential research on Fruit and Vegetable Producers' Organisations, namely "A.S. Notos" and "A.S. Kamiros - Cretan Orchard" situated in the municipal district of Ierapetra in the regional section of Lasithi, Crete, and involved face-to-face interviews with the producers.

Issues regarding the members' interrelations in the Producers' Organisations were studied as well as the potential benefits of developing networks, the diffusion of innovation, and, the performance of collective action on Organizational level. The study focused on the flow of information between the producers-members of each Organization. Using the social network analysis method, three types of networks (hydroponics, innovation and new information) were analyzed for each Organization.

The investigation revealed that in a specific Producers' Organisation, the majority of its members participated in communication networks and its leaders were recognized as innovative farmers as they played an important role in the flow of information. In another, a reduced members' participation in communication networks was noted with emphasis in the absence of its President in all the examined issues; the Organisation was also dependent on some issues on the leaders of another Organizations. Collective action was considered by members of both Organizations as effective means of working.

The functionality of network analysis was established in both understanding how a Producers' Organizations operates and identifying phenomena of "estrangement" by members of the Organization.

Keywords : Producers' Organisations, Networks, Networking, Social Network Analysis, A.S. Notos, A.S. Kamiros - Cretan Orchard.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον κ. Αλέξανδρο Κουτσούρη, Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης του Γ.Π.Α. για την επίβλεψη της εργασίας καθώς και για τις πολύτιμες και πάντα καίριες συμβουλές του καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της μεταπτυχιακής μου διατριβής.

Επίσης εκφράζω τις ευχαριστίες μου στους Καθηγητές του Γ.Π.Α., κ.κ. Λεωνίδα Καζακόπουλο και Κωνσταντίνο Τσιμπούκα, που αποτέλεσαν τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής της εργασίας, για την αφιέρωση μέρους από τον πολύτιμο χρόνο τους για την εξέτασή της.

Θα αποτελούσε παράλειψη από μέρους μου να μην ευχαριστήσω τον κ. Αναστάσιο Μιχαηλίδη, Λέκτορα της Γεωπονικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για τη βοήθεια που μου παρείχε σε θέματα σχετικά με το πρόγραμμα NetDraw.

Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Άννα Μίχου, γεωπόνο της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου, για τη συνολική βοήθεια που μου προσέφερε τόσο σε τεχνικά όσο και σε πρακτικά ζητήματα, κατά τη διεξαγωγή της εμπειρικής έρευνας.

Αισθάνομαι ακόμη την υποχρέωση να ευχαριστήσω όλους τους παραγωγούς που συμμετείχαν στην έρευνα και μου παρείχαν πληροφορίες και στοιχεία απαραίτητα για τη διεξαγωγή της, καθώς και τους υπεύθυνους των δύο Οργανώσεων Παραγωγών για τη συνεργασία και πολύτιμη βοήθεια τους.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους μου συμπαραστάθηκαν, καθένας με τον τρόπο του, καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης της εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ABSTRACT	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
Εισαγωγή	11
Κεφάλαιο 1^ο : Δικτύωση και Κοινωνικά δίκτυα	13
1.1. Ορισμοί δικτύου.....	13
1.1.1. Δικτύωση.....	15
1.2 Κοινωνικό Δίκτυο.....	15
1.2.1. Ορισμοί.....	15
1.2.2 Λειτουργίες κοινωνικού δικτύου.....	18
1.2.3 Διαδικασίες κοινωνικού δικτύου.....	19
1.3 Κοινωνική Δικτύωση.....	19
1.4 Δίκτυα Αγροτών.....	19
1.5 Ανάλυση Κοινωνικών Δικτύων (Social Network Analysis - SNA).....	20
1.5.1 Η Μέθοδος Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων.....	22
1.5.1.1 Δεδομένα για την ανάλυση κοινωνικών δικτύων.....	23
1.5.1.2 Αναπαράσταση κοινωνικών δικτύων.....	24
1.5.1.3 Μετρικές της ανάλυσης των γράφων.....	25
1.5.2 Σημασία και πρακτική εφαρμογή της Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων.....	29
Κεφάλαιο 2^ο : Οργανώσεις Παραγωγών	31
2.1 Οργανώσεις Παραγωγών.....	31
2.2 Οργανώσεις Παραγωγών Οπωροκηπευτικών.....	32
2.2.1 Αναγνώριση-Στόχοι-Όροι και Υποχρεώσεις.....	33
2.2.2 Επιχειρησιακά Προγράμματα.....	35
2.3 Οργανώσεις Παραγωγών οπωροκηπευτικών στην Ελλάδα.....	37
Κεφάλαιο 3^ο : Μεθοδολογία Έρευνας	39
3.1 Σκοπός της έρευνας.....	39
3.2 Επιλογή Οργανώσεων Παραγωγών.....	39
3.2.1 Αγροτικός Συνεταιρισμός «ΝΟΤΟΣ».....	40

3.2.2	Αγροτικός Συνεταιρισμός Κάμιρος - «ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ»	42
3.3	Διαμόρφωση ερωτηματολογίου έρευνας.....	43
3.4	Διεξαγωγή της έρευνας.....	44
3.5	Στατιστική επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων	44
Κεφάλαιο 4^ο : Ανάλυση δεδομένων της έρευνας		47
4.1	Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση.....	47
4.1.1	Οργάνωση Παραγωγών «Α.Σ. ΝΟΤΟΣ».....	47
4.1.1.1	Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των παραγωγών.....	47
4.1.1.2	Διαρθρωτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	49
4.1.1.3	Συλλογική δράση.....	53
4.1.1.4	Σχέσεις μελών στο πλαίσιο της Ο.Π.....	63
4.1.2	Οργάνωση Παραγωγών Α.Σ. Κάμιρος - «ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ».....	86
4.1.2.1	Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των παραγωγών.....	86
4.1.2.2	Διαρθρωτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της γεωργικής εκμετάλλευσης.....	88
4.1.2.3	Συλλογική δράση.....	92
4.1.2.4	Σχέσεις μελών στο πλαίσιο της Ο.Π.....	99
4.2	Ανάλυση Κοινωνικών Δικτύων (Κοινωνιογράμματα - Κοινωνιογραφήματα)	116
4.2.1	ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Α - Οργάνωση Παραγωγών «Α.Σ. ΝΟΤΟΣ».....	116
4.2.1.1	Υδροπονία.....	116
4.2.1.2	Καινοτομία.....	131
4.2.1.3	Νέα πληροφορία	142
4.2.2	ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Β - Οργάνωση Παραγωγών Α.Σ Κάμιρος - «ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ».....	157
4.2.2.1	Υδροπονία.....	157
4.2.2.2	Καινοτομία.....	169
4.2.2.3	Νέα πληροφορία	181
Κεφάλαιο 5^ο: Συμπεράσματα-συζήτηση.....		196
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		207
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ		215

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Οργανώσεις Παραγωγών οπωροκηπευτικών	37
Πίνακας 2: Φύλο	47
Πίνακας 3: Ηλικιακή Κατανομή	47
Πίνακας 4: Οικογενειακή Κατάσταση	48
Πίνακας 5: Επίπεδο Εκπαίδευσης	48
Πίνακας 6: Κύρια Απασχόληση	49
Πίνακας 7: Δευτερεύουσα Απασχόληση	49
Πίνακας 8: Προέλευση Οικογενειακού Εισοδήματος	49
Πίνακας 9: Ιδιότητα, Ενοικιαζόμενα, Συνολικά Στρέμματα	50
Πίνακας 10: Καλλιέργειες Θερμοκηπίων και Ελιάς	50
Πίνακας 11: Κτηνοτροφία	51
Πίνακας 12: Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα	51
Πίνακας 13: Λόγοι Σύστασης της Οργάνωσης Παραγωγών κατά σειρά προτεραιότητας	53
Πίνακας 14: Έτη συμμετοχής στην Ο.Π.	54
Πίνακας 15: Λόγοι Ένταξης στην Οργάνωση Παραγωγών	55
Πίνακας 16: Ανταπόκριση της Ο.Π. στους λόγους ένταξής τους σε αυτή	56
Πίνακας 17: Γνώση διαδικασιών λήψης και εφαρμογής αποφάσεων στην Ο.Π.	56
Πίνακας 18: Συμμέτοχη στις διαδικασίες της Ο.Π.	57
Πίνακας 19: Ενημέρωση σε περίπτωση μη συμμετοχής	58
Πίνακας 20: Άποψη των παραγωγών περί της λειτουργίας της Ο.Π.	59
Πίνακας 21: Υλοποιηθείσες νέες δράσεις της Ο.Π.	60
Πίνακας 22: Ωφέλεια από συμμετοχή	61
Πίνακας 23: Συνολική εκτίμηση της συμμετοχής των παραγωγών στην Ο.Π.	61
Πίνακας 24: Μέλος άλλου συλλογικού φορέα	62
Πίνακας 25: Τόπος συνάντησης-συζήτησης	63
Πίνακας 26: Περιοδικότητα συναντήσεων-συζητήσεων	63
Πίνακας 27: Θεματολογία συζητήσεων των μελών	65
Πίνακας 28: Αρχική γνώση περί Υδροπονίας	67
Πίνακας 29: Εφαρμογή υδροπονικής καλλιέργειας	67
Πίνακας 30: Αναζήτηση πληροφοριών μεταξύ των μελών	68
Πίνακας 31: Πρόθεση διανομής γνώσης	68
Πίνακας 32: Εφαρμογή Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης καλλιέργειας	68
Πίνακας 33: Λόγοι εφαρμογής Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (Σ.Ο.Δ.)	71
Πίνακας 34: Έτος έναρξης εφαρμογής Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης	72
Πίνακας 35: Πρωτοπορία ως προς την ένταξη στο Σ.Ο.Δ.	72

Πίνακας 36: Εκπαίδευση για το Σ.Ο.Δ.	73
Πίνακας 37: Φορείς εκπαίδευσης για το Σ.Ο.Δ.	73
Πίνακας 38: Τόπος εκπαίδευσης	73
Πίνακας 39: Αξιολόγηση εκπαίδευσης	74
Πίνακας 40: Κατανόηση απαιτήσεων προτύπου Σ.Ο.Δ.....	74
Πίνακας 41: Ενημέρωση σχετικά με τους κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.)	74
Πίνακας 42: Βαθμός εφαρμογής Κ.Ο.Γ.Π.	75
Πίνακας 43: Βαθμός εφαρμογής ορισμένων αρχών ορθής γεωργικής πρακτικής	78
Πίνακας 44: Οφέλη εφαρμογής Σ.Ο.Δ.	80
Πίνακας 45: Αρνητικά σημεία εφαρμογής Σ.Ο.Δ.	82
Πίνακας 46: Πρόθεση για συνέχιση εφαρμογής Σ.Ο.Δ.....	84
Πίνακας 47: Πρόθεση επέκτασης εφαρμογής Σ.Ο.Δ.....	85
Πίνακας 48: Φύλο	86
Πίνακας 49: Ηλικιακή Κατανομή	86
Πίνακας 50: Οικογενειακή Κατάσταση	86
Πίνακας 51: Επίπεδο Εκπαίδευσης	87
Πίνακας 52: Κύρια Απασχόληση	88
Πίνακας 53: Δευτερεύουσα Απασχόληση	88
Πίνακας 54: Προέλευση Οικογενειακού Εισοδήματος	88
Πίνακας 55: Ιδιότητα, Ενοικιαζόμενα, Συνολικά Στρέμματα	89
Πίνακας 56: Καλλιέργειες Θερμοκηπίων και Ελιάς	89
Πίνακας 57: Κτηνοτροφία	90
Πίνακας 58: Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα	90
Πίνακας 59: Λόγοι Σύστασης της Οργάνωσης Παραγωγών κατά σειρά προτεραιότητας	92
Πίνακας 60: Έτη συμμετοχής στην Ο.Π.	92
Πίνακας 61: Λόγοι Ένταξης στην Οργάνωση Παραγωγών	93
Πίνακας 62: Ανταπόκριση της Ο.Π. στους λόγους ένταξής τους σε αυτή	93
Πίνακας 63: Γνώση διαδικασιών λήψης και εφαρμογής αποφάσεων στην Ο.Π.	94
Πίνακας 64: Συμμέτοχη στις διαδικασίες της Ο.Π.	94
Πίνακας 65: Ενημέρωση σε περίπτωση μη συμμετοχής	95
Πίνακας 66: Άποψη των παραγωγών περί της λειτουργίας της Ο.Π.	96
Πίνακας 67: Υλοποιηθείσες νέες δράσεις της Ο.Π.	97
Πίνακας 68: Ωφέλεια από συμμετοχή	98
Πίνακας 69: Συνολική εκτίμηση της συμμετοχής των παραγωγών στην Ο.Π.	98
Πίνακας 70: Μέλος άλλου συλλογικού φορέα	98
Πίνακας 71: Τόπος συνάντησης-συζήτησης	99

Πίνακας 72: Περιοδικότητα συναντήσεων-συζητήσεων	99
Πίνακας 73: Θεματολογία συζητήσεων των μελών	100
Πίνακας 74: Αρχική γνώση περί Υδροπονίας	101
Πίνακας 75: Εφαρμογή υδροπονικής καλλιέργειας	102
Πίνακας 76: Αναζήτηση πληροφοριών μεταξύ των μελών	102
Πίνακας 77: Πρόθεση διανομής γνώσης.....	102
Πίνακας 78: Εφαρμογή Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης καλλιέργειας	103
Πίνακας 79: Λόγοι εφαρμογής Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (Σ.Ο.Δ.).....	104
Πίνακας 80: Έτος έναρξης εφαρμογής Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης	105
Πίνακας 81: Πρωτοπορία ως προς την ένταξη στο Σ.Ο.Δ.....	106
Πίνακας 82: Εκπαίδευση για το Σ.Ο.Δ.	106
Πίνακας 83: Φορείς εκπαίδευσης για το Σ.Ο.Δ.	106
Πίνακας 84: Τόπος εκπαίδευσης	107
Πίνακας 85: Αξιολόγηση εκπαίδευσης	107
Πίνακας 86: Κατανόηση απαιτήσεων προτύπου Σ.Ο.Δ.....	107
Πίνακας 87: Ενημέρωση σχετικά με τους κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.)	107
Πίνακας 88: Βαθμός εφαρμογής Κ.Ο.Γ.Π.	108
Πίνακας 89: Βαθμός εφαρμογής ορισμένων αρχών ορθής γεωργικής πρακτικής	110
Πίνακας 90: Οφέλη εφαρμογής Σ.Ο.Δ.	111
Πίνακας 91: Αρνητικά σημεία εφαρμογής Σ.Ο.Δ.	113
Πίνακας 92: Πρόθεση για συνέχιση εφαρμογής Σ.Ο.Δ.....	115
Πίνακας 93: Πρόθεση επέκτασης εφαρμογής Σ.Ο.Δ.....	115
Πίνακας 94: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου υδροπονίας	117
Πίνακας 95: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου καινοτόμων αγροτών	131
Πίνακας 96: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου νέας πληροφορίας	142
Πίνακας 97: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου υδροπονίας	157
Πίνακας 98: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου καινοτόμων αγροτών	169
Πίνακας 99: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου νέας πληροφορίας	181

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Αναπαράσταση Κοινωνικού Δικτύου	16
Εικόνα 2: Γράφος Πίνακας	24
Εικόνα 3 : Προϊόντα Ο.Π.: cluster (τσαμπί), «βελανίδι», «Kumato»	41
Εικόνα 4: Ντομάτα μεγάλόκαρπη και αγγουράκι τύπου Κνωσού	42

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 1: Γενική απεικόνιση δικτύου υδροπονίας	118
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 2: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής	119
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 3: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας	120
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 4: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου πληροφορίας	121
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 5: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων	122
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 6: Αρχική γνώση και συζήτηση περί υδροπονίας	124
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 7: Τρόπος επικοινωνίας	126
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 8: Σφαίρα επιρροής	127
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 9: Ανάλυση σε συστάδες	128
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 10: Γενική απεικόνιση δικτύου καινοτόμων αγροτών	132
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 11: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής	133
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 12: Κεντρικότητα με βάση την εγγύτητα	134
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 13: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφόρησης για καινοτομίες	135
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 14: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων	136
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 15: Επικοινωνία με τον καινοτόμο αγρότη	137
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 16: Αντικείμενο επικοινωνίας με καινοτόμο αγρότη	138
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 17: Σφαίρα επιρροής	139
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 18: Ανάλυση σε συστάδες	140
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 19: Γενική απεικόνιση δικτύου νέας πληροφορίας	143
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 20: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής	144
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 21: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας	145
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 22: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας	146
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 23: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων	147
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 24: Θέμα νέας πληροφορίας	149
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 25: Τρόπος επικοινωνίας με φορέα νέας πληροφόρησης	151
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 26: Σφαίρα επιρροής	152
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 27: Ανάλυση σε συστάδες	153
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 1: Γενική απεικόνιση δικτύου	158
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 2: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής	159

<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 3: Κεντρικότητα με βάση την εγγύτητα</i>	<i>160</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 4: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου πληροφορίας.....</i>	<i>161</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 5: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων</i>	<i>162</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 6: Αρχική γνώση και συζήτηση περί υδροπονίας</i>	<i>163</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 7: Τρόπος επικοινωνίας</i>	<i>164</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 8: Σφαίρα επιρροής.....</i>	<i>165</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 9: Ανάλυση σε συστάδες</i>	<i>166</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 10: Γενική απεικόνιση δικτύου καινοτόμων αγροτών</i>	<i>170</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 11: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής</i>	<i>171</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 12: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας</i>	<i>172</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 13: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφόρησης για καινοτομίες</i>	<i>173</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 14: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων</i>	<i>174</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 15: Επικοινωνία με τον καινοτόμο αγρότη</i>	<i>175</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 16: Αντικείμενο επικοινωνίας με καινοτόμο αγρότη.....</i>	<i>176</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 17: Σφαίρα επιρροής.....</i>	<i>177</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 18: Ανάλυση σε συστάδες</i>	<i>178</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 19: Γενική απεικόνιση δικτύου νέας πληροφορίας.....</i>	<i>182</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 20: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής</i>	<i>183</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 21: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας</i>	<i>184</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 22: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας.....</i>	<i>185</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 23: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων</i>	<i>186</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 24: Θέμα νέας πληροφορίας</i>	<i>187</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 25: Τρόπος επικοινωνίας με φορέα νέας πληροφόρησης.....</i>	<i>190</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 26: Σφαίρα επιρροής.....</i>	<i>191</i>
<i>ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 27: Ανάλυση σε συστάδες</i>	<i>192</i>

Εισαγωγή

Στις σημερινές συνθήκες όπου η οργάνωση του αγροδιατροφικού συστήματος συντελείται σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομική φάση διαφαίνεται ότι η μόνη αντίσταση του αγροτικού κόσμου είναι η οργάνωση του. Οι οργανώσεις των αγροτών που διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη και τη διαχείριση των αγροτικών περιοχών αποτελούν και τους βασικούς παράγοντες ένταξης των μικρών παραγωγών στην αγροτροφική αλυσίδα (Hiba El Dahr, 2012).

Οι οργανώσεις των παραγωγών με το ρόλο που διαδραματίζουν στον οικονομικό τομέα μέσω της οργάνωσης της παραγωγής καθώς και στον πολιτικό τομέα, μέσω της εκπροσώπησης και της υπεράσπισης των συμφερόντων τους, εδραιώνουν τη θέση τους στην αγροτροφική αλυσίδα. Επιπλέον το γεγονός ότι επιτελούν και λοιπές λειτουργίες στον κοινωνικό τομέα (στην παιδεία, την υγεία και τον πολιτισμό), ο αντίκτυπος τους στην ανάπτυξη είναι αναμφισβήτητος.

Οι οργανώσεις παραγωγών μπορούν να δημιουργήσουν επιχειρηματικά μοντέλα με υψηλό επίπεδο της οικονομικής αποτελεσματικότητας και επιπλέον της απλής εμπορικής δραστηριότητας που ασκούν, βρίσκονται και στον πυρήνα της αναπτυξιακής διαδικασίας (World Bank, 2007) μέσω των ποικίλων δραστηριοτήτων τους οι οποίες συνδέονται στενά, δια της συλλογικής δράσης, με τη μείωση της φτώχειας, την ενίσχυση της ασφάλειας των τροφίμων, τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων, την αγροτική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα (Bosc et al. , 2002).

Επιπλέον σύμφωνα με τους Blokland και Gouët (2007b), οι οργανώσεις παραγωγών αντιπροσωπεύουν ένα αποτελεσματικό μέσο επικοινωνίας και πληροφόρησης, λόγω των εκτεταμένων κοινωνικών τους δικτύων και των πολλαπλών διασυνδέσεων μεταξύ των μελών που συμμετέχουν σε ενώσεις, αντιπροσωπείες, κ.λπ. σε διάφορα επίπεδα.

Πολλές μελέτες έχουν τονίσει τη σημασία των κοινωνικών δικτύων στις διαδικασίες μάθησης από την πλευρά των αγροτών και πιο συγκεκριμένα την ομότιμη επικοινωνία (peer to peer) εντός των ομάδων των αγροτών (Matuschke, 2008). Άλλοι συγγραφείς έχουν θεωρήσει ότι τα δίκτυα των αγροτών δεν αποτελούν μόνο κανάλια διάδοσης της πληροφορίας αλλά επίσης και χώρους διαπραγμάτευσης της πληροφορίας, όπου οι δρώντες επιχειρούν να εμπλέξουν και άλλους στην υλοποίηση της καινοτομίας (Callon, 1986) και χώρους για τη δημιουργία γνώσης (Leeuwis and van de Ban, 2004).

Ο συνδυασμός της ανάλυσης των δικτύων διαλόγου και της συλλογικής δράσης έχει αποδειχτεί ότι είναι ένας τρόπος προσδιορισμού των δυνατοτήτων συνεργασίας στις οργανώσεις παραγωγών. (Faysse, Sraïri and Errahj, 2012)

Στην παρούσα διατριβή έγινε μια προσπάθεια μελέτης των δικτύων επικοινωνίας στο πλαίσιο Οργανώσεων Παραγωγών (Ο.Π.) η οποία συνδυάζει την ανάλυση αυτών των κοινωνικών δικτύων με μία εκτίμηση της επίδοσης της συλλογικής δράσης. Στο πλαίσιο αυτό, μείζονα πρόκληση αποτέλεσε η καταγραφή και «αναπαράσταση» (μέσω κοινωνιογραφημάτων) του σχηματισμού των δικτύων που αναγνωρίστηκαν μέσα στις Οργανώσεις Παραγωγών.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας επιχειρείται η αναλυτική περιγραφή των δικτύων έτσι ώστε έννοιες περίπλοκες και σύνθετες να γίνουν κατανοητές. Παρατίθενται η εννοιολόγηση του δικτύου και της δικτύωσης, η περιγραφή των διαδικασιών και λειτουργιών τους καθώς και η μέθοδος Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων (*Social Network Analysis*), η οποία χρησιμοποιήθηκε στο ερευνητικό πεδίο της διατριβής.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρονται έννοιες και στοιχεία σχετικά με τις Οργανώσεις Παραγωγών. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας και στο τέταρτο κεφάλαιο η ανάλυση των δεδομένων σε επίπεδο περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων καθώς και Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων (*Social Network Analysis*).

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο συνάγονται ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με τις σχέσεις των μελών των Οργανώσεων Παραγωγών, τα οφέλη της δικτύωσης αυτής στην ανάπτυξη της γνώσης και στη διάχυση της καινοτομίας καθώς και την επίδοση της συλλογικής δράσης

Κεφάλαιο 1^ο : Δικτύωση και Κοινωνικά δίκτυα

Στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η αναλυτική περιγραφή των δικτύων έτσι ώστε έννοιες περίπλοκες και σύνθετες να γίνουν κατανοητές. Παρατίθενται η εννοιολόγηση του δικτύου και της δικτύωσης, η περιγραφή των διαδικασιών και λειτουργιών αυτών καθώς και η μέθοδος Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων (*Social Network Analysis*), δεδομένου ότι είναι μια μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί σε επόμενο κεφάλαιο της διατριβής.

1.1. Ορισμοί δικτύου

Τα δίκτυα αποτελούν ένα ενδιαφέρον και αναπτυσσόμενο πεδίο μελέτης για ένα ευρύ φάσμα επιστημών, όπως είναι η οργανωσιακή θεωρία και συμπεριφορά, η στρατηγική διοίκηση, η δημόσια διοίκηση, η κοινωνιολογία, η πληροφορική, η φυσική κτλ. (Provan, Fish, and Sydow, 2007). Η βιβλιογραφία σχετικά με τα δίκτυα τα τελευταία χρόνια επεκτείνεται συνεχώς και έτσι συναντάται μια ποικιλία άρθρων και βιβλίων, που αποσκοπούν στο να αποσαφηνιστεί τι είναι τα δίκτυα, ποια τα χαρακτηριστικά και η δομή τους, πώς λειτουργούν και πώς αναπτύσσονται.

Ο Chisholm (1998, σελ. 21) ορίζει το δίκτυο ως «ένα σύνολο αυτόνομων οργανισμών που συνεργάζονται, προκειμένου να επιτύχουν στόχους, τους οποίους σε διαφορετική περίπτωση δε θα μπορούσαν να υλοποιήσουν ο καθένας ξεχωριστά». Προσανατολισμός του δικτύου είναι η επίτευξη του οράματος και των στόχων που «δένουν» τους οργανισμούς μεταξύ τους.

Οι Brass et al. (2004, σελ. 795) δίνουν έναν γενικό ορισμό των δικτύων, περιγράφοντάς τα ως «το σύνολο των κόμβων που αντικατοπτρίζουν την ύπαρξη ή μη κάποιου είδους σχέσης μεταξύ των μελών». Επισημαίνουν επίσης ότι ο αριθμός και το περιεχόμενο των σχέσεων που μπορούν να αναπτυχθούν μεταξύ των κόμβων είναι απεριόριστο και τα μόνα όρια που μπορούν να τεθούν είναι «τα όρια της φαντασίας του ερευνητή».

Η Hill, από την πλευρά της, επικεντρώνοντας στο στοιχείο της δημοκρατικότητας στη δομή του δικτύου, θεωρεί πως ένα δίκτυο είναι μια ομάδα ατόμων, οργανώσεων ή/και οργανισμών, όπου δραστηριοποιούνται ενεργά και συστηματικά, σε μη ιεραρχική βάση, γύρω από κοινά θέματα ή προβλήματα, με βάση την αφοσίωση και την εμπιστοσύνη (Hill, 2002).

Ένα δίκτυο δύναται να αναλυθεί: α) από υλικής- οντολογικής πλευράς, καθώς μπορεί να περιλαμβάνει πολλαπλά στοιχεία είτε ομοιογενή είτε ανομοιογενή μεταξύ τους, και β) από λειτουργικής πλευράς, καθώς αναπτύσσει λειτουργική ικανότητα μέσω των διαδράσεων των στοιχείων που περιλαμβάνει, θετικών ή αρνητικών αλληλεξαρτήσεων,

συμπληρωματικότητας-συντονισμού (δράση-δράση) ή ανταγωνισμό-αντιθέσεις (δράση-αντίδραση).

Εκ των ανωτέρω αναφερθεισών πλευρών ενός δικτύου μπορούν να προκύψουν δυο ορισμοί της έννοιας του δικτύου:

- από φαινομενολογική άποψη (ή πραγματολογικά), ένα δίκτυο είναι ένα σύνολο παραγόντων ή φορέων δράσης οι οποίοι ονομάζονται δρώντες (actors) και σχετίζονται μεταξύ τους με κάποια μορφώματα διαδραστικής συμπεριφοράς που ονομάζονται δεσμοί (ties) ή σχέσεις διάδρασης (interactions)
- από τυπική άποψη, (έτσι όπως αυτή αναλύεται μαθηματικά - ιδιαίτερα στη θεωρία των γράφων, graph theory ή αναπαρίσταται μέσω γραφικών οπτικοποιήσεων, virtualizations), ένα δίκτυο αναπαρίσταται από ένα γράφο, ο οποίος αποτελείται από ένα σύνολο κόμβων (ή κορυφών ή σημείων) που συνδέονται μεταξύ τους με κάποια συγκεκριμένα μορφώματα συνδέσμων (links), τα οποία είτε δεν έχουν κατεύθυνση (οπότε είναι ακμές ή γραμμές) είτε έχουν κατεύθυνση (οπότε είναι τόξα).

Καθίσταται σαφές ότι σε περίπτωση **μη ύπαρξης αλληλεπιδράσεων** δεν είναι δυνατή η ύπαρξη δικτύου.

Ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος προσέγγισης των δικτύων, τα οποία συνήθως αντιμετωπίζονται ως μια μάλλον άμορφη έννοια, είναι η προσέγγιση αυτών μέσω παράθεσης κάποιων βασικών χαρακτηριστικών τους.

- Τα δίκτυα αποτελούν μια ειδική περίπτωση συστημάτων, όπου οι εσωτερικές αλληλεξαρτήσεις των στοιχείων τους μεταβάλλονται στο χρόνο (Χατζηαντωνίου 2003, σελ.21).
- Τα όρια τους είναι ασαφή και το σχήμα τους αλλάζει, καθώς νέα μέλη μπορεί να δικτυώνονται ή να προκύπτουν επιπλέον ανάγκες (Clarke and Roome 1999, σελ.298).
- Χαρακτηρίζονται κατά περίπτωση από αμοιβαιότητα, χαλαρότητα και α-τυπικότητα σχέσεων, από αυτονομία αλλά και αλληλεξάρτηση, από έντονες διαδικασίες μεταφοράς γνώσης και συνεργασία.
- Διαμορφώνονται πάνω σε κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις οι οποίες διέπονται από εμπιστοσύνη και ασφάλεια (Saxena 2005, σελ.279).
- Σε γενικές γραμμές ένα δίκτυο αποτελεί μια εθελοντική και ελαστική δομή προσανατολισμένη προς τις ανάγκες των μελών της και στηρίζεται στη συμφωνία κοινών στόχων και κανόνων (Χατζηαντωνίου 2003, σελ.21).

Ο όρος δίκτυο γενικά μπορεί να αναφέρεται σε οποιαδήποτε αλληλοσυνδεόμενη ομάδα ή σύστημα και έτσι μπορούν να αναγνωριστούν διάφοροι τύποι δικτύων όπως αυτά μεταξύ επιχειρήσεων, οικονομικά και κοινωνικά δίκτυα κλπ.

1.1.1. Δικτύωση

Η δικτύωση δύναται να οριστεί ως «η δημιουργία ή/και η διατήρηση ομάδων / συστάδων οργανισμών με σκοπό την ανταλλαγή, τη δράση ή την παραγωγή μεταξύ των οργανισμών-μελών» (Alter and Hage, 1993). Οι Sawhney και Parikh υπογραμμίζουν το πλεονέκτημα της δικτύωσης και της συνεργασίας τονίζοντας πως «είναι η δίοδος για την πληροφορία» (2001, σελ. 80).

Σε γενικές γραμμές ως πράξη *Δικτύωσης* ορίζεται η φυσική ή ηλεκτρονική διασύνδεση φυσικών ή νομικών προσώπων με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών ή/και τεχνογνωσίας ή/και την ανάπτυξη κοινής δράσης.

1.2 Κοινωνικό Δίκτυο

1.2.1. Ορισμοί

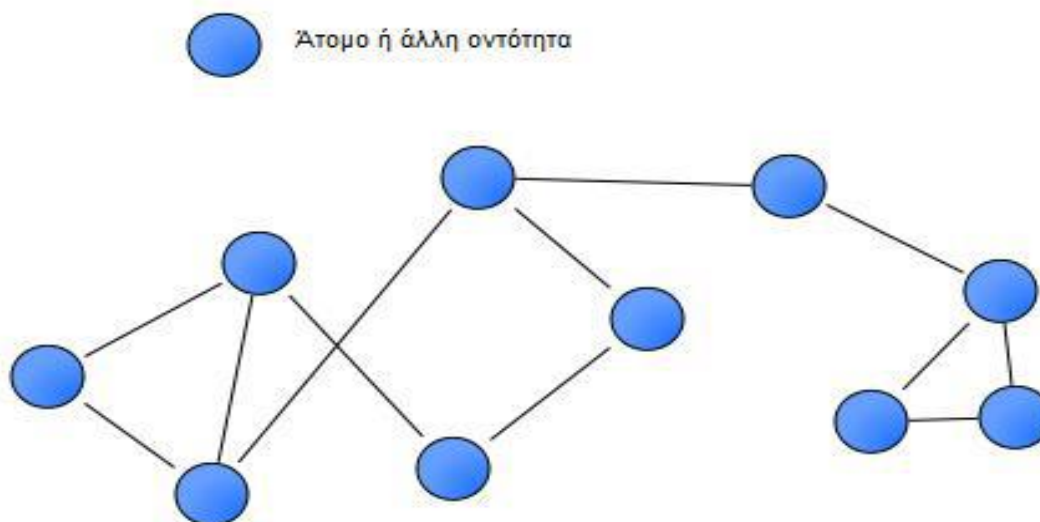
Η έννοια του κοινωνικού δικτύου χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα σύνολο δραστηριών που διασυνδέονται και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Το κοινωνικό δίκτυο αφορά σε μία κοινωνική δομή που αποτελείται από *κόμβους*, οι οποίοι εκπροσωπούν φυσικά πρόσωπα ή οργανισμούς και από τις *διασυνδέσεις* αυτών των κόμβων. Οι συνδέσεις αυτές αντιπροσωπεύουν τις *δυσιαδικές*¹ σχέσεις (αλληλεπιδράσεις) που συνδέουν τις κοινωνικές μονάδες (κόμβους) του δικτύου. Οι σχέσεις αυτές μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες όπως π.χ. οι φιλίες, τα κοινά ενδιαφέροντα, τα κοινά οράματα, οι εμπορικές συναλλαγές και οτιδήποτε μπορεί να συνδέσει δύο ή περισσότερους ανθρώπους στο πλαίσιο της καθημερινότητας. Τα μέλη του κοινωνικού δικτύου είναι συνήθως άτομα της οικογένειας, φίλοι και γνωστοί.

Σε ένα κοινωνικό δίκτυο κάθε μονάδα ονομάζεται συνήθως **κοινωνικός δρών** (social actor) και μπορεί να αντιστοιχεί σε ένα υποκείμενο ή και σε ένα σύνολο κοινωνικών υποκειμένων (με την προϋπόθεση ότι δεν είναι ανενεργά) τα οποία συγκεντρώνουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά ή/και ενδιαφέροντα ή σε μια συλλογικότητα (όπως ένας οργανισμός, ένας δικτυακός χώρος-blog, ή ακόμη και ένα κράτος). Ο κοινωνικός δρών

¹ Στην κοινωνιολογία, μια *δυσίαδα* είναι μια ομάδα από δύο άτομα, η μικρότερη δηλαδή δυνατή κοινωνική ομάδα. Ως επίθετο, το «δυσιαδική» περιγράφει την αλληλεπίδρασή τους.

αναπαρίσταται, στο πλαίσιο της οπτικοποίησης των κοινωνικών δικτύων, συνήθως ως ένα σημείο (ή κόμβος-node). Η σχέση μεταξύ δύο σημείων αναπαρίσταται ως μια σύνδεση ή μια ροή μεταξύ αυτών. (Martino and Spoto, 2006, σελ. 53).

Η απλούστερη μορφή (αναπαράσταση) ενός κοινωνικού δικτύου είναι ένας «χάρτης» όλων των δεσμών μεταξύ των κόμβων που μελετώνται. Το δίκτυο δύναται επίσης να χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό του κοινωνικού κεφαλαίου των επιμέρους δρώντων.

Εικόνα 1: Αναπαράσταση Κοινωνικού Δικτύου

Η έννοια των κοινωνικών δικτύων σε επιστημονικό πλαίσιο χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον κοινωνικό ανθρωπολόγο John A. Barnes, το 1954 στο άρθρο του «*Class and Committees in a Norwegian Island Parish*».

Πληθώρα ορισμών έχουν δοθεί σχετικά με το τι είναι ένα κοινωνικό δίκτυο.

- Για τους Christakis and Fowler (2009), ένα κοινωνικό δίκτυο είναι ένα οργανωμένο σύνολο ατόμων που αποτελείται από δύο είδη στοιχείων: τους ανθρώπους και τις μεταξύ τους διασυνδέσεις.
- Σύμφωνα με τον Χτούρη (2004), τα κοινωνικά δίκτυα ορίζονται ως τα «πολυδιάστατα συστήματα επικοινωνίας και διαμόρφωσης της ανθρώπινης πρακτικής και της κοινωνικής ταυτότητας»
- Ενώ για τους Walker, MacBride, and Vachon (1977), κοινωνικό δίκτυο είναι το άθροισμα των προσωπικών επαφών μέσω των οποίων το άτομο διατηρεί την κοινωνική του ταυτότητα, λαμβάνει συναισθηματική υποστήριξη, υλική ενίσχυση

και συμμετοχή στις υπηρεσίες, έχει πρόσβαση στις πληροφορίες και δημιουργεί νέες κοινωνικές και επαγγελματικές επαφές.

Ο καθορισμός ενός δικτύου συναρτάται πάντα από ένα συγκεκριμένο είδος σχέσεων που συνδέουν ένα ορισμένο και προκαθορισμένο σύνολο ατόμων, αντικειμένων ή γεγονότων (Knoke and Kuklinski, 1982).

Ακρογωνιαίο λίθο για την κατανόηση καθώς και για την ανάλυση των λειτουργιών και των δυνατοτήτων ενός συγκεκριμένου κοινωνικού δικτύου αποτελεί η ύπαρξη πληροφοριών για τις αλληλεπιδράσεις και τις συνδέσεις μεταξύ των μελών του, το οποίο σε τελική ανάλυση βοηθά στον καθορισμό του κοινωνικού δικτύου (Wasserman and Faust, 1997).

Τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν μια εφαρμογή της θεωρίας των δικτύων, η οποία είναι μια περιοχή της επιστήμης των υπολογιστών και της επιστήμης του δικτύου και τμήμα της θεωρίας των γράφων. Η θεωρία δικτύων ασχολείται με τη μελέτη των γραφημάτων ως αναπαραστάσεων των σχέσεων μεταξύ διακριτών αντικειμένων. Η ανάπτυξη της θεωρίας των κοινωνικών δικτύων ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1930. Πιο συγκεκριμένα το 1934 ο Jacob Moreno δημιούργησε τα πρώτα κοινωνιογράμματα (sociograms)² τα οποία ουσιαστικά αντιπροσώπευαν τη χαρτογράφηση των σχέσεων μεταξύ ατόμων απεικονίζοντάς τα με σημεία που ενώνονταν με γραμμές. Οι προσεγγίσεις αυτές τυποποιήθηκαν από μαθηματική άποψη το 1950 και οι θεωρίες και οι μέθοδοι των κοινωνικών δικτύων έγιναν κυρίαρχες στις κοινωνικές επιστήμες από τη δεκαετία του 1980.

Σύμφωνα με τη θεωρία των δικτύων, η δομή ενός δικτύου δύναται να περιγραφεί με τους ίδιους όρους, είτε αναφέρεται σε σχέση φιλίας μεταξύ ατόμων, είτε σε εμπορική σχέση μεταξύ χωρών, παρόλο που οι παράμετροι διαφοροποίησης είναι αρκετές. Στο σημείο αυτό ελλοχεύει ο κίνδυνος απλοποίησης και γενίκευσης της θεωρίας, αλλά ταυτόχρονα αιτιολογείται και η μη σύγκλιση των μελετητών σε έναν κοινό ορισμό ή σε μια μεθοδολογία ανάλυσης και προσέγγισης του συγκεκριμένου κοινωνικού φαινομένου (Kaduchin, 2002, σελ.77).

² Στο βιβλίο του «*Ποιος θα επιβιώσει;*» εμπεριέχονται μερικές από τις πρώτες γραφικές απεικονίσεις των κοινωνικών δικτύων.

1.2.2 Λειτουργίες κοινωνικού δικτύου

Ένα κοινωνικό δίκτυο αρχικά αντιπροσωπεύει έναν πληθυσμό δρώντων οι οποίοι πραγματικά ενεργούν, παρεμβαίνουν, στέλνουν δεδομένα σε άλλα δίκτυα και λαμβάνουν αποφάσεις. Οι ατομικές αποφάσεις των ενεργών μελών *διαμορφώνονται*, τουλάχιστον εν μέρει από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των δρώντων. Οι δρώντες εσωτερικεύουν τις πολλαπλές αλληλεπιδράσεις, τις επεξεργάζονται, τους δίνουν νόημα και τελικά διαμορφώνουν τις ατομικές τους προτιμήσεις. (Watts, 2003)

Τα δίκτυα παρέχουν ευκαιρίες για δράση μέσω *της κυκλοφορίας των πληροφοριών* για τις τρέχουσες δράσεις, τις υπάρχουσες οργανώσεις αλλά και τους ανθρώπους – μέλη, ενώ μπορούν επίσης να μειώσουν τα κόστη (υλικά και μη) που σχετίζονται με τη συμμετοχή. Μπορούν επίσης να διευκολύνουν *την ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων* και να παρέχουν το κατάλληλο πλαίσιο για την κοινωνικοποίηση των ατόμων (Diani, 2003a). Βέβαια, τα δίκτυα δεν είναι απλώς συστήματα δεσμών-συνδέσεων που επιτρέπουν ή περιορίζουν τη συμμετοχή των δρώντων αλλά *διαμορφώνουν επίσης τις μεμονωμένες προτιμήσεις και αντιλήψεις* (White, 1992). Συνεπώς διαμορφώνουν και τα σχετικώς σταθερά χαρακτηριστικά (όπως αξίες και ταυτότητες) αλλά και τα πιο ευμετάβλητα όπως αντιλήψεις και προτιμήσεις δρώντων.

Σύμφωνα με τον Passy (2003), ένας δρών-μέλος ενός δικτύου βρίσκεται εντός μιας διαδραστικής δομής, η οποία του επιτρέπει να καθορίζει και να επαναπροσδιορίζει τα ερμηνευτικά του πλαίσια, τον υποβοηθά στη διαδικασία της κατασκευής και ενδυνάμωσης της προσωπικής του ταυτότητας καθώς επίσης και δημιουργεί πολιτική συνείδηση για ζητήματα πολιτικής δράσης. Η λειτουργία αυτή μπορεί να ονομαστεί και *διαδικασία κοινωνικοποίησης* και δημιουργεί, αρχικά τουλάχιστον, μια θετική προδιάθεση των μελών να γίνουν ενεργά μέλη του δικτύου.

Τέλος τα κοινωνικά δίκτυα επιτελούν μια επιπλέον γενική λειτουργία. Αρκετοί ερευνητές τονίζουν μια κρίσιμη σύνδεση μεταξύ των μεμονωμένων αποφάσεων και των κοινωνικών σχέσεων, καθώς η τελική απόφαση ενός δρώντος στη συμμετοχή σε μια συλλογική δράση επηρεάζεται από τις ατομικές δράσεις των άλλων μελών που συμμετέχουν. Υπογραμμίζεται δηλαδή μια λειτουργία των κοινωνικών δικτύων η οποία θα μπορούσε να ονομαστεί *λειτουργία διαμόρφωσης απόφασης* (Passy, 2003).

1.2.3 Διαδικασίες κοινωνικού δικτύου

Σύμφωνα με τους Oliver και Myers (2003, σελ. 176) υπάρχουν τουλάχιστον τρεις διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα, λόγω των δεσμών που δημιουργούνται σε κάθε δίκτυο: *της επικοινωνίας, του επηρεασμού και της κοινής δράσης*. Τονίζουν δε ότι η σχέση αυτών των διαδικασιών είναι *ιεραρχική*.

Η επικοινωνία δημιουργεί καταρχάς τις προϋποθέσεις για τη διάδοση των πληροφοριών και στη συνέχεια οι δεσμοί λειτουργούν ως φορείς επηρεασμού ανάμεσα στους διασυνδεδεμένους δρώντες. Προφανώς ο επηρεασμός προϋποθέτει επιπλέον επικοινωνία αλλά εμπεριέχει και επιπρόσθετες κοινωνικές διαδικασίες. Τέλος, η κοινή δράση αποτελεί μια 'ακραία' περίπτωση επηρεασμού και αυτό γιατί ως διαδικασία προϋποθέτει την ύπαρξη των δεσμών επηρεασμού - χωρίς αναγκαστικά η ύπαρξη των δεσμών αυτών να καταλήγει αυτόματα σε κοινές δράσεις.

1.3 Κοινωνική Δικτύωση

Με τον όρο Κοινωνική Δικτύωση εννοείται η πρακτική της αύξησης του αριθμού των κοινωνικών επαφών ενός ατόμου με τη δημιουργία συνδέσεων (επαφών) με νέα άτομα. Αφορά δηλαδή στη συγκέντρωση ή συμμετοχή των ατόμων σε συγκεκριμένες ομάδες, όπως για παράδειγμα οι αγροτικές κοινότητες, οι γειτονιές, οι χώροι εργασίας, τα πανεπιστήμια και τα σχολεία.

Θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η κοινωνική δικτύωση έχει τις ρίζες της στις συναθροίσεις των ανθρώπων των σπηλαίων οι οποίοι συγκεντρώνονταν γύρω από φωτιές και αντάλλαζαν ιστορίες κάνοντας χρήση λέξεων ή και ακόμη εικόνων. Οποιαδήποτε δραστηριότητα κατά την οποία οι άνθρωποι μοιράζονταν τις ιστορίες τους και επηρέαζαν άλλους ανθρώπους μπορεί να θεωρηθεί ως κοινωνική δικτύωση και τα μέσα που χρησιμοποιούσαν όπως λέξεις, εικόνες, σήματα καπνού κ.α. μπορούν να θεωρηθούν ως κοινωνικά μέσα.

1.4 Δίκτυα Αγροτών

Σχετικά με τα δίκτυα αγροτών έχουν διατυπωθεί αρκετοί διαφορετικοί ορισμοί, οι οποίοι όμως δεν πρέπει να θεωρηθούν ως αλληλοαποκλειόμενοι αλλά ως συμβολές συμπληρωματικών αναλυτικών απόψεων.

Στα γραμμικά μοντέλα διάχυσης της καινοτομίας, τα αγροτικά κοινωνικά δίκτυα έπαιξαν ρόλο μόνο για τη μεταφορά της πληροφορίας. Συγκεκριμένα εφαρμόζοντας την

υπόθεση του Granovetter (1973) σχετικά με τη «δύναμη των ασθενών δεσμών»³, ο Rogers (1995) αναφέρει ότι η δυναμική των δικτύων συζήτησης για τη διάχυση της καινοτομίας αυξάνεται όταν σε αυτά συμπεριλαμβάνονται αγρότες, οι οποίοι δεν σχετίζονται με άλλους μέσω καθημερινής κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Τα δίκτυα αυτά μπορεί να γίνουν ακόμη πιο αποτελεσματικά όταν περιλαμβάνουν αγρότες, οι οποίοι ήδη έχουν υλοποιήσει τη σχετική καινοτομία (Valente, 1996). Στα δίκτυα αυτά, οι διαφορετικοί τύποι γνώσης που αφορούν σε κάποια εξειδικευμένη δράση μπορεί να μη μοιράζονται με τον ίδιο τρόπο μεταξύ των αγροτών. Οι Wyckhuys και O'Neil (2007), έδειξαν ότι σε συζητήσεις μεταξύ αγροτών σχετικά με τη διαχείριση επιβλαβών οργανισμών ανταλλάχθηκαν πληροφορίες για τη συγκεκριμένη τεχνολογία και όχι για άλλες τεχνολογίες που έμαθαν κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων κατάρτισης - εκπαίδευσης.

Τα δίκτυα των αγροτών μπορούν να χαρακτηριστούν *ως χώροι διαπραγμάτευσης της πληροφορίας*, όπου οι δρώντες επιχειρούν να εμπλέξουν και άλλους στην υλοποίηση μιας καινοτομίας (Callon, 1986) καθώς και *ως χώροι δημιουργίας γνώσης* (Leeuwis and van den Ban, 2004).

Σύμφωνα με τον Darre (1996), οι αγρότες καθορίζουν τους τοπικούς κανόνες σε σχέση με κάποιο συγκεκριμένο θέμα, οι οποίοι βασίζονται σε δίκτυα συζήτησης. Κάθε τέτοιος κανόνας ορίζει το σύνολο των εναλλακτικών που θεωρούνται ότι είναι κατάλληλες για την περιοχή που κατοικούν και δραστηριοποιούνται οι αγρότες.

1.5 Ανάλυση Κοινωνικών Δικτύων (Social Network Analysis - SNA)

Η ανάλυση των κοινωνικών δικτύων αποτελεί μία τεχνική-κλειδί που σχετίζεται άμεσα με τη θεωρία των δικτύων για τη μέτρηση και απεικόνιση των σχέσεων και των ροών ανάμεσα σε ανθρώπους, ομάδες, επιχειρήσεις, ηλεκτρονικούς υπολογιστές ή οποιεσδήποτε άλλες μονάδες επεξεργασίας γνώσης και πληροφοριών. Αναπτύχθηκε από κοινές προσπάθειες κοινωνικών ψυχολόγων, ανθρωπολόγων, κοινωνιολόγων, μαθηματικών, θετικών επιστημόνων και οικονομολόγων. Χρησιμοποιείται ως θεωρητικό εργαλείο για την ανάλυση κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών φαινομένων (Martino and Spoto, 2006,σελ.57). Η ανάλυση των κοινωνικών δικτύων μεταξύ των πολλών

³ Σύμφωνα με τη κλασική θεωρία της κοινωνιολογίας: «ισχυροί κοινωνικοί δεσμοί, όπως αυτοί της στενής φιλίας και της οικογένειας είναι καλοί για την άσκηση εξουσίας αλλά σχεδόν άχρηστοι για την αναζήτηση πληροφορίας, καθώς ένα πυκνό δίκτυο έχει ιδιαίτερα πολλές περιττές πληροφορίες. Αντίθετα, οι ασθενείς δεσμοί, δηλαδή οι συνδέσεις με τους γνωστούς, περιέχουν πολύ λιγότερες περιττές πληροφορίες από τους ισχυρούς δεσμούς, καθιστώντας τους ασθενείς δεσμούς πολύ πιο αποτελεσματικούς στην αναζήτηση.» (http://wikipedia.qwika.com/en/Mark_Granovetter)

εφαρμογών της, έχει χρησιμοποιηθεί και από τη θεωρία διάχυσης των καινοτομιών μέσω της εξερεύνησης των κοινωνικών δικτύων και του ρόλου αυτών στον επηρεασμό της διάδοσης νέων ιδεών και πρακτικών. Σε γενικές γραμμές θεωρείται ως μια διαδικασία ανάλυσης ευρύτερη από άλλες δεδομένου ότι χρησιμοποιεί, εκτός από τα ατομικά χαρακτηριστικά και γνωρίσματα, και τα δεδομένα που προκύπτουν από τις σχέσεις και τους δεσμούς μεταξύ των εκάστοτε μονάδων των δικτύων.

Κάποιες σημαντικές γενικές επισημάνσεις οι οποίες είναι απαραίτητες για την κατανόηση της ανάλυσης των εκάστοτε κοινωνικών δικτύων, αφορούν στα εξής:

- *« οι δρώντες και οι ενέργειές τους αντιμετωπίζονται ως αλληλοεξαρτώμενες και όχι ως ανεξάρτητες αυτόνομες ομάδες,*
- *οι δεσμοί (σύνδεσμοι) μεταξύ των δρώντων είναι οι βασικοί δίαυλοι για τη ροή πόρων, υλικών και μη,*
- *τα κοινωνικά δίκτυα που εστιάζουν στο επίπεδο των δρώντων κατανοούν τη δομή των δικτύων ως το περιβάλλον που παρέχει ευκαιρίες ή περιορισμούς στην ατομική δράση των μελών τους,*
- *τα κοινωνικά δίκτυα νοηματοδοτούν τη δομή (κοινωνική, οικονομική κ.ο.κ.) ως σχετικά σταθερά μοτίβα σχέσεων μεταξύ των δρώντων».* (Wasserman and Faust 1997, σελ. 4 και 21).

Η ανάλυση κοινωνικών δικτύων ενσωματώνει επίσης δύο σημαντικές υποθέσεις σχετικά με την κοινωνική συμπεριφορά. Αφενός ένας δρών συμμετέχει σε ένα κοινωνικό σύστημα το οποίο περιλαμβάνει αρκετούς άλλους δρώντες που όλοι είναι καίρια σημεία αναφοράς για τις αποφάσεις τις οποίες λαμβάνει ο κάθε ένας δρών εντός του δικτύου. Αφετέρου το είδος και η ποιότητα των σχέσεων που κάποιος δρών έχει με τα υπόλοιπα μέλη του δικτύου μπορεί να έχει επιπτώσεις στις προσωπικές του αντιλήψεις και δράσεις. (Knote, και Kuklinski 1982, σελ. 9)

Στο πλαίσιο ανάλυσης των κοινωνικών δικτύων, το κοινωνικό περιβάλλον μπορεί να εκφραστεί μέσω μορφωμάτων ή κανονικοτήτων των σχέσεων μεταξύ των αλληλεπιδρουσών μονάδων. Αυτό ακριβώς, είναι που προσελκύει το ενδιαφέρον για την ανάλυση κοινωνικών δικτύων, δηλ. το ότι εστιάζει κυρίως στην κατανόηση των σχέσεων μεταξύ κοινωνικών ή τεχνικών οντοτήτων, στην ανάλυση των μορφωμάτων τους και των επιπτώσεων που έχουν οι σχέσεις αυτές.

Η επικέντρωση στις σχέσεις και τα μορφώματα των σχέσεων απαιτούν ένα σύνολο μεθόδων κι αναλυτικών εννοιών, οι οποίες είναι διαφορετικές από τις μεθόδους της κλασσικής στατιστικής και της ανάλυσης δεδομένων.

Συμπερασματικά, αυτό που καθιστά ξεχωριστή την ανάλυση δικτύων δεν είναι τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται αλλά ο διαφορετικός τρόπος παρουσίασης και

απεικόνισής τους, που ξεφεύγει από την παραδοσιακή μορφή των πινάκων δεδομένων και στατιστικών. Αυτή η διαφορετική παρουσίαση οδηγεί στην εξέταση των δεδομένων από διαφορετικές οπτικές και στην εξαγωγή άλλων ποσοτικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών του δικτύου που εξετάζεται. Η κύρια έμφαση δε δίνεται στα «προσωπικά», βασικά χαρακτηριστικά των φορέων του δικτύου, αλλά στις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των φορέων, στην θέση που κατέχει ο κάθε φορέας και στην σύνδεση του με το υπόλοιπο δίκτυο.

Η μέθοδος αυτή έχει δεχθεί και την ανάλογη κριτική (Giarchi, 2001, Breigner, 2004, Δημητρόπουλος, 2001, σελ. 183). Ως κύριος λόγος αμφισβήτησης αυτής της μεθόδου ως τρόπου ανάλυσης των κοινωνικών σχέσεων αναφέρεται η αδυναμία ταύτισης, άρα και συσχέτισης, των τυπικών-επίσημων σχέσεων-συνεργασιών με τις άτυπες-ανεπίσημες κοινωνικές σχέσεις (Mandell, 1999, σελ. 7). Θεωρείται δηλαδή πως δε δίνεται έμφαση στην έννοια του δικτύου και κοινωνικών σχέσεων αλλά στον άτυπο κοινωνικό «κύκλο», όπως επισημαίνουν βασικοί θεμελιωτές της Κοινωνιολογίας, όπως ο Weber, ο Giddens, κ.α. (Giarchi, 2001). Στην ουσία θεωρείται πως δεν μπορεί μια έννοια όπως το δίκτυο να χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει και τις τυπικές και τις άτυπες σχέσεις, καθώς εννοιολογικά και δομικά είναι αντίθετες.

1.5.1 Η Μέθοδος Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων

Η Ανάλυση Δικτύωσης αποτελεί μια μέθοδος συλλογής και ανάλυσης δεδομένων από πολλαπλούς και πολύμορφους φορείς. Επιτρέπει την εξέταση και σύγκριση των σχέσεων και συνεργασιών μεταξύ όλων των φορέων μέσα στο συνολικό δίκτυο (Huisman and Van Duijn, 2004). Επίσης εξετάζει, ζητήματα υποδομής και θέματα διαδικασιών και συμπεριφορών των φορέων εντός του δικτύου για την όσο το δυνατόν καλύτερη και ακριβή επεξήγηση του δικτύου ως δομής και των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από αυτό (Καχριμάνης, Κόμης και Αβούρης, 2007).

Ανάλογα με το είδος των δεδομένων που έχουν συλλεχθεί, υπάρχει η δυνατότητα να εξεταστεί ο αριθμός των φορέων με τον οποίο είναι συνδεδεμένος ένας φορέας, ο συνολικός αριθμός διασυνδέσεων μέσα στο δίκτυο, οι τύποι των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στους φορείς (όπως διαμοιραζόμενες πληροφορίες, κοινοί πόροι, κλπ), το επίπεδο της συνεργασίας (διοικητικό, ερευνητικό, παροχής υπηρεσιών, κλπ) και οι δυναμικές και προεκτάσεις της κάθε σχέσης, δηλαδή της πολυσυνθετότητας (*multiplexity*) και πολυμορφίας. Επίσης, μπορεί να εξεταστεί η πυκνότητα (*density*) που παρατηρείται σ' ένα δίκτυο, δηλαδή το επίπεδο της συνδεσιμότητας ανάμεσα στα μέλη και αν αυτό δρα θετικά ή αρνητικά.

1.5.1.1 Δεδομένα για την ανάλυση κοινωνικών δικτύων.

Οι βασικοί τύποι των κοινωνικών δεδομένων που χρησιμοποιούνται στην ανάλυση των κοινωνικών δικτύων είναι δυο:

- τα «*δεδομένα των χαρακτηριστικών*» τα οποία αφορούν στις διαθέσεις, στις απόψεις και στη συμπεριφορά των δραστών, στο βαθμό που όλα αυτά θεωρούνται ως ιδιότητες ή ποιότητες ή χαρακτηριστικά, που έχουν οι δράστες είτε ως άτομα ή ως ομάδες, και
- τα «*σχεσιακά*» τα οποία συχνά ονομάζονται «*δομικά δεδομένα*», τα οποία σχετίζονται με τις αλληλεπιδράσεις, τις επαφές, τους δεσμούς και τις συνδέσεις, τις ομαδικές συνενώσεις και τις συναντήσεις κ.λπ. (Wellman, 1988, Wasserman and Faust, 1994).

Γενικώς, τα κοινωνικά δίκτυα μπορεί να είναι: **δίκτυα μιας κατηγορίας** ή **δίκτυα δυο κατηγοριών**. Μια ενδιαφέρουσα ειδική περίπτωση των τελευταίων αποτελούν τα δίκτυα υπαγωγής.

- *Δίκτυο Μιας Κατηγορίας (One-Mode Network):*

Στη θεωρία των κοινωνικών δικτύων, ο όρος “κατηγορία” (“mode”) αναφέρεται στο διακριτό σύνολο οντοτήτων, με το οποίο μετρούνται οι σχεσιακές (δομικές) μεταβλητές (Tucker, 1963, 1964, 1966, Kroonenberg, 1983, Arabie, Carroll and DeSarbo, 1987). Όταν όλοι οι δράστες του δικτύου που μελετάται θεωρείται ότι ανήκουν σε ένα μόνο σύνολο, το δίκτυο χαρακτηρίζεται ως μίας κατηγορίας.

- *Δίκτυο Δυο Κατηγοριών (Two-Mode Network):*

Δικτυακά δεδομένα, που περιλαμβάνουν δυο σύνολα (ή δυο κατηγορίες) δραστών, δημιουργούν τα *δίκτυα δυο κατηγοριών*, με την έννοια ότι σ’ αυτά οι εμπλεκόμενες σχεσιακές οντότητες, δηλαδή, οι δράστες προέρχονται από δυο διακριτά σύνολα. Στη θεωρία των κοινωνικών δικτύων, ένας ειδικός τύπος δικτύου δυο κατηγοριών είναι το *δίκτυο υπαγωγής (affiliation network)*, στο οποίο υπάρχουν μεν δυο σύνολα (κατηγορίες) δομικών οντοτήτων, αλλά η μια μόνο από αυτές είναι σύνολο δραστών, ενώ η δεύτερη δομική οντότητα αποτελείται από ένα διακριτό σύνολο ταξινομήσεων σε υποκατηγορίες, στις οποίες το σύνολο των δραστών υπάγεται (ανήκει).

1.5.1.2 Αναπαράσταση κοινωνικών δικτύων

Ο συμβολισμός και αναπαράσταση των δεδομένων στα κοινωνικά δίκτυα γίνεται:

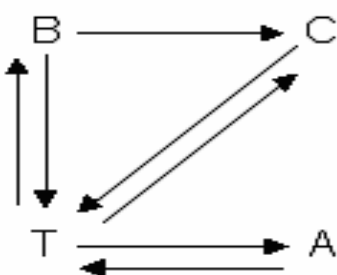
1. Μέσω Πινάκων: Οι πίνακες που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή του δικτύου αποτελούνται από τόσες γραμμές και στήλες όσοι είναι οι κόμβοι του δικτύου και τα στοιχεία του να παριστάνουν τους δεσμούς ανάμεσα στους κόμβους. Την απλούστερη μορφή πινάκων αποτελούν οι δυαδικοί πίνακες, όπου εάν υπάρχει σχέση ανάμεσα στους κόμβους i και j τότε το στοιχείο (i, j) είναι 1, αλλιώς είναι 0 (πίνακες γειτνίασης).

Ένας απλός δισδιάστατος κοινωνιοπίνακας ορίζεται για κάθε σχέση και τα στοιχεία αυτού κωδικοποιούν τους δεσμούς σε ζεύγη δραστών.

2. Μέσω της θεωρίας των γράφων: Στη μαθηματική θεωρία των γράφων, ένας γράφος αποτελείται από *κόμβους* (ή *κορυφές*) και κάμποιοι από τους οποίους (ενδεχομένως και όλοι) συνδέονται μεταξύ τους. Οι *συνδέσεις* (*links*) μεταξύ των κόμβων (όταν υπάρχουν) μπορεί να είναι είτε *τόξα* ή *γραμμές* (που λέγονται επίσης *πλευρές*), αναλόγως του αν υπάρχει ή δεν υπάρχει κάποια κατεύθυνση στις συνδέσεις μεταξύ των κόμβων του γράφου. Θεωρείται ότι κάθε δράστης βρίσκεται σε έναν *κόμβο* (ή *κορυφή*) ενός γράφου. Με άλλα λόγια, ταυτίζεται το σύνολο των δραστών με το σύνολο των κόμβων και οι ακμές δείχνουν τις σχέσεις ή τις ροές μεταξύ των κόμβων.

Ταυτόχρονα πρέπει να σημειωθούν οι εξής διαχωρισμοί στις σχέσεις και τους γράφους:

- Δυαδικοί, προσημασμένοι και πλειότιμοι γράφοι
- Κατευθυνόμενες και μη-κατευθυνόμενες σχέσεις γράφων
- Μονοδιάστατες ή πολυδιάστατες σχέσεις γράφων

Εικόνα 2: Γράφος

	B	C	Γ	A
B	---	1	1	0
C	0	---	1	0
Γ	1	1	---	1
A	0	0	1	---

Πίνακας

Η θεωρία των γραφών αποτελεί ένα ιδιαίτερα ευέλικτο μοντέλο αναπαράστασης ενός δικτύου και έτσι τα τελευταία χρόνια αποτελεί τη βάση εξέτασης όλων των μορφών των δικτύων (φυσικών, τεχνολογικών και κοινωνικών). Στην παρούσα μελέτη θα χρησιμοποιηθεί η θεωρία των γραφών για την απεικόνιση των δικτύων των Οργανώσεων Παραγωγών.

1.5.1.3 Μετρικές της ανάλυσης των γραφών.

Οι μετρικές (graph metrics) που χρησιμοποιούνται από την μεθοδολογία για την επισκόπηση των δικτύων χωρίζονται σε δύο βασικά επίπεδα ανάλυσης, τις μετρικές επιπέδου δικτύου (network metrics) που περιγράφουν τη δομή ολόκληρου του δικτύου και τις μετρικές επιπέδου κόμβων (vertex metrics) που εστιάζουν σε χαρακτηριστικά μεμονωμένων χρηστών (Wasserman, S. and K. Faust, 1994).

A. Μετρήσεις επιπέδου δικτύου

Οι μετρικές δικτύου αποτελούν βοηθητικά εργαλεία για μια γενική επισκόπηση του δικτύου και στη συνέχεια αναφέρονται ενδεικτικά μόνο οι σημαντικότερες δεδομένου ότι δεν θα χρησιμοποιηθούν στην παρούσα μελέτη.

● **Περίπατοι, Πορείες και Μονοπάτια**

Ο περίπατος (walk) σε ένα γράφο είναι μια ακολουθία διαδοχικών κόμβων και γραμμών, που αρχίζει και τελειώνει με κόμβους, στην οποία κάθε κόμβος είναι προσπίπτων στις γραμμές, που προηγούνται και έπονται σε αυτόν. Ως μήκος ενός περιπάτου ορίζεται σαν το συνολικό πλήθος των γραμμών σε αυτόν. Αν μια γραμμή περιλαμβάνεται περισσότερες από μια φορά στον περίπατο, τότε στον υπολογισμό του μήκους, μετρείται κάθε φορά που εμφανίζεται.

Ένα μονοπάτι (path) είναι ένας περίπατος στον οποίο όλοι οι κόμβοι και όλες οι γραμμές είναι διακριτοί. Ως μήκος μονοπατιού, ορίζεται η απόσταση ενός ζεύγους κόμβων στο δίκτυο, ενώ μέσο μήκος μονοπατιού είναι ο μέσος όρος των αποστάσεων μεταξύ των ζευγαριών του δικτύου.

- **Συνεκτικότητα- Συνοχή:** Μια σημαντική ιδιότητα ενός δικτύου αφορά στο κατά πόσον όλοι οι κόμβοι του συνδέονται (ή όχι) μεταξύ τους. Με τον όρο συνοχή, εξετάζεται ο βαθμός με τον οποίο τα μέλη του δικτύου συνδέονται μεταξύ τους με συνεκτικούς δεσμούς. Ένας γράφος λέγεται *συνεκτικός* (connected) όταν υπάρχει ένα μονοπάτι μεταξύ κάθε ζευγαριού κόμβων του γράφου. Ταυτόχρονα, οι ομάδες χαρακτηρίζονται ως «κλίκες» όταν κάθε μέλος τους συνδέεται

κατευθείαν με όλα τα άλλα μέλη της ομάδας, διαφορετικά ονομάζονται κοινωνικοί κύκλοι.

- **Δομική συνοχή:** Η δομική συνοχή αφορά στον ελάχιστο αριθμό των μελών του δικτύου που εάν μετακινηθούν από το δίκτυο θα διακόψουν τη σύνδεση του δικτύου.
- **Πυκνότητα (*density*):** Η πυκνότητα ενός γράφου είναι το ποσοστό των γραμμών, που υπάρχουν πραγματικά σε ένα γράφο. Ορίζεται ως ο λόγος του αριθμού των υπαρχόντων δεσμών σε ένα δίκτυο προς τον αριθμό των δεσμών που θα μπορούσαν να υπάρχουν. Αυτό το μέτρο χρησιμοποιείται για να προσδιορισθεί η συνεκτικότητα των υποομάδων και για να κατασκευαστούν τα μοντέλα των block (Blockmodels) καθώς και διάφορες άλλες σχετικές απλουστευμένες αναπαραστάσεις των κοινωνικών δικτύων. Αντίστοιχα, η πυκνότητα ενός δικτύου περιγράφει τους δεσμούς που αναπτύσσονται στο δίκτυο, ως ποσοστό των δυνητικών δεσμών του δικτύου.

B. Μετρικές επιπέδου κόμβων

Σε αντίθεση με τις μετρικές δικτύου, οι μετρικές κόμβων χρησιμοποιούνται ως μέτρα κοινωνικής επιρροής και ισχύος των φορέων του δικτύου. Φορείς με «μεγάλη επιρροή» είναι όσοι κατέχουν σημαντική/ισχυρή θέση στο δίκτυο. Για να προσδιορισθεί, το πόσο ισχυρή είναι μια θέση και να δοθεί μια εκτίμηση της κοινωνικής επιρροής που έχει ο φορέας χρησιμοποιείται κυρίως το μέτρο της κεντρικότητας και οι παραλλαγές αυτού (centrality measures).

Κεντρικότητα (*centrality*): Η κεντρικότητα συνήθως χρησιμοποιείται για να προσδιορισθεί η δυναμική του δικτύου, κυρίως με βάση τον έλεγχο και τη διαχείριση των πόρων και της πληροφορίας (Boje and Whetten, 1981). Η θέση ενός κόμβου-φορέα σε ένα δίκτυο αποτελεί θεμελιώδη ιδιότητα του δικτύου. Ο προσδιορισμός της θέσης του κόμβου-φορέα στο δίκτυο καθώς και η ποσοτικοποίηση αυτής προκύπτει από τη μέτρηση της κεντρικότητας του φορέα, η οποία επιτρέπει τον προσδιορισμό και την κατάταξη αυτού με βάση τη δομική του σημασία στο δίκτυο όπου συμμετέχει. Η κεντρικότητα ενός φορέα μέσα στο δίκτυο είναι ένας σύνθετος δείκτης που αποτελείται από τέσσερις επιμέρους δείκτες (*degree, betweenness, closeness, eigenvector*). Με αυτούς τους δείκτες γίνεται μια κατάταξη των φορέων του δικτύου και το άθροισμα των κατατάξεων αυτών είναι ο βαθμός Κεντρικότητας.

Επιμέρους δείκτες κεντρικότητας

❖ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό - Βαθμός διασύνδεσης και επιρροής (Degree):**

- Προσέγγιση Freeman: οι κόμβοι στους οποίους εισέρχονται πολλοί δεσμοί είναι οι προεξέχοντες ή αυτοί με το μεγαλύτερο κύρος.

- Προσέγγιση Bonacich: η κεντρικότητα ενός κόμβου είναι συνάρτηση των άμεσων σχέσεων που διατηρεί αλλά και των συνδέσμων που οι γειτονικοί δράστες με την σειρά τους διατηρούν. Η σύνδεση με άλλους δράστες καθιστά τον κόμβο κεντρικό, αλλά όχι απαραίτητα ισχυρό.

Ως δείκτης κεντρικότητας, ο βαθμός διασύνδεσης και επιρροής εκφράζει την ισχύ που έχει ένας φορέας στο δίκτυο. Οι φορείς που εμφανίζουν υψηλές τιμές σε αυτόν το δείκτη κατέχουν διακεκριμένες θέσεις στο δίκτυο. Το μέτρο αυτό αποτελεί το απλούστερο μέτρο υπολογισμού της κεντρικότητας ενός φορέα και βασίζεται στην άποψη ότι όλοι οι φορείς που συνδέονται σε πολλές περιοχές-γειτονιές του δικτύου έχουν ταυτόχρονα «δύναμη» στο δίκτυο. Ουσιαστικά καταμετρά όλους τους άμεσους δεσμούς ενός φορέα.

❖ **Κεντρικότητα με βάση την εγγύτητα (Closeness).** Αφορά στη θέση ενός φορέα στο δίκτυο και δείχνει πόσο κεντρική είναι η θέση που καταλαμβάνει, δηλαδή σε ποια θέση βρίσκεται με βάση τους κοντινότερους ή άμεσους δεσμούς που έχει με τους άλλους οργανισμούς στο δίκτυο. Εδώ η έμφαση δίνεται στις αποστάσεις κάθε κόμβου-φορέα από όλους τους υπόλοιπους. Αν, για παράδειγμα, κάποιος κόμβος συνδέεται άμεσα με πολλούς άλλους, οι οποίοι όμως είναι σχετικά αποκομμένοι από το σύνολο, ο κόμβος αυτός να μην θα είναι αρκετά κεντρικός αλλά μόνο σε μια τοπική «γειτονιά» / τμήμα του δικτύου. Η εγγύτητα (closeness) αποτελεί άλλον έναν τρόπο προσδιορισμού της κεντρικότητας ο οποίος βασίζεται στα μονοπάτια του δικτύου. Φορείς που κατέχουν υψηλό βαθμό εγγύτητας μπορούν να επικοινωνήσουν ευκολότερα με άλλους φορείς του δικτύου. Οι φορείς-δράστες του δικτύου που βρίσκονται ή συνδέονται με μικρότερη απόσταση (μονοπάτι) είναι πιθανόν να λαμβάνουν ευκολότερα και γρηγορότερα τις πληροφορίες σε σχέση με άλλους φορείς που είναι πιο απομακρυσμένοι. Άμεση συνέπεια της ανωτέρω διαδικασίας αποτελεί η ευκολότερη μεταφορά γνώσης μεταξύ των δραστών και, κατά συνέπεια, μέσω του δείκτη της εγγύτητας είναι δυνατόν έμμεσα να προσδιοριστεί η ροή γνώσεων και πληροφοριών. Σημαντικός φορέας, για το δίκτυο στο οποίο συμμετέχει, θεωρείται ο φορέας που είναι σχετικά «κοντά» με όλους τους υπόλοιπους φορείς του δικτύου.

- ❖ **Κεντρικότητα με βάση τη διαμεσολαβικότητα (Betweenness).** Με το δείκτη αυτό εξετάζεται η εξάρτηση ενός κόμβου από άλλους ενδιαμέσους, στην προσπάθεια αυτού να προσεγγίσει έναν άλλο κόμβο. Καταμετράται πόσες φορές ένας φορέας βρίσκεται ανάμεσα σε δύο άλλους φορείς, ουσιαστικά δηλαδή ο δείκτης καταμετρά τους έμμεσους δεσμούς. Ο κάθε ενδιαμέσος κόμβος έχει τη δυνατότητα (ηθελήμενα ή μη) να καθυστερήσει ή και ακόμη να αποτρέψει εντελώς την επικοινωνία. Όσο λιγότεροι ενδιάμεσοι κόμβοι υφίστανται τόσο πιο κεντρική θέση κατέχει ο υπό εξέταση κόμβος.
Με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης, οι φορείς-δράστες του δικτύου με υψηλές τιμές σε αυτό τον δείκτη είναι οι θεματοφύλακες της ροής πληροφορίας και δυνητικά ελέγχουν σε μεγάλο βαθμό τη ροή της πληροφορίας ανάμεσα στους φορείς. Ο βαθμός διαμεσολάβησης μεταφράζεται λοιπόν ως μέτρο ελέγχου της πληροφορίας.
- ❖ **Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων (Eigenvector):** Με το δείκτη αυτό μετράται ταυτόχρονα ο αριθμός αλλά και η ποιότητα των δεσμών-συνδέσεων που έχει ένας κόμβος-φορέας με άλλους φορείς το δικτύου. Δείχνει δηλαδή το βαθμό κατά τον οποίο ένας φορέας είναι συνδεδεμένος με άλλους ισχυρούς (κεντρικούς) φορείς του δικτύου. Αντίθετα με την περίπτωση του βαθμού κεντρικότητας, στη μέτρηση της εν λόγω κεντρικότητας οι δεσμοί του κάθε φορέα δεν είναι ίδιοι ποιοτικά και δεν έχουν την ίδια βαρύτητα. Ο ξεχωριστός αυτός δείκτης, εκφράζει το πόσο κεντρικοί είναι οι κόμβοι-φορείς με τους οποίους συνδέεται ένας συγκεκριμένος κόμβος-φορέας.
Εντούτοις, φορείς με την υψηλότερη κεντρικότητα με βάση την ποιότητα των συνδέσεων είναι συχνά, αλλά όχι πάντα και οι φορείς με τον υψηλότερο βαθμό κεντρικότητας.

Μέτρο Girvan-Newman: Αφορά στην τμηματοποίηση του δικτύου σε συστάδες για τον πιθανό εντοπισμό υποομάδων στο δίκτυο, δηλαδή την τάση που έχουν οι κόμβοι για να σχηματίσουν μία (υπο-)ομάδα (cluster). Οι υποομάδες αφορούν σε ομάδες τριών ή περισσότερων φορέων, συνδεδεμένων μεταξύ τους με ισχυρούς συνεργατικούς δεσμούς. Αξίζει να τονισθεί πως ο εντοπισμός κλικών και υπο-ομάδων μέσα στο δίκτυο δεν αποτελεί μειονέκτημα και εμπόδιο στην ομαλή λειτουργία του. Αντιθέτως, μπορεί να δημιουργηθεί ένα πολύ πιο αποτελεσματικό δίκτυο, γνωρίζοντας σε ποιες ομάδες πρέπει να επικεντρωθεί, να γεφυρώσει και τελικώς να επιτύχει έναν συγκεκριμένο σκοπό ή στόχο.

1.5.2 Σημασία και πρακτική εφαρμογή της Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων

Η ανάλυση κοινωνικών δικτύων τα τελευταία χρόνια κατέχει σημαντική θέση ανάμεσα στα εργαλεία και τις μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται για την εξέταση της διάχυσης και της ροής της γνώσης.

Τα δύο κύρια σημεία εστίασης της ανάλυσης των κοινωνικών δικτύων, οι δρώντες και οι σχέσεις τους, βοηθούν στην κατανόηση του τρόπου με το οποίο η θέση του δρώντα σε ένα δίκτυο επηρεάζει την πρόσβασή του σε πόρους, όπως αγαθά, κεφαλαίο και πληροφορία.

Η πληροφορία είναι ένας από τους πιο σημαντικούς πόρους που ρέουν μέσω των δικτύων και έτσι η μέθοδος της Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων συχνά εφαρμόζεται για τον προσδιορισμό τόσο της ροής των πληροφοριών όσο και των σημείων συμφόρησης. Στη θεωρία ο εντοπισμός αυτών των ροών και των σημείων συμφόρησης θεωρείται ότι βοηθά στον εντοπισμό βελτιωμένων στρατηγικών ενθάρρυνσης διαφόρων φορέων για την ανταλλαγή πληροφορίας, οι οποίες θα βασίζονται στη βελτίωση της ροής εντός του υφιστάμενου κοινωνικού συστήματος παρά στην επιδίωξη δημιουργίας νέων συστημάτων.

Καθώς οι δρώντες δημιουργούν δεσμούς με άλλους δρώντες για την πρόσβαση σε ποικίλους πόρους, σχηματίζουν συστάδες στις οποίες οι δρώντες με την καλύτερη θέση είναι και οι καλύτερα ενημερωμένοι. Οι δρώντες με πρόσβαση σε ένα φάσμα πηγών πληροφόρησης συνήθως ανήκουν σε διάφορες ομάδες, γεγονός το οποίο τους προσδίδει ένα σημαντικό βαθμό ισχύος, δεδομένου ότι δρουν ως ενδιάμεσοι για όσους έχουν λιγότερες επαφές και συνεπώς, έχουν μικρότερη πρόσβαση σε πληροφορίες. Επισημαίνεται και πάλι ότι οι ιεραρχίες σχηματίζονται με βάση τη θέση του δράστη εντός του δικτύου.

Τα δίκτυα δεν παρέχουν μόνο πρόσβαση σε πόρους αλλά και σε άλλους παράγοντες που μπορούν να βοηθήσουν στην αξιοποίηση αυτών των πόρων. Αυτό υποδηλώνει ότι οι δρώντες μπορούν να οικοδομήσουν τα κοινωνικά δίκτυα τους για να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη τους προσεγγίζοντας τους υπάρχοντες πόρους και ευκαιρίες. Η επένδυση στις κοινωνικές σχέσεις ώστε να έχουν πρόσβαση ή να κινητοποιήσουν τους πόρους προκειμένου να δημιουργήσουν οικονομικό εισόδημα, ονομάζεται οικοδόμηση κοινωνικού κεφαλαίου. Η Ανάλυση Κοινωνικών Δικτύων είναι ένα εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καλύτερη κατανόηση του πώς οι κοινωνικές σχέσεις μπορούν να επηρεάσουν την τοπική ανάπτυξη.

Στον αγροτικό τομέα για την εκτίμηση της αλληλεπίδρασης των αγροτών εντός και εκτός ομάδων αγροτών, οι μελέτες βασίστηκαν κυρίως στην ανάλυση κοινωνικών δικτύων, η

οποία επικεντρώνει σε ένα πεπερασμένο σύνολο δρώντων – φορέων και στις σχέσεις μεταξύ τους (Wasserman and Faust, 1994).

Αρχικά ορισμένοι συγγραφείς αναγνώρισαν τους διαφορετικούς τύπους δικτύων στα οποία εμπλέκονται οι αγρότες (κυρίως καθημερινής επικοινωνίας, αναζήτησης πληροφοριών και συλλογικής δράσης) και αναζήτησαν πιθανούς συνδέσμους μεταξύ αυτών. Τα δίκτυα αναζήτησης πληροφοριών μπορεί να διαφέρουν από τους ευρύτερους κοινωνικούς συνδέσμους που βασίζονται στις καθημερινές αλληλεπιδράσεις μεταξύ γειτόνων και στην κοινωνική αμεσότητα. (Chiffolleau, 2005, Issac et al. 2007). Τα δίκτυα αναζήτησης πληροφοριών μπορεί να εμπλέκουν αγρότες που ανήκουν στην ίδια κοινότητα αλλά και αγρότες που βρίσκονται μακρύτερα καθώς και φορείς-δρώντες του αγροτικού τομέα οι οποίοι δεν είναι αγρότες.

Η ανάλυση των κοινωνικών δικτύων στη συνέχεια, μελέτησε τη σχέση μεταξύ των χαρακτηριστικών των αγροτών και των χαρακτηριστικών των αγροτικών δικτύων. Η σχέση χαρακτηρίστηκε με δύο τρόπους: οι αγρότες μπορεί να είναι μέλη ενός δικτύου επειδή αυτοί μοιράζονται συγκεκριμένα χαρακτηριστικά αλλά, από την άλλη, το να είναι μέλη ενός δικτύου και /ή να μοιράζονται τα χαρακτηριστικά ενός τέτοιου δικτύου, μπορεί επίσης να έχει έναν αντίκτυπο πάνω στους ίδιους τους αγρότες και μάλιστα, σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να μην είναι δυνατό να υποστηριχθεί μια συγκεκριμένη αιτιώδης σχέση (Matuschke, 2008). Η αποτελεσματικότητα των δικτύων διαλόγου μπορεί να μετρηθεί αναζητώντας κάποιου είδους συσχέτιση μεταξύ του να ανήκει κάποιος σε ένα δίκτυο και του να έχει αποκτήσει κάποιες πληροφορίες (Van der Broeck and Dercon, 2011) ή του να έχει υλοποιήσει μια καινοτομία. (Darr and Pretzsch, 2008)

Κεφάλαιο 2ο : Οργανώσεις Παραγωγών

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε η κοινωνική δικτύωση αγροτών στο πλαίσιο μιας συλλογικής δραστηριότητας και συγκεκριμένα μεταξύ αγροτών οι οποίοι είναι μέλη Οργανώσεων Παραγωγών (Ο.Π.). Οι συμμετέχοντες στις Οργανώσεις αναπτύσσουν σχέσεις για τη διαχείριση και την εμπορική αξιοποίηση της παραγωγής τους, οι οποίες δύναται να έχουν κάποιο αντίκτυπο στην ανάπτυξη των γνώσεων αυτών καθώς και στη διάχυση της καινοτομίας.

2.1 Οργανώσεις Παραγωγών

Οι Οργανώσεις Παραγωγών αποτελούν μια ειδική μορφή συλλογικής δραστηριότητας, η οποία προωθείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) με στόχο την εξυπηρέτηση και καλύτερη εφαρμογή των ρυθμίσεων της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (Κ.Γ.Π)⁴ καθώς και τον καθορισμό και εφαρμογή από τα μέλη τους, κοινών κανόνων όσον αφορά στην από κοινού παραγωγή, συγκέντρωση και διάθεση των προϊόντων τους.

Οι Οργανώσεις Παραγωγών συγκροτούνται εθελοντικά με πρωτοβουλία των παραγωγών και επιδιώκουν συγκεκριμένο σκοπό, ο οποίος περιλαμβάνει έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους στόχους:

- την εξασφάλιση ότι η παραγωγή είναι προγραμματισμένη και προσαρμοσμένη στη ζήτηση, ιδίως από άποψη ποσότητας και ποιότητας·
- τη συγκέντρωση και τη διάθεση στην αγορά των προϊόντων που παράγονται από τα μέλη τους·
- τη βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής και τη σταθεροποίηση των τιμών παραγωγού.

Σύμφωνα με τον Ενιαίο Κανονισμό Κοινής Οργάνωσης Αγορών⁵, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να αναγνωρίζουν Οργανώσεις Παραγωγών οι οποίες απαρτίζονται από παραγωγούς προϊόντων των τομέων που συμπεριλαμβάνονται στον εν λόγω Κανονισμό. Για τις Οργανώσεις Παραγωγών των τομέων του λυκίσκου, του ελαιόλαδου και επιτραπέζιων ελιών, των οπωροκηπευτικών και των μεταξοσκωλήκων προβλέπεται η υποχρεωτική αναγνώριση. Ο τομέας των οπωροκηπευτικών διαφοροποιείται από τους λοιπούς τομείς για τους οποίους ισχύει η υποχρεωτική αναγνώριση, λόγω της

⁴ Κ.Γ.Π. ή Κ.Α.Π. (Common Agricultural Policy- CAP)

⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2007 για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών και ειδικών διατάξεων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα («Ενιαίος κανονισμός ΚΟΑ») (ΕΕ L 299 της 16.11.2007, σ. 1)

δυνατότητας που δίδεται στις Οργανώσεις του να υλοποιούν επιχειρησιακά προγράμματα τα οποία ενισχύονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η παρούσα μελέτη υλοποιήθηκε σε Οργανώσεις Παραγωγών του τομέα των οπωροκηπευτικών.

2.2 Οργανώσεις Παραγωγών Οπωροκηπευτικών

Ο τομέας των οπωροκηπευτικών αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τομέα για την Κοινοτική γεωργία, δεδομένου ότι αντιπροσωπεύει το 3% των καλλιεργούμενων εκτάσεων και το 17% της αξίας της γεωργικής παραγωγής στην Ε.Ε. των 25 (πηγή ΥΠ.Α.Α.Τ., 2011). Ιδιαίτερα στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, ο τομέας θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικού μεγέθους δεδομένου ότι αντιπροσωπεύει περίπου το 30% περίπου της γεωργικής δραστηριότητας.

Η Κοινοτική πολιτική στα οπωροκηπευτικά μπορεί να χωρισθεί σε τρεις περιόδους: στην περίοδο από το 1981 έως και το 1996, στην περίοδο από το 1997 έως το 2007 και στην περίοδο από το 2008 έως σήμερα και βασίζεται κυρίως σε δύο κοινά μέτρα πολιτικής: στην ενδυνάμωση των Οργανώσεων Παραγωγών και στην υποχρεωτική τυποποίηση των προϊόντων.

Κατά την πρώτη περίοδο 1981 έως 1996, η ενδυνάμωση των Οργανώσεων Παραγωγών αφορούσε σε κίνητρα-στήριξη για τη σύσταση και τη λειτουργία αυτών με μία επιχορήγηση επί του τζίρου τους κατά τα πέντε πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους.

Κατά τη δεύτερη περίοδο 1997 έως 2008, η επιχορήγηση αυτή αντικαταστάθηκε από τα επιχειρησιακά προγράμματα των Οργανώσεων Παραγωγών. Οι τελευταίες αποφασίζουν ένα σχέδιο δράσης που περιλαμβάνει δράσεις σχετικές με την παραγωγή και την εμπορία των προϊόντων τους. Οι Οργανώσεις Παραγωγών χρηματοδοτούν τα προγράμματα αυτά με ίδιους πόρους - δηλαδή με εισφορές των μελών της Οργάνωσης- και στη συνέχεια ο Κοινοτικός προϋπολογισμός τις επιχορηγεί με το 50% του κόστους του επιχειρησιακού τους προγράμματος, όχι μόνο κατά τα πέντε πρώτα χρόνια της λειτουργίας τους αλλά και στη συνέχεια.

Κατά την τρίτη περίοδο 2008 έως σήμερα, το μέτρο της ενίσχυσης των επιχειρησιακών προγραμμάτων συνεχίζει να εφαρμόζεται και ενδυναμώνεται δεδομένου ότι σε πολλές περιπτώσεις η κοινοτική χρηματοδότηση αυξάνεται από το 50% στο 60% του ύψους του επιχειρησιακού προγράμματος. Ταυτόχρονα καθίστανται υποχρεωτικές δράσεις για προστασίας του περιβάλλοντος.

Οι Κανονισμοί που διέπουν την Κοινή Οργάνωση των Αγορών στον τομέα των οπωροκηπευτικών είναι ο (Ε.Κ.)1234/07 του Συμβουλίου και ο (Ε.Ε.) 543/2011 της Επιτροπής.

2.2.1 Αναγνώριση-Στόχοι-Όροι και Υποχρεώσεις

Ως Οργάνωση Παραγωγών (Ο.Π.), αναγνωρίζεται κάθε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) ή σαφώς οριζόμενο μέρος ενός νομικού προσώπου με εμπορική ιδιότητα, το οποίο έχει συσταθεί νόμιμα με πρωτοβουλία των γεωργών και οι οποίοι καλλιεργούν ένα ή περισσότερα οπωροκηπευτικά προϊόντα.

Οι **στόχοι** των Ο.Π. όπως αυτοί ορίζονται στους Κανονισμούς αφορούν:

- στην προώθηση της συγκέντρωσης της προσφοράς και της διάθεσης της παραγωγής των μελών στην αγορά,
- στην εξασφάλιση της προσαρμογής της παραγωγής στη ζήτηση όσον αφορά την ποιότητα και την ποσότητα,
- στην προώθηση της εμπορικής αξιοποίησης των προϊόντων,
- στη βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής και τη σταθεροποίηση των τιμών παραγωγού,
- στην προώθηση της γνώσης και τη βελτίωση της συμπεριφοράς των απασχολουμένων στον τομέα,
- στην επίτευξη τεχνικών και οικονομικών επιδόσεων και την προώθηση της καινοτομίας, με την υλοποίηση δράσεων που έχουν στόχο τον προγραμματισμό της παραγωγής, τη διατήρηση- βελτίωση της ποιότητας του προϊόντος, τη βελτίωση της εμπορίας, την πρόληψη και διαχείριση των κρίσεων στην αγορά και την πρόσβαση σε συμβουλευτικές υπηρεσίες και προγράμματα κατάρτισης των απασχολουμένων στον τομέα,
- στην προστασία του εδάφους,
- στην ορθολογική χρήση καθώς και στη διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των υδατικών πόρων,
- στη διατήρηση του τοπίου,
- στην προστασία των ενδιαιτημάτων και της βιοποικιλότητας, και
- στην άμβλυση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, μέσω υλοποίησης δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Για την ορθή και κανονική λειτουργία των Ο.Π. ορίζονται **βασικοί όροι και οι υποχρεώσεις** που πρέπει να τηρούνται και αφορούν στα κάτωθι:

1. Τήρηση καταστατικού με το οποίο να υποχρεώνει τους παραγωγούς μέλη:

- 1.1.1. Να εφαρμόζουν τους κανόνες που θεσπίζει η Ο.Π. όσον αφορά την παροχή σχετικών με την παραγωγή πληροφοριών, την παραγωγή, την εμπορία και την προστασία του περιβάλλοντος.

- 1.1.2. Να είναι μέλη μιας μόνο Ο.Π. όσον αφορά στην παραγωγή οποιουδήποτε προϊόντος του τομέα των οπωροκηπευτικών από μία δεδομένη εκμετάλλευση.
- 1.1.3. Να διαθέτουν στο εμπόριο το σύνολο της σχετικής παραγωγής τους μέσω της οργάνωσης παραγωγών. Εφόσον το επιτρέπει η Ο.Π. με βάση όρους και προϋποθέσεις που καθορίζει η Ο.Π. οι παραγωγοί μέλη μπορούν:
- Να πωλούν απευθείας στους καταναλωτές για την κάλυψη των προσωπικών τους αναγκών, στις εγκαταστάσεις της εκμετάλλευσης ή/και εκτός αυτής, ποσοστό της παραγωγής ή/και των προϊόντων τους που δεν μπορεί να είναι μικρότερο από 10%.⁶
 - Να διαθέτουν στο εμπόριο, οι ίδιοι ή μέσω άλλης Οργάνωσης Παραγωγών που ορίζεται από την οργάνωσή τους, ποσότητες προϊόντων οι οποίες είναι αμελητέες σε σχέση με τον όγκο της εμπορεύσιμης παραγωγής της οργάνωσής τους.
 - Να διαθέτουν στο εμπόριο, οι ίδιοι ή μέσω άλλης Οργάνωσης Παραγωγών που ορίζεται από την Οργάνωσή τους, προϊόντα τα οποία, λόγω των χαρακτηριστικών τους, δεν εμπíπτουν κανονικά στις εμπορικές δραστηριότητες της συγκεκριμένης οργάνωσης παραγωγών.
- 1.1.4. Να παρέχουν τις πληροφορίες που ζητούνται από την Ο.Π. για στατιστικούς σκοπούς, ιδίως όσον αφορά τις καλλιεργούμενες εκτάσεις, τις συγκομισθείσες ποσότητες, τις αποδόσεις και τις απευθείας πωλήσεις.
- 1.1.5. Να καταβάλλουν τις χρηματικές εισφορές που απαιτούνται για τη χρηματοδότηση της Οργάνωσης Παραγωγών.
- 1.1.6. Να προβλέπει τις διαδικασίες για τον καθορισμό, την έκδοση και την τροποποίηση των κανόνων σχετικά με τις υποχρεώσεις των μελών που αναφέρονται παραπάνω.
- 1.1.7. Τους κανόνες που εξασφαλίζουν στους παραγωγούς μέλη τον δημοκρατικό έλεγχο της οργάνωσής τους και των αποφάσεών της.
- 1.1.8. Τις κυρώσεις για την παράβαση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από το καταστατικό, και ιδίως για μη καταβολή των χρηματικών εισφορών, ή των κανόνων που έχει θεσπίσει η οργάνωση παραγωγών.
- 1.1.9. Τους κανόνες σχετικά με την εγγραφή νέων μελών, ιδίως όσον αφορά την ελάχιστη διάρκεια συμμετοχής στην οργάνωση.

⁶ Στη χώρα μας έχει οριστεί ποσοστό όχι μεγαλύτερο του 10% της αξίας παραγωγής. ΚΥΑ αριθ. 266355/11-2-2009, όπως ισχύει, άρθρο 8, παράγραφος 2, σημείο 2.4

- 1.1.10. Τους λογιστικούς και δημοσιονομικούς κανόνες που είναι αναγκαίοι για τη λειτουργία της οργάνωσης.
- 1.2. Οι Ο.Π. στον τομέα των οπωροκηπευτικών τεκμαίρεται ότι ενεργούν εξ ονόματος των μελών τους και για λογαριασμό τους όσον αφορά οικονομικά θέματα.
2. Να διαθέτει έναν ελάχιστο αριθμό μελών και να καλύπτει έναν ελάχιστο όγκο ή αξία εμπορεύσιμης παραγωγής που καθορίζεται από τα κράτη μέλη, προσκομίζοντας τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία.
 3. Να παρέχει επαρκή εχέγγυα για την ορθή εκτέλεση των δραστηριοτήτων τους, τόσο όσον αφορά τη διάρκεια όσο και την αποτελεσματικότητα και τη συγκέντρωση της προσφοράς πρέπει να καλύπτονται από την οργάνωση παραγωγών.
 4. Να προσφέρει πραγματικά στα μέλη της, όταν χρειάζεται, τη δυνατότητα να λάβουν τεχνική βοήθεια για τη χρήση καλλιεργητικών πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον.
 5. Να θέτει πραγματικά στη διάθεση των μελών τους, εφόσον είναι αναγκαίο, τα τεχνικά μέσα για τη συλλογή, την αποθήκευση, τη συσκευασία και την εμπορία των προϊόντων τους.
 6. Να εξασφαλίζει ορθή εμπορική και λογιστική διαχείριση των δραστηριοτήτων τους.
 7. Να μην κατέχει δεσπτόζουσα θέση σε μια συγκεκριμένη αγορά, εκτός εάν αυτό είναι αναγκαίο για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 33 της Συνθήκης.⁷

2.2.2 Επιχειρησιακά Προγράμματα (Ε.Π.)

Οι αναγνωρισμένες Οργανώσεις Παραγωγών έχουν τη δυνατότητα υποβολής επιχειρησιακών προγραμμάτων τα οποία είναι διάρκειας τριών έως πέντε ετών, εφαρμόζονται σε ετήσιες περιόδους και με ετήσιο ύψος επένδυσης έως το 8,2% της αξίας της παραγωγής που διατίθεται στο εμπόριο από την Ο.Π. κατά μια ορισμένη από το κράτος - μέλος περίοδο αναφοράς.

Για την υλοποίηση κάθε επιχειρησιακού προγράμματος είναι υποχρεωτική η σύσταση ενός επιχειρησιακού ταμείου που χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο για τη χρηματοδότηση του Ε.Π. Η χρηματοδότηση αυτού του ταμείου προέρχεται :

- από τις χρηματικές εισφορές των μελών ή από κεφάλαια της ίδιας της Ο.Π. (ιδία συμμετοχή), και

⁷ «Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

- από την Κοινοτική ενίσχυση, η οποία ανέρχεται στο 4,1% της αξίας της παραγωγής που διετέθη στο εμπόριο από την Ο.Π. κατά την περίοδο αναφοράς ή στο 50% των δαπανών που έχουν πραγματοποιηθεί. Η Κοινοτική χρηματοδότηση δύναται να ανέλθει στο 60% υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Την αναλυτική περιγραφή της αρχικής κατάστασης.
- Τους στόχους του Ε.Π και συγκεκριμένα δύο ή περισσότερους από τους παρακάτω :
 - i. Εξασφάλιση του προγραμματισμού της παραγωγής από ποιοτική και ποσοτική άποψη.
 - ii. Συγκέντρωση της προσφοράς και διάθεση στην αγορά της παραγωγής των μελών της Ο.Π..
 - iii. Βελτιστοποίηση του κόστους παραγωγής και σταθεροποίηση των τιμών παραγωγού.
 - iv. Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων.
 - v. Προώθηση της εμπορικής αξίας των προϊόντων.
 - vi. Προώθηση των προϊόντων νωπών ή μεταποιημένων.
 - vii. Προστασία του περιβάλλοντος.
 - viii. Πρόληψη και διαχείριση των κρίσεων στην αγορά
- Λεπτομερή περιγραφή των μέτρων και των δράσεων που πρέπει να αναληφθούν καθώς και των μέσων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων κατ' έτος της εφαρμογής του Ε.Π. Δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος πρέπει υποχρεωτικά να συμπεριλαμβάνονται σε κάθε πρόγραμμα.
- Τον τρόπο χρηματοδότησης του προγράμματος.
- Τη διάρκεια του προγράμματος.

Τέλος τα επιχειρησιακά προγράμματα παρακολουθούνται και αξιολογούνται μέσω κοινών δεικτών απόδοσης.

2.3 Οργανώσεις Παραγωγών οπωροκηπευτικών στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, Οργανώσεις Παραγωγών οπωροκηπευτικών δημιουργήθηκαν για πρώτη φορά κατά τη δεκαετία του 1980-1990. Βασικό και κύριο λόγο σύστασης των πρώτων Οργανώσεων κατά την περίοδο αυτή, αποτελεί το γεγονός ότι οι παραγωγοί που καλλιεργούσαν οπωροκηπευτικά προϊόντα τα οποία προορίζονταν για μεταποίηση (όπως πορτοκάλια προς χυμοποίηση, βιομηχανική τομάτα, συμπύρηνα ροδάκινα και βιομηχανικά αχλάδια) για να λάβουν την ενίσχυση που τους χορηγούνταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα έπρεπε να είναι υποχρεωτικά μέλη μιας Οργάνωσης.

Στην παρούσα φάση στη χώρα μας, με την αριθ. 266355/11-2-2009 Κοινή Υπουργική Απόφαση (όπως ισχύει), έχουν καθοριστεί τα αναγκαία συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή των Κοινοτικών Κανονισμών 1234/2007 του Συμβουλίου και 543/2011 της Επιτροπής που αφορούν στην Κοινή Οργάνωση των Αγορών στον τομέα των οπωροκηπευτικών, στη δομή της εθνικής στρατηγικής για βιώσιμα επιχειρησιακά προγράμματα και στο εθνικό πλαίσιο για τις περιβαλλοντικές δράσεις.

Σύμφωνα με στοιχεία της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κατά το έτος 2011 δραστηριοποιούνταν 149 Οργανώσεις Παραγωγών, από αυτές οι 8 είναι εταιρείες του εμπορικού νόμου ενώ οι υπόλοιπες 141 είναι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις. Επιχειρησιακά προγράμματα δεν υλοποιούν όλες οι αναγνωρισμένες Οργανώσεις Παραγωγών.

	Παραγωγή οπωροκηπευτικών (σε εκατ. €)	Σύνολο Ο.Π.			Ο.Π. με επιχειρησιακά προγράμματα		
		Αριθμός Ο.Π.	ΑΕΠ ⁸ των Ο.Π. (σε εκατ. €)	Αριθμός παραγωγών	Αριθμός Ο.Π.	ΑΕΠ των Ο.Π. (σε εκατ. €)	Αριθμός παραγωγών
2005	2.764,47	121	342,11	93.509	68	221,94	45.229
2006	3.011,98	121	357,64	91.993	71	265,33	51.505
2007	3.135,88	119	326,33	91.731	73	251,53	58.526
2008	3.388,53	129	390,80	90.781	74	295,68	58.274
2009	3.221,46	151	346,26	92.297	74	262,96	63.781
2010	2.959,46	152	425,45	72.403	78	358,80	49.816
2011	3.216,01	149	376,84	63.269	66	317,25	32.084

Πίνακας 1: Οργανώσεις Παραγωγών οπωροκηπευτικών (Πηγή: ΥΠ.Α.Α.Τ.,2013)

⁸ Α.Ε.Π.: Αξία Εμπορευθείσας Παραγωγής

Από τον παραπάνω Πίνακα διαφαίνεται ότι στη χώρα μας η οργάνωση της παραγωγής είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Ένα μικρό ποσοστό που ανέρχεται περίπου στο 12% της συνολικής παραγωγής των οπωροκηπευτικών της χώρας διακινείται μέσα από τις Ο.Π., το οποίο όμως βαίνει μειούμενο κατά τα τελευταία έτη. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα ιδιαίτερα ο τομέας των κηπευτικών δεν έχει οργανωθεί.

Οι Οργανώσεις Παραγωγών δεν εμφανίζονται να είναι ελκυστικές για τους παραγωγούς γιατί ακόμη και σήμερα δεν φαίνεται να είναι ικανές να διαπραγματευτούν ικανοποιητικά την παραγωγή των μελών τους. Βέβαια υπάρχουν και εξαιρέσεις, περιπτώσεις δηλαδή υποδειγματικών Ο.Π..

Κεφάλαιο 3ο : Μεθοδολογία Έρευνας

3.1 Σκοπός της έρευνας

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να διερευνήσει τη δικτύωση των μελών σε δύο Οργανώσεις Παραγωγών μέσα από τις σχέσεις αλληλεπίδρασης που αναπτύσσονται μεταξύ των παραγωγών που μετέχουν σε αυτές. Οι συμμετέχοντες στις Οργανώσεις αναπτύσσουν κάποιο επίπεδο σχέσεων, που κατά βάση αφορούν στη διαχείριση της παραγωγής τους, με πιθανές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της γνώσης τους και στην καινοτομία.

Συγκεκριμένα η έρευνα έχει ως στόχο να μελετήσει:

- Τις σχέσεις των μελών μέσα στις Οργανώσεις Παραγωγών
- Τα πιθανά οφέλη της δικτύωσης στην ανάπτυξη της γνώσης και στη διάχυση της καινοτομίας
- Την επίδοση της συλλογικής δράσης

3.2 Επιλογή Οργανώσεων Παραγωγών

Πεδίο έρευνας της παρούσας εργασίας αποτέλεσαν δύο Οργανώσεις Παραγωγών που εδρεύουν στην Περιφερειακή Ενότητα (Π.Ε.) Λασιθίου Κρήτης και συγκεκριμένα στο δημοτικό διαμέρισμα της Ιεράπετρας. Η περιοχή της Ιεράπετρας λόγω των ιδιαίτερων κλιματικών συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή αποτελεί κέντρο της θερμοκηπιακής καλλιέργειας γεγονός που απαιτεί την πολύ καλή ενημέρωση των παραγωγών σχετικά με τις νέες τεχνολογίες καλλιέργειας και τα τελευταία επιστημονικά δεδομένα.

Οι Ο.Π. σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠ.Α.Α.Τ. (2012), αξιολογούνται με βάση ορισμένα κριτήρια τα οποία αφορούν κυρίως σε θέματα λειτουργίας της Οργάνωσης, στην υλοποίηση ή μη Επιχειρησιακού Προγράμματος καθώς και στην αξιοποίηση αυτού, στην ικανότητα τους για την ικανοποιητική διαπραγμάτευση της παραγωγής των μελών τους, το μέγεθός τους, την υφιστάμενη υποδομή τους, την ποιότητα του στελεχιακού τους δυναμικού καθώς και τον τρόπο διοίκησης. Οι δύο επιλεγείσες Ο.Π. κατά την αξιολόγησή τους σύμφωνα με τα ανωτέρω κριτήρια κρίθηκαν καλές και δυναμικές. Επιπλέον είναι περίπου της ίδιας δυναμικότητας, διαχειρίζονται παρόμοια προϊόντα, έχουν αναγνωριστεί σε σχετικά πρόσφατο χρόνο (έτος 2010) στο πλαίσιο των εθνικών

και Κοινοτικών διατάξεων και υλοποιούν επιχειρησιακά προγράμματα (βλ. Κεφ. 2).

Κατά τη φάση σχεδιασμού της έρευνας, εξασφαλίστηκε το μητρώο μελών των ανωτέρω Οργανώσεων Παραγωγών και λόγω του μικρού σχετικά μεγέθους του πληθυσμού (46 μέλη συνολικά), προτιμήθηκε η χορήγηση ερωτηματολογίων σε όλα τα μέλη έναντι εφαρμογής κάποιας μεθόδου δειγματοληψίας. Με τον τρόπο αυτό μειώνεται στο ελάχιστο η πιθανότητα δειγματοληπτικού σφάλματος και καταγράφεται η δυναμική του συνόλου των δικτύων.

3.2.1 Αγροτικός Συνεταιρισμός «ΝΟΤΟΣ»

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός (Α.Σ.) «ΝΟΤΟΣ» ιδρύθηκε τον Αύγουστο του 2006 στην Ιεράπετρα της Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου, από μια μικρή άτυπη ομάδα παραγωγών με κοινές ανησυχίες και οράματα. Η από κοινού βελτίωση της ποιότητας παραγωγής, η βελτίωση της διαδικασίας διάθεσης των προϊόντων, προσβλέποντας ταυτόχρονα στην ικανοποίηση των αναγκών του σύγχρονου καταναλωτή αποτέλεσαν τους αρχικούς στόχους του Συνεταιρισμού.

Από το έτος 2010 ο Α.Σ. «ΝΟΤΟΣ» αναγνωρίστηκε ως Οργάνωση Παραγωγών οπωροκηπευτικών σύμφωνα με το εθνικό και κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο και υλοποιεί επιχειρησιακό πρόγραμμα. Τα μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών ανέρχονται σε 25.

Τα τελευταία χρόνια ο Α.Σ. επέκτεινε τους αρχικούς στόχους του, με τη στροφή σε ποιοτικά προϊόντα, την εφαρμογή καινοτόμων συστημάτων παραγωγής και την προστασία του περιβάλλοντος.

Ο Συνεταιρισμός διαθέτει σύγχρονες κτιριακές εγκαταστάσεις όπου διενεργείται η διαλογή, η τυποποίηση και η αποθήκευση των προϊόντων.

Τα μέλη του Αγροτικού Συνεταιρισμού «ΝΟΤΟΣ» ικανοποιούν στο έπακρο τις προδιαγραφές ποιότητας που ορίζονται για την παραγωγή ασφαλών προϊόντων, απαλλαγμένα από υπολείμματα φυτοπροστατευτικών ουσιών, που σέβονται τον καταναλωτή και το περιβάλλον. Σε όλα τα αγροτεμάχια της Οργάνωσης

Παραγώγων του Α.Σ. ΝΟΤΟΣ εφαρμόζεται σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης καλλιέργειας.

Το συσκευαστήριο του Συνεταιρισμού συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις του προτύπου *IFS Food⁹, Version 6, January 2012* που ισχύει για το πεδίο εφαρμογής: «ΠΑΡΑΛΑΒΗ – ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ ΝΩΠΩΝ ΟΠΩΡΟΚΗΠΕΥΤΙΚΩΝ».

Όσον αφορά στα παραγόμενα προϊόντα, ο Συνεταιρισμός στηρίζεται στη διαφοροποίηση αυτών και επιδιώκει την παραγωγή και διάθεση προϊόντων που καλύπτουν την τάση της αγοράς για νέα είδη. Έχει καθιερώσει ως βασικό και κύριο προϊόν παραγωγής τη ντομάτα θερμοκηπιακής καλλιέργειας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ντομάτα τύπου cluster (τσαμπί). Με την κατάλληλη επιλογή των υβριδίων καθώς και με τον προγραμματισμό των φυτεύσεων έχει επιτευχθεί η κάλυψη των ανάγκες των συνεργατών του Α.Σ. με ντομάτες αναγνωρίσιμης ποιότητας. Ένα από τα προϊόντα που καλλιεργεί και προσφέρει ο Συνεταιρισμός είναι η ντομάτα τύπου «βελανίδι», η οποία λόγω του σχήματος της και της ιδιαίτερης γεύσης της, έχει μεγάλη απήχηση στο καταναλωτικό κοινό. Επιπλέον ο Συνεταιρισμός καλλιεργεί μια νέα ιδιαίτερη ποικιλία τομάτας η οποία ονομάζεται «Kumato», μια μικρή προς μεσαίου τύπου στρογγυλή ντομάτα με μοναδική εμφάνιση λόγω του σκούρου χρώματος του καρπού.

Ο Συνεταιρισμός ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς παράγει και άλλα είδη κηπευτικών.

Εικόνα 3 : Προϊόντα Ο.Π.: cluster (τσαμπί), «βελανίδι», «Kumato»

Τέλος ένα σημαντικό έργο που υλοποιείται στο Συνεταιρισμό είναι η εγκατάσταση μονάδας πειραματισμού νέων υβριδίων. Έτσι ο Συνεταιρισμός θα είναι σε θέση κάθε χρόνο να προτείνει και να καθιερώνει νέα προϊόντα στην αγορά.

⁹ *IFS- International Food Standard*: είναι ένα πρότυπο που καθορίζει τις ειδικές απαιτήσεις για την ασφάλεια, νομιμότητα και ποιότητα των τροφίμων που πρέπει να ικανοποιούν οι επιχειρήσεις οι οποίες επεξεργάζονται ή/και συσκευάζουν τρόφιμα. Το πρότυπο IFS Food έχει συσταθεί από τις Ομοσπονδίες Λιανεμπόρων της Γερμανίας και της Γαλλίας με σκοπό να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο ελέγχου, κοινής προσέγγισης, των συστημάτων διαχείρισης των προμηθευτών των λιανεμπόρων. (<http://www.glc.gr>)

3.2.2 Αγροτικός Συνεταιρισμός Κάμιρος - «ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ»

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός (Α.Σ.) Κάμιρος «Κρητικό Περιβόλι» ιδρύθηκε το 2006 στο Κεντρί Ιεράπετρας της Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου, από μία μικρή άτυπη ομάδα νέων αγροτών με στόχο την οργάνωση, συγκέντρωση, τυποποίηση και διακίνηση προϊόντων υψηλών ποιοτικών προδιαγραφών.

Από το έτος 2010 ο Α.Σ. Κάμιρος «Κρητικό Περιβόλι» αναγνωρίστηκε ως Οργάνωση Παραγωγών οπωροκηπευτικών σύμφωνα με το εθνικό και κοινοτικό θεσμικό πλαίσιο και υλοποιεί επιχειρησιακό πρόγραμμα. Τα μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών ανέρχονται σε 21.

Ο Συνεταιρισμός διαθέτει κτιριακές εγκαταστάσεις όπου γίνεται η διαλογή, η τυποποίηση και η αποθήκευση των προϊόντων.

Ο Συνεταιρισμός θέτοντας ως προτεραιότητα καθώς και υποχρέωση του, την ασφάλεια του καταναλωτή, του παραγωγού και την προστασία του περιβάλλοντος εφαρμόζει σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης καλλιέργειας σε όλα τα αγροτεμάχια της Οργάνωσης Παραγωγών Α.Σ. Κάμιρος «Κρητικό Περιβόλι».

Κύρια δραστηριότητα του Συνεταιρισμού αποτελεί η παραγωγή κηπευτικών θερμκηπίου κυρίως ντομάτες (μεγαλόκαρπες) και αγγούρι (τύπου Κνωσού).

Εικόνα 4: Ντομάτα μεγαλόκαρπη και αγγουράκι τύπου Κνωσού

3.3 Διαμόρφωση ερωτηματολογίου έρευνας

Στην ερευνητική διαδικασία των κοινωνικών και οικονομικών επιστημών κατά βάση εφαρμόζονται δύο κύριες μέθοδοι: η ποιοτική προσέγγιση και η ποσοτική μέτρηση. Η κάθε μία από αυτές στηρίζεται σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και μεταβλητές των δειγμάτων ή των πληθυσμών που εξετάζει, επιδιώκοντας την επαλήθευση ή όχι της σχετικής θεωρίας, τη διερεύνηση-επεξήγηση συγκεκριμένων φαινομένων, στάσεων και καταστάσεων ή την καταγραφή της πραγματικότητας με αυθεντικό τρόπο και την εις βάθος θεματική ανάλυσή της (Κυριαζή, 2004).

Στην παρούσα μελέτη ακολουθήθηκε ένας συνδυασμός των δύο ανωτέρων μεθόδων με τη χρήση ερωτηματολογίου, το οποίο περιείχε ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου (βλ. Παράρτημα). Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν μέσω των ανοικτών ερωτήσεων να εκφράσουν τις απόψεις και θέσεις τους ενώ μέσω των κλειστών ερωτήσεων να επιλέξουν μεταξύ προκαθορισμένων απαντήσεων (Κυριαζή, 1999). Έγινε χρήση ερωτήσεων τύπου «ΝΑΙ»/«ΟΧΙ», πολλαπλής επιλογής, κλίμακας Likert, κλίμακας σπουδαιότητας και κλίμακας βαθμολόγησης (Pizam, 1994, Τερζάκης, 1999, Χρήστου, 1999).

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τις τέσσερις παρακάτω ενότητες:

- I. Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει χαρακτηριστικά των μελών των Οργανώσεων Παραγωγών (φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, απασχόληση κτλ.).
- II. Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στα διαρθρωτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της γεωργικής εκμετάλλευσης (μέγεθος, διάρθρωση παραγωγής, κτλ.).
- III. Η τρίτη ενότητα αφορά στις απόψεις και στη στάση των μελών απέναντι συλλογική δράση μέσω ερωτημάτων σχετικά με τις διαδικασίες διαχείρισης και λειτουργίας της Οργάνωσης, τη συμμετοχή τους σε αυτές κ.α.
- IV. Η τέταρτη και τελευταία ενότητα, η οποία είναι και η εκτενέστερη, αφορά στη διερεύνηση των σχέσεων των μελών της Οργάνωσης μέσω εξέτασης του τόπου και της περιοδικότητας των συναντήσεών τους, των θεμάτων που τους απασχολούν και συζητούν, την πρόθεση και διάθεση τους σχετικά με την υιοθέτηση νέων/ καινοτόμων συστημάτων παραγωγής κ.α.

3.4 Διεξαγωγή της έρευνας

Στην αρχική φάση, μετά την ολοκλήρωση της σύνταξης των ερωτηματολογίων, υπήρξε τηλεφωνική και ηλεκτρονική (μέσω e-mail) επικοινωνία με τους εκπροσώπους των Οργανώσεων Παραγωγών αφενός για την ενημέρωση τους σχετικά με την έρευνα και αφετέρου για να ζητηθεί η αρωγή τους στην οργάνωση της επιτόπιας έρευνας.

Η διεξαγωγή της εμπειρικής έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο των προσωπικών συνεντεύξεων για λόγους μεγαλύτερης αξιοπιστίας των αποτελεσμάτων. Οι προσωπικές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τμηματικά από τον Ιανουάριο έως τις αρχές Μαρτίου 2013. Ο τόπος διεξαγωγής ήταν οι εγκαταστάσεις των Οργανώσεων και σε ελάχιστες περιπτώσεις κάποιος χώρος εστίασης. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι κατά τη διάρκεια των προσωπικών συνεντεύξεων, εκτός από την προθυμία που επέδειξαν οι συμμετέχοντες στο να απαντήσουν σε όλες τις ερωτήσεις που τους τέθηκαν, έλαβε χώρα μια μικρή συζήτηση από την οποία αντλήθηκαν σημαντικές επιπλέον πληροφορίες για την έρευνα.

3.5 Στατιστική επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Αρχικά έγινε η εισαγωγή των δεδομένων σε βάση με τη βοήθεια λογισμικού του Microsoft Excel και στη συνέχεια ακολουθήθηκαν δυο στατιστικές μέθοδοι, μια για την ανάλυση των στατιστικών δεδομένων και μια για την ανάλυση σχέσεων των μελών των Οργανώσεων Παραγωγών (Clark, 2006).

- A. Η ανάλυση των στατιστικών δεδομένων έγινε με το στατιστικό πακέτο SPSS 17.0 (Statistical Package of Social Science) για Windows. Κατόπιν της μεταφοράς των δεδομένων στο SPSS εξήχθησαν οι συχνότητες όλων των μεταβλητών, από τη μελέτη των οποίων διαπιστώθηκε ότι δεν κρίνεται αναγκαίος περαιτέρω έλεγχος συσχέτισης των μεταβλητών. Για την παρουσίαση και περιγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική.
- B. Η απεικόνιση και περαιτέρω ανάλυση των σχέσεων των μελών έγινε μέσω του προγράμματος NetDraw, έκδοση 2.127 (Borgatti, S.P., 2002)¹⁰, το οποίο αποτελεί ένα πρόγραμμα των Windows για την οπτικοποίηση των κοινωνικών δεδομένων των δικτύων. Η εισαγωγή δεδομένων προς

¹⁰ Borgatti, S.P. (2002). *NetDraw Software for Network Visualization*. Analytic Technologies: Lexington.

επεξεργασία στο ανωτέρω πρόγραμμα απαιτεί ειδική διαμόρφωση. Στη συνέχεια γίνεται συνοπτική αναφορά των απαιτούμενων, από το πρόγραμμα, σταδίων που ακολουθήθηκαν στην παρούσα μελέτη για κάθε εξεταζόμενη Οργάνωση Παραγωγών ξεχωριστά.

- ↳ Δημιουργία δύο βάσεων δεδομένων, εκ των οποίων η πρώτη αφορούσε τους κόμβους των δικτύων (τους δρώντες) με τα χαρακτηριστικά τους και η άλλη τις πληροφορίες των δεσμών (τις σχέσεις). Η βάση δεδομένων των κόμβων εμπεριείχε όλα τα μέλη της οργάνωσης που συμμετείχαν στην έρευνα καθώς και τους δρώντες που κατονομάστηκαν από αυτά. Επιπλέον, για κάθε δρώντα αναγράφονταν τα χαρακτηριστικά του, ήτοι ο κωδικός με τον οποίο θα εμφανιζόταν στο κοινωνιόγραμμα, το ονοματεπώνυμο του, η ιδιότητα του, κτλ. Η βάση δεδομένων των δεσμών περιελάμβανε όλους τους δρώντες που εμφανίζονταν στη βάση των κόμβων, το αντικείμενο / θέμα της πληροφορίας που ανταλλάχθηκε καθώς και το μέσο ροής της πληροφορίας.
- ↳ *Κωδικοποίηση των αντικείμενων / θεμάτων της πληροφορίας που ανταλλάχθηκε και του μέσου επικοινωνίας της πληροφορίας, για τους δεσμούς.*
- ↳ *Μετατροπή των δύο βάσεων σε αρχείο σημειώσεων (notepad).*
- ↳ *Ενοποίηση των αρχείων σημειώσεων.*
- ↳ *Εισαγωγή στο NetDraw και εξαγωγή κοινωνιογραμμάτων.*

Η μελέτη επικεντρώθηκε στη ροή των πληροφοριών μεταξύ των παραγωγών - μελών της κάθε Οργάνωσης. Από τα χαρακτηριστικά των δρώντων, ως κύρια μεταβλητή ορίστηκε ο ρόλος διαφοροποίησης του κάθε ατόμου στο πλαίσιο της Οργάνωσης. Για τους δεσμούς ορίστηκαν δύο κύριες μεταβλητές: το αντικείμενο/ θέμα της πληροφορίας (υδροπονία, καλλιεργητικές τεχνικές, κλπ) και τα μέσα επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται για τη μετάδοση των πληροφοριών αυτών μεταξύ των φορέων (π.χ. τηλέφωνο, διαδίκτυο, προσωπική ενημέρωση κλπ.).

Οι τεχνικές και τα μέτρα (δείκτες) που χρησιμοποιήθηκαν για επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων μέσω NetDraw (Borgatti, Halgin and DeJordy, 2008) είναι:

- ✓ ο βαθμός κεντρικότητας (degree centrality), που καταμετρά όλους τους άμεσους δεσμούς ενός φορέα για τον καθορισμό της κεντρικότητας (προεξέχουσας θέσης) κάθε φορέα στο δίκτυο, δηλαδή το πόσο καλά είναι διασυνδεδεμένος ένας φορέας

- ✓ ο βαθμός εγγύτητας (closeness centrality), για τον προσδιορισμό της εγγύτητας ενός φορέα με τους άλλους φορείς και άρα της ευκολίας ή μη της ροής της γνώσης και της πληροφόρησης στο δίκτυο
- ✓ ο βαθμός διαμεσολάβησης (betweenness centrality), ως μέτρο της δυνατότητας ελέγχου και διαμεσολάβησης της ροής της πληροφορίας και άρα εντοπισμού του θεματοφύλακα/διαμεσολαβητή της πληροφορίας
- ✓ η ποιότητα των συνδέσεων (eigenvector centrality), για τη διερεύνηση του βαθμού που ένας φορέας είναι συνδεδεμένος με άλλους ισχυρούς (κεντρικούς) φορείς του δικτύου (μέτρο δημοτικότητας και ισχύος)

Και για τους 4 παραπάνω δείκτες γίνεται μια κατάταξη των φορέων του δικτύου.

Το άθροισμα των κατατάξεων αυτών είναι το σκορ Κεντρικότητας.

- ✓ η σφαίρα επιρροής, για τη διερεύνηση της υποδομής της επιρροής των διαφόρων φορέων του δικτύου, και
- ✓ η τμηματοποίηση του δικτύου σε συστάδες (μέτρο Girvan-Newman), για τον πιθανό εντοπισμό υποομάδων στο δίκτυο, δηλαδή την τάση που έχουν οι κόμβοι για να σχηματίσουν μία υπο-ομάδα (cluster).

Κεφάλαιο 4^ο : Ανάλυση δεδομένων της έρευνας

4.1 Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση

Στο μέρος αυτό της έρευνας πραγματοποιείται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων, όπως αυτά προέκυψαν από την επεξεργασία των στοιχείων των ερωτηματολογίων των μελών των Οργανώσεων Παραγωγών στο SPSS 17.0. Συγκεκριμένα παρουσιάζεται η μονομεταβλητή ανάλυση (συχνότητες) των δεδομένων ξεχωριστά για κάθε Ο.Π..

4.1.1 Οργάνωση Παραγωγών «Α.Σ. ΝΟΤΟΣ»

4.1.1.1 Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των παραγωγών

Πίνακας 2: Φύλο

ΦΥΛΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΤΡΑΣ	15	60,0%
ΓΥΝΑΙΚΑ	10	40,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Αρχικά, όσον αφορά το φύλο των παραγωγών της Ο.Π., διαπιστώνεται ότι το 60,0% είναι άνδρες ενώ το υπόλοιπο 40,0% είναι γυναίκες.

Πίνακας 3: Ηλικιακή Κατανομή

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
26-35	3	12,0%
36-50	19	76,0%
>50	3	12,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Αναφορικά με την ηλικία των 25 ερωτηθέντων, παρατηρείται ότι σχεδόν τα 2/3 αυτών (76,0%) κυμαίνεται μεταξύ 36-50 ετών, ενώ στο 12% ανέρχονται οι παραγωγοί μεταξύ 26-35 ετών καθώς και οι μεγαλύτεροι των 50 ετών.

Πίνακας 4: Οικογενειακή Κατάσταση

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΣ	2	8,0%
ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ	23	92,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση των παραγωγών διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία (92,0%) είναι παντρεμένοι ενώ μόνο το 8,0% αντιστοιχεί σε ανύπαντρους.

Πίνακας 5: Επίπεδο Εκπαίδευσης

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	4	16,0%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	5	20,0%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ	1	4,0%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ	10	40,0%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ	2	8,0%
ΙΕΚ	1	4,0%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΝΩΤΕΡΗΣ/ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ	2	8,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σε ότι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης των παραγωγών ο Πίνακας 5 δείχνει ότι οι παραγωγοί έχουν αποφοιτήσει σε ποσοστό 16,0% από το Δημοτικό, σε 20,0% από το Γυμνάσιο και μόλις 4,0% από Τεχνική Σχολή (μηχανοτεχνίτης). Ένα σημαντικό ποσοστό που ανέρχεται στο 40,0% έχει απολυτήριο Γενικού Λυκείου και ένα επιπλέον 8,0% απολυτήριο Τεχνικού Λυκείου. Το 4,0% των παραγωγών έχει παρακολουθήσει Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) και ένα ποσοστό 8% έχει τριτοβάθμια εκπαίδευση.

4.1.1.2 Διαρθρωτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της γεωργικής εκμετάλλευσης

Πίνακας 6: Κύρια Απασχόληση

ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΡΟΤΗΣ/ ΑΓΡΟΤΙΣΣΑ	25	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 6, το σύνολο των μελών της Οργάνωσης ήτοι το 100,0% έχουν ως κύρια απασχόληση τη γεωργία

Πίνακας 7: Δευτερεύουσα Απασχόληση

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΕΧΕΙ	23	92,0%
ΕΚΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	2	8,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (92,0% ή 23 από τους 25) δεν έχει δεύτερη απασχόληση ενώ μόλις το 8,0% απασχολείται και εκτός γεωργίας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η καλλιέργεια των κηπευτικών, ιδιαίτερα η θερμοκηπιακή, είναι εντατική και απαιτητική σε εργασία.

Πίνακας 8: Προέλευση Οικογενειακού Εισοδήματος

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΓΕΩΡΓΙΑ	25	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Το σύνολο των ερωτηθέντων δήλωσε ότι το ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα προέρχεται κατά βάση από τη γεωργία.

Πίνακας 9: Ιδιότητα, Ενοικιαζόμενα, Συνολικά Στρέμματα

ΣΤΡΕΜΜΑ -ΤΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΑ		ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ		ΣΥΝΟΛΙΚΑ	
	ΣΥΧΝΟ- ΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟ- ΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟ- ΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
<5	16	64,0%	23	92,0%	7	28,0%
5-10	5	20,0%	1	4,0%	13	52,0%
10-15	4	16,0%	1	4,0%	3	12,0%
>15	0	0	0	0	2	8,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%	25	100,0%	25	100,0%

Όσον αφορά τα ιδιότητα στρέμματα, το 64,0 % των εκμεταλλεύσεων κατέχει κάτω των 5 στρ., ενώ μεταξύ 5 και 10 στρ. διαθέτει ποσοστό που ανέρχεται στο 20,0%. Οι ενοικιαζόμενες εκτάσεις κάτω των 5 στρ. αφορούν στο 92,0% των εκμεταλλεύσεων ενώ μεταξύ 5 και 10 στρ. ενοικιάζει το 4,0% γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Στο σύνολο, η εικόνα έχει ως εξής, ποσοστό 28,0% των εκμεταλλεύσεων καλλιεργεί εκτάσεις κάτω των 5 στρεμμάτων, 52,0% από 5 ως 10 στρ., 12,0% 10 ως 15 στρ. ενώ 2 εκμεταλλεύσεις καλλιεργούν έκταση άνω των 15 στρ.

Πίνακας 10: Καλλιέργειες Θερμοκηπίων και Ελιάς

ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΩΝ		ΕΛΙΑΣ	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
<5	9	36,0%	22	88,0%
5-10	14	56,0%	3	12,0%
>10	2	8,0%	0	0,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%	25	100,0%

Τα μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες που αποτελεί και το αντικείμενο της αναγνώρισης της Οργάνωσης, και κατά δεύτερο λόγο με την καλλιέργεια της ελιάς. Άλλες καλλιέργειες δεν εντοπίστηκαν. Οι εκτάσεις που καταλαμβάνουν τα θερμοκήπια, στο μεγαλύτερο ποσοστό των εκμεταλλεύσεων (56,0%) βρίσκονται μεταξύ των 5 και 10 στρ. Όμως υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό παραγωγών (36%) με θερμοκήπια έκτασης μικρότερης των 5 στρ. Επίσης εμφανίζονται δύο παραγωγοί με έκταση πάνω από 10 στρ. Σε ότι αφορά στους ελαιώνες παρατηρείται ότι το 88,0% των παραγωγών καλλιεργεί έκταση κάτω των 5 στρ ενώ ποσοστό 12,0% έκταση μεταξύ των 5 και 10 στρ.

Πίνακας 11: Κτηνοτροφία

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	23	92,0%
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	2	8,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (92,0% ή 23 από τους 25), δεν ασχολείται με την κτηνοτροφία. Ελάχιστοι παραγωγοί σε ποσοστό 8,0% φαίνεται να διατηρεί ένα σχετικά μικρό αριθμό αιγών.

Πίνακας 12: Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα

ΕΤΗΣΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (€)	ΑΠΟ ΓΕΩΡΓΙΑ (ΜΕ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ)		ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
5.000-10.000	5	20,0%	5	20,0%
10.000-15.000	4	16,0%	4	16,0%
15.000-20.000	5	20,0%	3	12,0%
>20.000	11	44,0%	13	52,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%	25	100,0%

Σύμφωνα με τα δεδομένα του Πίνακα 12 που αφορά το γεωργικό εισόδημα που δήλωσαν οι παραγωγοί, στο οποίο περιλαμβάνονται οι επιδοτήσεις, φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των παραγωγών (44,0%) απολαμβάνει γεωργικό εισόδημα άνω των 20.000€. Τα αγροτικά νοικοκυριά στα οποία το εισόδημα από τη γεωργία κυμαίνεται από 5.000€ έως 10.000€ αποτελούν το 20,0%, ενώ στο ίδιο ποσοστό εμφανίζονται νοικοκυριά με εισόδημα από 15.000€ έως 20.000€. Υπάρχει, τέλος, και ένα ποσοστό της τάξης του 16,0% το οποίο δήλωσε εισόδημα μεταξύ 10.000€ και 15.000€.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο τομέας των οπωροκηπευτικών και ειδικότερα τα νωπά οπωροκηπευτικά, ουδέποτε λάμβαναν άμεσες ενισχύσεις, στρεμματικές ή ποσοτικές. Οι παραγωγοί του τομέα ενισχύονταν ουσιαστικά μέσω της υλοποίησης δράσεων ενταγμένων στα επιχειρησιακά προγράμματα των Οργανώσεων Παραγωγών. (βλ. Κεφ. 2)

Συνεπώς οι συμμετέχοντες στην έρευνα παραγωγοί, δεδομένου ότι καλλιεργούν κατά κύριο λόγο κηπευτικά δεν λαμβάνουν ενισχύσεις. Οιαδήποτε ενίσχυση έχει συμπεριληφθεί στο ανωτέρω αναφερόμενο γεωργικό εισόδημα αφορά σε άλλες

καλλιέργειες από αυτές για τις οποίες έχει λάβει αναγνώριση η Οργάνωση Παραγωγών.

Σύμφωνα με τα δεδομένα του Πίνακα 12 προκύπτει ότι το συνολικό εισόδημα των παραγωγών δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις από το γεωργικό εισόδημα, γεγονός που αιτιολογείται από τα δεδομένα των Πινάκων 6, 7 και 8. Το μεγαλύτερο μέρος των παραγωγών (52,0%) απολαμβάνει οικογενειακό εισόδημα άνω των 20.000€. Τα αγροτικά νοικοκυριά στα οποία το συνολικό οικογενειακό τους εισόδημα κυμαίνεται από 5.000€ έως 10.000€ αποτελούν το 20,0%, ενώ ποσοστό της τάξης του 16,0% δηλώνει εισόδημα από 10.000€ έως 15.000€ και ποσοστό 12,0% με εισόδημα από 15.000€ έως 20.000€.

4.1.1.3 Συλλογική δράση

Πίνακας 13: Λόγοι Σύστασης της Οργάνωσης Παραγωγών κατά σειρά προτεραιότητας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΛΟΓΟΙ ΣΥΣΤΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	10	40,0%
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑΣ	8	32,0%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	4	16,0%
	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ-ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑΣ-ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ	3	12,0%
ΤΡΙΤΗ	ΜΕΙΩΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2	8,0%

Σε ερώτημα που αφορούσε τη γνώση των παραγωγών σχετικά με τους λόγους σύστασης/δημιουργίας της Οργάνωσης δόθηκαν από τα 18 αρχικά μέλη της Ο.Π., διάφορες απαντήσεις οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν ως εξής:

- *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα:* αφορά στις δράσεις που δύναται να υλοποιήσει η Ο.Π. με Κοινοτική χρηματοδότηση μέσω του επενδυτικού προγράμματος. (βλ. κεφ 2)
- *Προγραμματισμός Παραγωγής:* αφορά στον προγραμματισμό της παραγωγής από ποσοτική και ποιοτική πλευρά και στην προσαρμογή αυτής στη ζήτηση.
- *Βελτίωση Εμπορίας:* αφορά στην καλύτερη προώθηση των προϊόντων, στην αποφυγή των μεσαζόντων, σε άνοιγμα νέων αγορών κ.α.
- *Μείωση κόστους παραγωγής:* αφορά στην από κοινού προμήθεια και χρήση από τους παραγωγούς - μέλη μέσων παραγωγής.
- *Συγκέντρωση και διάθεση παραγωγής:* αφορά κυρίως στη συγκέντρωση του συνόλου της παραγωγής των μελών και στην ευκολότερη διάθεση αυτής.
- *Προστασία καταναλωτή:* αφορά στην παραγωγή ποιοτικών, υγιεινών και ασφαλών τροφίμων, στις καλύτερες τιμές παραγωγού λόγω αποφυγής των μεσαζόντων κ.α.
- *Εισαγωγή νέων καλλιεργειών:* αφορά στην προσπάθεια της Ο.Π. για διαφοροποίηση των προϊόντων της (βλ. Κεφ. 3).

- Συμμετοχή σε άλλα Ευρωπαϊκά Προγράμματα: αφορά στη δυνατότητα της Ο.Π. να συμμετέχει σε άλλα προγράμματα κυρίως προώθησης όπως πχ. το πρόγραμμα «*Vegiterraneo – European vegetables*»¹¹ στο οποίο συμμετέχει η Ο.Π.

Οι παραγωγοί - μέλη ως πρώτη προτεραιότητα κατονόμασαν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα σε ποσοστό 40,0% και, στη συνέχεια, τη Βελτίωση της Εμπορίας σε 32,0%.

Στη δεύτερη προτεραιότητά τους φαίνεται να υπερισχύει με ποσοστό 16,0% η Συγκέντρωση και διάθεση της παραγωγής ενώ ακολουθούν το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, η Βελτίωση της Εμπορίας και η Προστασία του καταναλωτή με το ίδιο ποσοστό, 12,0%.

Τέλος την τρίτη προτεραιότητα των παραγωγών αποτελεί η μείωση του κόστους παραγωγής με ποσοστό 8,0%.

Πίνακας 14: Έτη συμμετοχής στην Ο.Π.

ΕΤΗ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
=2,5	18	72,0%
1-2	4	16,0%
<1	3	12,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Η Ο.Π. έχει αναγνωριστεί στις 18/10/2010 και κατά την περίοδο της έρευνας είχε συμπληρώσει περίπου 2,5 χρόνια λειτουργίας. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 14, ο αριθμός των αρχικών μελών ανέρχεται σε 18 ήτοι ποσοστό 72,0%, ενώ 4 παραγωγοί ή ποσοστό 16,0% είναι μέλη της Ο.Π. από 1 έως 2 έτη και 3 παραγωγοί, ποσοστό 12,0%, έχουν εγγραφεί σχετικά πρόσφατα ως μέλη της Οργάνωσης .

¹¹ Το πρόγραμμα «*Ενέργειες ενημέρωσης και προώθησης κηπευτικών (τομάτας, αγγουριού και πιπεριάς) στην εσωτερική αγορά της Ε.Ε. (Ελλάδα, Βουλγαρία & Πολωνία)*» ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2012 και αναμένεται να ολοκληρωθεί μέσα σε τρία χρόνια. (<http://www.vegiterraneo.gr>)

Πίνακας 15: Λόγοι Ένταξης στην Οργάνωση Παραγωγών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΛΟΓΟΙ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟ ΕΠ	10	40,00%
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑΣ	8	32,00%
	ΜΕΙΩΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2	8,00%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑΣ	10	40,00%
	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟ ΕΠ	2	8,00%
	ΜΕΙΩΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2	8,00%
ΤΡΙΤΗ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑΣ	3	12,00%

Σε ερώτημα που τέθηκε στους παραγωγούς για τους λόγους που τους παρακίνησαν να γίνουν μέλη της Οργάνωσης δόθηκαν διάφορες απαντήσεις, ταυτόσημες σχεδόν με αυτές που απεικονίζονται στον Πίνακα 12, οι οποίες κατηγοριοποιήθηκαν αντίστοιχα ως κάτωθι:

- *Κοινοτική Ενίσχυση στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα:* Η χρηματοδότηση μέσω του επενδυτικού προγράμματος από την Ε.Ε. (βλ. Κεφ. 2.)
- *Βελτίωση Εμπορίας:* αφορά στην καλύτερη προώθηση των προϊόντων, στην αποφυγή των μεσαζόντων, σε άνοιγμα νέων αγορών κ.α.
- *Προγραμματισμός Παραγωγής:* αφορά στον προγραμματισμό της παραγωγής από ποσοτική και ποιοτική πλευρά και στην προσαρμογή αυτής στη ζήτηση.
- *Μείωση κόστους παραγωγής:* αφορά στην από κοινού προμήθεια και χρήση από τους παραγωγούς - μέλη μέσων παραγωγής.
- *Εισαγωγή νέων καλλιεργειών:* αφορά στην προσπάθεια της Ο.Π. για διαφοροποίηση των προϊόντων της (βλ. Κεφ. 3).
- *Προστασία καταναλωτή:* αφορά στην παραγωγή ποιοτικών, υγιεινών και ασφαλών τροφίμων, στις καλύτερες τιμές λόγω αποφυγής των μεσαζόντων κ.α.
- *Συγκέντρωση και διάθεση παραγωγής:* αφορά κυρίως στη συγκέντρωση του συνόλου της παραγωγής των μελών και στην ευκολότερη διάθεση αυτής.

Οι παραγωγοί - μέλη ως πρώτη προτεραιότητα ονόμασαν την Κοινοτική Ενίσχυση στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα σε ποσοστό 40,0%, τη Βελτίωση της Εμπορίας με 32,0% και τη Μείωση κόστους παραγωγής με ποσοστό 8,0%.

Στη δεύτερη προτεραιότητά τους φαίνεται να υπερισχύει με ποσοστό 40,0% η Βελτίωση της Εμπορίας ενώ ακολουθούν η Κοινοτική Ενίσχυση στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και η Μείωση του κόστους παραγωγής με το ίδιο ποσοστό, 8,0%.

Τέλος την τρίτη προτεραιότητα των παραγωγών αποτελεί η Βελτίωση της Εμπορίας με ποσοστό 12,0%.

Πίνακας 16: Ανταπόκριση της Ο.Π. στους λόγους ένταξής τους σε αυτή

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ Ο.Π. ΣΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	7	28,0%
ΚΑΛΑ	10	40,0%
ΑΡΙΣΤΑ	8	32,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Ζητώντας από τους παραγωγούς την εκτίμησή τους για το εάν η Ο.Π. έχει ανταποκριθεί στους λόγους που τους παρακίνησαν να ενταχθούν στην Οργάνωση διαπιστώνεται ότι ποσοστό 40,0% θεωρεί ότι η ανταπόκριση είναι καλή, 8 από αυτούς (32,0%) κρίνει ότι είναι άριστη ενώ ποσοστό 28,0% πιστεύει ότι η ανταπόκριση είναι μέτρια.

Πίνακας 17: Γνώση διαδικασιών λήψης και εφαρμογής αποφάσεων στην Ο.Π.

ΓΝΩΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	1	4,0%
ΚΑΛΑ	11	44,0%
ΑΡΙΣΤΑ	13	52,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Από τον Πίνακα 17 φαίνεται ότι οι παραγωγοί σε ποσοστό 52,0% γνωρίζουν άριστα τις διαδικασίες λήψης και εφαρμογής των αποφάσεων, οι οποίες αφορούν στη διαχείριση και λειτουργία της Ο.Π., στη διαδικασία εκλογής των οργάνων διοίκησης και ελέγχου της Ο.Π.. Επίσης ένα σημαντικό ποσοστό (44,0%) γνωρίζει καλά τις εν λόγω διαδικασίες και μόλις ένας παραγωγός δήλωσε ότι τις γνωρίζει μέτρια.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην κείμενη Κοινοτική και εθνική νομοθεσία προβλέπονται διατάξεις σχετικά με δημοκρατική λειτουργία των Οργανώσεων Παραγωγών, τα μέτρα δηλαδή που πρέπει να λαμβάνονται προκειμένου να αποφεύγεται κάθε κατάχρηση εξουσίας ή επιρροής ενός ή περισσότερων μελών όσον αφορά τη διαχείριση και τη λειτουργία της οργάνωσης παραγωγών, στα οποία περιλαμβάνονται και τα δικαιώματα ψήφου.¹²

Συνεπώς η γνώση των παραγωγών αναφορικά με τις διαδικασίες λήψης και εφαρμογής αποφάσεων αποτελεί σημαντικό παράγοντα της ορθής δημοκρατικής αλλά και της συνολικής λειτουργίας της Οργάνωσης.

Πίνακας 18: Συμμέτοχη στις διαδικασίες της Ο.Π.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΨΗΦΙΣΗ ΣΤΙΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ		ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΥΣΚΕΨΕΙΣ		ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ Η Ο.Π.	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΕΟ ΜΕΛΟΣ	1	4,0%	1	4,0%	1	4,0%
ΠΑΝΤΟΤΕ	24	96,0%	24	96,0%	16	64,0%
ΣΥΧΝΑ	0	0,0%	0	0,0%	5	20,0%
ΚΑΠΟΙΕΣ ΦΟΡΕΣ	0	0,0%	0	0,0%	2	8,0%
ΣΠΑΝΙΑ	0	0,0%	0	0,0%	1	4,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%	25	100,0%	25	100,0%

Πέρα από τη γνώση των διαδικασιών λήψης και εφαρμογής αποφάσεων, διερευνήθηκε και η συμμετοχή των παραγωγών στις διαδικασίες της Ο.Π. Σύμφωνα με τους παραγωγούς (Πίνακας 18), η συντριπτική πλειοψηφία αυτών συμμετέχουν στις συσκέψεις της Ο.Π., στις Γενικές Συνελεύσεις και ψηφίζουν σε ποσοστό 96,0%. Το υπολειπόμενο ποσοστό της τάξης του 4,0% αφορά σε έναν παραγωγό ο οποίος είναι νέο μέλος της Οργάνωσης.

Σχετικά με τη συμμετοχή των παραγωγών σε ημερίδες, σεμινάρια κλπ. που διοργανώνονται από την Ο.Π., ποσοστό 64,0% δήλωσε ότι συμμετέχει πάντοτε, 20,0% συχνά, 8,0% κάποιες φορές, 4,0% σπάνια και ένας παραγωγός (4,0%) είναι νέο μέλος της Οργάνωσης.

¹² Καν(ΕΕ) 543/2011 της Επιτροπής, άρθρο 31.

Πίνακας 19: Ενημέρωση σε περίπτωση μη συμμετοχής

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ ΠΑΝΤΑ	48,0%
	ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΔΣ	44,0%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΔΣ	44,0%
	ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ο.Π.	40,0%
ΤΡΙΤΗ	ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ο.Π.	52,0%
	ΓΡΑΠΤΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ Ο.Π.	36,0%

Σε ερώτηση που τέθηκε στους παραγωγούς για τον τρόπο που ενημερώνονται σε περίπτωση μη συμμετοχής τους στις διαδικασίες που αναφέρονται παραπάνω (Πίνακας 18), ποσοστό 48,0% δήλωσε ότι συμμετέχουν πάντα στις διαδικασίες ενώ ποσοστό 44,0% ενημερώνονται κατά προτεραιότητα από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου. Διαπιστώνεται, κατά συνέπεια, ότι ένας σημαντικός αριθμός των παραγωγών συμμετέχει πάντα στις διαδικασίες της Ο.Π. και θεωρεί υποχρέωσή του την ενεργή συμμετοχή σε αυτές.

Κατά δεύτερον, σε ποσοστό 44,0% η ενημέρωση τους γίνεται από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και σε ποσοστό 40,0% από τα άλλα μέλη της Ο.Π..

Τέλος, τρίτη κατά σειρά ενημέρωσης των παραγωγών είναι άλλα μέλη της Ο.Π. σε ποσοστό 52,0% και η ενημέρωση μέσω γραπτών ανακοινώσεων της Ο.Π. σε ποσοστό 36,0%.

Πίνακας 20: Άποψη των παραγωγών περί της λειτουργίας της Ο.Π.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΑΡΙΣΤΑ		ΚΑΛΑ		ΜΕΤΡΙΑ		ΜΗ ΙΚΑΝΟ-ΠΟΙΗΤΙΚΑ		ΚΑΘΟΛΟΥ ΙΚΑΝΟ-ΠΟΙΗΤΙΚΑ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ		14	56,0	11	44,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ		16	64,0	9	36,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ		16	64,0	9	36,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΜΕΛΩΝ		14	56,0	3	12,0	5	20,0	3	12,0	0	0,0	25	100,0
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΛΩΝ		12	48,0	5	20,0	0	0,0	8	32,0	0	0,0	25	100,0
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ		12	48,0	3	12,0	2	8,0	5	20,0	3	12,0	25	100,0

Με σκοπό να διερευνηθεί το κατά πόσο οι παραγωγοί – μέλη είναι ενήμεροι και συμμετέχουν στον έλεγχο των διαφόρων λειτουργιών και δραστηριοτήτων της Ο.Π., ζητήθηκε από αυτούς να τις αξιολογήσουν. Σύμφωνα με τα δεδομένα του Πίνακα 20 διαπιστώνονται τα εξής:

- Η πλειοψηφία των μελών (56,0%) κρίνει τη διοίκηση ως άριστη και τα υπόλοιπα 11 μέλη (44,0%) καλή.
- Σχετικά με την οικονομική διαχείριση της Ο.Π., ποσοστό 64,0% των μελών την θεωρεί άριστη και το 36,0% καλή.
- Ομοίως με την οικονομική διαχείριση αξιολογήθηκε η δημοκρατική λειτουργία της Ο.Π. (64,0% ως άριστη και 36,0% ως καλή).
- Όσον αφορά στην ενημέρωση των μελών για ζητήματα πρακτικά ή οικονομικά που ενδεχομένως αντιμετωπίζει η Ο.Π., όπως για νέες δυνατότητες ενίσχυσης ή/και αποζημίωσης των αγροτών (πέρα των προγραμμάτων της Ο.Π.)¹³ κ.α., το 56,0% των μελών την έκρινε άριστη, το 12,0% καλή, το 20,0% μέτρια και το 12,0% μη ικανοποιητική.

¹³ π.χ. Όσον αφορά στον Καν (ΕΕ) 585/2011 σχετικά με τη θέσπιση προσωρινών έκτακτων μέτρων στήριξης για τον τομέα των οπωροκηπευτικών.

- Αναφορικά με την εκπαίδευση των μελών, το 48,0% των παραγωγών την θεωρεί άριστη, το 20,0% καλή και το 32,0% μη ικανοποιητική.
- Η εισαγωγή καινοτομιών κρίνεται άριστη από ποσοστό 48,0% των μελών, καλή από 3 μέλη (12,0%), μέτρια από 2 μέλη (8,0%) ενώ ένα ποσοστό 20,0% τη θεωρεί μη ικανοποιητική και το 12,0% καθόλου ικανοποιητική.

Πίνακας 21: Υλοποιηθείσες νέες δράσεις της Ο.Π.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΠΛΑΣΤΙΚΟ ΚΑΛΥΨΗΣ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ	10	40,0%
	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ	6	24,0%
	ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	4	16,0%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ	13	52,0%
	ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	6	24,0%
	ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	5	20,0%
ΤΡΙΤΗ	ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	8	32,0%
	ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	4	16,0%
	ΣΥΣΤΗΜΑ ΙΧΝΗΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ/ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ/ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ	3	12,0%

Στο πλαίσιο εφαρμογής δράσεων μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων της Ο.Π. (βλ. Κεφ.2), ζητήθηκε από τους παραγωγούς να τις κατατάξουν κατά σειρά σπουδαιότητας.

Ως πρώτη επιλογή των παραγωγών με ποσοστό 40,0% αναφέρθηκε η προμήθεια πλαστικού κάλυψης θερμοκηπίου, οι δράσεις για την προώθηση και διαφήμιση των προϊόντων με ποσοστό 24,0% και η δημιουργία των απαραίτητων κτιριακών υποδομών που χρησιμοποιούνται για την εμπορία της παραγωγής

(όπως σταθμός συγκέντρωσης παραγωγής, συσκευαστήριο κ.α.) με ποσοστό 16,0%.

Ως δεύτερη επιλογή κατεγράφησαν οι δράσεις προώθησης και διαφήμισης των προϊόντων με ποσοστό 52,0%, η δημιουργία των κτιριακών υποδομών με ποσοστό 24,0% και η εφαρμογή του συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της καλλιέργειας με ποσοστό 20,0%.

Ως τρίτη επιλογή επικρατεί η δημιουργία των κτιριακών υποδομών με ποσοστό 32,0%, η εφαρμογή του συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της καλλιέργειας με 16,0% ενώ με ποσοστό 12,0% εμφανίζονται τρεις δράσεις: η εφαρμογή του συστήματος ιχνηλασιμότητας¹⁴, οι δράσεις για προώθηση και διαφήμιση των προϊόντων και οι εκπαιδευτικές επισκέψεις στο εσωτερικό και εξωτερικό.

Πίνακας 22: Ωφέλεια από συμμετοχή

ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ Ο.Π.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	10	40,0%
ΠΟΛΥ	6	24,0%
ΑΡΚΕΤΑ	9	36,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σε ερώτημα προς τους παραγωγούς σχετικά με το εάν έχουν ωφεληθεί από τη συμμετοχή τους στην Οργάνωση διαπιστώνεται ότι ποσοστό 40,0% θεωρεί ότι έχει ωφεληθεί πάρα πολύ, 24,0% ότι έχουν ωφεληθεί πολύ και 36,0% αρκετά.

Πίνακας 23: Συνολική εκτίμηση της συμμετοχής των παραγωγών στην Ο.Π.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΘΕΤΙΚΗ	11	44,0%
ΘΕΤΙΚΗ	14	56,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Οι παραγωγοί – μέλη κρίνουν τη συμμετοχή τους στην οργάνωση είτε ως πολύ θετική με ποσοστό 44,0% είτε θετική με ποσοστό 56,0%.

¹⁴ Καν (ΕΚ) 178/2002, άρθρο 3, παράγραφος 15: «Ανιχνευσιμότητα» - Ιχνηλασιμότητα, (traceability): Η δυνατότητα ανίχνευσης και παρακολούθησης τροφίμων, ζωοτροφών, ζώων που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή τροφίμων ή ουσιών που πρόκειται ή αναμένεται να ενσωματωθούν σε τρόφιμα ή σε ζωοτροφές, σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μεταποίησης και διανομής τους.

Πίνακας 24: Μέλος άλλου συλλογικού φορέα

ΜΕΛΟΣ ΑΛΛΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ¹⁵	8	32,0%
ΟΧΙ	17	68,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Με σκοπό να διερευνηθεί η τάση των παραγωγών να συμμετέχουν σε συλλογικούς φορείς ερωτήθηκαν εάν είναι μέλη κάποιου άλλου φορέα. Η πλειοψηφία, ποσοστό 68,0%, απάντησε ότι δεν συμμετέχει σε κάποιο συλλογικό φορέα ενώ το 32,0% είναι μέλη του τοπικού Αγροτικού Συλλόγου.

¹⁵ Αγροτικός Σύλλογος: Πρωτοβάθμια Αγροτική Συνδικαλιστική Οργάνωση που έχει μέλη αγρότες, για την ίδρυση του οποίου απαιτείται σύμπραξη τουλάχιστον είκοσι (20) αγροτών και ως περιφέρεια του ορίζεται ένας δήμος ή μια κοινότητα. (ν. 1361/1983)

4.1.1.4 Σχέσεις μελών στο πλαίσιο της Ο.Π.

Πίνακας 25: Τόπος συνάντησης-συζήτησης

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΟΠΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ Ο.Π.	25	100,0%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΚΑΦΕΝΕΙΟ	14	56,0%
	ΠΛΑΤΕΙΑ	5	20,0%
ΤΡΙΤΗ	ΠΛΑΤΕΙΑ	8	32,0%
	ΚΑΦΕΝΕΙΟ	6	24,0%

Όσον αφορά στον τόπο όπου συναντώνται οι παραγωγοί – μέλη της Οργάνωσης όπου και ενδεχομένως λαμβάνει χώρα ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών, παρατηρείται ότι το σύνολο των ερωτηθέντων κατονόμασε τις εγκαταστάσεις της Ο.Π. ως πρώτη επιλογή.

Ως δεύτερη επιλογή με ποσοστό 56,0% αναφέρθηκε το καφενείο και η πλατεία της περιοχής με ποσοστό 20,0%.

Τέλος τρίτη επιλογή των μελών αποτέλεσε η πλατεία με ποσοστό 32,0% και το καφενείο με 24,0%.

Πίνακας 26: Περιοδικότητα συναντήσεων-συζητήσεων

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	2 ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ	10	40,0%
	1 ΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	7	28,0%
	1 ΦΟΡΑ ΤΟ ΜΗΝΑ	6	24,0%
	ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ	2	8,0%
ΔΕΥΤΕΡΗ	2 ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ	11	44,0%
	1 ΦΟΡΑ ΤΟ ΜΗΝΑ	8	32,0%
	1 ΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	4	16,0%
	2-3 ΦΟΡΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	2	8,0%
ΤΡΙΤΗ	1 ΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	14	56,0%
	2-3 ΦΟΡΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	4	16,0%
	1 ΦΟΡΑ ΤΟ ΜΗΝΑ	4	16,0%
	2 ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ	3	12,0%

Διερευνώντας την περιοδικότητα των συναντήσεων-συζητήσεων των μελών, ζητήθηκε από αυτούς να κατατάξουν κατά σειρά προτεραιότητας το χρόνο που λαμβάνουν χώρα οι συναντήσεις.

Σημειώθηκαν ως πρώτη προτεραιότητα οι δύο συναντήσεις το μήνα σε ποσοστό 40,0%, η μία συνάντηση την εβδομάδα σε ποσοστό 28,0%, η μία συνάντηση το μήνα σε ποσοστό 24,0% και η καθημερινή συνάντηση σε ποσοστό 8,0%.

Ως δεύτερη προτεραιότητα κατεγράφησαν οι δύο συναντήσεις το μήνα σε ποσοστό 44,0%, η μία συνάντηση το μήνα σε 32,0%, η μία την εβδομάδα σε ποσοστό 16,0% και οι δύο με τρεις συναντήσεις την εβδομάδα σε ποσοστό 8,0%.

Τρίτη προτεραιότητα των μελών αποτέλεσαν η μία συνάντηση την εβδομάδα σε ποσοστό 56,0%, οι δύο με τρεις συναντήσεις την εβδομάδα καθώς και η μία το μήνα σε ποσοστό 16,0% και τέλος οι δύο συναντήσεις το μήνα σε 12,0%.

Πίνακας 27: Θεματολογία συζητήσεων των μελών

ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ	ΠΡΟΤΕ-ΡΑΙΟΥΤΗΤΑ	ΠΡΩΤΗ	ΔΕΥΤΕΡΗ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΕΚΤΗ	ΕΒΔΟΜΗ	ΟΓΔΩΗ
ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ, ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ, ΝΕΑ ΚΑΠ ¹⁶ , ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	N	8	1	1	3	2	6	4	1
	%	32,0	4,0	4,0	12,0	8,0	24,0	16,0	4,0
ΤΙΜΕΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	N	8	3	3	9	2	0	0	0
	%	32,0	12,0	12,0	36,0	8,0	0,0	0,0	0,0
ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	N	3	3	11	4	3	1	0	0
	%	12,0	12,0	44,0	16,0	12,0	4,0	0,0	0,0
ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ / ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	N	3	0	7	3	8	0	0	3
	%	12,0	0,0	28,0	12,0	32,0	0,0	0,0	12,0
ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	N	3	12	2	3	3	2	0	0
	%	12,0	48,0	8,0	12,0	12,0	8,0	0,0	0,0
ΝΕΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ¹⁷	N	0	4	0	2	0	1	10	5
	%	0,0	16,0	0,0	8,0	0,0	4,0	40,0	20,0
ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ¹⁸	N	0	3	0	1	2	4	7	9
	%	0,0	12,0	0,0	4,0	8,0	16,0	28,0	36,0
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	N	0	0	1	0	3	11	4	6
	%	0,0	0,0	4,0	0,0	12,0	44,0	16,0	24,0

¹⁶ ΚΑΠ /ΚΓΠ: Κοινή Γεωργική Πολιτική της Ε.Ε. Το σημείο αφορά στην προβλεπόμενη αναμόρφωση της ΚΓΠ μετά το 2013. Χρησιμοποιήθηκε ο όρος ΚΑΠ ως πιο οικείος στους αγρότες.

¹⁷ Αφορά στις «Νέες εναλλακτικές ή συμπληρωματικές καλλιέργειες και εκτροφές» που έχουν παρουσιαστεί και προωθούνται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. (www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/aromfita)

¹⁸ Αφορά εφαρμογή βιολογικής παραγωγής, ολοκληρωμένης διαχείρισης, προϊόντα προστατευμένης ονομασίας προέλευσης (ΠΟ.Π.), προϊόντα προστατευμένης γεωργικής ένδειξης (ΠΓΕ) καθώς και διαδικασία πιστοποίησης αυτών.

Κατόπιν της διερεύνησης του τόπου και της συχνότητας που λαμβάνουν χώρα οι συναντήσεις των μελών της Ο.Π. κρίθηκε σκόπιμο να εξεταστούν τα θέματα που απασχολούν και συζητούνται στο πλαίσιο των συναντήσεων των παραγωγών-μελών. Επιπλέον ζητήθηκε από αυτούς να ιεραρχήσουν τα θέματα της συζήτησης.

Τα αποτελέσματα που συλλέχθηκαν εμφανίζονται στον ανωτέρω Πίνακα και με τη βοήθεια αυτού μπορούν να εξαχθούν οι παρακάτω παρατηρήσεις:

- Οι συζητήσεις σχετικά, αφενός με τις επιδοτήσεις – ενισχύσεις – Ευρωπαϊκά Προγράμματα – νέα Κ.Α.Π. και τις τιμές πώλησης των προϊόντων με το ίδιο ποσοστό 32,0%, και αφετέρου με το κόστος παραγωγής των προϊόντων, τις καλλιεργητικές τεχνικές / πρακτικές (φύτευση, περιποιήσεις, άρδευση, φυτοπροστασία) και τον τόπο και τρόπο πώλησης προϊόντων με ταυτόσημο ποσοστό 12,0%, αποτελούν την πρώτη επιλογή θεμάτων από τους παραγωγούς.
- Ως δεύτερη επιλογή αναφέρθηκαν ο τόπος και τρόπος πώλησης προϊόντων από 12 παραγωγούς (48,0%), οι νέες εναλλακτικές καλλιέργειες από 4 παραγωγούς (16,0%), οι τιμές πώλησης των προϊόντων, το κόστος παραγωγής αυτών και τα καθεστάτα ποιότητας με ποσοστό 12,0% εκάστη και οι επιδοτήσεις – ενισχύσεις – Ευρωπαϊκά Προγράμματα – νέα ΚΑΠ από έναν παραγωγό (4,0%).
- Θέματα που συζητούν οι παραγωγοί-μέλη και τα οποία κατατάσσουν σε τρίτη προτεραιότητα, αφορούν στο κόστος παραγωγής των προϊόντων με ποσοστό 44,0%, στις καλλιεργητικές τεχνικές / πρακτικές με 28,0%, στις τιμές πώλησης των προϊόντων με 12,0%, στον τόπο και τρόπο πώλησης προϊόντων με 8,0% και στις επιδοτήσεις – ενισχύσεις – Ευρωπαϊκά Προγράμματα – νέα ΚΑΠ και στα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής με 4,0%.
- Τέταρτη επιλογή είναι οι τιμές πώλησης των προϊόντων με ποσοστό 36,0%, το κόστος παραγωγής με 16,0%, οι επιδοτήσεις – ενισχύσεις – Ευρωπαϊκά Προγράμματα – νέα ΚΑΠ, οι καλλιεργητικές τεχνικές / πρακτικές και ο τόπος και τρόπος πώλησης προϊόντων με ποσοστό 12,0% εκάστη, οι νέες εναλλακτικές καλλιέργειες με 8,0% και τα καθεστάτα ποιότητας με 4,0%.
- Ως πέμπτη επιλογή κατεγράφησαν με ποσοστό 32,0% η συζήτηση περί καλλιεργητικών τεχνικών / πρακτικών, με 12,0% περί κόστους, τόπου - τρόπου πώλησης και περιβαλλοντικών προβλημάτων, με 8,0% περί επιδοτήσεων, εναλλακτικών καλλιεργειών, τιμών και ποιότητας.

- Έκτη επιλογή αποτελούν με ποσοστό 44,0% τα περιβαλλοντικά προβλήματα, με 24,0% οι επιδοτήσεις, με 16,0% η ποιότητα, με 8,0% ο τόπος - τρόπος πώλησης και με 4,0% οι εναλλακτικές και το κόστος παραγωγής.
- Τα θέματα που κατατάχθηκαν στην έβδομη επιλογή αφορούν στις εναλλακτικές με ποσοστό 40,0%, στην ποιότητα με 28,0% και με 16,0% στις επιδοτήσεις και στα περιβαλλοντικά προβλήματα.
- Τέλος ως όγδοη επιλογή αναφέρθηκαν η ποιότητα με 36,0%, τα περιβαλλοντικά προβλήματα με 24,0%, οι εναλλακτικές με 20,0%, οι καλλιεργητικές τεχνικές με 12,0% και οι επιδοτήσεις με 4,0%.

Πίνακας 28: Αρχική γνώση περί Υδροπονίας¹⁹

ΥΔΡΟΠΟΝΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	17	68,0%
ΟΧΙ	8	32,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Με στόχο τη διερεύνηση της διάθεσης των παραγωγών-μελών να διευρύνουν τις γνώσεις τους σε νέα συστήματα καλλιέργειας διαφορετικά από τα συνήθη συμβατικά, τέθηκε στους παραγωγούς ερώτημα σχετικά με το εάν έχουν ακούσει για τις υδροπονικές καλλιέργειες. Δεκαεπτά παραγωγοί δήλωσαν ότι γνώριζαν τι είναι υδροπονία (68,0%) ενώ ένα ποσοστό 32,0% δεν είχαν ακούσει τίποτα σχετικά με αυτή.

Πίνακας 29: Εφαρμογή υδροπονικής καλλιέργειας

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΥΔΡΟΠΟΝΙΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΟΧΙ	17	68,0%
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΑΡΧΙΚΑ	8	32,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Το σύνολο των παραγωγών – μελών που δήλωσαν ότι είχαν κάποια γνώση περί υδροπονίας, δεν εφαρμόζουν υδροπονία στη γεωργική τους εκμετάλλευση.

¹⁹ Υδροκαλλιέργειες ή Υδροπονικές καλλιέργειες ή καλλιέργειες εκτός εδάφους: Οι καλλιέργειες φυτών σε θρεπτικά διαλύματα.

Πίνακας 30: Αναζήτηση πληροφοριών μεταξύ των μελών

ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΙ ΣΕ ΕΣΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΑΝΤΑ	1	4,0%
ΣΥΧΝΑ	9	36,0%
ΠΟΥ ΚΑΙ ΠΟΥ	5	20,0%
ΣΠΑΝΙΑ	10	40,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας (Πίνακας 30), ένας παραγωγός δήλωσε ότι πάντα απευθύνονται σε αυτόν άλλοι γεωργοί για αναζήτηση πληροφοριών, εννέα παραγωγοί (36,0%) είπαν ότι συχνά αποτείνονται άλλοι σε αυτούς, πέντε παραγωγοί (20,0%) απάντησαν περιστασιακά ενώ δέκα παραγωγοί (40,0%) ανέφεραν ότι σπάνια άλλοι γεωργοί τους ζητούν πληροφόρηση.

Πίνακας 31: Πρόθεση διανομής γνώσης

ΜΟΙΡΑΖΕΣΤΕ ΤΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΣΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΑΝΤΑ	23	92,0%
ΣΥΧΝΑ	1	4,0%
ΣΠΑΝΙΑ	1	4,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Ερευνώντας την πρόθεση των παραγωγών να μοιράζονται τις γνώσεις τους με άλλους γεωργούς, παρατηρείται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παραγωγών, ήτοι ποσοστό 92,0% πάντα μοιράζονται τις γνώσεις τους ενώ μόλις ένας παραγωγός (4,0%) δήλωσε συχνά και ένας σπάνια (4,0%).

Πίνακας 32: Εφαρμογή Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης καλλιέργειας

ΕΦΑΡΜΟΓΗ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ ΣΕ ΟΛΕΣ	21	84,0%
ΝΑΙ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ	4	16,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Στο σημείο αυτό θα γίνει μια συνοπτική αναφορά σε έννοιες σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση, η εφαρμογή της οποίας αποτέλεσε πεδίο της έρευνας ως κύριο θέμα καινοτομίας εκ μέρους της Οργάνωσης.

Η Ολοκληρωμένη Διαχείριση στη Γεωργική Παραγωγή (Ο.Δ.Γ.Π.) μπορεί να οριστεί ως ένας τρόπος παραγωγής μεταξύ της συμβατικής και βιολογικής

γεωργίας. Η ιδέα της ολοκληρωμένης διαχείρισης καλλιεργειών μπορεί να προσδιοριστεί ως η λύση μεταξύ δυο διαφορετικών απαιτήσεων:

- της ανάγκης για μια περιβαλλοντικά φιλικότερη γεωργία (με μείωση των φυτοπροστατευτικών προϊόντων και των λιπασμάτων, με ορθολογική διαχείριση του νερού, με ορθολογική διαχείριση της απαιτούμενης ενέργειας κ.λπ.)
- της απαίτησης για ασφαλή τρόφιμα, οικονομικά προσβάσιμα σε όλους, επαρκή σε ποσότητες, φρέσκα, χωρίς ελαττώματα και προσβολές από ασθένειες και έντομα, τέλεια σε μέγεθος και σχήμα. (European Commission DG Environment, 2002)

Αποτελεί δηλαδή ένα σύστημα παραγωγικής διαδικασίας το οποίο βασίζει την παραγωγή των γεωργικών προϊόντων στην ορθολογικότερη διαχείριση των φυσικών πόρων (έδαφος, νερό) καθώς και στην ορθότερη χρήση των εισροών (ενέργεια, νερό, λιπάσματα, φυτοπροστατευτικά προϊόντα). Ειδικότερα, θέτει ως **βασική προϋπόθεση** τη συμμόρφωση προς την ισχύουσα νομοθεσία όπως σε θέματα περιβάλλοντος (διαχείριση φυσικών πόρων) και χρήσης εισροών, αλλά και συμμόρφωση ως προς τους Κώδικες της Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π., G.A.P.- *Good Agricultural Practice*)²⁰. Οι Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.) αφορούν στην εφαρμογή γεωργικών πρακτικών τις οποίες θα πρέπει να τηρούν οι αγρότες και στοχεύουν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχει δημιουργήσει η γεωργική δραστηριότητα καθώς και στη συνέχιση των θετικών λειτουργιών αυτής.

Οι κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.) αποσκοπούν:

- στην αειφορική διαχείριση των γεωργικών γαιών και των φυσικών πόρων,
- στην προστασία και διαφύλαξη του αγροτικού τοπίου και των χαρακτηριστικών αυτού,
- στην προστασία της υγείας των αγροτών και των καταναλωτών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν υπάρχει ένα κοινό κανονιστικό πλαίσιο αναφορικά με την ολοκληρωμένη γεωργία, το οποίο να δεσμεύει τα διάφορα συστήματα ολοκληρωμένης γεωργίας να τηρούν κοινά πρότυπα, με αποτέλεσμα αυτή να εφαρμόζεται, κυρίως, βάσει εθνικών νόμων και κανονισμών της κάθε χώρας.

²⁰ Αριθ. 568/125347/20-1-2004 Κοινή Υπουργική Απόφαση περί «Κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής» όπως ισχύει.

Στην Ελλάδα εφαρμόζονται επίσημα κυρίως δύο πρότυπα ποιότητας που αφορούν την παραγωγή των γεωργικών προϊόντων. Το πρώτο αφορά το εθνικό πρότυπο AGRO 2.1 & 2.2 που εκπονήθηκε από τον Ο.Π.Ε.Γ.Π με το διακριτικό τίτλο AGROCERT και αφορά την πιστοποίηση του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των καλλιεργειών.

Το δεύτερο σύστημα αφορά την παραγωγή προϊόντων σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό πρωτόκολλο GLOBALG.A.P. (παλιότερα γνωστό ως EUREPG.A.P.). Το GLOBALG.A.P. είναι ένα πρωτόκολλο παραγωγής γεωργικών προϊόντων που δημιουργήθηκε από τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές αλυσίδες υπεραγορών (supermarkets) και έχει τεθεί ως εμπορική προδιαγραφή για την αποδοχή των γεωργικών προϊόντων, πλέον, στην παγκόσμια αγορά. Το GLOBALG.A.P. βασίζεται στην τήρηση των κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Good Agricultural Practice-GAP) και αφορά την πιστοποίηση του γεωργικού προϊόντος. Σύμφωνα με τα πρότυπα του AGROCERT, το Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης είναι μια εναλλακτική της συμβατικής, φιλοπεριβαλλοντική μέθοδος παραγωγής, σύμφωνα με την οποία ο παραγωγός μειώνει δραστικά τη χρήση χημικών σκευασμάτων και την ανεξέλεγκτη εφαρμογή καλλιεργητικών παρεμβάσεων. Ο παραγωγός είναι υποχρεωμένος να ακολουθήσει συγκεκριμένους κανόνες παραγωγής, σύμφωνα με τις υποδείξεις επιβλέποντα Γεωπόνου και να τηρεί αρχεία καταγραφών των πρακτικών που εφαρμόζει, με στόχο τη διασφάλιση της υγείας του καταναλωτή και την προστασία του περιβάλλοντος. (www.agrocert.gr/pages/content.asp?cntID=31&catID=16)

Τέλος σημειώνεται ότι οι Οργανώσεις Παραγωγών στη χώρα μας, σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις, ενισχύονται μόνο για την εφαρμογή του συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης σύμφωνα με το προτύπου Εθνικό πρότυπο AGRO 2.²¹

Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, το 87,0% των παραγωγών-μελών εφαρμόζουν σύστημα Ολοκληρωμένης διαχείρισης σε όλες τις καλλιέργειες τους και το 16,0% σε ορισμένες καλλιέργειες. Επισημαίνεται ότι οι καλλιέργειες όπου δεν εφαρμόζεται το σύστημα Ολοκληρωμένης διαχείρισης δεν αφορούν τις καλλιέργειες από τις οποίες παράγονται τα προϊόντα που διαχειρίζεται η Οργάνωση.

²¹ ΚΥΑ αριθ. 266355/11-2-2009, όπως ισχύει, άρθρο 7, παράγραφος 2

Πίνακας 33: Λόγοι εφαρμογής Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (Σ.Ο.Δ.)

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΛΟΓΟΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΣΦΑΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	12	48,0%
	ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ Ο.Π.	7	28,0%
	ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	4	16,0%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΣΦΑΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.	6	24,0%
	ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	6	24,0%
	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	5	20,0%
ΤΡΙΤΗ	ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ /ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΩΝ ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	8	32,0%
	ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Ε.	4	16,0%
	ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ Ο.Π.	4	16,0%

Ιεραρχώντας τους λόγους παρακίνησης των αγροτών όπως αυτοί καταγράφονται στον Πίνακα 33, παρατηρείται ότι ως πρώτη επιλογή το 48,0% απάντησε την παραγωγή ασφαλών προϊόντων, δηλαδή τη προστασία της υγείας των καταναλωτών, το 28,0% την υποχρέωση από την οργάνωση και έπειτα την προστασία του περιβάλλοντος (12,4%).

Ως δεύτερη επιλογή επικρατούν οι δύο προηγούμενοι λόγοι δηλαδή η παραγωγή ασφαλών προϊόντων και η προστασία του περιβάλλοντος με ποσοστό 12,0% και με ποσοστό 20,0% οι οικονομικοί λόγοι, δηλαδή οι καλύτερες τιμές και ευκολότερη διάθεση της παραγωγής.

Στην τρίτη επιλογή οι απαντήσεις αφορούν στην αυξανόμενη τάση των καταναλωτών / μεταποιητών να προτιμούν τα πιστοποιημένα προϊόντα με ποσοστό 32,0%, στην εξασφάλιση ενισχύσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και στην υποχρέωση από την οργάνωση με ίδιο ποσοστό 16,0%.

Πίνακας 34: Έτος έναρξης εφαρμογής Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης

ΕΤΟΣ ΕΝΑΡΞΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
2003	1	4,0%
2005	4	16,0%
2006	5	20,0%
2007	7	28,0%
2008	2	8,0%
2009	4	16,0%
2012	1	4,0%
2013	1	4,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Αναφορικά με το έτος έναρξης των παραγωγών στο Σ.Ο.Δ., πρέπει να σημειωθεί ότι επικράτησε μια σύγχυση μεταξύ του Σ.Ο.Δ. και της ολοκληρωμένης καταπολέμησης των εχθρών και ασθενειών στα θερμοκήπια²². Οι περισσότεροι παραγωγοί εφαρμόζαν ολοκληρωμένη καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών στα θερμοκήπια τους πολύ πριν την έναρξή τους στο Σ.Ο.Δ.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των παραγωγών το 28,0% αυτών εισήχθη στο Σ.Ο.Δ. το 2007, το 20,0% το 2006, το 16,0% το 2005 και το 2009, το 4,0% το 2003, το 2012 και το 2013. Ως προς τα στοιχεία που δόθηκαν από τους παραγωγούς σημειώνεται ότι τηρείται μια επιφύλαξη ως προς την εγκυρότητα τους, λόγω της προαναφερθείσας σύγχυσης.

Πίνακας 35: Πρωτοπορία ως προς την έναρξη στο Σ.Ο.Δ.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ Σ.Ο.Δ. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	5	20,0%
ΟΧΙ	19	76,0%
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	1	4,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

²² Ολοκληρωμένη Καταπολέμηση Εχθρών και ασθενειών των Καλλιέργειών (Integrated Pest Management)

Ο όρος I.P.M. (Integrated Pest Management) εμπεριέχει την πρόληψη και τον έλεγχο των εχθρών και ασθενειών με τη χρησιμοποίηση όλων των υπάρχοντων τεχνικών και μεθόδων φυτοπροστασίας. Ραχοκοκαλιά της ολοκληρωμένης καταπολέμησης αποτελούν τα μέτρα που δρουν προληπτικά για τους εχθρούς και τις ασθένειες των φυτών. Σημαντικότερο ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση διαδραματίζουν τα μέτρα υγιεινής και οι καλλιεργητικές τεχνικές. Επιπλέον συστατικά στοιχεία ενός προγράμματος ολοκληρωμένης αντιμετώπισης αποτελούν ο βιολογικός έλεγχος, ο μηχανικός έλεγχος ή ο χημικός έλεγχος. Ο χημικός έλεγχος χρησιμοποιείται κυρίως ως διορθωτικό μέτρο. (www.entsoc.gr/z1files/AGROTICA.pdf)

Το 76,0% των παραγωγών πιστεύει ότι δεν εντάχθηκαν από τους πρώτους στο Σ.Ο.Δ., το 20,0% αυτών ανέφερε ότι είναι πρωτοπόροι ενώ ένας παραγωγός (4,0%) δήλωσε ότι δεν γνωρίζει.

Πίνακας 36: Εκπαίδευση για το Σ.Ο.Δ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	25	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Όλοι οι παραγωγοί δήλωσαν ότι έχουν λάβει εκπαίδευση για το Σ.Ο.Δ..(100,0%)

Πίνακας 37: Φορείς εκπαίδευσης για το Σ.Ο.Δ.

ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Σ.Ο.Δ.	25	100,0%
ΟΓΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ	4	16,0%
ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ (ΤΕΙ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ)	2	8,0%
ΓΕΩΠΟΝΟ ΙΔΙΩΤΗ	1	4,0%

Το σύνολο των παραγωγών (100,0%) απάντησε ότι έχει εκπαιδευτεί για το Σ.Ο.Δ. από την εταιρεία στην οποία έχει ανατεθεί, από την Οργάνωση Παραγωγών, η παροχή βοήθειας για την ανάπτυξη και εφαρμογή του συστήματος.

Επιπλέον ορισμένοι γεωργοί ανέφεραν ότι έχουν λάβει εκπαίδευση και από άλλους φορείς. Το 16,0% δήλωσε ότι εκπαιδεύτηκε από τον Οργανισμό Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης (Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α.) – «ΔΗΜΗΤΡΑ» (νυν ΕΛ.Γ.Ο.). Οι συγκεκριμένοι παραγωγοί έχουν εκπαιδευτεί στο πλαίσιο της κατάρτισης του προγράμματος των «Νέων Αγροτών».

Το 8,0% ανέφερε ως φορέα εκπαίδευσης το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Τ.Ε.Ι.) Κρήτης-Παράρτημα Λασιθίου και ένας παραγωγός (4,0%) εκπαιδεύτηκε από ιδιώτη γεωπόνο της περιοχής.

Πίνακας 38: Τόπος εκπαίδευσης

ΤΟΠΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ Ο.Π.	25	100,0%
ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	6	24,0%
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΟΥ	1	4,0%

Όλοι οι παραγωγοί (100,0%) απάντησαν ότι η εκπαίδευση που υλοποιήθηκε από τη συνεργαζόμενη με την Οργάνωση εταιρεία, έγινε στις εγκαταστάσεις της Οργάνωσης.

Οι εκπαιδεύσεις από τον Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α. – «ΔΗΜΗΤΡΑ» και τα ΤΕΙ Κρήτης-Παράρτημα Λασιθίου έγιναν στην περιοχή της Ιεράπετρα στις έδρες τους αντίστοιχα. Τέλος ο ιδιώτης γεωπόνος «εκπαίδευσε» τον παραγωγό στο κατάστημα του.

Πίνακας 39: Αξιολόγηση εκπαίδευσης

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ	7	28,0%
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ	17	68,0%
ΜΕΤΡΙΑ	1	4,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 39, ποσοστό 68,0% των παραγωγών έκρινε την εκπαίδευση που έλαβε ως ικανοποιητική, το 28,0% πολύ ικανοποιητική και ένας παραγωγός (4,0%) μέτρια.

Πίνακας 40: Κατανόηση απαιτήσεων προτύπου Σ.Ο.Δ.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΠΡΟΤΥΠΟΥ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	7	28,0%
ΚΑΛΑ	15	60,0%
ΜΕΤΡΙΑ	3	12,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σύμφωνα με τις απόψεις των παραγωγών, το 60,0% θεωρούν ότι έχουν κατανοήσει καλά το πρότυπο, το 28,0% πολύ καλά και το 12,0% μέτρια.

Πίνακας 41: Ενημέρωση σχετικά με τους κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.)

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ (Κ.Ο.Γ.Π.)	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
ΝΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΑ	10	40,0%
ΝΑΙ ΓΡΑΠΤΑ	5	20,0%
ΝΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΑ	10	40,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Το 40,0% των παραγωγών δήλωσε ότι έχει ενημερωθεί προφορικώς όσο και εγγράφως για τους Κ.Ο.Γ.Π., το 20,0% μόνο γραπτώς ενώ ποσοστό 40,0% δήλωσε ότι η ενημέρωση που είχαν ήταν μόνο προφορικά.

Πίνακας 42: Βαθμός εφαρμογής Κ.Ο.Γ.Π.

ΚΟΓΠ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ		ΛΙΓΟ		ΑΡΚΕΤΑ		ΠΟΛΥ		ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ		1	4,0	2	8,0	0	0,0	6	24,0	16	64,0	25	100,00
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	14	56,0	11	44,0	25	100,00
ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΩΝ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	5	20,0	20	80,0	25	100,00
ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,0	24	96,0	25	100,00
ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΛΙΠΑΝΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,0	24	96,0	25	100,00
ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	16,0	21	84,0	25	100,00
ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	8	32,0	17	68,0	25	100,00
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΡΥΠΩΝ		0	0,0	6	24,0	2	8,0	8	32,0	9	36,0	25	100,00
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ		0	0,0	0	0,0	7	28,0	6	24,0	12	48,0	25	100,00
ΥΓΕΙΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ		0	0,0	0	0,0	6	24,0	4	16,0	15	60,0	25	100,00

Από τον Πίνακα 42, σχετικά με το βαθμό εφαρμογής των Κ.Ο.Γ.Π. συνάγονται τα εξής:

- Το 64,0% δίνει πάρα πολύ προσοχή στην επιλογή του πολλαπλασιαστικού υλικού έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του AGRO 2 (π.χ. υγιές πολλαπλασιαστικό υλικό, ελεγμένο για προσβολές ανθεκτικό ή ανεκτικό στις σημαντικότερες ασθένειες που εμφανίζονται στη περιοχή, κ.α.)

- Η διαχείριση του εδάφους, η οποία υλοποιείται μέσω του Σχεδίου Διαχείρισης του εδάφους (καταλληλότητα και βελτίωση, διατήρηση και αύξηση οργανικής ουσίας, μηχανική κατεργασία, τεχνικές αποφυγής διάβρωσης, χημική απολύμανση) εφαρμόζεται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό από ποσοστό 44,0% των παραγωγών και πολύ μεγάλο βαθμό από το 56,0%.
- Οι καλλιεργητικές φροντίδες όπως κατάλληλο κλάδεμα, αραίωμα καρπών, υποβοήθηση καρπόδεσης τηρούνται από τη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων από πολύ ως πάρα πολύ σε ποσοστό 20,0% και 80,0% αντίστοιχα.
- Αναφορικά με τη φυτοπροστασία, ένας παραγωγός συμμορφώνεται πολύ με τις απαιτήσεις που θέτει το πρότυπο, ενώ 96,0% πάρα πολύ.
- Όσον αφορά στη θρέψη των φυτών (λίπανση), παρουσιάζονται ακριβώς τα ίδια ποσοστά με τη φυτοπροστασία ήτοι 96,0% συμμορφώνονται πάρα πολύ με τις απαιτήσεις και 4,0% πολύ.
- Το θέμα της άρδευσης δεδομένου ότι αποτελεί τη μοναδική πηγή νερού στα θερμοκήπια είναι πολύ σημαντικό για τους παραγωγούς και η εφαρμογή της σωστής ποσότητας και ποιότητας νερού είναι πρωταρχικής σημασίας για την ανάπτυξη και οικονομική παραγωγή της καλλιέργειας. Οι παραγωγοί δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις απαιτήσεις των καλλιεργειών σε νερό, στη μέθοδο άρδευσης, στην ποιότητα του αρδευτικού νερού, καθώς επίσης και στις πηγές αρδευτικού νερού τις οποίες χρησιμοποιούν. Διαπιστώνεται ότι ποσοστό 84,0% των παραγωγών εφαρμόζουν πάρα πολύ τους περιορισμούς που τίθενται από το πρότυπο και σε 16,0% πολύ.
- Ο τρόπος και ο χρόνος που θα πραγματοποιηθεί η συγκομιδή συμβάλλει στην ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος και γι' αυτό το λόγο το 68,0% των παραγωγών συμμορφώνονται πλήρως με τις διεργασίες που την αφορούν καθώς και με τους μετασυλλεκτικούς χειρισμούς του προϊόντος σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται. Ποσοστό 32,0% συμμορφώνονται πολύ.
- Η αποφυγή κάθε μορφής ρύπανσης στις εκμεταλλεύσεις πρέπει να αποφεύγεται μέσω της ύπαρξης κάδων για απορρίμματα (χαρτόνια, πλαστικά, κ. α. εκτός των φυτοπροστατευτικά προϊόντων) καθώς και μέσω της ανακύκλωσης των φύλλων κάλυψης των θερμοκηπίων. Οι πρακτικές αυτές ακολουθούνται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό από το 36,0%, σε πολύ μεγάλο βαθμό από το 32,0%, αρκετά από το 8,0% και λίγο από το 24,0% των παραγωγών.

- Για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από τις δραστηριότητες της γεωργικής εκμετάλλευσης και τη διατήρηση της άγριας ζωής και της βιοποικιλότητας συντάσσεται σχέδιο περιβαλλοντικής διαχείρισης όπου περιλαμβάνονται ο τρόπος για την εκτίμηση ή τη μέτρηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από τις δραστηριότητες της γεωργικής εκμετάλλευσης και τα προβλεπόμενα μέτρα για την πρόληψη και αντιμετώπιση των πιο σημαντικών επιπτώσεων. Οι παραγωγοί σε ποσοστό 48,0% το ακολουθούν πάρα πολύ τις προδιαγραφές αυτές, σε 24,0% πολύ και σε 28,0% αρκετά.
- Σχετικά με την υγεία, ασφάλεια και κατάρτιση των εργαζομένων στη γεωργική εκμετάλλευση παρατηρείται ότι τους περιορισμούς και υποδείξεις του προτύπου για τους κανόνες υγιεινής, την κατάρτιση, το χειρισμό φυτοπροστατευτικών προϊόντων, τον εξοπλισμό και σήμανση των χώρων και τη χρήση του γεωργικού εξοπλισμού, εφαρμόζουν αρκετά ποσοστό 24,0%, πολύ το 16,0% και % πάρα πολύ το 60,0%.

Πίνακας 43: Βαθμός εφαρμογής ορισμένων αρχών ορθής γεωργικής πρακτικής

ΑΡΧΕΣ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ		ΛΙΓΟ		ΑΡΚΕΤΑ		ΠΟΛΥ		ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΛΙΠΑΝΣΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΣΥΝΤΑΓΟΛΟΓΙΟ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,0	24	96,0	25	100,00
ΕΝΤΟΜΟΣΤΕΓΗ ΔΙΚΤΥΑ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	6	24,0	19	76,0	25	100,00
ΔΙΚΤΥΑ ΣΚΙΑΣΗΣ		25	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,00
ΑΦΑΛΑΤΩΣΗ ΥΦΑΛΜΥΡΩΝ ΝΕΡΩΝ ΜΕ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗΣ ΩΣΜΩΣΗΣ ΓΙΑ ΑΡΔΕΥΣΗ Ή ΑΛΛΗ ΧΡΗΣΗ		25	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,00
ΒΟΜΒΙΝΟΥΣ ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΘΕΩΝ ΤΟΜΑΤΑΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0	25	100,00

Σε ερώτημα σχετικά με την εφαρμογή ορισμένων πρακτικών ορθής γεωργικής πρακτικής τα οποία δεν αποτελούν υποχρεωτικά μέτρα του προτύπου παρατηρούμε ότι:

- Για την εφαρμογή λίπανσης δίδονται οδηγίες από τον επιβλέποντα γεωπόνο. Μία οδηγία εφαρμογής λίπανσης αποτυπώνει την ποσότητα και τον τύπο του λιπάσματος, καθώς και το χρόνο και τη μέθοδο εφαρμογής (στο έδαφος, διαφυλλική εφαρμογή, ριζοπότισμα) για κάθε αγροτεμάχιο χωριστά. Σε ποσοστό 96,0% οι παραγωγοί ακολουθούν πάρα πολύ την οδηγία ενώ μόλις ένας παραγωγός (4,0%) πολύ.
- Τα εντομοστεγή δίκτυα αποτελούν μηχανικό μέσο φυτοπροστασίας και αποβλέπουν στον έλεγχο των εχθρών και των ασθενειών μέσω της χρήσης τους στα ανοίγματα του θερμοκηπίου. Ποσοστό 76,0% των παραγωγών χρησιμοποιούν τα εν λόγω δίκτυα πάρα πολύ ενώ 24,0% πολύ.

- Τα δίχτυα σκίασης προσδίδουν προστασία από την ηλιακή ακτινοβολία και από το χαλάζι, ελαττώνουν το βαθμό αλμυρότητας σε περιοχές κοντά στην θάλασσα και υποβοηθούν τον έλεγχο της κυκλοφορίας του αέρα στα θερμοκήπια. Κανένας παραγωγός δεν κάνει χρήση των εν λόγω δικτύων.
- Ομοίως με τα δίχτυα σκίασης, ουδείς παραγωγός χρησιμοποιεί νερό για άρδευση μέσω του συστήματος αφαλάτωσης υφάλμυρων νερών με αντίστροφη ώσμωση.
- Η χρήση βομβίνων (*Bombus Terrestris*) αποτελεί μια βιολογική μέθοδο για τη φυσική γονιμοποίηση των ανθέων της τομάτας η οποία χρησιμοποιείται από το σύνολο των παραγωγών.

Πίνακας 44: Οφέλη εφαρμογής Σ.Ο.Δ.

ΟΦΕΛΗ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ		ΛΙΓΟ		ΑΡΚΕΤΑ		ΠΟΛΥ		ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΜΕΙΩΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ		3	12,0	1	4,0	14	56,0	5	20,0	2	8,0	25	100,0
ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΖΗΤΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ		0	0,0	11	44,0	0	0,0	3	12,0	11	44,0	25	100,0
ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ		9	36,0	2	8,0	5	20,0	6	24,0	3	12,0	25	100,0
ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ /ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΡΕΜΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ		1	4,0	12	48,0	4	16,0	4	16,0	4	16,0	25	100,0
ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΥΓΙΕΙΝΗ		1	4,0	0	0,0	0	0,0	5	20,0	19	76,0	25	100,0
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	12,0	22	88,0	25	100,0
ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΠΡΟΩΘΗΣΗ		2	8,0	6	24,0	0	0,0	4	16,0	13	52,0	25	100,0
ΑΥΞΗΣΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ		0	0,0	6	24,0	2	8,0	8	32,0	9	36,0	25	100,0
ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ / ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΠΟ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ		1	4,0	2	8,0	0	0,0	15	60,0	7	28,0	25	100,0
ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,0	24	96,0	25	100,0

Όσον αφορά στα οφέλη από την πιστοποίηση της παραγωγής, οι απόψεις των παραγωγών απεικονίζονται στον Πίνακα 44, από τον οποίο προκύπτουν τα εξής:

- Σχετικά με τη μείωση του κόστους παράγωγης λόγω χρήσης λιγότερων εισροών, το 12,0% των παραγωγών πιστεύει ότι αυτό δεν ισχύει καθόλου, το 4,0% λίγο, το 56,0% αρκετά, το 20,0% πολύ και το 8,0% πάρα πολύ. Γεγονός αποτελεί πως η Ολοκληρωμένη Διαχείριση της καλλιέργειας δύναται

να οδηγήσει στη χρήση λιγότερο εισροών (π.χ. λιπασμάτων, φυτοφαρμάκων, ποσοτήτων νερού για άρδευση κλπ.) δεδομένου ότι αυτές χρησιμοποιούνται με πιο ορθολογικό τρόπο, ενέργεια που έχει άμεσο αντίκτυπο στη μείωση του κόστους παραγωγής.²³

- Από την αύξηση της ζήτησης των πιστοποιημένων προϊόντων, λόγω υψηλότερης ποιότητας και ασφάλειας καθώς και περιβαλλοντικής ευαισθησίας, το 44,0% των παραγωγών θεωρεί ότι ωφελήθηκαν λίγο, από το 12,0% πολύ και από το 44,0% πάρα πολύ.
- Όσον αφορά στην αυξημένη τιμή πώλησης των πιστοποιημένων προϊόντων, οι παραγωγοί κρίνουν ότι δεν ωφελήθηκαν καθόλου σε ποσοστό 36,0%, λίγο σε 8,0%, αρκετά σε 20,0%, πολύ σε 24,0% και πάρα πολύ σε 20,0%. Σε γενικές γραμμές οι παραγωγοί θεωρούν ότι το πιστοποιημένο προϊόν δεν έχει αποκτήσει την τιμή που του αρμόζει.
- Αναφορικά με τη σταθεροποίηση ή και αύξηση της στρεμματικής απόδοσης το 4,0% των παραγωγών πιστεύει ότι αυτό δεν ισχύει καθόλου, το 48,0% λίγο, το 16,0% αρκετά, το 16,0% πολύ και το 16,0% πάρα πολύ.
- Το γεγονός ότι το προϊόν που παράγεται είναι καλύτερης ποιότητας, ασφάλειας και υγιεινής σε σύγκριση με τα συμβατικής καλλιέργειας προϊόντα αξιολογήθηκε από 4,0% των παραγωγών ως μηδενικό όφελος, από το 20,0% ως πολύ σημαντικό και από το 76,0% ως πάρα πολύ σημαντικό.
- Η προστασία του περιβάλλοντος μέσω της εφαρμογής του Σ.Ο.Δ. για την πλειοψηφία των παραγωγών (88,0%) αποτελεί πάρα πολύ σημαντικό όφελος και για το 12,0% πολύ σημαντικό. Εξάλλου όπως προαναφέρθηκε η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούσε σημαντικό λόγο παρακίνησης των παραγωγών για την ένταξή τους στο Σ.Ο.Δ..
- Όσον αφορά στην καλύτερη προώθηση της παραγωγής, οι παραγωγοί κρίνουν ότι δεν ωφελήθηκαν καθόλου σε ποσοστό 8,0%, λίγο σε 24,0%, αρκετά σε 20,0%, πολύ σε 16,0% και πάρα πολύ σε 52,0%.
- Αναφορικά με την αύξηση της διαπραγματευτικής τους δύναμης, οι παραγωγοί σε ποσοστό 24,0% πιστεύουν ότι ωφελήθηκαν λίγο, σε 8,0% αρκετά, σε 32,0% πολύ και στο 36,0% πάρα πολύ.
- Η καλύτερη ενημέρωση από αρμοδίους φορείς μέσω των εκπαιδεύσεων που πραγματοποιούνται και της συχνής επαφής με τον επιβλέποντα γεωτεχνικό,

²³ Αναφορικά με τη μείωση χρήσης λιπασμάτων, οι περισσότεροι παραγωγοί ανέφεραν ότι δεν ισχύει λόγω του είδους της καλλιέργειας. (στα θερμοκήπια τα εδάφη είναι «εξαντλημένα»).

αξιολογήθηκε από 4,0% των παραγωγών ως μηδενικό όφελος, από το 8,0% ως μικρό, από το 60,0% ως πολύ σημαντικό και από το 28,0% ως πάρα πολύ σημαντικό.

- Ο σεβασμός προς τον καταναλωτή μέσω της εφαρμογής του Σ.Ο.Δ. για την πλειοψηφία των παραγωγών (96,0%) αποτελεί πάρα πολύ σημαντικό όφελος και για το 4,0% πολύ σημαντικό.

Πίνακας 45: Αρνητικά σημεία εφαρμογής Σ.Ο.Δ.

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ		ΛΙΓΟ		ΑΡΚΕΤΑ		ΠΟΛΥ		ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΧΑΜΗΛΗ ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ		5	20,0	1	4,0	3	12,0	4	16,0	12	48,0	25	100,00
ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ ΓΙΑ ΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ		0	0,0	3	12,0	3	12,0	3	12,0	16	64,0	25	100,00
ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ		5	20,0	0	0,0	2	8,0	2	8,0	16	64,0	25	100,00
ΑΥΞΗΣΗ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ		8	32,0	4	16,0	3	12,0	9	36,0	1	4,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΑΝΑΓΚΑΙΑΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ		13	52,0	1	4,0	2	8,0	9	36,0	0	0,0	25	100,00
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ, ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ		9	36,0	7	28,0	0	0,0	9	36,0	0	0,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		10	40,0	13	52,0	2	8,0	0	0,0	0	0,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΕ ΤΗ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		13	52,0	10	40,0	0	0,0	1	4,0	1	4,0	25	100,00

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ	12	48,0	12	48,0	0	0,0	1	4,0	0	0,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΡΥΠΩΝ	10	40,0	13	52,0	0	0,0	1	4,0	1	4,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΔΑΦΟΥΣ	10	40,0	13	52,0	1	4,0	1	4,0	0	0,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΔΕΥΣΗ	13	52,0	12	48,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗ ΛΙΠΑΝΣΗ	15	60,0	10	40,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ /ΜΕΤΑΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟΥΣ ΧΕΙΡΙΣΜΟΥΣ	15	60,0	9	36,0	0	0,0	0	0,0	1	4,0	25	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	14	56,0	10	40,0	0	0,0	0	0,0	1	4,0	25	100,00

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απόψεις των παραγωγών όσον αφορά στις αρνητικές όψεις του Σ.Ο.Δ. (Πίνακας 45).

- Η χαμηλή τιμή των προϊόντων, δεδομένου ότι η τιμή των πιστοποιημένων προϊόντων τις περισσότερες φορές δε διαφέρει από την τιμή των συμβατικών, αποτελεί για το 48,0% των παραγωγών ένα πάρα πολύ αρνητικό σημείο σε σχέση με την εφαρμογή του Σ.Ο.Δ.. Για το 16,0% των παραγωγών το γεγονός αυτό είναι πολύ αρνητικό, για το 12,0% αρκετά και για το 4,0% λίγο αρνητικό ενώ για ποσοστό 20,0% είναι αδιάφορο.
- Η απαιτούμενη γραφειοκρατία για την εφαρμογή του προτύπου καθώς και για την απόκτηση και διατήρηση της πιστοποίησης αναφέρθηκε από το 64,0% των γεωργών ως πάρα πολύ αρνητικό σημείο της εφαρμογής και με το ίδιο ποσοστό 12,0% ως πολύ, αρκετά και λίγο αρνητικό.
- Η έλλειψη της αναγνώρισης που αρμόζει στα πιστοποιημένα προϊόντα, η οποία επιβεβαιώνεται και από το γεγονός των ίδιων τιμών πώλησης με τα συμβατικά, κατονομάστηκε ως πολύ αρνητικός παράγοντας εφαρμογής του Σ.Ο.Δ. από το 64,0% των παραγωγών, ως πολύ και αρκετά αρνητικός από το 8,0% και ως καθόλου αρνητικός από το 20,0%.
- Όσον αφορά στην αύξηση των εργατικών που επιφέρει το πρότυπο, το 32,0% των παραγωγών απάντησε ότι δεν το κρίνουν καθόλου αρνητικό σημείο, από το 16,0% αξιολογήθηκε ως λίγο αρνητικό, από το 12,0% ως αρκετά, από το 36,0% ως πολύ και από το 4,0% ως πάρα πολύ.

- Το 52,0% των παραγωγών δήλωσε ότι δεν αντιμετώπισε καμία δυσκολία με την παροχή της αναγκαίας βοήθειας από τον επιβλέποντα γεωτεχνικό, το 4,0% ανέφερε ότι δυσκολεύτηκε λίγο, το 8,0% αρκετά και το 36,0% πολύ.
- Αναφορικά με την προσαρμογή να εφαρμόζουν τις απαιτήσεις του προτύπου, το 36,0% των παραγωγών απάντησε ότι δεν αποτελεί αρνητικό παράγοντα εφαρμογής, το 28,0% θεωρεί ότι είναι λίγο αρνητικό αλλά ένα μεγάλο ποσοστό ύψους 36,0% κρίνει ότι είναι πολύ αρνητικός παράγοντας.
- Όσον αφορά στην τήρηση των Κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής διαφαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παραγωγών θεωρεί ότι δεν αποτελεί αρνητικό παράγοντα εφαρμογής ή εάν αυτό ισχύει είναι πολύ μικρής σημασίας. Σημειώνεται ότι ένας μικρός αριθμός παραγωγών της τάξεως του 4,0% έως 8,0% απάντησε ότι οι δυσκολίες εφαρμογής των απαιτήσεων για περιβαλλοντική προστασία, για τη φυτοπροστασία, για τις καλλιεργητικές τεχνικές, για τη διαχείριση των ρύπων και του εδάφους, για τη συγκομιδή και τους μετασυλλεκτικούς χειρισμούς καθώς και για την υγεία-ασφάλεια και κατάρτιση των εργαζομένων αποτελούν αρνητικούς παράγοντες για την εφαρμογή του προτύπου.

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι από την εφαρμογή του Σ.Ο.Δ. οι παραγωγοί αποκομίζουν κάποια οφέλη, όπως προαναφέρθηκε (Πίνακας 44), τα οποία ενδεχομένως ισοσκελίζουν τους όποιους αρνητικούς παράγοντες εφαρμογής, γεγονός που αποδεικνύεται από την πρόθεση των παραγωγών για τη συνέχιση εφαρμογής του προτύπου, όπως αυτό απεικονίζεται στον επόμενο Πίνακα 46.

Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί ότι ενώ κάποιες όψεις του προτύπου όπως η χαμηλή τιμή των πιστοποιημένων προϊόντων, η έλλειψη αναγνωρισιμότητας κ.α. θεωρούνται ως πολύ αρνητικές από κάποιους παραγωγούς, τα οφέλη που αποκομίζουν από το Σ.Ο.Δ όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η αυξημένη διαπραγματευτική δύναμη κ.α. κρίνονται ως πιο σημαντικά.

Πίνακας 46: Πρόθεση για συνέχιση εφαρμογής Σ.Ο.Δ.

ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	25	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Το σύνολο των παραγωγών δήλωσε ότι θα συνεχίσει την εφαρμογή του Σ.Ο.Δ. και στο μέλλον.

Πίνακας 47: Πρόθεση επέκτασης εφαρμογής Σ.Ο.Δ.

ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Σ.Ο.Δ.	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
ΝΑΙ	8	32,0%
ΟΧΙ	9	36,0%
ΙΣΩΣ	7	28,0%
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΕΙ	1	4,0%
ΣΥΝΟΛΟ	25	100,0%

Σε ερώτημα προς τους παραγωγούς σχετικά με την πρόθεση τους για την ένταξη και άλλων καλλιεργειών στο Σ.Ο.Δ., το 32,0% των παραγωγών απάντησε θετικά, το 36,0% αρνητικά, το 28,0% πως ίσως να πιστοποιήσει και άλλες καλλιέργειες και ένας παραγωγός δήλωσε ότι δεν γνωρίζει. Οι επικρατέστερες καλλιέργειες αφορούν στην ελιά και στις λοιπές θερμοκηπιακές καλλιέργειες κηπευτικών και φρούτων (καρπούζι, πεπόνι).

4.1.2 Οργάνωση Παραγωγών Α.Σ. Κάμιρος - «ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ»

4.1.2.1 Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των παραγωγών

Πίνακας 48: Φύλο

ΦΥΛΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΤΡΑΣ	15	71,4%
ΓΥΝΑΙΚΑ	6	28,6%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Όσον αφορά το φύλο των παραγωγών της Ο.Π. διαπιστώνεται ότι το 71,4% είναι άνδρες ενώ το υπόλοιπο 28,6% είναι γυναίκες.

Πίνακας 49: Ηλικιακή Κατανομή

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
<25	1	4,8%
26-35	6	28,6%
36-50	8	38,0%
>50	6	28,6%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Αναφορικά με την ηλικία των 21 ερωτηθέντων, παρατηρείται ότι ένας παραγωγός έχει ηλικία κάτω των 25 ετών, στο 28,6% ανέρχονται οι παραγωγοί μεταξύ 36-50 ετών, στο 38,0% μεταξύ 36-50 και το 28,6% είναι ηλικίας άνω των 50 ετών.

Πίνακας 50: Οικογενειακή Κατάσταση

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΝΥΠΑΝΤΡΟΣ	3	14,3%
ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ	17	80,9%
ΧΗΡΑ	1	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση των παραγωγών διαπιστώνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία (80,9%) είναι παντρεμένοι, το 14,3% αντιστοιχεί σε ανύπαντρους και ένα μέλος τελεί σε κατάσταση χηρείας.

Πίνακας 51: Επίπεδο Εκπαίδευσης

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	4	19,0%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ	4	19,0%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ	1	4,8%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ	6	28,6%
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ	5	23,8%
ΙΕΚ	1	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σε ότι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης των παραγωγών ο Πίνακας 51 δείχνει ότι οι παραγωγοί έχουν αποφοιτήσει σε ποσοστό 19,0% από το Δημοτικό, σε 19,0% από το Γυμνάσιο και μόλις 4,8% από Τεχνική Σχολή. Ποσοστό που ανέρχεται σε 28,6% έχει απολυτήριο Γενικού Λυκείου, το 23,8% απολυτήριο Τεχνικού Λυκείου και το 4,8% των παραγωγών έχει παρακολουθήσει Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.).

4.1.2.2 Διαρθρωτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της γεωργικής εκμετάλλευσης

Πίνακας 52: Κύρια Απασχόληση

ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΡΟΤΗΣ/ ΑΓΡΟΤΙΣΣΑ	21	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Όπως διαπιστώνεται από τον Πίνακα 52, το σύνολο των μελών της Οργάνωσης ήτοι το 100,0% έχουν ως κύρια απασχόληση τη γεωργία

Πίνακας 53: Δευτερεύουσα Απασχόληση

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΕΝ ΕΧΕΙ	21	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα, το σύνολο των μελών της Οργάνωσης ήτοι το 100,0% δεν έχει δευτερεύουσα απασχόληση. Ομοίως με την προηγούμενη Οργάνωση, κύριο αντικείμενο της εν λόγω Ο.Π. αποτελεί η θερμοκηπιακή καλλιέργεια κηπευτικών η οποία είναι ιδιαίτερα απαιτητική σε εργασία.

Πίνακας 54: Προέλευση Οικογενειακού Εισοδήματος

ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΓΕΩΡΓΙΑ	21	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Το σύνολο των ερωτηθέντων δήλωσε ότι το ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα προέρχεται κατά βάση από τη γεωργία.

Πίνακας 55: Ιδιότητα, Ενοικιαζόμενα, Συνολικά Στρέμματα

ΣΤΡΕΜΜΑ -ΤΑ	ΙΔΙΟΚΤΗΤΑ		ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ		ΣΥΝΟΛΙΚΑ	
	ΣΥΧΝΟ- ΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟ- ΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟ- ΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
<5	8	38,1%	7	33,3%	7	33,3%
5-10	11	52,4%	8	38,1%	7	33,3%
10-15	0	0,0%	2	9,5%	0	0,0%
>15	2	9,5%	4	19,1%	7	33,3%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%	21	100,0%	21	100,0%

Όσον αφορά τα ιδιότητα στρέμματα, το 38,1% των εκμεταλλεύσεων κατέχει κάτω των 5 στρ., μεταξύ 5 και 10 στρ. διαθέτει ποσοστό που ανέρχεται στο 52,4% και πάνω από 15 στρ. ποσοστό 9,5%. Οι ενοικιαζόμενες εκτάσεις κάτω των 5 στρ. αφορούν στο 33,3% των εκμεταλλεύσεων, μεταξύ 5 και 10 στρ. το 38,1%, από 10 έως 15 στρ. το 9,5% και άνω των 15 στρ. το 19,1% των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Στο σύνολο, η εικόνα έχει ως εξής, ποσοστό 33,3% των εκμεταλλεύσεων καλλιεργεί εκτάσεις κάτω των 5 στρεμμάτων, 33,3% από 5 ως 10 στρ. και 33,3% έκταση άνω των 15 στρ.

Πίνακας 56: Καλλιέργειες Θερμοκηπίων και Ελιάς

ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ	ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΩΝ		ΕΛΙΑΣ	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
<5	8	38,1%	16	76,2%
5-10	11	52,4%	1	4,8%
10-15	0	0,0%	3	14,2%
>15	2	9,5%	1	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%	21	100,0%

Ομοίως με την προηγούμενη Ο.Π., τα μέλη και αυτής της Οργάνωσης ασχολούνται κατά κύριο λόγο με τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες και κατά δεύτερο λόγο με την καλλιέργεια της ελιάς. Επίσης δεν εντοπίστηκαν άλλες καλλιέργειες.

Οι εκτάσεις που καταλαμβάνουν τα θερμοκήπια, στο μεγαλύτερο ποσοστό των εκμεταλλεύσεων (52,4%) βρίσκονται μεταξύ των 5 και 10 στρ. Όμως υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό παραγωγών (38,1%) με θερμοκήπια έκτασης μικρότερης των 5 στρ. Επίσης εμφανίζονται δύο παραγωγοί με έκταση πάνω από 15 στρ. Σε ότι αφορά στους ελαιώνες παρατηρείται ότι το 76,2% των παραγωγών καλλιεργεί

έκταση κάτω των 5 στρ, ποσοστό 4,8% έκταση μεταξύ των 5 και 10 στρ., το 14,2% των παραγωγών έκταση από 10 έως 15 στρ. και μόλις ένας (4,8%) έκταση άνω των 15 στρ.

Πίνακας 57: Κτηνοτροφία

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΘΟΛΟΥ	21	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την έρευνα, το σύνολο των παραγωγών - μελών δεν ασχολείται με την κτηνοτροφία.

Πίνακας 58: Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα

ΕΤΗΣΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (€)	ΑΠΟ ΓΕΩΡΓΙΑ (ΜΕ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ)		ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
<5.000	2	9,5%	1	4,8%
5.000-10.000	3	14,3%	4	19,0%
10.000-15.000	5	23,9%	4	19,0%
15.000-20.000	4	19,0%	4	19,0%
>20.000	7	33,3%	8	38,1%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%	21	100,0%

Όσον αφορά στο γεωργικό εισόδημα που δήλωσαν οι παραγωγοί, στο οποίο περιλαμβάνονται οι επιδοτήσεις, φαίνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των παραγωγών (33,3%) απολαμβάνει γεωργικό εισόδημα άνω των 20.000€. Τα αγροτικά νοικοκυριά στα οποία το εισόδημα από τη γεωργία είναι κάτω των 5.000€ αποτελούν το 9,5% ενώ σε ποσοστό 14,3% εμφανίζονται νοικοκυριά με εισόδημα από 5.000€ έως 10.000€. Σε ποσοστό 23,9% τα νοικοκυριά εμφανίζουν εισόδημα από 10.000€ έως 15.000€ και ένα ποσοστό της τάξης του 19,0% το οποίο δήλωσε εισόδημα μεταξύ 15.000€ και 20.000€.²⁴

Από τα δεδομένα του Πίνακα 58 προκύπτει ότι το συνολικό εισόδημα των παραγωγών δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις από το γεωργικό εισόδημα, γεγονός που αιτιολογείται από τα δεδομένα των Πινάκων 52, 53 και 54. Το μεγαλύτερο μέρος των παραγωγών (38,1%) απολαμβάνει οικογενειακό εισόδημα άνω των 20.000€. Τα αγροτικά νοικοκυριά στα οποία το συνολικό

²⁴ Οι παραγωγοί – μέλη της Ο.Π. καλλιεργούν κατά κύριο λόγο κηπευτικά και δεν λαμβάνουν ενισχύσεις για τη συγκεκριμένη καλλιέργεια. Οιαδήποτε ενίσχυση έχει συμπεριληφθεί στο ανωτέρω αναφερόμενο γεωργικό εισόδημα αφορά άλλες καλλιέργειες από αυτές για τις οποίες έχει λάβει αναγνώριση η Οργάνωση Παραγωγών.

οικογενειακό τους εισόδημα είναι κάτω των 5.000€ αποτελούν ποσοστό 4,8% ενώ με το ίδιο ποσοστό (19,0%) εμφανίζονται νοικοκυριά που δηλώνουν εισόδημα από 5.000€ έως 10.000€, από 10.000€ - έως 15.000€ και από 15.000€ έως 20.000€.

4.1.2.3 Συλλογική δράση

Πίνακας 59: Λόγοι Σύστασης της Οργάνωσης Παραγωγών κατά σειρά προτεραιότητας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΛΟΓΟΙ ΣΥΣΤΑΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	19	90,5%
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑΣ	2	9,5%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2	9,5%
	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	1	4,8%
ΤΡΙΤΗ	ΜΕΙΩΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2	9,5%

Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους παραγωγούς σχετικά με τους λόγους σύστασης/δημιουργίας της Οργάνωσης κατηγοριοποιήθηκαν με τον ίδιο τρόπο όπως στην προηγούμενη Ο.Π. (βλ. Κεφ. 4.1.1.3-Πίνακας 13)

Οι παραγωγοί - μέλη ως πρώτη προτεραιότητα κατονόμασαν τον Προγραμματισμό της παραγωγής σε ποσοστό 90,5% και, στη συνέχεια, τη Βελτίωση της Εμπορίας σε 9,5%.

Στη δεύτερη προτεραιότητά τους φαίνεται να υπερισχύει με ποσοστό 9,5% ο Προγραμματισμός της παραγωγής και ακολουθεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα με ποσοστό 4,8%.

Τέλος την τρίτη προτεραιότητα των παραγωγών αποτελεί η μείωση του κόστους παραγωγής με ποσοστό 9,5%.

Πίνακας 60: Έτη συμμετοχής στην Ο.Π.

ΕΤΗ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΗ	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
=2,5	16	76,2%
1-2	5	23,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Η Ο.Π. έχει αναγνωριστεί στις 29/10/2010 και κατά την περίοδο της έρευνας είχε συμπληρώσει περίπου 2,5 χρόνια λειτουργίας. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 60, ο αριθμός των αρχικών μελών ανέρχεται σε 16 ήτοι ποσοστό 76,2% και 5 παραγωγοί ή ποσοστό 23,8% είναι μέλη της Ο.Π. από 1 έως 2 έτη.

Πίνακας 61: Λόγοι Ένταξης στην Οργάνωση Παραγωγών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΛΟΓΟΙ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑΣ	19	90,5%
	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	2	9,5%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΟ Ε.Π.	3	14,3%
	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΑΣ/ ΜΕΙΩΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1	4,8%
ΤΡΙΤΗ	ΜΕΙΩΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	1	4,8%

Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους παραγωγούς σχετικά με τους λόγους ένταξης τους στην Οργάνωση κατηγοριοποιήθηκαν με τον ίδιο τρόπο όπως στην προηγούμενη Ο.Π. (βλ. Κεφ. 4.1.1.3-Πίνακας 14)

Οι παραγωγοί - μέλη ως πρώτη προτεραιότητα κατονόμασαν τη Βελτίωση της Εμπορίας σε ποσοστό 90,5% και τον Προγραμματισμό της παραγωγής σε ποσοστό 9,5%.

Στη δεύτερη προτεραιότητά τους φαίνεται να υπερισχύει με ποσοστό 14,3% η Κοινοτική Ενίσχυση στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ενώ ακολουθούν η Βελτίωση της Εμπορίας, η Μείωση του κόστους παραγωγής και ο Προγραμματισμός της παραγωγής με το ίδιο ποσοστό, 4,8%.

Τέλος την τρίτη προτεραιότητα των παραγωγών αποτελεί η Μείωση του κόστους παραγωγής με ποσοστό 4,8%.

Πίνακας 62: Ανταπόκριση της Ο.Π. στους λόγους ένταξής τους σε αυτή

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ Ο.Π. ΣΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	3	14,3%
ΚΑΛΑ	5	23,8%
ΑΡΙΣΤΑ	13	61,9%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Όσον αφορά στην εκτίμηση των παραγωγών εάν η Ο.Π. έχει ανταποκριθεί στους λόγους που τους παρακίνησαν να ενταχθούν στην Οργάνωση διαπιστώνεται ότι ποσοστό 61,9% θεωρεί ότι η ανταπόκριση είναι άριστη, 5 από αυτούς (23,8%) κρίνει ότι είναι καλή ενώ ποσοστό 14,3% πιστεύει ότι η ανταπόκριση είναι μέτρια.

Πίνακας 63: Γνώση διαδικασιών λήψης και εφαρμογής αποφάσεων στην Ο.Π.

ΓΝΩΣΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΛΗΨΗΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	4	19,1%
ΚΑΛΑ	5	23,8%
ΑΡΙΣΤΑ	12	57,1%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Οι παραγωγοί- μέλη αυτή της Ο.Π. απάντησαν σε ποσοστό 57,1% ότι γνωρίζουν άριστα τις διαδικασίες λήψης και εφαρμογής των αποφάσεων, οι οποίες αφορούν στη διαχείριση και λειτουργία της Ο.Π., στη διαδικασία εκλογής των οργάνων διοίκησης και ελέγχου της Ο.Π.. Επίσης ένα ποσοστό (23,8%) γνωρίζει καλά τις εν λόγω διαδικασίες και τέσσερις παραγωγοί δήλωσαν ότι τις γνωρίζουν μέτρια.²⁵

Πίνακας 64: Συμμέτοχη στις διαδικασίες της Ο.Π.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΨΗΦΙΣΗ ΣΤΙΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ		ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΥΣΚΕΨΕΙΣ		ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ Η Ο.Π.	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΑΝΤΟΤΕ	17	80,9%	18	85,6%	10	47,6%
ΣΥΧΝΑ	2	9,5%	1	4,8%	5	23,8%
ΚΑΠΟΙΕΣ ΦΟΡΕΣ	1	4,8%	1	4,8%	2	9,5%
ΣΠΑΝΙΑ	1	4,8%	0	0,0%	3	14,3%
ΠΟΤΕ	0	0,0%	1	4,8%	1	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%	21	100,0%	21	100,0%

Η πλειοψηφία των παραγωγών συμμετέχουν στις Γενικές Συνελεύσεις και ψηφίζουν σε ποσοστό 80,9%. Ένα ποσοστό της τάξης του 9,5% συμμετέχει συχνά ενώ στο ίδιο ποσοστό (4,8%) εμφανίζεται η περιστασιακή συμμετοχή και η σπάνια.

Στις συσκέψεις της Ο.Π. ποσοστό της τάξης του 85,6% συμμετέχει πάντα και με το ίδιο ποσοστό 4,8% εμφανίζονται η συχνή συμμετοχή, η περιστασιακή και μη συμμετοχή. Η μη συμμετοχή αφορά σε έναν παραγωγό.

²⁵ Ισχύουν τα διαλαμβανόμενα στο κείμενο του Πίνακα 17 σχετικά με τη δημοκρατική λειτουργία

Σχετικά με τη συμμετοχή των παραγωγών σε ημερίδες, σεμινάρια κλπ. που διοργανώνονται από την Ο.Π., ποσοστό 47,6% δήλωσε ότι συμμετέχει πάντοτε, 23,8% συχνά, 9,5% κάποιες φορές, 14,3% σπάνια και ένας παραγωγός (4,8%) ποτέ.

Πίνακας 65: Ενημέρωση σε περίπτωση μη συμμετοχής

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΔΣ	57,1%
	ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ ΠΑΝΤΑ	28,6%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ο.Π.	47,6%
	ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΔΣ	38,1%
ΤΡΙΤΗ	ΓΡΑΠΤΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ Ο.Π.	52,4%
	ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ο.Π.	28,6%

Σε ερώτηση που τέθηκε στους παραγωγούς για τον τρόπο που ενημερώνονται σε περίπτωση μη συμμετοχής τους στις διαδικασίες που αναφέρονται παραπάνω (Πίνακας 64), ποσοστό 57,1% δήλωσε ότι ενημερώνονται από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και με ποσοστό 28,6% ότι συμμετέχουν πάντα στις διαδικασίες.

Κατά δεύτερον, σε ποσοστό 47,6% η ενημέρωσή τους γίνεται από τα άλλα μέλη της Ο.Π. και σε ποσοστό 38,1% από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.

Τέλος, τρίτη κατά σειρά πηγή ενημέρωσης των παραγωγών είναι οι γραπτές ανακοινώσεις της Ο.Π. σε ποσοστό 52,4% και τα άλλα μέλη της Ο.Π. σε ποσοστό 28,6%.

Πίνακας 66: Άποψη των παραγωγών περί της λειτουργίας της Ο.Π.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΑΡΙΣΤΑ		ΚΑΛΑ		ΜΕΤΡΙΑ		ΜΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ		ΚΑΘΟΛΟΥ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ		16	76,2	3	14,3	2	9,5	0	0,0	0	0,0	21	100,0
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ		17	80,9	2	9,5	1	4,8	1	4,8	0	0,0	21	100,0
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ		17	80,9	3	14,3	1	4,8	0	0,0	0	0,0	21	100,0
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΜΕΛΩΝ		17	80,9	2	9,5	2	9,5	0	0,0	0	0,0	21	100,0
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕΛΩΝ		17	80,9	2	9,5	1	4,8	1	4,8	0	0,0	21	100,0
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ		9	42,8	6	28,6	5	23,8	1	4,8	0	0,0	21	100,0

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους παραγωγούς-μέλη σχετικά με την αξιολόγηση των διαφόρων λειτουργιών και δραστηριοτήτων της Ο.Π. προκύπτουν τα εξής:

- Η πλειοψηφία των μελών (76,2%) κρίνει τη διοίκηση ως άριστη, 3 μέλη (14,3%) ως καλή και τα υπόλοιπα 2 μέλη (9,5%) μέτρια.
- Σχετικά με την οικονομική διαχείριση της Ο.Π., ποσοστό 80,9% των μελών τη θεωρεί άριστη, 2 μέλη (9,5%) καλή, 1 μέλος (4,8%) μέτρια και 1 μέλος (4,8%) μη ικανοποιητική.
- Ομοίως με την οικονομική διαχείριση αξιολογήθηκε ως άριστη η δημοκρατική λειτουργία της Ο.Π. με ποσοστό 80,9%. Τρία μέλη (14,3%) της Ο.Π. έκριναν ως καλή τη δημοκρατική λειτουργία και 1 μέλος (4,8%) ως μέτρια.
- Όσον αφορά στην ενημέρωση των μελών το 80,9% των παραγωγών την έκρινε άριστη, το 9,5% καλή και σε ίδιο ποσοστό κρίθηκε μέτρια.
- Αναφορικά με την εκπαίδευση των μελών, το 80,9% των παραγωγών την θεωρεί είναι άριστη, το 9,5% καλή και το 4,8% μέτρια και μη ικανοποιητική.

- Η εισαγωγή καινοτομιών κρίνεται άριστη από ποσοστό 42,8% των μελών, καλή από 6 μέλη (28,6%), μέτρια από 5 μέλη (23,8%) ενώ ένας παραγωγός (4,8%) την έκρινε μη ικανοποιητική.

Πίνακας 67: Υλοποιηθείσες νέες δράσεις της Ο.Π.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΝΕΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	13	61,9%
	ΣΥΣΤΗΜΑ ΙΧΝΗΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	5	23,8%
	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	3	14,3%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΣΥΣΤΗΜΑ ΙΧΝΗΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ	10	47,6%
	ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	5	23,8%
	ΠΛΑΣΤΙΚΟ ΚΑΛΥΨΗΣ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ	3	14,3%
ΤΡΙΤΗ	ΠΛΑΣΤΙΚΟ ΚΑΛΥΨΗΣ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ	12	57,1%
	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ	6	28,6%
	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	3	14,3%

Στο πλαίσιο εφαρμογής δράσεων μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων της Ο.Π. (βλ. Κεφ.2), ζητήθηκε από τους παραγωγούς να τις κατατάξουν κατά σειρά σπουδαιότητας.

Ως πρώτη επιλογή των παραγωγών με ποσοστό 61,9% αναφέρθηκε η εφαρμογή του συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της καλλιέργειας και η εφαρμογή του συστήματος ιχνηλασιμότητας με ποσοστό 23,8%. Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό ποσοστό ύψους 14,3%, το οποίο αντιστοιχεί σε τρεις παραγωγούς, δήλωσε ότι δεν γνωρίζει τις δράσεις που έχουν υλοποιηθεί στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος. Οι τρεις αυτοί παραγωγοί είναι σχετικά νέα μέλη της οργάνωσης.

Ως δεύτερη επιλογή κατεγράφησαν οι δράσεις εφαρμογής του συστήματος ιχνηλασιμότητας με ποσοστό 47,6%, η εφαρμογή του συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης της καλλιέργειας με ποσοστό 23,8% και η αγορά πλαστικού κάλυψης θερμοκηπίου με ποσοστό 14,3%.

Ως τρίτη επιλογή επικρατεί η αγορά πλαστικού κάλυψης θερμοκηπίου με ποσοστό 57,1% και η προώθηση και διαφήμιση των προϊόντων με 28,6%. Επίσης παρατηρείται, όπως και στην πρώτη επιλογή, ποσοστό ύψους 14,3% το οποίο δεν γνωρίζει τις δράσεις που έχουν υλοποιηθεί.

Πίνακας 68: Ωφέλεια από συμμετοχή

ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ Ο.Π.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	14	66,7%
ΠΟΛΥ	4	19,0%
ΑΡΚΕΤΑ	3	14,3%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Στο ερώτημα σχετικά με την ωφέλεια που έχουν αποκομίσει οι παραγωγοί από τη συμμετοχή τους στην Οργάνωση, διαπιστώνεται ότι ποσοστό 66,7% θεωρεί ότι έχει ωφεληθεί πάρα πολύ, 19,0% ότι έχουν ωφεληθεί πολύ και 14,3% αρκετά.

Πίνακας 69: Συνολική εκτίμηση της συμμετοχής των παραγωγών στην Ο.Π.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΘΕΤΙΚΗ	13	61,9%
ΘΕΤΙΚΗ	6	28,5%
ΜΕΤΡΙΑ	1	4,8%
ΚΑΚΗ	1	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Οι παραγωγοί – μέλη κρίνουν τη συμμετοχή τους στην οργάνωση ως πολύ θετική με ποσοστό 61,9%, θετική με ποσοστό 28,5%, μέτρια και κακή με το ίδιο ποσοστό 4,8%.

Πίνακας 70: Μέλος άλλου συλλογικού φορέα

ΜΕΛΟΣ ΑΛΛΟΥ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ²⁶	6	28,6%
ΟΧΙ	15	71,4%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Η πλειοψηφία των παραγωγών σε ποσοστό 71,4% φαίνεται ότι δεν συμμετέχει σε κάποιο άλλο συλλογικό φορέα ενώ το 28,6% των παραγωγών είναι μέλη του τοπικού Αγροτικού Συλλόγου.

²⁶ Ισχύει η σημείωση 9

4.1.1.4 Σχέσεις μελών στο πλαίσιο της Ο.Π.

Πίνακας 71: Τόπος συνάντησης-συζήτησης

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΤΟΠΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ Ο.Π.	21	100,0%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΚΑΦΕΝΕΙΟ	3	14,3%
	ΔΕΝ ΣΥΖΗΤΩ - ΣΥΝΑΝΤΩ	1	4,8%

Όσον αφορά στον τόπο όπου συναντώνται οι παραγωγοί – μέλη της οργάνωσης όπου και ενδεχομένως λαμβάνει χώρα ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών, παρατηρείται ότι το σύνολο των ερωτηθέντων κατονόμασε τις εγκαταστάσεις της Ο.Π. ως πρώτη επιλογή.

Ως δεύτερη επιλογή με ποσοστό 14,3% αναφέρθηκε το καφενείο και ένας παραγωγός δήλωσε ότι δεν συναντάτε με τους υπόλοιπους παραγωγούς- μέλη και κατά συνέπεια δεν συζητά.

Δεν δόθηκε τρίτη επιλογή από το σύνολο των παραγωγών.

Πίνακας 72: Περιοδικότητα συναντήσεων-συζητήσεων

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	1 ΦΟΡΑ ΤΟ ΜΗΝΑ	7	33,3%
	1 ΦΟΡΑ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	6	28,6%
	2-3 ΦΟΡΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	4	19,0%
	2 ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ / ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ	2	9,5%
ΔΕΥΤΕΡΗ	2-3 ΦΟΡΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑ	1	4,8%

Σχετικά με την περιοδικότητα των συναντήσεων-συζητήσεων των μελών, ως πρώτη προτεραιότητα αναφέρθηκε η μία συνάντηση το μήνα σε ποσοστό 33,3%, η μία συνάντηση την εβδομάδα σε ποσοστό 28,6%, οι δύο με τρεις συναντήσεις την εβδομάδα σε ποσοστό 19,0% και με το ίδιο ποσοστό 9,5% η καθημερινή συνάντηση και οι δύο συναντήσεις το μήνα.

Ως δεύτερη προτεραιότητα κατεγράφησαν οι δύο με τρεις συναντήσεις την εβδομάδα σε ποσοστό 4,8%.

Δεν δόθηκε τρίτη επιλογή από το σύνολο των παραγωγών.

Πίνακας 73: Θεματολογία συζητήσεων των μελών²⁷

ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ	ΠΡΟΤΕ-ΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΠΡΩΤΗ	ΔΕΥΤΕΡΗ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΕΚΤΗ	ΕΒΔΟΜΗ	ΟΓΔΩΗ
ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ, ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ, ΝΕΑ ΚΑΠ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	N	0	0	0	1	7	5	4	0
	%	0,0	0,0	0,0	4,8	33,3	23,8	19,0	0,0
ΤΙΜΕΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	N	10	6	5	0	0	0	0	0
	%	47,6	28,6	23,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ΚΟΣΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	N	2	6	12	0	0	0	0	0
	%	9,5	28,6	57,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ / ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	N	5	3	1	11	0	0	0	0
	%	23,8	14,3	4,8	52,4	0,0	0,0	0,0	0,0
ΤΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΠΩΛΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	N	4	6	2	6	1	0	0	0
	%	19,0	28,6	9,5	28,6	4,8	0,0	0,0	0,0
ΝΕΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	N	0	0	0	0	3	5	8	1
	%	0,0	0,0	0,0	0,0	14,3	23,8	38,1	4,8
ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	N	0	0	1	2	8	4	0	0
	%	0,0	0,0	4,8	9,5	38,1	19,0	0,0	0,0
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	N	0	0	0	1	1	5	1	9
	%	0,0	0,0	0,0	4,8	4,8	23,8	4,8	42,9

Από την ιεράρχηση των θεμάτων συζήτησης μπορούν να εξαχθούν οι παρακάτω παρατηρήσεις:

- Η συζήτηση σχετικά με τις τιμές πώλησης των προϊόντων με το ποσοστό 47,6%, τις καλλιεργητικές τεχνικές / πρακτικές (φύτευση, περιπονήσεις, άρδευση, φυτοπροστασία) με ποσοστό 23,8% και το κόστος παραγωγής των

²⁷ Ισχύουν αντίστοιχα οι υποσημειώσεις 10,11 και 12.

προϊόντων με ποσοστό 12,0%, αποτελούν την πρώτη επιλογή θεμάτων από τους παραγωγούς.

- Ως δεύτερη επιλογή αναφέρθηκαν, αφενός ο τόπος και τρόπος πώλησης προϊόντων, το κόστος παραγωγής και οι τιμές αυτών με ίδιο ποσοστό 28,6% και αφετέρου οι καλλιεργητικές τεχνικές με ποσοστό 14,3%.
- Θέματα που συζητούν οι παραγωγοί-μέλη και τα οποία κατατάσσουν σε τρίτη προτεραιότητα, αφορούν στο κόστος παραγωγής των προϊόντων με ποσοστό 57,1%, στις τιμές πώλησης των προϊόντων με 23,8%, στον τόπο και τρόπο πώλησης προϊόντων με 9,5% και με το ίδιο ποσοστό 4,8% οι καλλιεργητικές τεχνικές και τα καθεστώτα ποιότητας.
- Τέταρτη επιλογή είναι οι καλλιεργητικές τεχνικές με ποσοστό 52,4%, ο τόπος και τρόπος πώλησης προϊόντων με ποσοστό 28,6%, τα καθεστώτα ποιότητας με 9,5%, τα περιβαλλοντικά προβλήματα και οι επιδοτήσεις-ενισχύσεις-νέα ΚΑΠ με ποσοστό 4,8% εκάστη.
- Ως πέμπτη επιλογή κατεγράφησαν με ποσοστό 38,1% η συζήτηση περί καθεστώτων ποιότητας, με 33,3% περί επιδοτήσεων-ενισχύσεων-νέας ΚΑΠ, με 14,3% περί νέων εναλλακτικών καλλιεργειών και με όμοιο ποσοστό 4,8% περί τόπου και τρόπου πώλησης προϊόντων και περιβαλλοντικών προβλημάτων.
- Έκτη επιλογή αποτελούν με ποσοστό 23,8% τα περιβαλλοντικά προβλήματα, οι επιδοτήσεις και οι εναλλακτικές καλλιέργειες και με 19,0% το κόστος παραγωγής.
- Τα θέματα που κατατάχθηκαν στην έβδομη επιλογή αφορούν στις εναλλακτικές με ποσοστό 38,1%, με 19,0% στις επιδοτήσεις και με 4,8% στα περιβαλλοντικά προβλήματα.
- Τέλος ως όγδοη επιλογή αναφέρθηκαν τα περιβαλλοντικά προβλήματα με 42,9% και οι νέες εναλλακτικές με 4,8%.

Πίνακας 74: Αρχική γνώση περί Υδροπονίας

ΥΔΡΟΠΟΝΙΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	9	42,9%
ΟΧΙ	12	57,1%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Στο ερώτημα που τέθηκε στους παραγωγούς σχετικά με το εάν έχουν ακούσει για τις υδροπονικές καλλιέργειες, εννέα απάντησαν ότι γνώριζαν τι είναι υδροπονία (42,9%) ενώ ένα ποσοστό 57,1% δεν είχαν ακούσει τίποτα σχετικά με αυτή.

Πίνακας 75: Εφαρμογή υδροπονικής καλλιέργειας

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΥΔΡΟΠΟΝΙΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	1	4,8%
ΟΧΙ	8	38,1%
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΑΡΧΙΚΑ	12	57,1%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Από τους παραγωγούς – μέλη που δήλωσαν ότι είχαν κάποια γνώση περί υδροπονίας, ένας παραγωγός (4,8%) εφαρμόζει υδροπονία στη γεωργική τους εκμετάλλευση ενώ οι υπόλοιποι δεν εφαρμόζουν.

Πίνακας 76: Αναζήτηση πληροφοριών μεταξύ των μελών

ΑΠΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΙ ΣΕ ΕΣΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΑΝΤΑ	2	9,5%
ΣΥΧΝΑ	4	19,0%
ΣΥΝΗΘΩΣ	4	19,0%
ΣΠΑΝΙΑ	9	42,9%
ΠΟΤΕ	2	9,5%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας (Πίνακας 76), δύο παραγωγοί δήλωσαν ότι πάντα απευθύνονται σε αυτούς άλλοι γεωργοί για αναζήτηση πληροφοριών, τέσσερις παραγωγοί (19,0%) είπαν ότι συχνά αποτείνονται άλλοι σε αυτούς, τέσσερις παραγωγοί (19,0%) απάντησαν συνήθως, εννέα παραγωγοί (42,9%) είπαν ότι σπάνια άλλοι γεωργοί τους ζητούν πληροφόρηση ενώ δύο παραγωγοί (9,5%) απάντησαν ποτέ.

Πίνακας 77: Πρόθεση διανομής γνώσης

ΜΟΙΡΑΖΕΣΤΕ ΤΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΣΑΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΑΝΤΑ	16	76,2%
ΣΥΧΝΑ	4	19,0%
ΠΟΥ ΚΑΙ ΠΟΥ	1	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Ερευνώντας την πρόθεση των παραγωγών να μοιράζονται τις γνώσεις τους με άλλους γεωργούς, παρατηρείται ότι η πλειοψηφία των παραγωγών, ήτοι ποσοστό 76,2%, πάντα μοιράζονται τις γνώσεις τους ενώ τέσσερις παραγωγοί (19,0%) δήλωσαν συχνά και ένας σπάνια (4,8%).

Πίνακας 78: Εφαρμογή Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης καλλιέργειας

ΕΦΑΡΜΟΓΗ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ ΣΕ ΟΛΕΣ	16	76,2%
ΝΑΙ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ	5	23,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας, το 76,2% των παραγωγών-μελών εφαρμόζουν σύστημα Ολοκληρωμένης διαχείρισης σε όλες τις καλλιέργειες τους και το 23,8% σε ορισμένες καλλιέργειες. Όπως και στην προηγούμενη Ο.Π., οι καλλιέργειες όπου δεν εφαρμόζεται το σύστημα Ολοκληρωμένης διαχείρισης δεν αφορούν τις καλλιέργειες από τις οποίες παράγονται τα προϊόντα που διαχειρίζεται η Οργάνωση.

Πίνακας 79: Λόγοι εφαρμογής Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (Σ.Ο.Δ.)

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	ΛΟΓΟΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΡΩΤΗ	ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΣΦΑΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	9	42,9%
	ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ Ο.Π.	9	42,9%
	ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ /ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΩΝ ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3	14,3%
ΔΕΥΤΕΡΗ	ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ /ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΩΝ ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ.	8	38,1%
	ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	5	23,8%
	ΕΠΙΡΡΟΗ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ ΠΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΟΥΝ ΤΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΤΟΥΣ	3	14,3%
ΤΡΙΤΗ	ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ Ο.Π.	7	33,3%
	ΕΠΙΡΡΟΗ ΑΠΟ ΑΛΛΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ ΠΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΟΥΝ ΤΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ ΤΟΥΣ	4	19,0%
	ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΗ ΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ /ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΩΝ ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΟΥΝ ΤΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	4	19,0%

Ιεραρχώντας τους λόγους παρακίνησης των αγροτών όπως αυτοί καταγράφονται στον Πίνακα 79, παρατηρείται ότι το 42,9% ως πρώτη επιλογή απάντησε την παραγωγή ασφαλών προϊόντων, δηλαδή τη προστασία της υγείας των καταναλωτών, το ίδιο ποσοστό την υποχρέωση από την οργάνωση και το 14,3% την αυξανόμενη τάση των καταναλωτών / μεταποιητών να προτιμούν τα πιστοποιημένα προϊόντα.

Ως δεύτερη επιλογή επικρατούν η αυξανόμενη τάση των καταναλωτών / μεταποιητών να προτιμούν τα πιστοποιημένα προϊόντα με ποσοστό 38,1%, η

προστασία του περιβάλλοντος με ποσοστό 23,8% και η επιρροή από άλλους παραγωγούς που πιστοποιούν τις παράγωγες τους με 14,3%.

Στην τρίτη επιλογή οι απαντήσεις αφορούν στην υποχρέωση από την οργάνωση με ποσοστό 33,3%, στην αυξανόμενη τάση των καταναλωτών / μεταποιητών να προτιμούν τα πιστοποιημένα προϊόντα και στην επιρροή από άλλους παραγωγούς που πιστοποιούν τις παράγωγες τους με ίδιο ποσοστό 19,0%.

Πίνακας 80: Έτος έναρξης εφαρμογής Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης

ΕΤΟΣ ΕΝΑΡΞΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
2005	2	9,5%
2006	9	42,9%
2008	3	14,3%
2009	3	14,3%
2010	1	4,8%
2011	1	4,8%
2012	2	9,5%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Αναφορικά με το έτος έναρξης των παραγωγών στο Σ.Ο.Δ., όπως και στην προηγούμενη Ο.Π., επικράτησε μια σύγχυση μεταξύ του Σ.Ο.Δ. και της ολοκληρωμένης καταπολέμησης των εχθρών και ασθενειών στα θερμοκήπια. Οι περισσότεροι παραγωγοί εφάρμοζαν ολοκληρωμένη καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών στα θερμοκήπια τους πολύ πριν την έναρξή τους στο Σ.Ο.Δ.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των παραγωγών το 42,9% αυτών εισήχθηκε στο Σ.Ο.Δ. το 2006, το 14,3% το 2008 και 2009, το 9,5% το 2005 και το 2012, το 4,8% το 2003 και το 2011. Ως προς τα στοιχεία που δόθηκαν από τους παραγωγούς σημειώνεται ότι τηρείται μια επιφύλαξη ως προς την εγκυρότητα τους, λόγω της προαναφερθείσας σύγχυσης.

Πίνακας 81: Πρωτοπορία ως προς την ένταξη στο Σ.Ο.Δ.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ Σ.Ο.Δ. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΡΩΤΟΥΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	4	19,0%
ΟΧΙ	13	61,9%
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	4	19,0%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Το 61,9% των παραγωγών πιστεύει ότι δεν εντάχθηκαν από τους πρώτους στο Σ.Ο.Δ., το 19,0% αυτών ανέφερε ότι είναι πρωτοπόροι ενώ τέσσερις παραγωγοί (19,0%) δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν.

Πίνακας 82: Εκπαίδευση για το Σ.Ο.Δ.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΟ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	21	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Όλοι οι παραγωγοί δήλωσαν ότι έχουν λάβει εκπαίδευση για το Σ.Ο.Δ..(100,0%)

Πίνακας 83: Φορείς εκπαίδευσης για το Σ.Ο.Δ.

ΦΟΡΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Σ.Ο.Δ.	20	95,2%
ΟΓΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ	1	4,8%
ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ (ΤΕΙ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ)	1	4,8%

Η συντριπτική πλειοψηφία των παραγωγών, ποσοστό 95,2%, απάντησε ότι έχει εκπαιδευτεί για το Σ.Ο.Δ. από την εταιρεία στην οποία έχει ανατεθεί, από την Οργάνωση Παραγωγών, η παροχή βοήθειας για την ανάπτυξη και εφαρμογή του συστήματος.

Επιπλέον ορισμένοι γεωργοί ανέφεραν ότι έχουν λάβει εκπαίδευση και από άλλους φορείς. Το 4,8% δήλωσε ότι εκπαιδεύτηκε από τον Οργανισμό Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Απασχόλησης (Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α.) – «ΔΗΜΗΤΡΑ» (νυν ΕΛ.Γ.Ο.). Ο συγκεκριμένος παραγωγός έχει εκπαιδευτεί στο πλαίσιο της κατάρτισης του προγράμματος των «Νέων Αγροτών».

Το 4,8% ανέφερε ως φορέα εκπαίδευσης το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (Τ.Ε.Ι.) Κρήτης-Παράρτημα Λασιθίου.

Πίνακας 84: Τόπος εκπαίδευσης

ΤΟΠΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΈΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ Ο.Π.	20	95,2%
ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	2	9,5%

Η εκπαίδευση που υλοποιήθηκε από τη συνεργαζόμενη με την Οργάνωση εταιρεία, έγινε στις εγκαταστάσεις της Οργάνωσης.

Οι εκπαιδεύσεις από τον Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α. – «ΔΗΜΗΤΡΑ» και τα ΤΕΙ Κρήτης-Παράρτημα Λασιθίου έγιναν στην περιοχή της Ιεράπετρα στις έδρες τους αντίστοιχα.

Πίνακας 85: Αξιολόγηση εκπαίδευσης

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ	11	52,4%
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ	9	42,8%
ΜΕΤΡΙΑ	1	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 85, ποσοστό 52,4% των παραγωγών έκρινε την εκπαίδευση που έλαβε ως πολύ ικανοποιητική, το 42,8% ικανοποιητική και ένας παραγωγός (4,8%) μέτρια.

Πίνακας 86: Κατανόηση απαιτήσεων προτύπου Σ.Ο.Δ.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ ΠΡΟΤΥΠΟΥ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ	14	66,7%
ΚΑΛΑ	7	33,3%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σύμφωνα με τις απόψεις των παραγωγών, το 66,7% θεωρούν ότι έχουν κατανοήσει καλά το πρότυπο και το 33,3% πολύ καλά.

Πίνακας 87: Ενημέρωση σχετικά με τους κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.)

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ (Κ.Ο.Γ.Π.)	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
ΝΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΑ	18	85,7%
ΝΑΙ ΓΡΑΠΤΑ	2	9,5%
ΝΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΑ	1	4,8%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Το 85,7% των παραγωγών δήλωσε ότι έχει ενημερωθεί τόσο προφορικά όσο και εγγράφως για τους Κ.Ο.Γ.Π., το 9,5% μόνο γραπτώς ενώ ποσοστό 4,8% δήλωσε ότι η ενημέρωση που είχαν ήταν μόνο προφορικά.

Πίνακας 88: Βαθμός εφαρμογής Κ.Ο.Γ.Π.

ΚΟΓΠ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ		ΛΙΓΟ		ΑΡΚΕΤΑ		ΠΟΛΥ		ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100	21	100,00
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	19,0	17	81,0	21	100,00
ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΩΝ		0	0,0	0	0,0	1	4,8	2	9,5	18	85,7	21	100,00
ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	9,5	19	90,5	21	100,00
ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΛΙΠΑΝΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100	21	100,00
ΟΡΘΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,8	20	95,2	21	100,00
ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	9,5	19	90,5	21	100,00
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΡΥΠΩΝ		1	4,8	2	9,5	5	23,8	7	33,3	6	28,6	21	100,00
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ		0	0,0	0	0,0	1	4,8	10	47,6	10	47,6	21	100,00
ΥΓΕΙΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,8	20	95,2	21	100,00

Από τον Πίνακα 88, σχετικά με το βαθμό εφαρμογής των Κ.Ο.Γ.Π., συνάγονται τα εξής:

- Το σύνολο των παραγωγών (100,0%) δίνει πάρα πολύ προσοχή στην επιλογή του πολλαπλασιαστικού υλικού έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του AGRO 2 (π.χ. υγιές πολλαπλασιαστικό υλικό, ελεγμένο για

προσβολές ανθεκτικό ή ανεκτικό στις σημαντικότερες ασθένειες που εμφανίζονται στη περιοχή, κ.α.)

- Η διαχείριση του εδάφους, η οποία υλοποιείται μέσω του Σχεδίου Διαχείρισης του εδάφους (καταλληλότητα και βελτίωση, διατήρηση και αύξηση οργανικής ουσίας, μηχανική κατεργασία, τεχνικές αποφυγής διάβρωσης, χημική απολύμανση) εφαρμόζεται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό από ποσοστό 81,0% των παραγωγών και σε πολύ μεγάλο βαθμό από το 19,0%.
- Οι καλλιεργητικές φροντίδες όπως κατάλληλο κλάδεμα, αραίωμα καρπών, υποβοήθηση καρπόδεσης τηρούνται από τη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων από πολύ ως πάρα πολύ σε ποσοστό 9,5% και 85,7% αντίστοιχα. Ένας παραγωγός τηρεί σε μέτριο βαθμό τον εν λόγω κώδικα.
- Αναφορικά με τη φυτοπροστασία, δύο παραγωγοί συμμορφώνονται πολύ με τις απαιτήσεις που θέτει το πρότυπο, ενώ 90,5% πάρα πολύ.
- Όσον αφορά στη θρέψη των φυτών (λίπανση), όλοι οι παραγωγοί (100,0%) συμμορφώνονται πάρα πολύ με τις απαιτήσεις.
- Οι παραγωγοί σε ποσοστό 95,2% εφαρμόζουν πάρα πολύ τους περιορισμούς που τίθενται από το πρότυπο σχετικά με την άρδευση και σε 4,8% πολύ.
- Το 90,5% των παραγωγών συμμορφώνονται πλήρως με τις διεργασίες που αφορούν τη συγκομιδή και τους μετασυλλεκτικούς χειρισμούς του προϊόντος σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται. Σε ποσοστό 9,5% συμμορφώνονται πολύ.
- Οι πρακτικές για την αποφυγή κάθε μορφής ρύπανσης στις εκμεταλλεύσεις ακολουθούνται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό από το 28,6%, σε πολύ μεγάλο βαθμό από το 33,3%, αρκετά από το 23,8%, λίγο από το 9,5% και καθόλου από το 4,8% των παραγωγών.
- Τα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας τηρούνται σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό από το 47,6% των παραγωγών, σε πολύ μεγάλο από το 47,6% και αρκετά από το 4,8%.
- Με τους περιορισμούς και τις υποδείξεις του προτύπου για τους κανόνες υγιεινής, την κατάρτιση του προσωπικού, το χειρισμό των φυτοπροστατευτικών προϊόντων, τον εξοπλισμό και σήμανση των χώρων καθώς και τη χρήση του γεωργικού εξοπλισμού, το 95,2% των παραγωγών συμμορφώνεται πλήρως και το 4,8% πολύ.

Πίνακας 89: Βαθμός εφαρμογής ορισμένων αρχών ορθής γεωργικής πρακτικής

ΑΡΧΕΣ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ		ΛΙΓΟ		ΑΡΚΕΤΑ		ΠΟΛΥ		ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΛΙΠΑΝΣΗ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΣΥΝΤΑΓΟΛΟΓΙΟ		2	9,5	1	4,8	0	0,0	0	0,0	18	85,7	21	100,00
ΕΝΤΟΜΟΣΤΕΓΗ ΔΙΚΤΥΑ		0	0,0	0	0,0	1	4,8	1	4,8	19	90,5	21	100,00
ΔΙΚΤΥΑ ΣΚΙΑΣΗΣ		15	71,4	1	4,8	0	0,0	0	0,0	5	23,8	21	100,00
ΑΦΑΛΑΤΩΣΗ ΥΦΑΛΜΥΡΩΝ ΝΕΡΩΝ ΜΕ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗΣ ΩΣΜΩΣΗΣ ΓΙΑ ΑΡΔΕΥΣΗ Ή ΑΛΛΗ ΧΡΗΣΗ		21	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100,00
ΒΟΜΒΙΝΟΥΣ ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΘΕΩΝ ΤΟΜΑΤΑΣ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100,0	21	100,00

Σχετικά με την εφαρμογή ορισμένων πρακτικών ορθής γεωργικής πρακτικής τα οποία δεν αποτελούν υποχρεωτικά μέτρα του προτύπου παρατηρούμε ότι:

- Για την εφαρμογή λίπανσης βάση οδηγιών του επιβλέποντα γεωπόνου, το 85,7% των παραγωγών δήλωσε ότι ακολουθεί πλήρως τις οδηγίες, το 4,8% λίγο και ενώ δύο παραγωγοί (9,5%) καθόλου.
- Τα εντομοστεγή δίκτυα, μηχανικό μέσο φυτοπροστασίας, χρησιμοποιούνται πάρα πολύ από το 90,5%, πολύ από το 4,8% και αρκετά από το 4,8%.
- Τα δίκτυα σκίασης χρησιμοποιούνται από πέντε παραγωγούς (23,8%) πάρα πολύ, από έναν παραγωγό (4,8%) λίγο ενώ η πλειοψηφία των παραγωγών (71,4%) δεν κάνουν χρήση των εν λόγω δικτύων.
- Ουδείς παραγωγός χρησιμοποιεί νερό για άρδευση μέσω του συστήματος αφαλάτωσης υφάλμυρων νερών με αντίστροφη ώσμωση.
- Η χρήση βομβίνων (*Bombus Terrestris*), βιολογική μέθοδο για τη φυσική γονιμοποίηση των ανθέων της τομάτας, χρησιμοποιείται από το σύνολο των παραγωγών.

Πίνακας 90: Οφέλη εφαρμογής Σ.Ο.Δ.

ΟΦΕΛΗ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΘΟΛΟ Υ		ΛΙΓΟ		ΑΡΚΕΤΑ		ΠΟΛΥ		ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΜΕΙΩΣΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ		8	38,1	4	19,0	6	28,6	2	9,5	1	4,8	21	100,0
ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΖΗΤΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ		2	9,5	1	4,8	5	23,8	7	33,3	6	28,6	21	100,0
ΑΥΞΗΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ		10	47,6	5	23,8	3	14,3	1	4,8	2	9,5	21	100,0
ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ /ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΡΕΜΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ		9	42,9	8	38,1	2	9,5	0	0,0	2	9,5	21	100,0
ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΥΓΙΕΙΝΗ		1	4,8	1	4,8	0	0,0	6	28,5	13	61,9	21	100,0
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ		1	4,8	0	0,0	1	4,8	3	14,2	16	76,2	21	100,0
ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΠΡΟΩΘΗΣΗ		0	0,0	4	19,0	4	19,0	8	38,2	5	23,8	21	100,0
ΑΥΞΗΣΗ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ		1	4,8	7	33,3	6	28,6	7	33,3	0	0,0	21	100,0
ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ / ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΠΟ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ		2	9,5	1	4,8	2	9,5	7	33,3	9	42,9	21	100,0
ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ		0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	9,5	19	90,5	21	100,0

Αναφορικά με τα οφέλη από την πιστοποίηση της παραγωγής κατεγράφησαν τα εξής:

- Σχετικά με τη μείωση του κόστους παράγωγης λόγω χρήσης λιγότερων εισροών, το 38,1% των παραγωγών πιστεύει ότι αυτό δεν ισχύει καθόλου, το 19,0% λίγο, το 28,6% αρκετά, το 9,5% πολύ και το 4,8% πάρα πολύ.
- Από την αύξηση της ζήτησης των πιστοποιημένων προϊόντων, λόγω υψηλότερης ποιότητας και ασφάλειας καθώς και περιβαλλοντικής

- ευαισθησίας, το 9,5% των παραγωγών θεωρεί ότι δεν ωφελήθηκαν καθόλου, το 4,8% λίγο, το 14,3% αρκετά, το 4,8% πολύ και το 9,5% πάρα πολύ.
- Όσον αφορά στην αυξημένη τιμή πώλησης των πιστοποιημένων προϊόντων, οι παραγωγοί κρίνουν ότι δεν ωφελήθηκαν καθόλου σε ποσοστό 47,6%, λίγο σε 23,8%, αρκετά σε 14,3%, πολύ σε 4,8% και πάρα πολύ σε 9,5%. Όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω οι παραγωγοί πιστεύουν ότι το πιστοποιημένο προϊόν δεν έχει αποκτήσει την τιμή που του αρμόζει.
 - Αναφορικά με τη σταθεροποίηση ή και αύξηση της στρεμματικής απόδοσης το 42,9% των παραγωγών πιστεύει ότι αυτό δεν ισχύει καθόλου, το 38,1% λίγο, το 9,5% αρκετά και στο ίδιο ποσοστό πάρα πολύ.
 - Το γεγονός ότι το προϊόν που παράγεται είναι καλύτερης ποιότητας, ασφάλειας και υγιεινής σε σύγκριση με τα συμβατικής καλλιέργειας προϊόντα αξιολογήθηκε από το 4,8% των παραγωγών ως μηδενικό όφελος, με όμοιο ποσοστό ως μικρό, από το 28,5% ως πολύ σημαντικό και από το 61,9% ως πάρα πολύ σημαντικό.
 - Η προστασία του περιβάλλοντος μέσω της εφαρμογής του Σ.Ο.Δ. για την πλειοψηφία των παραγωγών (76,2%) αποτελεί πάρα πολύ σημαντικό όφελος και για το 14,2% πολύ σημαντικό. Ένας παραγωγός (4,8%) απάντησε ότι αποτελεί μικρό όφελος και ένας καθόλου.
 - Η καλύτερη προώθηση της παραγωγής κρίθηκε ότι ωφέλησε τους παραγωγούς λίγο σε ποσοστό 19,0%, αρκετά σε 19,0%, πολύ σε 38,2% και πάρα πολύ σε 23,8%.
 - Αναφορικά με την αύξηση της διαπραγματευτικής τους δύναμης, οι παραγωγοί σε ποσοστό 33,3% πιστεύουν ότι ωφελήθηκαν λίγο, σε 28,6% αρκετά, σε 33,3% πολύ ενώ ένας παραγωγός δήλωσε ότι δεν ωφελήθηκε καθόλου.
 - Η καλύτερη ενημέρωση από αρμοδίους φορείς μέσω των εκπαιδεύσεων που πραγματοποιούνται και της συχνής επαφής με τον επιβλέποντα γεωτεχνικό, αξιολογήθηκε από 9,5% των παραγωγών ως μηδενικό όφελος, από το 4,8% ως μικρό, από το 9,5% ως μέτριο, από 33,3% ως πολύ σημαντικό και από το 42,9% ως πάρα πολύ σημαντικό.
 - Ο σεβασμός προς τον καταναλωτή μέσω της εφαρμογής του Σ.Ο.Δ. για την πλειοψηφία των παραγωγών (90,5%) αποτελεί πάρα πολύ σημαντικό όφελος και για το 9,5% πολύ σημαντικό.

Πίνακας 91: Αρνητικά σημεία εφαρμογής Σ.Ο.Δ.

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΘΟΛΟΥ		ΛΙΓΟ		ΑΡΚΕΤΑ		ΠΟΛΥ		ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ		ΣΥΝΟΛΟ	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
ΧΑΜΗΛΗ ΤΙΜΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ		0	0,0	2	9,5	4	19,0	2	9,5	13	61,9	21	100,00
ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ ΓΙΑ ΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ		0	0,0	2	9,5	4	19,0	9	42,9	6	28,6	21	100,00
ΕΛΛΕΙΨΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ		3	14,3	2	9,5	0	0,0	0	0,0	16	76,2	21	100,00
ΑΥΞΗΣΗ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ		20	95,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,8	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΑΝΑΓΚΑΙΑΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ		19	90,5	2	9,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100,00
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ, ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ		20	95,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	4,8	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		13	61,9	6	28,6	1	4,8	1	4,8	0	0,0	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΕ ΤΗ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		17	81,0	3	14,3	0	0,0	1	4,8	0	0,0	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΦΡΟΝΤΙΔΕΣ		19	90,5	1	4,8	1	4,8	0	0,0	0	0,0	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΡΥΠΩΝ		17	81,0	1	4,8	3	14,3	0	0,0	0	0,0	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΔΑΦΟΥΣ		18	85,7	2	9,5	0	0,0	1	4,8	0	0,0	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΔΕΥΣΗ		18	85,7	3	14,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗ ΛΙΠΑΝΣΗ		21	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ /ΜΕΤΑΣΥΛΛΕΚΤΙΚΟΥΣ ΧΕΙΡΙΣΜΟΥΣ		21	100,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100,00
ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ		20	95,2	1	4,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	21	100,00

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απόψεις των παραγωγών όσον αφορά στις αρνητικές όψεις του Σ.Ο.Δ. (Πίνακας 91)

- Η χαμηλή τιμή των προϊόντων, η οποία δε διαφέρει από την τιμή των συμβατικών όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί για το 61,9% των παραγωγών ένα πάρα πολύ αρνητικό σημείο σε σχέση με την εφαρμογή του Σ.Ο.Δ.. Για το 9,5% των παραγωγών το γεγονός αυτό είναι πολύ αρνητικό, για το 19,0% αρκετά και για το 9,5% λίγο αρνητικό.
- Η απαιτούμενη γραφειοκρατία για την εφαρμογή του προτύπου καθώς και για την απόκτηση και διατήρηση της πιστοποίησης αναφέρθηκε από το 28,6% των γεωργών ως πάρα πολύ αρνητικό σημείο της εφαρμογής, από το 42,9% πολύ, από το 19,0% αρκετά και από ποσοστό 9,5% λίγο αρνητικό.
- Η έλλειψη της αναγνώρισης που αρμόζει στα πιστοποιημένα προϊόντα, κατονομάστηκε ως πολύ αρνητικός παράγοντας εφαρμογής του Σ.Ο.Δ. από το 76,2% των παραγωγών, ως λίγο αρνητικός από το 9,5% και ως καθόλου αρνητικός από το 14,3%.
- Όσον αφορά στην αύξηση των εργατικών που επιφέρει το πρότυπο, το 95,2% των παραγωγών απάντησε ότι δεν το κρίνουν καθόλου αρνητικό σημείο ενώ ένας παραγωγός (4,8%) το έκρινε ως πάρα πολύ αρνητικό.
- Το 90,5% των παραγωγών δήλωσε ότι δεν αντιμετώπισε καμία δυσκολία με την παροχή της αναγκαίας βοήθειας από τον επιβλέποντα γεωτεχνικό και το 9,5% ανέφερε ότι δυσκολεύτηκε λίγο.
- Αναφορικά με την προσαρμογή να εφαρμόζουν τις απαιτήσεις του προτύπου, το 95,2% των παραγωγών απάντησε ότι δεν αποτελεί αρνητικό παράγοντα εφαρμογής και το 4,8% κρίνει ότι είναι πολύ αρνητικός παράγοντας.
- Όσον αφορά στην τήρηση των Κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής διαφαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των παραγωγών θεωρεί ότι δεν αποτελεί αρνητικό παράγοντα εφαρμογής ή εάν αυτό ισχύει είναι πολύ μικρής σημασίας. Παρουσιάζεται όμως ένας μικρός αριθμός παραγωγών της τάξεως του 4,8% που απάντησε ότι οι δυσκολίες εφαρμογής των απαιτήσεων για περιβαλλοντική προστασία, για τη φυτοπροστασία, για τις καλλιεργητικές τεχνικές και για τη διαχείριση του εδάφους αποτελούν αρνητικούς παράγοντες για την εφαρμογή του προτύπου. Αξίζει να σημειωθεί ότι ποσοστό 14,3% θεωρεί τις δυσκολίες διαχείρισης των ρύπων μέτρια αρνητικό παράγοντα του προτύπου.

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί από την εφαρμογή του Σ.Ο.Δ. οι παραγωγοί αποκομίζουν κάποια οφέλη, τα οποία ενδεχομένως ισοσκελίζουν τους όποιους αρνητικούς παράγοντες εφαρμογής, γεγονός που αποδεικνύεται από την πρόθεση των παραγωγών για τη συνέχιση εφαρμογής του προτύπου.

Πίνακας 92: Πρόθεση για συνέχιση εφαρμογής Σ.Ο.Δ.

ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Σ.Ο.Δ.	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΕΓΚΥΡΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	21	100,0%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Το σύνολο των παραγωγών δήλωσε ότι θα συνεχίσει την εφαρμογή του Σ.Ο.Δ. και στο μέλλον.

Πίνακας 93: Πρόθεση επέκτασης εφαρμογής Σ.Ο.Δ.

ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Σ.Ο.Δ.	Συχνότητα	Έγκυρο ποσοστό
ΙΣΩΣ	3	14,3%
ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΕΙ	18	85,7%
ΣΥΝΟΛΟ	21	100,0%

Σε ερώτημα προς τους παραγωγούς σχετικά με την πρόθεσή τους για την ένταξη και άλλων καλλιεργειών στο Σ.Ο.Δ. το 85,7% των παραγωγών απάντησε ότι δεν γνωρίζει και το 14,3% πως ίσως να πιστοποιήσει άλλες καλλιέργειες και συγκεκριμένα την ελιά.

4.2 Ανάλυση Κοινωνικών Δικτύων (Κοινωνιογράμματα - Κοινωνιογραφήματα)

Οι τρεις τύποι δικτύων που μελετήθηκαν στο πλαίσιο της κάθε μίας Οργάνωσης Παραγωγών αφορούν στην υδροπονία, στην καινοτομία και στη νέα πληροφορία.

4.2.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Α - Οργάνωση Παραγωγών «Α.Σ. ΝΟΤΟΣ»

4.2.1.1 Υδροπονία

Το δίκτυο της υδροπονίας αποτελείται από είκοσι τρία (23) μέλη. Τα δεκαεπτά (17) είναι οι συμμετέχοντες στην έρευνα παραγωγοί-μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών, οι οποίοι δήλωσαν ότι γνώριζαν τι είναι η υδροπονία (Πίνακας 28) και το ένα (1) μέλος του δικτύου είναι παραγωγός-μέλος της Οργάνωσης αλλά δεν συμμετείχε στην έρευνα (και κατά συνέπεια η απεικόνισή του δεν είναι πλήρης καθώς τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα αφορούν στις αναφορές τρίτων σε αυτόν). Τα υπόλοιπα πέντε (5) μέλη είναι αυτά που κατονομάστηκαν από τους παραγωγούς και αφορούν σε τέσσερα φυσικά πρόσωπα και ένα νομικό πρόσωπο.

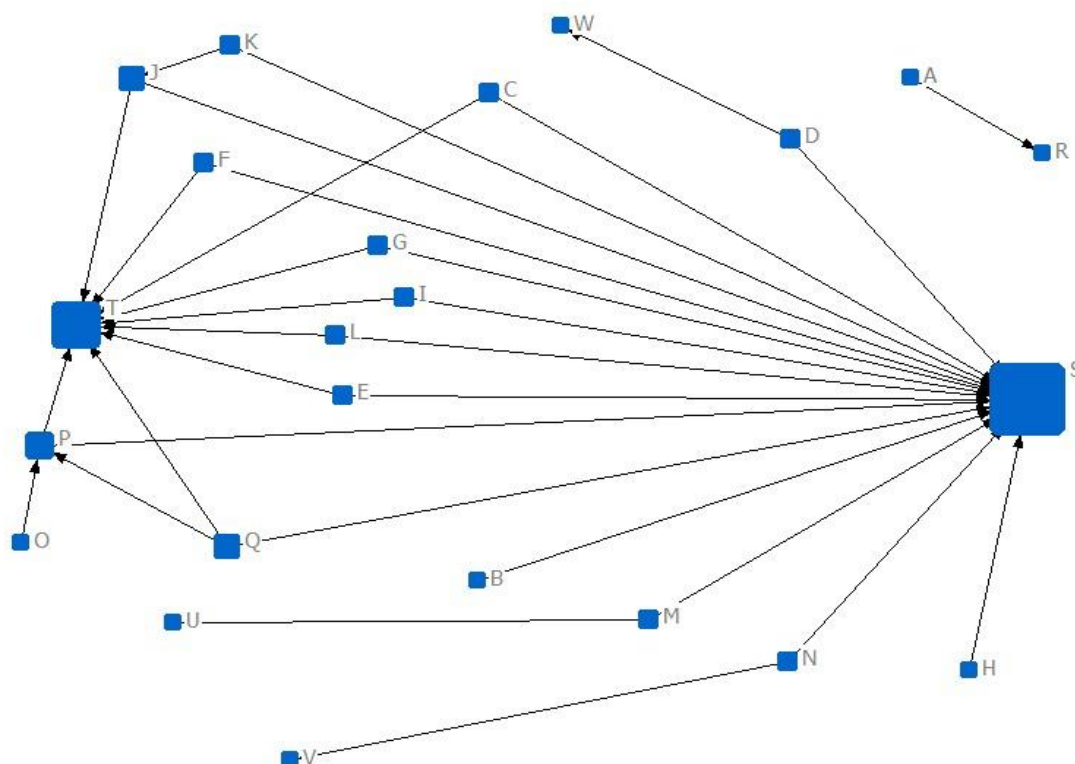
Στον Πίνακα 94 αναγράφονται τα μέλη του δικτύου και τα χαρακτηριστικά τους.

Πίνακας 94: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου υδροπονίας

ΚΩΔ.	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΦΟΡΕΑ
"Α"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	72	"ΣΥΝΤ/ΧΟΣ ΟΓΑ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Β"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	43	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"C"	"ΑΝΔΡΑΣ"	41	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"D"	"ΑΝΔΡΑΣ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Ε"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"F"	"ΑΝΔΡΑΣ"	46	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"G"	"ΑΝΔΡΑΣ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"H"	"ΑΝΔΡΑΣ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"I"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	38	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"J"	"ΑΝΔΡΑΣ"	44	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"K"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	40	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"L"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	39	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"M"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"N"	"ΑΝΔΡΑΣ"	48	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"O"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"P"	"ΑΝΔΡΑΣ"	54	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Q"	"ΑΝΔΡΑΣ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"R"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"S"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"T"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	"ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ Ο.Π."
"U"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"V"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"W"	ΟΓΕΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ	-	"ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ"	"ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ"	"ΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ"

Στη συνέχεια με στόχο τον προσδιορισμό της δυναμικής αυτού του δικτύου υπολογίστηκε η **κεντρικότητα** αυτού μέσω του υπολογισμού των τεσσάρων επιμέρους δεικτών.

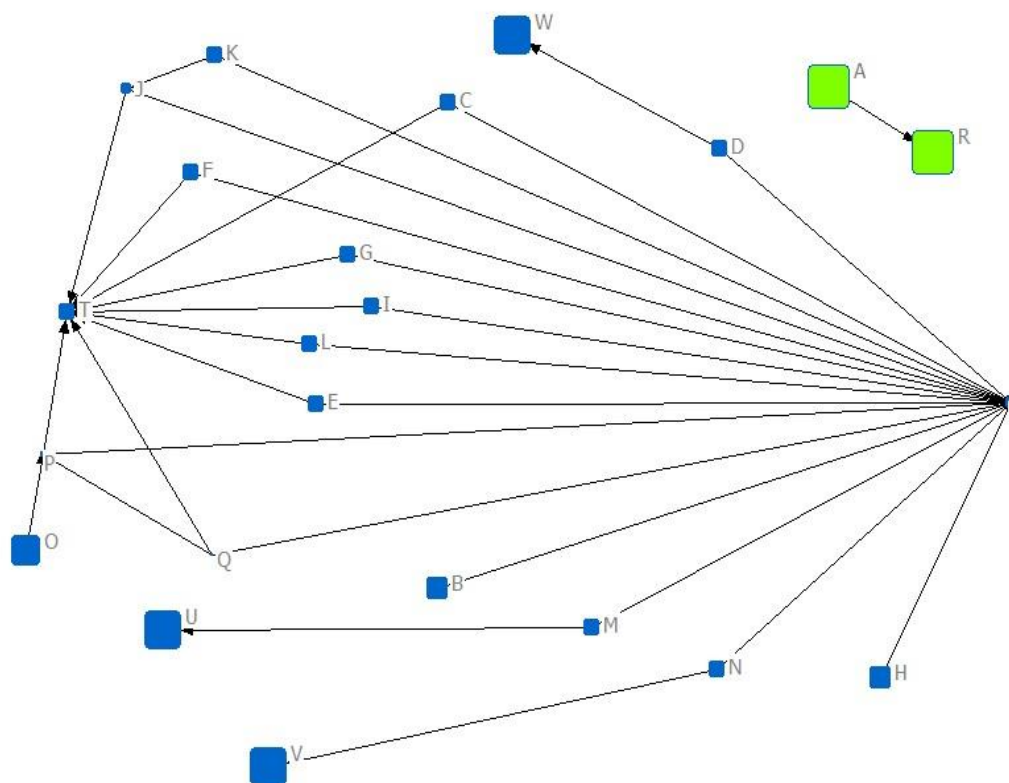
- **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής (degree centrality):**

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 2: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής

Στο Κοινωνιόγραμμα Α 2 διακρίνονται οι φορείς - μέλη που έχουν κεντρικό ρόλο στο δίκτυο υδροπονίας. Το μέγεθος του κάθε κόμβου-μέλους καθορίστηκε από το βαθμό κεντρικότητας (degree centrality) που εμφανίζει μέσα στο δίκτυο. Διαπιστώνεται ότι τις διακεκριμένες θέσεις στο δίκτυο κατέχουν δύο φορείς-μέλη του δικτύου: Ο πρώτος φορέας με τον κωδικό (S), παρουσιάζει το μεγαλύτερο βαθμό διασύνδεσης και επιρροής που ισούται με 15, είναι μέλος της Ο.Π. και συγκεκριμένα ο Αντιπρόεδρος της Οργάνωσης, εφαρμόζει στη γεωργική του εκμετάλλευση υδροπονία αλλά είναι το μέλος της Οργάνωσης που δε δέχτηκε να συμμετάσχει στην έρευνα. Τη δεύτερη θέση, με βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 9, κατέχει ο φορέας με κωδικό (T) ο οποίος αντιστοιχεί σε ιδιώτη γεωπόνο που κατέχει τη θέση του τεχνικού συμβούλου στην Ο.Π.. Οι υπόλοιποι φορείς παρουσιάζουν βαθμό διασύνδεσης και επιρροής μικρότερο ή ίσο με 3.

■ Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας (closeness centrality)

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 3: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας

Στο Κοινωνιόγραμμα Α 3 παρατηρείται αρχικά η ύπαρξη ενός απομονωμένου ζεύγους φορέων, (A)→(R), το οποίο δεν επικοινωνεί με κανέναν από τους λοιπούς φορείς του δικτύου. Σε αυτήν την περίπτωση ο βαθμός εγγύτητας είναι εξαιρετικά μικρός καθώς η αλληλεπίδραση των φορέων είναι αποκλειστική αλλά η απόσταση τους από τους λοιπούς φορείς του δικτύου είναι μεγάλη (τιμή closeness=484). Το συγκεκριμένο ζεύγος αφορά σε μέλη του δικτύου με συγγενική σχέση πρώτου βαθμού. Ο ένας από τους δύο φορείς είναι μέλος της Ο.Π. σε μεγάλη ηλικία και ο άλλος είναι ιδιώτης γεωπόνος αλλά δεν αποτελεί μέλος της Οργάνωσης.

Η απόσταση (closeness) μεταξύ των υπολοίπων φορέων του δικτύου κυμαίνεται από 71 έως 107, υποδηλώνοντας ότι επικοινωνούν καλύτερα (ανταλλάσσουν ευκολότερα και γρηγορότερα τις πληροφορίες), από ότι οι δύο προαναφερόμενοι φορείς που είναι πιο απομακρυσμένοι.

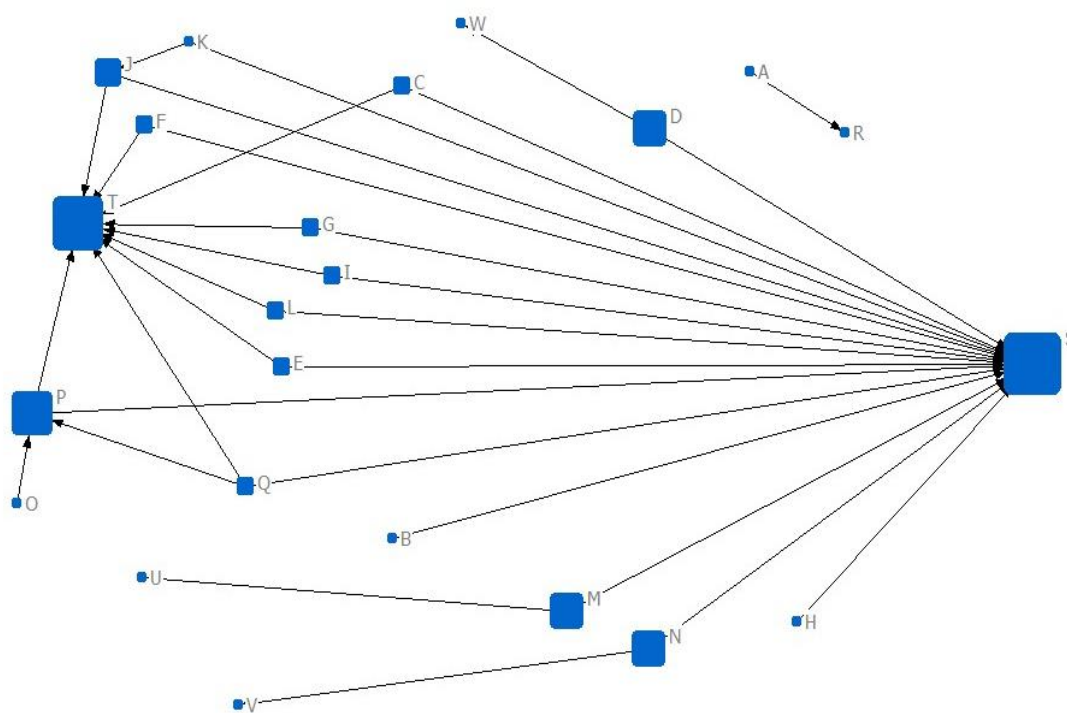
Ο φορέας που εμφανίζει τη μικρότερη απόσταση (τιμή closeness =71) είναι ο φορέας (S) ο οποίος και θεωρείται ο πιο σημαντικός φορέας του δικτύου και είναι

αυτός που βρίσκεται πιο «κοντά» στους υπόλοιπους φορείς. Ο φορέας (S) είναι μέλος της Ο.Π. και κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου.

Τη δεύτερη μικρότερη απόσταση (τιμή closeness = 85) εμφανίζει ο φορέας (P) και την τρίτη (τιμή closeness = 86) ο φορέας (Q). Οι δύο αυτοί φορείς είναι μέλη της Ο.Π., οι οποίοι έχουν ενταχθεί σχετικά πρόσφατα στην Οργάνωση.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο φορέας (J), ο Πρόεδρος της Ο.Π., παρουσιάζει τιμή closeness ίση με 87 που αφορά στην τέταρτη μικρότερη απόσταση και ο φορέας με κωδικό (T) παρουσιάζει τιμή closeness ίση με 88, η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια μέση τιμή εγγύτητας την οποία εμφανίζουν και άλλα δέκα μέλη του δικτύου.

■ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου πληροφορίας (betweenness centrality)**

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 4: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου πληροφορίας

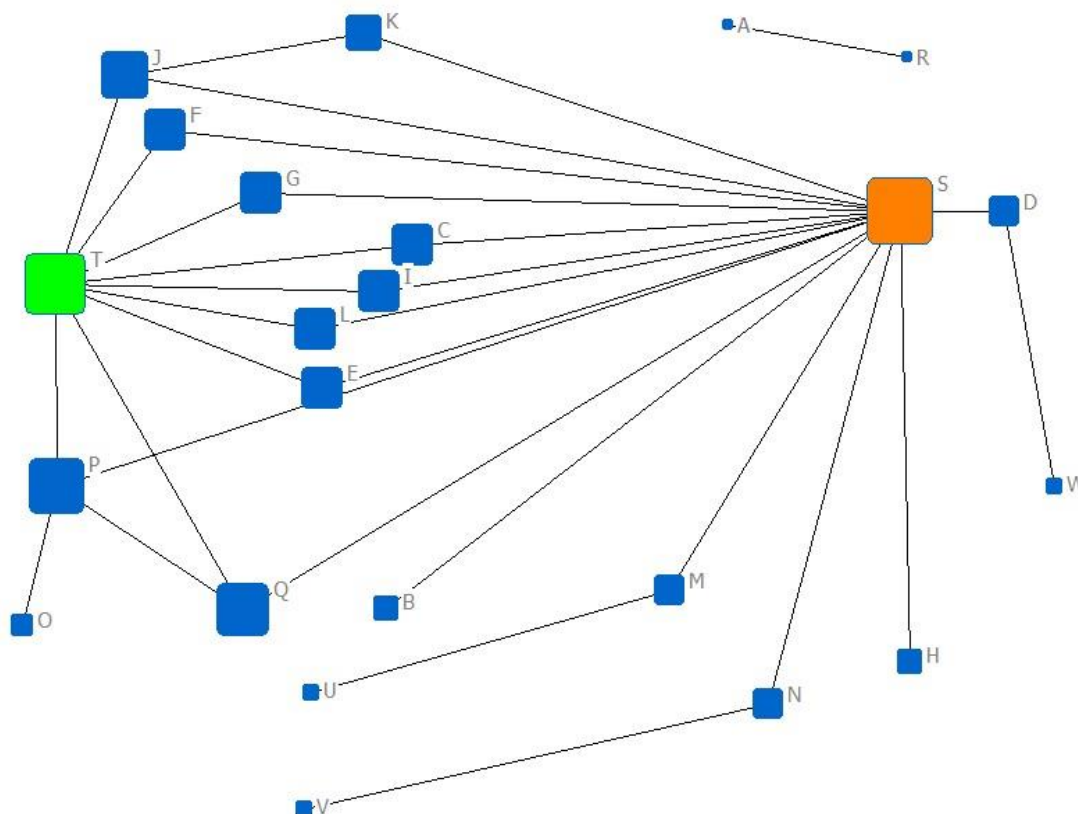
Στο Κοινωνιόγραμμα Α 4 παρατηρείται μία παραλλαγή της εικόνας της κεντρικότητας με βάση το βαθμό εγγύτητας που παρουσιάστηκε προηγουμένως, καθώς ο βαθμός διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας (betweenness) αποτελεί το μέτρο ελέγχου της ροής της πληροφορίας.

Κατά αυτήν την έννοια, ο φορέας (S) με τιμή βαθμού διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας ίση με 151, αποτελεί τον κύριο θεματοφύλακα της πληροφορίας και αυτόν που ελέγχει τη ροή πληροφορίας μεταξύ των λοιπών φορέων του δικτύου. Ο φορέας (S) είναι μέλος της Ο.Π. και κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου.

Ιεραρχικά δεύτερος σε αξιολόγηση βρίσκεται ο φορέας (T) με βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας μόλις 21. Ο φορέας (T) είναι ιδιώτης γεωπόνος που κατέχει τη θέση του τεχνικού συμβούλου στην Ο.Π.

Ορισμένοι άλλοι φορείς ακολουθούν με τιμές 20 (ο φορέας P) και 19 (οι φορείς D, M και N), οι οποίοι είναι όλοι μέλη της Οργάνωσης.

■ **Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων (eigenvector centrality)**

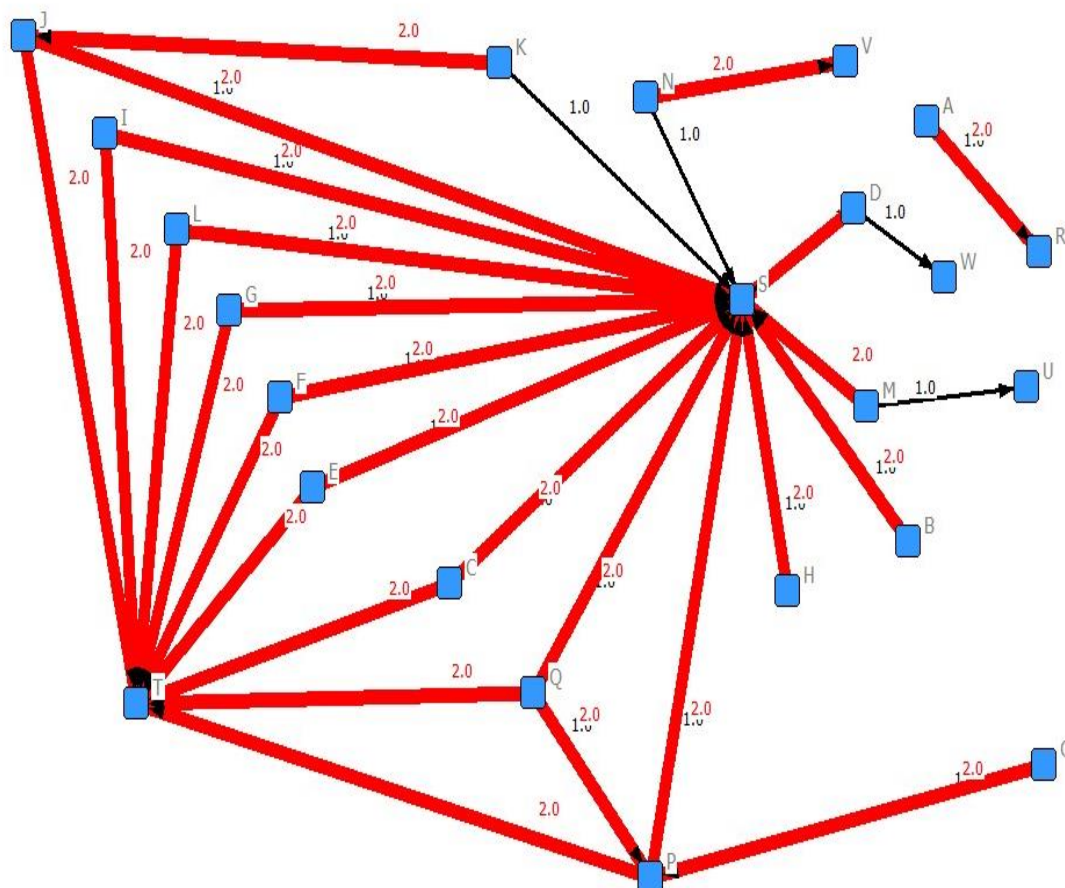

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 5: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων

Σε σχέση με την ποιότητα των διασυνδέσεων του δικτύου, δηλαδή το βαθμό που ο κάθε φορέας είναι συνδεδεμένος με άλλους ισχυρούς (κεντρικούς) φορείς του δικτύου, εντοπίστηκαν δύο φορείς με σχετικά σημαντική ποιότητα συνδέσεων (Κοινωνιόγραμμα Α 5): ο φορέας (S) (με τιμή eigenvector=0,559) που έχει

επισημανθεί με πορτοκαλί χρώμα και ο φορέας (T) (τιμή $eigenvector=0,402$) με πράσινο χρώμα. Ο φορέας (S) είναι μέλος της Ο.Π. και κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου καθώς και είναι ο φορέας με τον υψηλότερο βαθμό κεντρικότητας (degree centrality). Ο φορέας (T) είναι ο γεωπόνος, τεχνικός σύμβουλος της Ο.Π.. Οι φορείς (P), (Q) και (J), μέλη της Ο.Π., παρουσιάζουν ενδιάμεση ποιότητα συνδέσεων με τιμές 0,262, 0,253 και 0,233 αντίστοιχα ενώ όλοι οι υπόλοιποι φορείς του δικτύου εμφανίζουν χαμηλότερη ποιότητα συνδέσεων, η οποία κυμαίνεται από 0,199 έως 0 (η μηδενική τιμή αφορά στους φορείς A και R).

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης που αφορούν στη διερεύνηση της δικτύωσης της αρχικής γνώσης και της συζήτησης περί υδροπονίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 6: Αρχική γνώση και συζήτηση περί υδροπονίας

Από την ανάλυση προέκυψαν δύο κεντρικοί φορείς διαχείρισης της γνώσης, οι φορείς (S) και (T). Σημειώνεται ότι στο Κοινωνιόγραμμα Α 6 με την ένδειξη 1.0 διακρίνεται η ροή της αρχικής γνώσης (μαύρη σήμανση) και με την ένδειξη 2.0 η ροή της εν συνεχεία συζήτησης (κόκκινη σήμανση). Όπως διαπιστώνεται από το Κοινωνιόγραμμα Α 6, οι φορείς-μέλη του δικτύου αρχικά ενημερώθηκαν είτε, κυρίως, από τον κεντρικό διαχειριστή γνώσης, το φορέα (S), είτε από διάφορους «μικρότερους» φορείς του δικτύου. Στη συνέχεια, συζητούν είτε με τον κεντρικό φορέα (S) είτε με το δεύτερο σε κεντρικότητα φορέα (T) είτε και με τους δύο ταυτόχρονα. Παράλληλα, παρατηρούνται ορισμένες μεμονωμένες ροές και συζητήσεις μεταξύ «μικρότερων» φορέων, όπως:

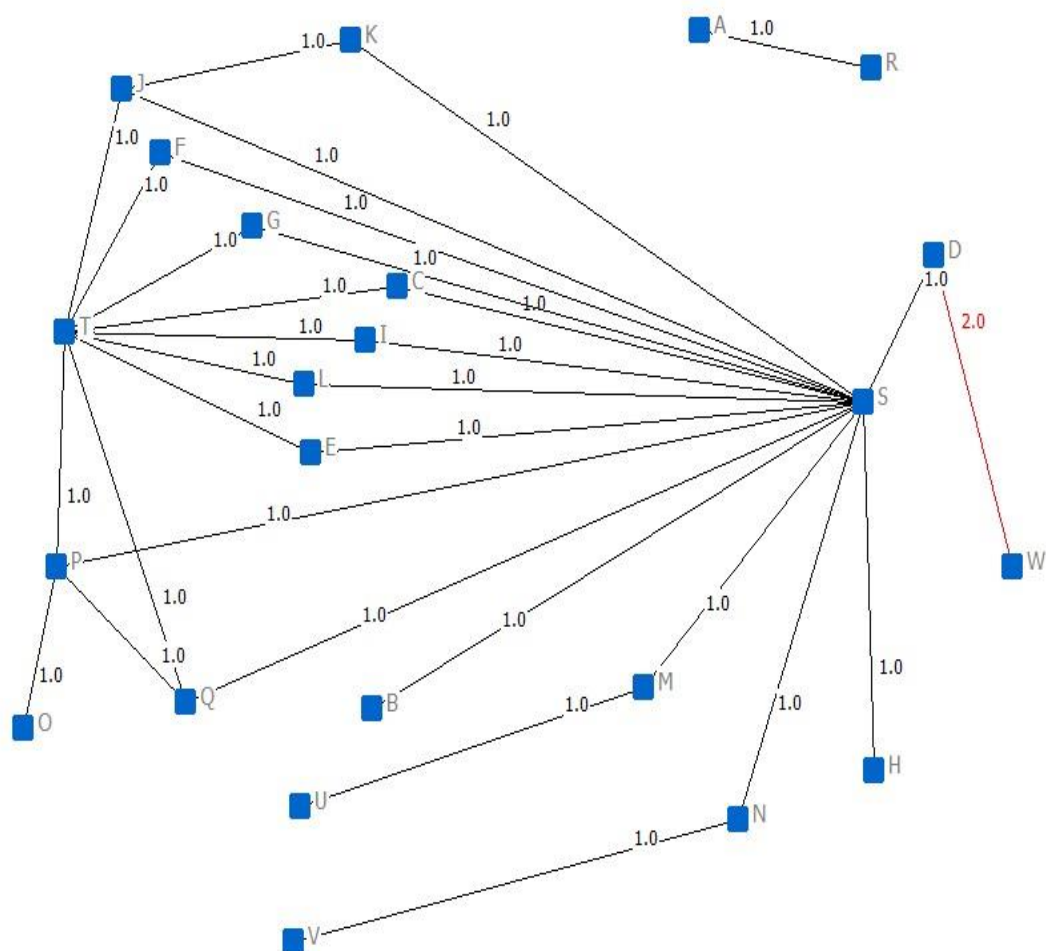
- ο φορέας (D) τον κεντρικό φορέα (S) και το φορέα (W) που αντιστοιχεί στον ΟΓΕΕΚΑ «ΔΗΜΗΤΡΑ» ενώ στη συνέχεια συζητά μόνο με τον (S)

- ο φορέας (N) που αρχικά ενημερώθηκε από τον κεντρικό φορέα (S) ενώ στη συνέχεια συζητά με το φορέα (V) που είναι ιδιώτης γεωπόνος
- ο φορέας (M) που αρχικά ενημερώθηκε από το φορέα (U) ο οποίος είναι ιδιώτης γεωπόνος ενώ στη συνέχεια συζητά με τον κεντρικό φορέα (S)
- ο φορέας (K) που αρχικά ενημερώθηκε από τον κεντρικό φορέα (S) και έπειτα συζητά με το φορέα (J) με τον οποίο έχουν στενή συγγενική σχέση.
- ο φορέας (O) που ενημερώθηκε από το φορέα (P) και στη συνέχεια συζητά μόνο με αυτόν

Πρέπει επίσης να σημειωθεί το απομονωμένο ζεύγος (A)→(R) στο πλαίσιο του οποίου διαφαίνεται ότι τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (R) ο οποίος αποτελεί τον ελεγκτή της πληροφορίας.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι οι δύο κεντρικοί φορείς του δικτύου (S) και (T) δε φαίνεται να έχουν κάποια επικοινωνία μεταξύ τους, γεγονός το οποίο πιθανώς οφείλεται ότι οι δύο αυτοί φορείς δεν συμμετείχαν στην έρευνα.

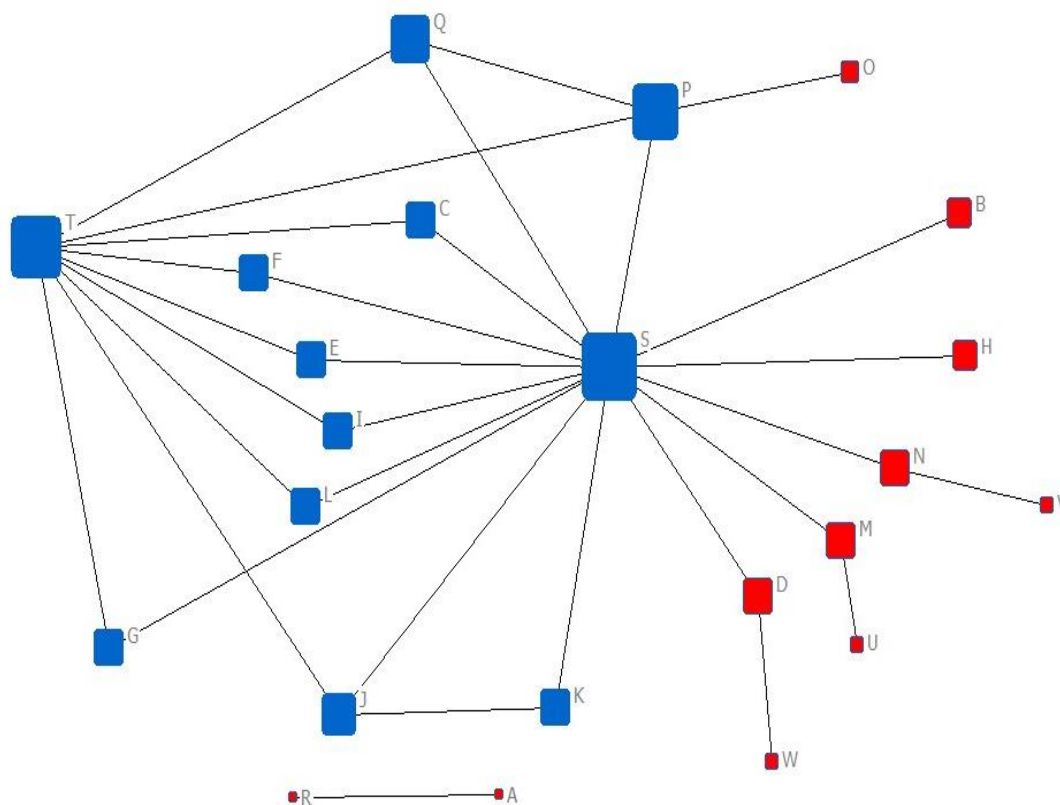
Στη συνέχεια διερευνήθηκε ο **τρόπος επικοινωνίας** μεταξύ των φορέων του δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 7: Τρόπος επικοινωνίας

Οι αρχικές επιλογές του τρόπου επικοινωνίας ήταν τέσσερις, ως εξής: 1.0=επίσκεψη-προσωπική συζήτηση, 2.0=ομαδική ενημέρωση-σεμινάριο, 3.0=τηλέφωνο και 4.0=διαδίκτυο. Ωστόσο από την ανάλυση προέκυψε ότι ο τρόπος επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκε σχεδόν σε όλο το δίκτυο αφορά στην επίσκεψη-προσωπική συζήτηση (μαύρη σήμανση). Όπως φαίνεται στο Κοινωνιόγραμμα Α 7 η επικοινωνία μέσω «ομαδικής ενημέρωσης-σεμινάριο» (κόκκινη σήμανση) καταγράφηκε μόνο στο ζεύγος (D)→ (W). Σημειώνεται ότι ο φορέας (W) αφορά σε νομικό πρόσωπο (ΟΓΕΕΚΑ «ΔΗΜΗΤΡΑ»).

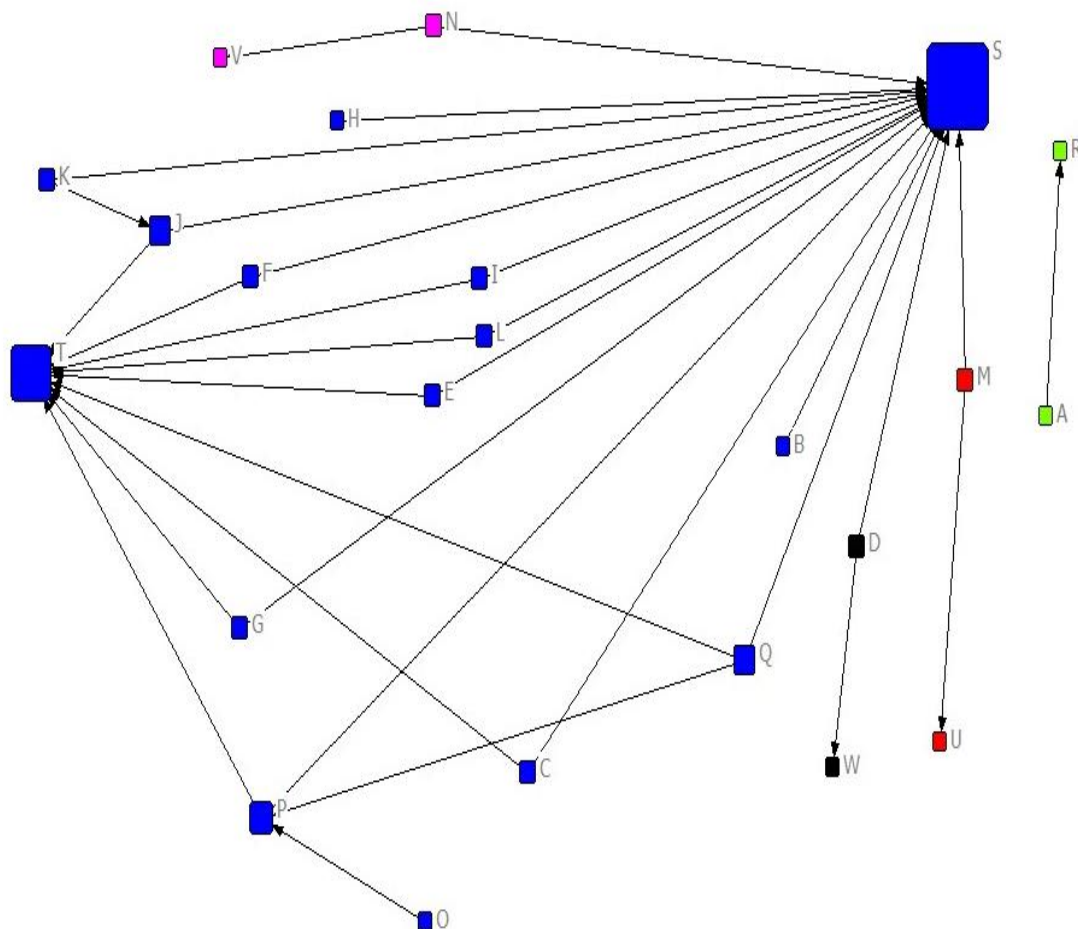
Ακολουθήσε η διερεύνηση της σφαίρας επιρροής των διαφόρων φορέων του δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 8: Σφαίρα επιρροής

Με βάση το Κοινωνιόγραμμα Α 8 παρατηρείται ότι υπάρχουν έντεκα σχετικά απομονωμένοι, από τα κεντρικά δίκτυα πληροφοριών φορείς, που έχουν επισημανθεί με κόκκινο, καθώς λαμβάνουν πληροφόρηση μόνο από έναν φορέα (έστω και αν αυτός ο φορέας είναι κεντρικός). Οι πέντε από αυτούς επικοινωνούν απευθείας με τον κεντρικό φορέα (S) (βαθμός αρμονικής εγγύτητας=10,333) ενώ οι υπόλοιποι έξι επικοινωνούν μόνο με μη κεντρικούς φορείς (βαθμός αρμονικής εγγύτητας = από 7,167 έως 7,583).

Η ανάλυση του δικτύου της υδροπονίας ολοκληρώνεται με την προσπάθεια τμηματοποίησης του δικτύου σε συστάδες (μέτρο Girvan-Newman).

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 9: Ανάλυση σε συστάδες

Εκτός του κεντρικού δικτύου το οποίο απεικονίζεται στο Κοινωνιόγραμμα Α 9 με μπλε χρώμα, εντοπίστηκαν άλλες τέσσερις συστάδες / υπο-ομάδες, οι εξής :

- α) το απομονωμένο δίπολο (A)→(R) με πράσινες ενδείξεις,
- β) το δίκτυο (M)→(S) & (M)→(U) με κόκκινες ενδείξεις,
- γ) το δίκτυο (D)→(S) & (D)→(W) με μαύρες ενδείξεις και
- δ) το δίκτυο (N)→(S) & (N)→(V) με ροζ ενδείξεις.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην κόκκινη συστάδα (M)→(S) & (M)→(U) και στη ροζ (N)→(S) & (N)→(V), οι φορείς (N) και (M) είναι μέλη της Ο.Π., οι φορείς (V) και (U) είναι ιδιώτες γεωπόνοι και ο (S) είναι ο κεντρικός φορέας .

Η μαύρη συστάδα (D)→(S) & (D)→(W) αποτελείται από τον κεντρικό φορέα (S), το φορέα (D) που είναι μέλος της Ο.Π. και το φορέα (W) που αντιστοιχεί στον ΟΓΕΕΚΑ «ΔΗΜΗΤΡΑ».

Ο εντοπισμός των υπο-ομάδων εξυπηρετεί την επικέντρωση σε αυτές ώστε να επιτευχθεί ένας συγκεκριμένος στόχος ή σκοπός.

Όσον αφορά στην υδροπονία, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε (κοινωνιογράμματα A 1 – A 9) διαπιστώθηκαν τα εξής:

1. Για κάθε έναν από τους τέσσερις επιμέρους δείκτες κεντρικότητας (*degree, betweenness, closeness, eigenvector*) έγινε μια κατάταξη των φορέων του δικτύου και από το άθροισμα των κατατάξεων αυτών διαπιστώθηκε ότι κεντρική θέση στο δίκτυο υδροπονίας κατέχουν δύο φορείς: ένα μέλος της Οργάνωσης Παραγωγών και ένας ιδιώτης γεωπόνος. Τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (S), ο οποίος είναι άντρας, κατέχει τη θέση του Αντιπροέδρου της Ο.Π., εφαρμόζει υδροπονικό σύστημα καλλιέργειας στην εκμετάλλευσή του (και δε δέχθηκε να συμμετάσχει στην έρευνα). Ακολουθεί ο φορέας (T), ο οποίος είναι επίσης άντρας δεν είναι μέλος της Ο.Π. αλλά είναι ο γεωπόνος, τεχνικός σύμβουλος της Ο.Π..
2. Η αρχική ενημέρωση έγινε είτε από τον κεντρικό διαχειριστή γνώσης, το φορέα (S) είτε από διάφορους «μικρότερους» φορείς του δικτύου. Η συζήτηση στη συνέχεια έγινε είτε με τον κεντρικό φορέα (S) είτε με το δεύτερο σε κεντρικότητα φορέα (T) είτε και με τους δύο ταυτόχρονα.
3. Οι δύο κεντρικοί φορείς του δικτύου (S) και (T) δε φαίνεται να έχουν κάποια επικοινωνία μεταξύ τους γεγονός το οποίο πιθανώς οφείλεται ότι οι δύο αυτοί φορείς δεν συμμετείχαν στην έρευνα.
4. Ο τρόπος επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκε σχεδόν σε όλο το δίκτυο είναι η «επίσκεψη-προσωπική συζήτηση». Ένα μόνο ζεύγος επικοινωνήσε μέσω «ομαδικής ενημέρωσης-σεμινάριο».
5. Η ύπαρξη ενός απομονωμένου ζεύγους του (A→R) το οποίο αφορά σε συγγενική σχέση πρώτου βαθμού και στο πλαίσιο του οποίου διαφαίνεται ότι τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (R) ο οποίος αποτελεί τον ελεγκτή της πληροφορίας.
6. Επισημαίνεται επίσης η ύπαρξη εννέα φορέων με μικρή κεντρικότητα που λαμβάνουν πληροφόρηση μόνο από έναν φορέα (έστω και αν αυτός ο φορέας είναι κεντρικός).
7. Ο εντοπισμός τεσσάρων υπο-ομάδων (clusters).
8. Ο Πρόεδρος της Ο.Π. (J) φαίνεται να αποτελεί ένα τυπικό μέλος του δικτύου καθώς επικοινωνεί μόνο με τρία από τα μέλη του δικτύου ενώ μόνο ένας αναζητά πληροφορίες για την υδροπονία από αυτόν. Δε φαίνεται να επηρεάζει ιδιαίτερα τη ροή της πληροφορίας.

9. Οι τρεις ιδιώτες γεωτεχνικοί (R), (W) και (U) που αποτελούν μέλη του δικτύου, δε φαίνεται να επηρεάζουν τη ροή της πληροφορίας αφού εμφανίζονται μόνο στις υπο-ομάδες. Επικοινωνούν μόνο με μη κεντρικούς φορείς του δικτύου και όπως διαφαίνεται αποτελούν τον ελεγκτή πληροφορίας στα ζεύγη που σχηματίζουν με αυτούς.

4.2.1.2 Καινοτομία

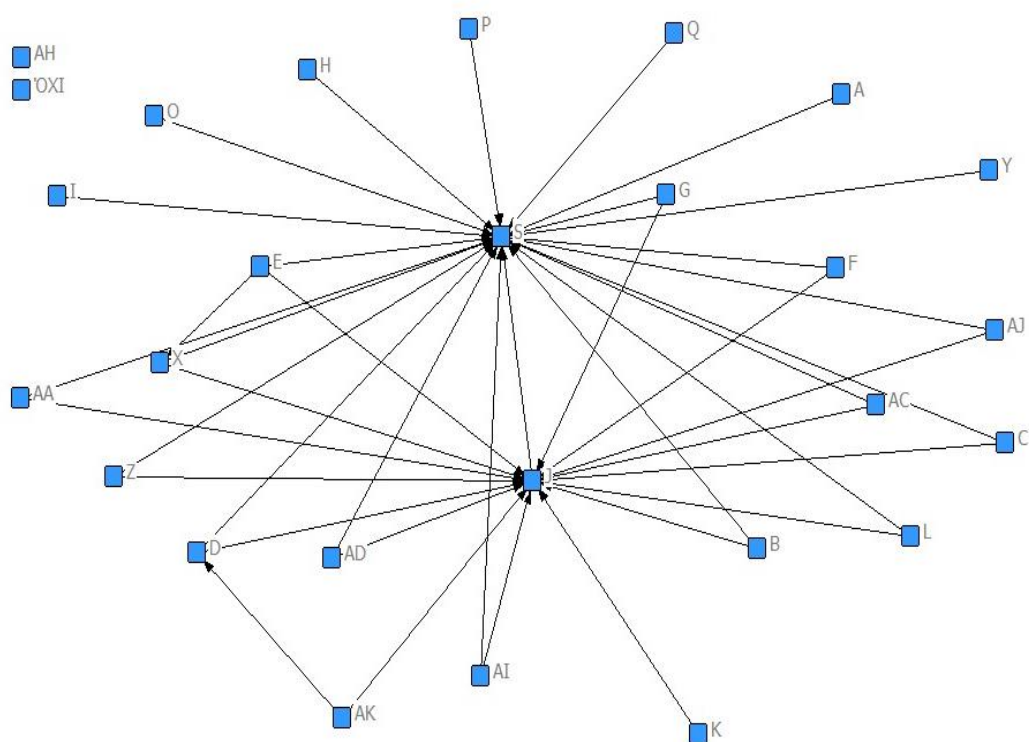
Το δίκτυο καινοτομίας της Ο.Π. αποτελείται από είκοσι έξι (26) μέλη και είναι όλοι παραγωγοί-μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών. Σημειώνεται ότι το ένα (1) μέλος του δικτύου είναι παραγωγός-μέλος της Οργάνωσης που δεν συμμετείχε στην έρευνα.

Στον Πίνακα 95 αναγράφονται τα μέλη του δικτύου και τα χαρακτηριστικά τους.

Πίνακας 95: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου καινοτόμων αγροτών

ΚΩΔ.	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΦΟΡΕΑ
"Χ"	"ΑΝΔΡΑΣ"	42	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Α"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	72	"ΣΥΝΤ ΟΓΑ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Υ"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	47	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Ζ"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	37	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑΑ"	"ΑΝΔΡΑΣ"	43	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Β"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	43	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑC"	"ΑΝΔΡΑΣ"	48	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"C"	"ΑΝΔΡΑΣ"	41	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"D"	"ΑΝΔΡΑΣ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Ε"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"F"	"ΑΝΔΡΑΣ"	46	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"G"	"ΑΝΔΡΑΣ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"AD"	"ΑΝΔΡΑΣ"	42	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Η"	"ΑΝΔΡΑΣ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"I"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	38	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"J"	"ΑΝΔΡΑΣ"	44	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"K"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	40	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"L"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	39	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"O"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"P"	"ΑΝΔΡΑΣ"	54	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Q"	"ΑΝΔΡΑΣ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑΗ"	"ΑΝΔΡΑΣ"	70	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑΙ"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑJ"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	40	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑK"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"S"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."

Ακολουθεί η γενική απεικόνιση του δικτύου καινοτόμων αγροτών, όπου απεικονίζονται ως κόμβοι τα μέλη του δικτύου καθώς και οι δεσμοί τους. Οι φορείς του δικτύου εμφανίζονται ως μπλε τετράγωνα και οι σχέσεις μεταξύ των φορέων με τόξα.

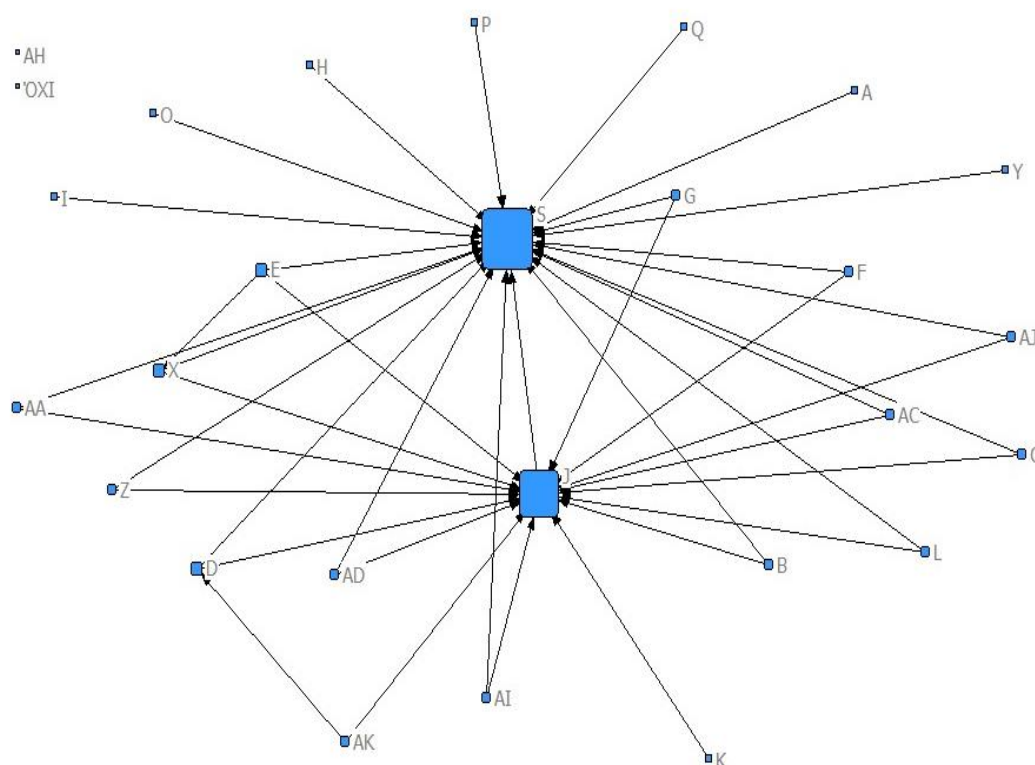

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 10: Γενική απεικόνιση δικτύου καινοτόμων αγροτών

Όπως διαπιστώνεται από το Κοινωνιόγραμμα Α 10 ένα μέλος της Ο.Π. δεν υπέδειξε κάποιον αγρότη ως καινοτόμο. Πρόκειται για το φορέα-μέλος του δικτύου με κωδικό (ΑΗ) και είναι άντρας σε σχετικά προχωρημένη ηλικία (70 ετών).

Στη συνέχεια υπολογίστηκε η **κεντρικότητα** του δικτύου καινοτόμων αγροτών μέσω του υπολογισμού των τεσσάρων επιμέρους δεικτών.

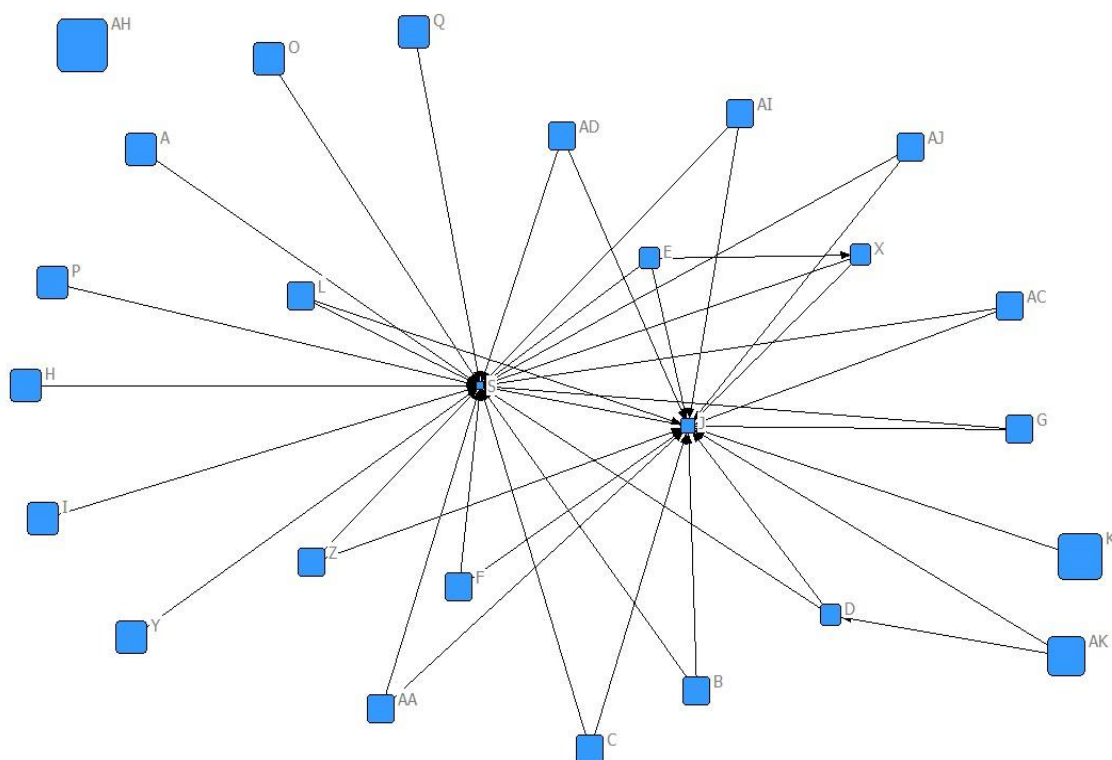
- **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής (degree centrality)**

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 11: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής

Στο Κοινωνιογράμμα Α 11 παρατηρείται ότι δύο είναι οι αγρότες που κατέχουν διακεκριμένες θέσεις στο δίκτυο και οι οποίοι μπορούν να χαρακτηριστούν ως καινοτόμοι. Το μέγεθος του κάθε κόμβου-μέλους καθορίστηκε από το βαθμό κεντρικότητας (degree centrality) που εμφανίζει μέσα στο δίκτυο. Ο πρώτος αγρότης, με κωδικό (S) και Αντιπρόεδρος της Ο.Π., εμφανίζει βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 22. Ο δεύτερος, με κωδικό (J) είναι ο Πρόεδρος της Ο.Π. και παρουσιάζει βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 17. Οι υπόλοιποι φορείς παρουσιάζουν βαθμό διασύνδεσης και επιρροής μικρότερο ή ίσο με 3 και αρκετοί από αυτούς μόνο υπέδειξαν κάποιους άλλους ως καινοτόμους ενώ δεν υποδείχτηκαν από κανέναν. Ένας από αυτούς, ο αγρότης με κωδικό (AH) που παρουσιάζει βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 0, είναι τελείως απομονωμένος από όλους και δεν υπέδειξε κάποιον ως καινοτόμο αλλά ούτε και υποδείχτηκε από κάποιον.

■ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας (closeness centrality)**

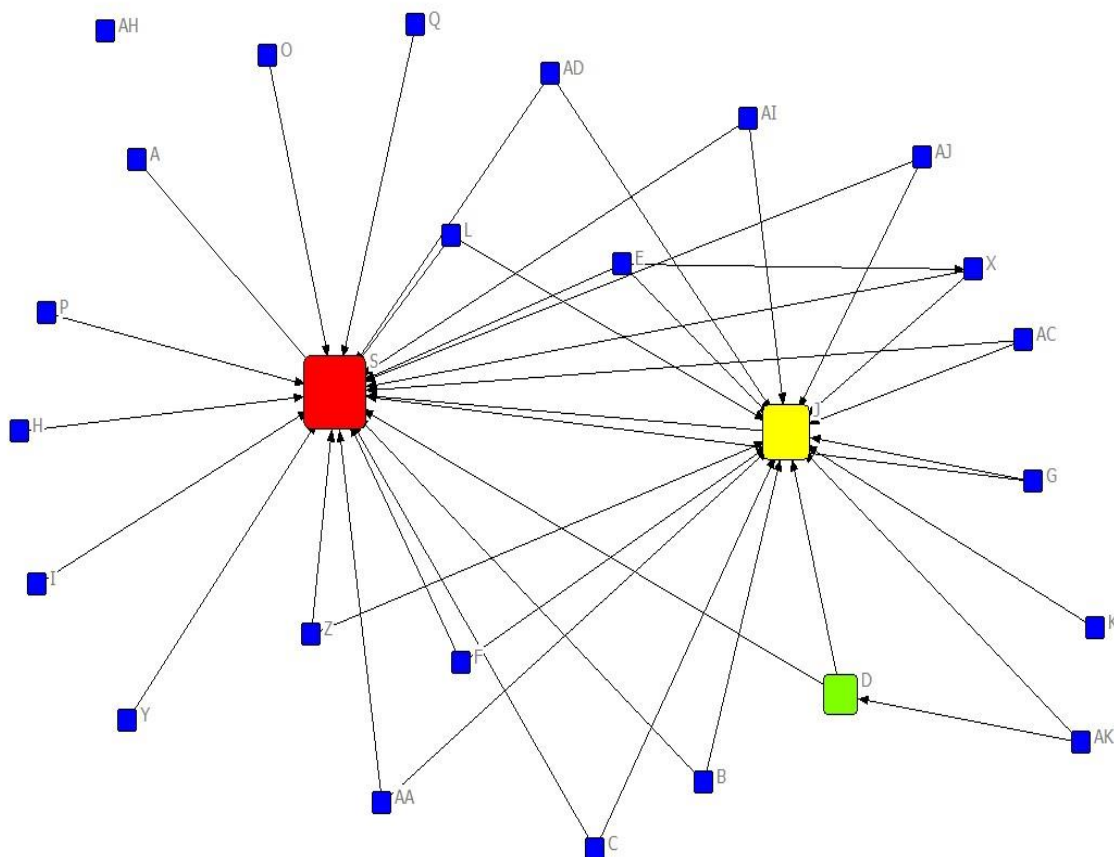
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 12: Κεντρικότητα με βάση την εγγύτητα

Με βάση το Κοινωνιόγραμμα Α 21 διαπιστώνεται η ύπαρξη ενός απομονωμένου αγρότη (ΑΗ), ο οποίος δεν υποδεικνύει κανέναν από τους λοιπούς φορείς του δικτύου ως καινοτόμο αλλά ούτε και υποδεικνύεται από αυτούς. Σε αυτήν την περίπτωση ο βαθμός εγγύτητας είναι εξαιρετικά μικρός καθώς η απόσταση του από τους λοιπούς φορείς του δικτύου είναι μεγάλη ($closeness=702$).

Στους υπόλοιπους φορείς του δικτύου ο βαθμός εγγύτητας είναι μεγαλύτερος καθώς η απόσταση τους ($closeness$) κυμαίνεται από 80 έως 108, υποδηλώνοντας ότι υποδεικνύονται ως καινοτόμοι ή υποδεικνύουν ως καινοτόμους άλλους αγρότες ευκολότερα και συχνότερα, σε σχέση με τον πιο απομονωμένο του δικτύου.

Οι πιο σημαντικοί φορείς του δικτύου που εμφανίζουν τη μικρότερη απόσταση είναι δύο: ο φορέας (S) και ο φορέας (J) με τιμές 80 και 85 αντίστοιχα. Ειδικότερα ο φορέας (S) κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου και ο φορέας (J) είναι ο Πρόεδρος της Οργάνωσης και είναι αυτοί που είναι πιο κοντά στους υπόλοιπους φορείς. Συνεπώς διαφαίνεται ότι αποτελούν τους καινοτόμους αγρότες της Ο.Π καθώς και της περιοχής.

- Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφόρησης για καινοτομίες (betweenness centrality)

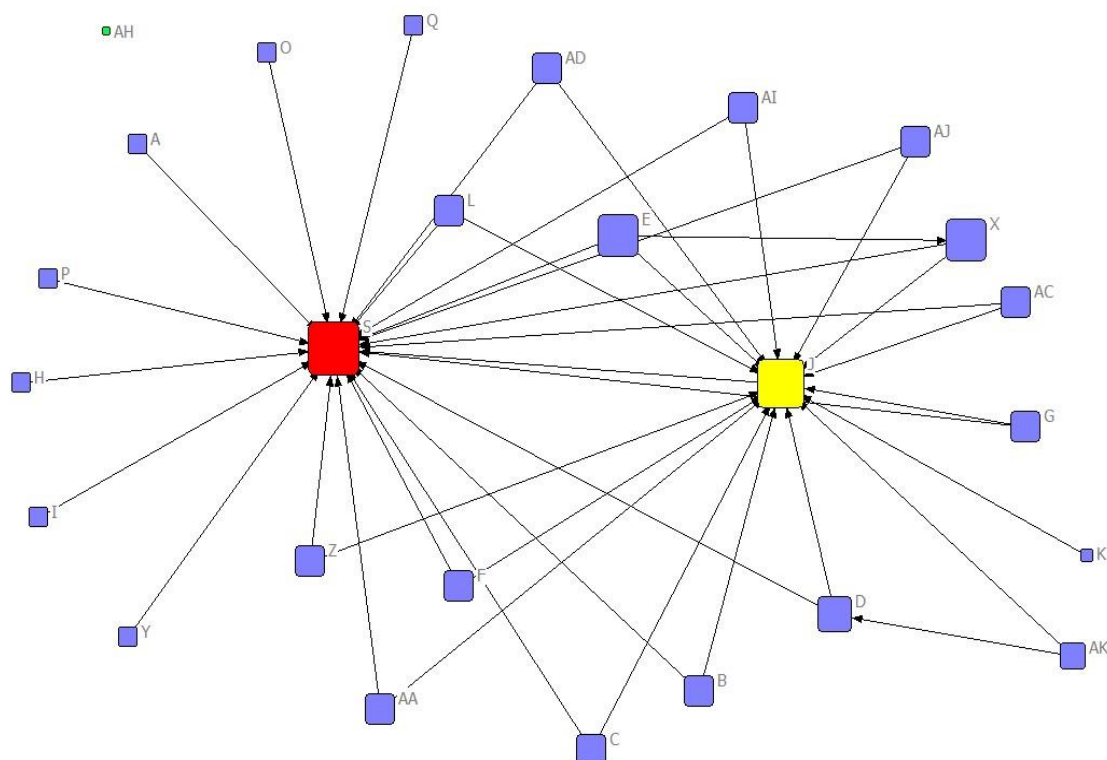
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 13: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφόρησης για καινοτομίες

Στο Κοινωνιόγραμμα Α 13 παρατηρείται μία παραλλαγή της εικόνας της κεντρικότητας με βάση το βαθμό εγγύτητας που παρουσιάστηκε προηγουμένως, καθώς ο βαθμός διαμεσολάβησης και ελέγχου της καινοτομικότητας (betweenness) αποτελεί το μέτρο ελέγχου της ροής της πληροφόρησης για καινοτομίες.

Κατά αυτήν την έννοια ο φορέας (S) (με τιμή betweenness=185) και ο φορέας (J) (με τιμή betweenness=85) αποτελούν τους μοναδικούς θεματοφύλακες της πληροφορίας για καινοτομίες και αυτούς που ελέγχουν τη ροή της πληροφορίας για καινοτομίες μεταξύ των λοιπών φορέων του δικτύου. Ο φορέας (S) κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου και ο φορέας (J) του Πρόεδρου της Ο.Π..

Ένας φορέας, ο (D), ο οποίος είναι μέλος της Ο.Π., παρουσιάζει τιμή betweenness ίση με 4 ενώ όλοι οι υπόλοιποι φορείς εμφανίζουν βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας καινοτομίας (betweenness) ίση με 0, δηλαδή δεν ελέγχουν καθόλου τη ροή της πληροφορίας καινοτομίας.

- **Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων (eigenvector centrality)**

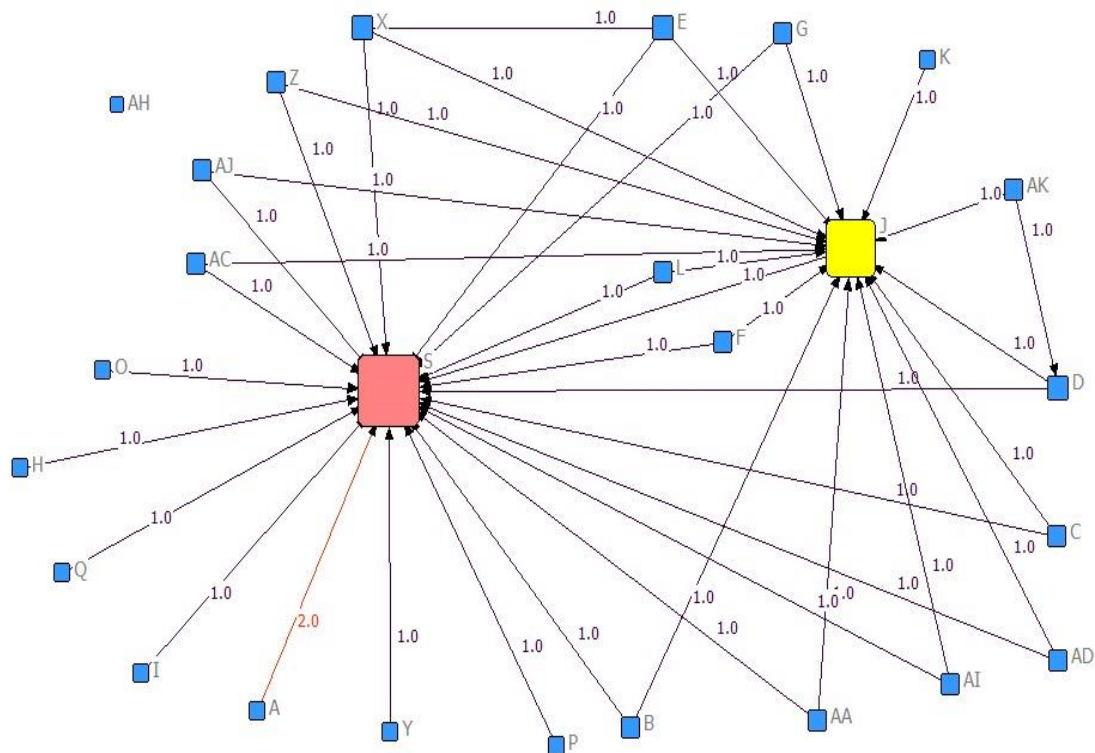

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 14: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων

Ακολούθως διερευνήθηκε η ποιότητα των διασυνδέσεων του δικτύου, δηλαδή ο βαθμός που ο κάθε φορέας είναι συνδεδεμένος με άλλους ισχυρούς (κεντρικούς) φορείς του δικτύου και εντοπίστηκαν δύο φορείς με σχετικά σημαντική ποιότητα συνδέσεων (Κοινωνιόγραμμα Α 14). Πρόκειται για το φορέα (S) (τιμή eigenvector=0,544), ο οποίος απεικονίζεται με κόκκινο χρώμα και το φορέα (J) (τιμή eigenvector=0,487) που απεικονίζεται με κίτρινο. Ο φορέας (S) είναι μέλος της Ο.Π. και κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου καθώς και είναι ο φορέας με τον υψηλότερο βαθμό κεντρικότητας (degree centrality). Ο ιεραρχικά δεύτερος σε αξιολόγηση φορέας (J) είναι ο Πρόεδρος της Ο.Π..

Όλοι οι υπόλοιποι φορείς του δικτύου εμφανίζουν χαμηλότερη ποιότητα συνδέσεων με τιμές που κυμαίνεται από 0,193 έως 0 (η μηδενική τιμή αφορά το φορέα AH).

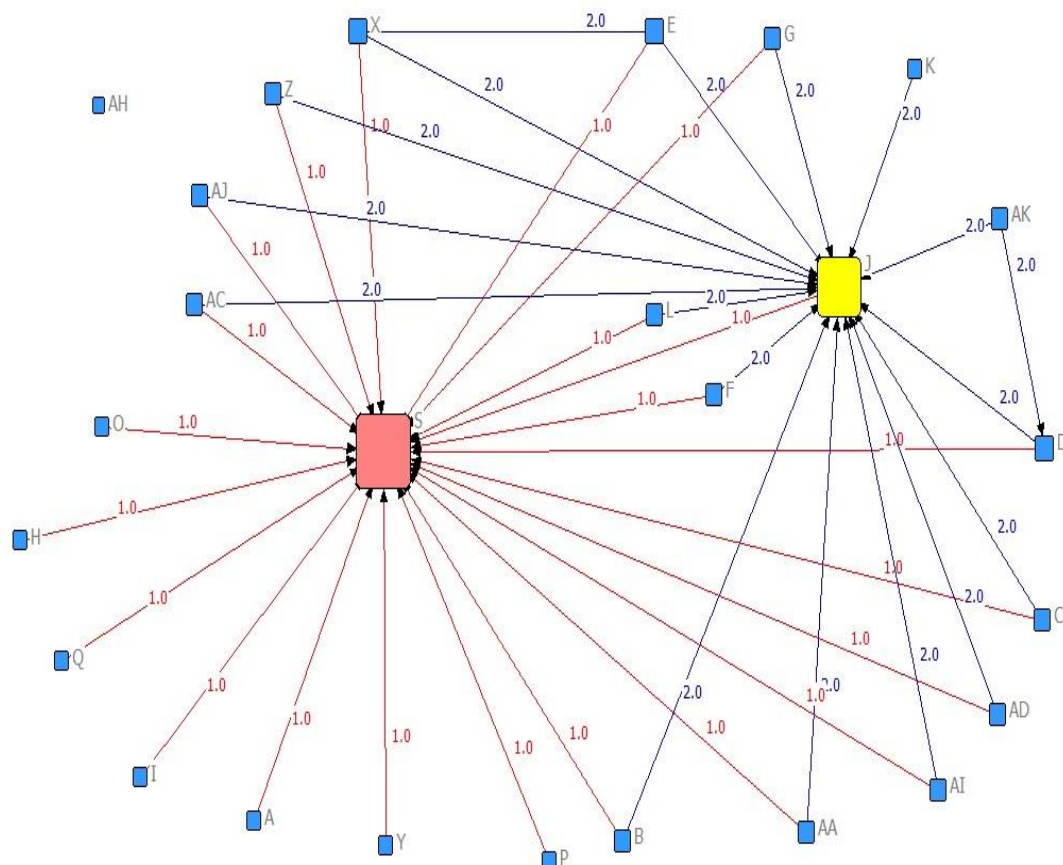
Στη συνέχεια διερευνήθηκε η **ύπαρξη επικοινωνίας** με τον αγρότη που θεωρεί ο κάθε φορέας του δικτύου ως καινοτόμο και το **αντικείμενο της επικοινωνίας** με τον εν λόγω καινοτόμο αγρότη.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 15: Επικοινωνία με τον καινοτόμο αγρότη

Από την ανάλυση προέκυψαν δύο καινοτόμοι αγρότες: ο φορέας (S) και ο φορέας (J). Σημειώνεται ότι στο Κοινωνιογράμμα Α 15, η ένδειξη 1.0 (μαύρη σήμανση) αφορά στην επικοινωνία με τον αγρότη που τα μέλη της Ο.Π. θεωρούν ως καινοτόμο και η ένδειξη 2.0 (κόκκινη σήμανση) στην απουσία επικοινωνίας με τον αγρότη που θεωρείται ως καινοτόμος. Παρατηρείται ότι οι φορείς του δικτύου επικοινωνούν με τους αγρότες που έχουν ήδη υποδείξει ως καινοτόμους. Επικοινωνούν είτε με τον κεντρικό καινοτόμο αγρότη (S) είτε με το δευτερεύοντα καινοτόμο αγρότη (J), είτε και με τους δύο, καθώς επίσης και με τους άλλους αγρότες που έχουν υποδειχθεί ως καινοτόμοι, όπως ο φορέας (AK) με το φορέα (D) και ο (E) με τον (X). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δευτερεύων καινοτόμος αγρότης (J) επικοινωνεί τον κεντρικό (S) τον οποίο και έχει υποδείξει ως καινοτόμο. Εξαίρεση αποτελούν, ο αγρότης (AH) ο οποίος δεν υπέδειξε κανέναν ως καινοτόμο, καθώς και ο φορέας (A) ο οποίος ενώ υπέδειξε ως καινοτόμο τον κεντρικό καινοτόμο αγρότη (S) δεν επικοινωνεί με αυτόν. Όπως ο φορέας (A) του

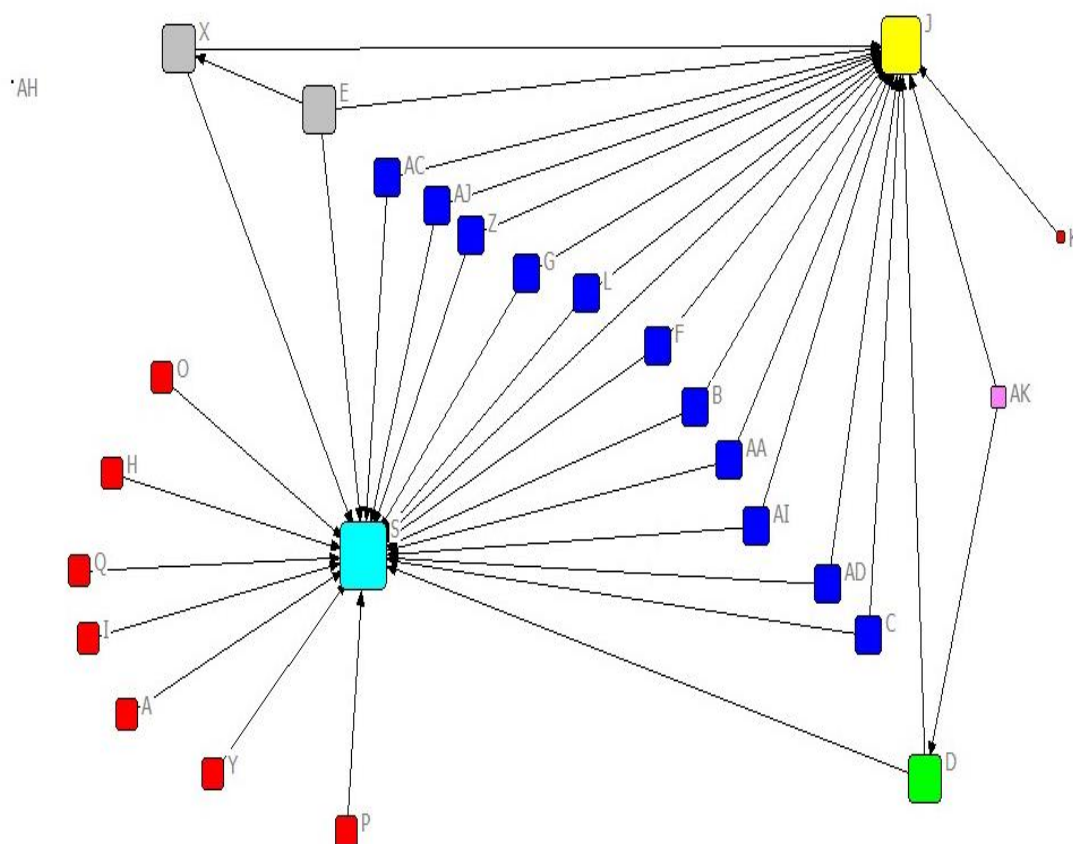
δικτύου είναι μέλος της Ο.Π., άτομο μεγάλης ηλικίας που σε γενικές γραμμές η μόνη επικοινωνία που έχει είναι με συγγενή πρώτου βαθμού (γεωτεχνικό).

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 16: Αντικείμενο επικοινωνίας με καινοτόμο αγρότη

Τα αντικείμενα που κατονόμασαν οι παραγωγοί ως θέματα καινοτομίας ήταν δύο: η υδροπονική μέθοδος καλλιέργειας = 1.0 (με κόκκινη σήμανση) και οι νέες ποικιλίες/υβρίδια = 2.0 (με μαύρη σήμανση). Από την ανάλυση και όπως απεικονίζεται στο Κοινωνιογράμμα Α 16, προέκυψε ότι οι αγρότες του δικτύου επικοινωνούν με τον καινοτόμο αγρότη (S) κυρίως για θέματα υδροπονίας ενώ αντίθετα επικοινωνούν με τον καινοτόμο αγρότη (J) κυρίως για θέματα νέων ποικιλιών και υβριδίων. Όπως έχει αναφερθεί ο φορέας (S) εφαρμόζει υδροπονία στη γεωργική εκμετάλλευσή του και ο φορέας (J) είναι ο Πρόεδρος της Οργάνωσης. Επιπλέον σημειώνεται ότι ο καινοτόμος αγρότης (J) επικοινωνεί με τον κεντρικό καινοτόμο (S) μόνο για θέματα υδροπονικής καλλιέργειας.

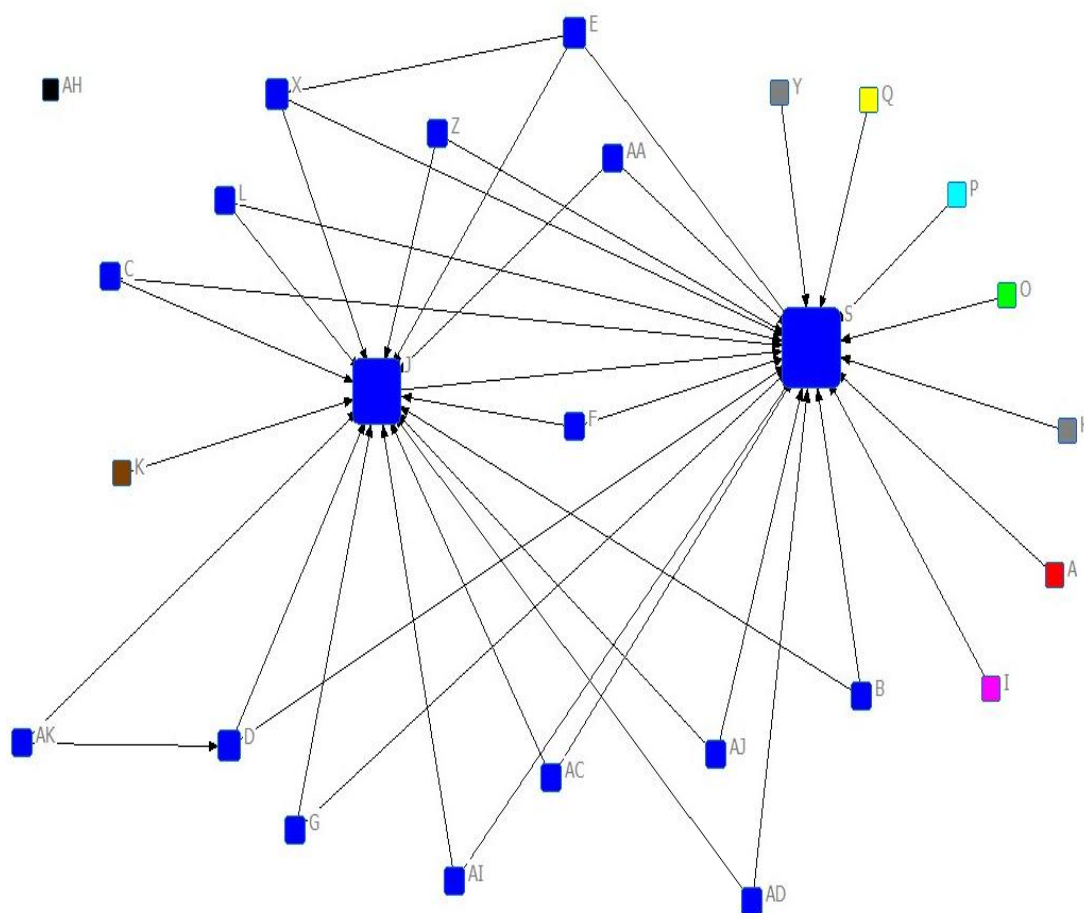
Ακολουθήσε η διερεύνηση της σφαίρας επιρροής των διαφόρων φορέων του δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 17: Σφαίρα επιρροής

Παρατηρείται στο Κοινωνιόγραμμα Α 17, ότι υπάρχουν εννέα φορείς (με κόκκινη ένδειξη) σχετικά απομονωμένοι από τα κεντρικά δίκτυα καινοτομίας καθώς υποδεικνύουν ως καινοτόμο μόνο έναν (ή κανένα) φορέα και δεν υποδεικνύονται από κανένα. Οι επτά από αυτούς υποδεικνύουν τον καινοτόμο αγρότη (S) με βαθμό αρμονικής εγγύτητας ίσο με 12,167, ο ένας υποδεικνύει τον δεύτερο καινοτόμο αγρότη (J) με βαθμό αρμονικής εγγύτητας = 11,333 ενώ ο εναπομείνας αγρότης (AH) δεν υποδεικνύει κανέναν (βαθμός αρμονικής εγγύτητας = 0).

Η ανάλυση ολοκληρώθηκε με την προσπάθεια **τμηματοποίησης του δικτύου** σε συστάδες (μέτρο Girvan-Newman)

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 18: Ανάλυση σε συστάδες

Εκτός του κεντρικού δικτύου, το οποίο απεικονίζεται στο Κοινωνιόγραμμα Α 18 με μπλε χρώμα, εντοπίστηκαν εννέα μικρές συστάδες που αποτελούνται από είτε από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση είτε από μεμονωμένους αγρότες οι οποίοι ούτε υποδεικνύουν άλλους αγρότες ως καινοτόμους αλλά ούτε υποδεικνύονται από αυτούς (αφορά μόνο μία περίπτωση τον αγρότη AH). Οι υπο-ομάδες/συστάδες αφορούν στα ζεύγη: (S)→(Y), (S)→(Q), (S)→(P), (S)→(O), (S)→(H), (S)→(A), (S)→(I) και (J)→(K).

Όσον αφορά στο δίκτυο καινοτόμων αγροτών, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε (Κοινωνιογράμματα A 10 – A 18) διαπιστώθηκαν τα εξής:

1. Για κάθε έναν από τους τέσσερις επιμέρους δείκτες κεντρικότητας (*degree, betweenness, closeness, eigenvector*) έγινε μια κατάταξη των φορέων του δικτύου και από το άθροισμα των κατατάξεων αυτών διαπιστώθηκε ότι κεντρική θέση στο δίκτυο καινοτομίας κατέχουν δύο μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών. Τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (S), ο οποίος είναι άντρας, κατέχει τη θέση του Αντιπροέδρου της Ο.Π. και ακολουθεί ο φορέας (J), ο οποίος είναι επίσης άντρας και είναι ο Πρόεδρος της Οργάνωσης.
2. Η ύπαρξη του απομονωμένου αγρότη (AH), ο οποίος δεν υποδεικνύει κανέναν από τους λοιπούς φορείς του δικτύου ως καινοτόμο αλλά ούτε και υποδεικνύεται από αυτούς.
3. Οι φορείς του δικτύου στη συντριπτική πλειοψηφία τους επικοινωνούν με τους αγρότες που έχουν υποδείξει ως καινοτόμους με εξαίρεση το φορέα (A) που ενώ υπέδειξε τον κεντρικό καινοτόμο αγρότη (S) τελικά δεν επικοινωνεί με αυτόν.
4. Ο αγρότης (J) που κατέχει τη δεύτερη κεντρική θέση στο δίκτυο επικοινωνεί τον κεντρικό καινοτόμο αγρότη (S), τον οποίο και έχει υποδείξει ως καινοτόμο, αλλά μόνο για θέματα υδροπονικής καλλιέργειας.
5. Οι αγρότες του δικτύου επικοινωνούν με τον καινοτόμο αγρότη (S) κυρίως για θέματα υδροπονίας, καθώς αυτός εφαρμόζει υδροπονία στη γεωργική εκμετάλλευσή του, ενώ αντίθετα επικοινωνούν με τον καινοτόμο αγρότη (J) κυρίως για θέματα νέων ποικιλιών και υβριδίων.
6. Η ύπαρξη οκτώ φορέων με μικρή κεντρικότητα που υποδεικνύουν κάποιον άλλο αγρότη ως καινοτόμο χωρίς όμως περαιτέρω διασύνδεση. (Κοινωνιογράμματα A17 & A18)
7. Ο εντοπισμός εννέα μικρών συστάδων (clusters), που αποτελούνται κυρίως από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση και από έναν μεμονωμένο αγρότη που ούτε υποδεικνύει άλλους αλλά ούτε υποδεικνύεται από αυτούς.
8. Ο Πρόεδρος (J) καθώς και ο Αντιπρόεδρος (S) της Ο.Π. αποτελούν, σύμφωνα με την άποψη των μελών της Ο.Π., τους καινοτόμους αγρότες της Οργάνωσης καθώς και της περιοχής.

4.2.1.3 Νέα πληροφορία

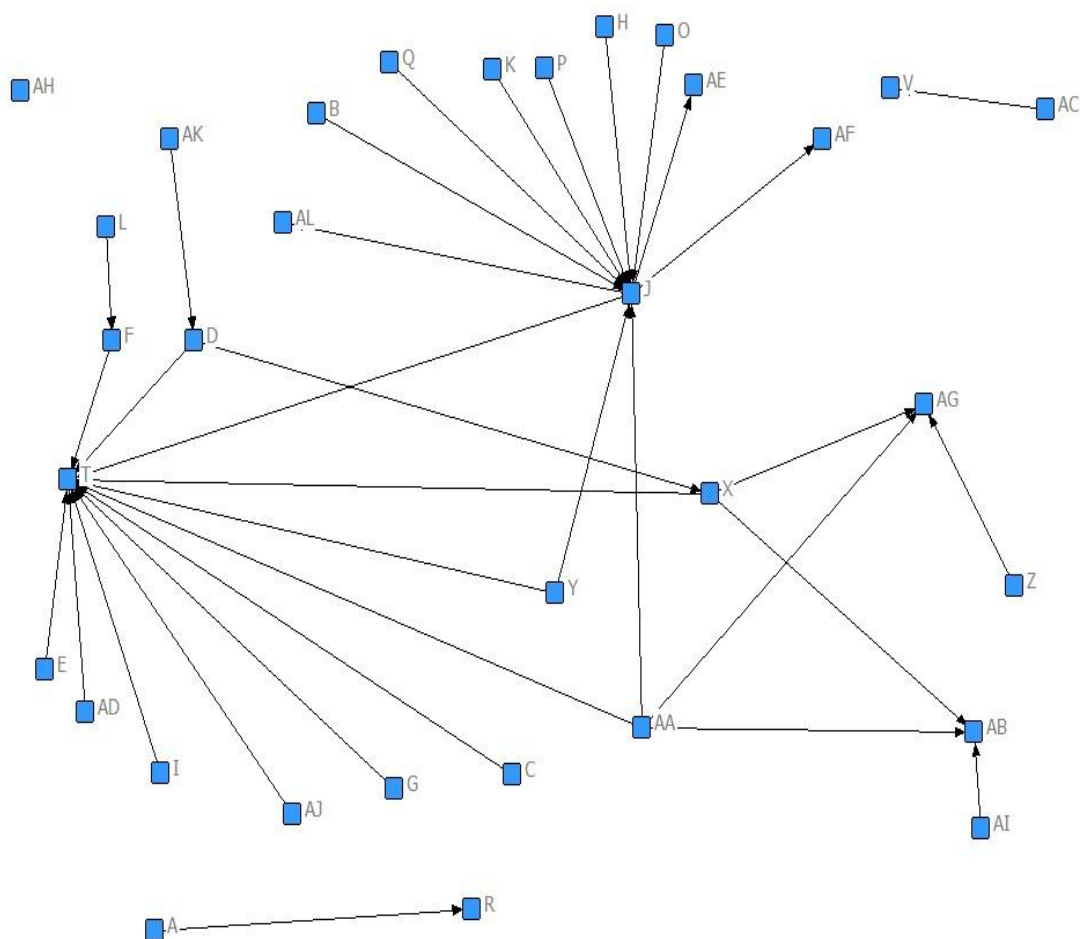
Το δίκτυο της νέας πληροφορίας αποτελείται από τριάντα δύο (32) μέλη, τα εικοσιπέντε (25) εκ των οποίων είναι οι παραγωγοί-μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών, τα έξι (6) είναι γεωτεχνικοί και το ένα είναι το διαδίκτυο. Πρέπει να σημειωθεί ότι στο εν λόγω δίκτυο, η υδροπονία ως «νέα πληροφορία» δεν συμπεριλαμβάνεται δεδομένου ότι εξετάστηκε παραπάνω.

Στον Πίνακα 96 αναγράφονται τα μέλη του δικτύου και τα χαρακτηριστικά τους.

Πίνακας 96: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου νέας πληροφορίας

ΚΩΔ.	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΦΟΡΕΑ
"Χ"	"ΑΝΔΡΑΣ"	42	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Α"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	72	"ΣΥΝΤ ΟΓΑ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"R"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"Υ"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	47	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Τ"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"Ζ"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	37	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑΑ"	"ΑΝΔΡΑΣ"	43	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Β"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	43	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑΒ"	"ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ"	-	-	-	-
"ΑC"	"ΑΝΔΡΑΣ"	48	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"C"	"ΑΝΔΡΑΣ"	41	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"V"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"D"	"ΑΝΔΡΑΣ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"E"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"F"	"ΑΝΔΡΑΣ"	46	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"G"	"ΑΝΔΡΑΣ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"AD"	"ΑΝΔΡΑΣ"	42	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑE"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΕΤΑΙΡΙΑ"	"ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ"
"ΑF"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΔΑΟΚ ΛΑΣΙΘΙΟΥ"	"ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ"
"AG"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"H"	"ΑΝΔΡΑΣ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"I"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	38	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"J"	"ΑΝΔΡΑΣ"	44	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"K"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	40	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"L"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	39	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"O"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	49	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"P"	"ΑΝΔΡΑΣ"	54	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Q"	"ΑΝΔΡΑΣ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑH"	"ΑΝΔΡΑΣ"	70	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑI"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑJ"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	40	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑK"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"ΑL"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΕΤΑΙΡΙΑ"	-

Η γενική απεικόνιση του δικτύου νέας πληροφορίας φαίνεται στο παρακάτω Κοινωνιόγραμμα A 19. Οι φορείς του δικτύου εμφανίζονται ως μπλε τετράγωνα και οι σχέσεις μεταξύ των φορέων με τόξα.

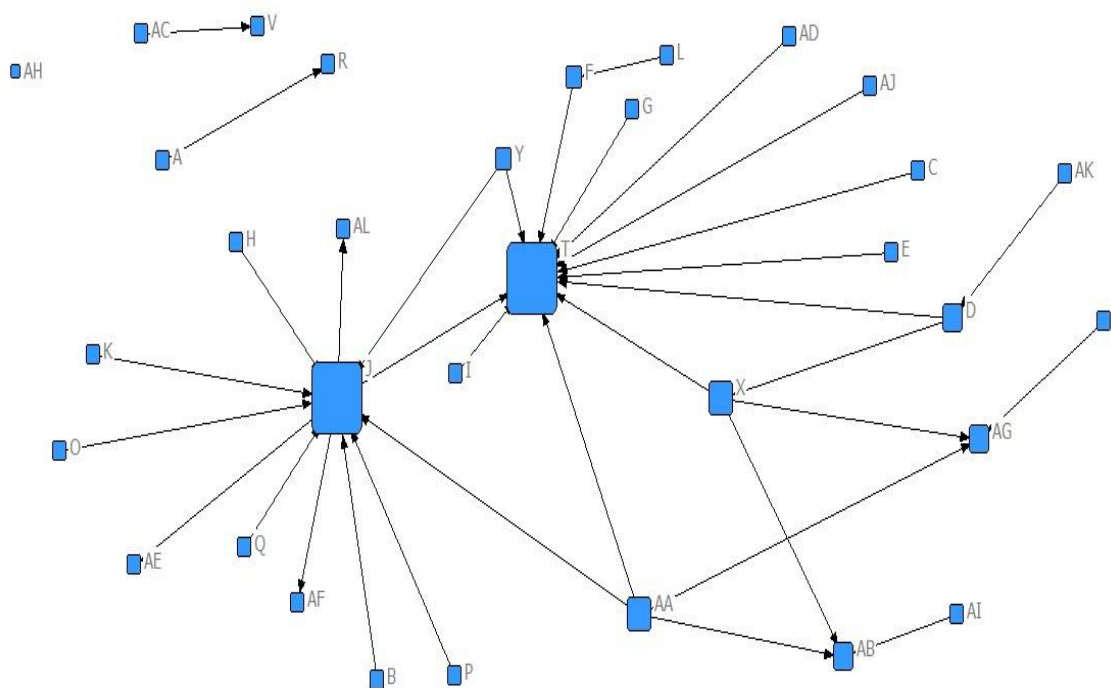

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ A 19: Γενική απεικόνιση δικτύου νέας πληροφορίας

Όπως διαπιστώνεται από το Κοινωνιόγραμμα A 19 ένα μέλος της Ο.Π. δεν αναζητά νέες πληροφορίες. Πρόκειται για το φορέα-μέλος του δικτύου με κωδικό (AH) που είναι άντρας σε σχετικά προχωρημένη ηλικία (70 ετών).

Στη συνέχεια υπολογίστηκε η **κεντρικότητα** του δικτύου.

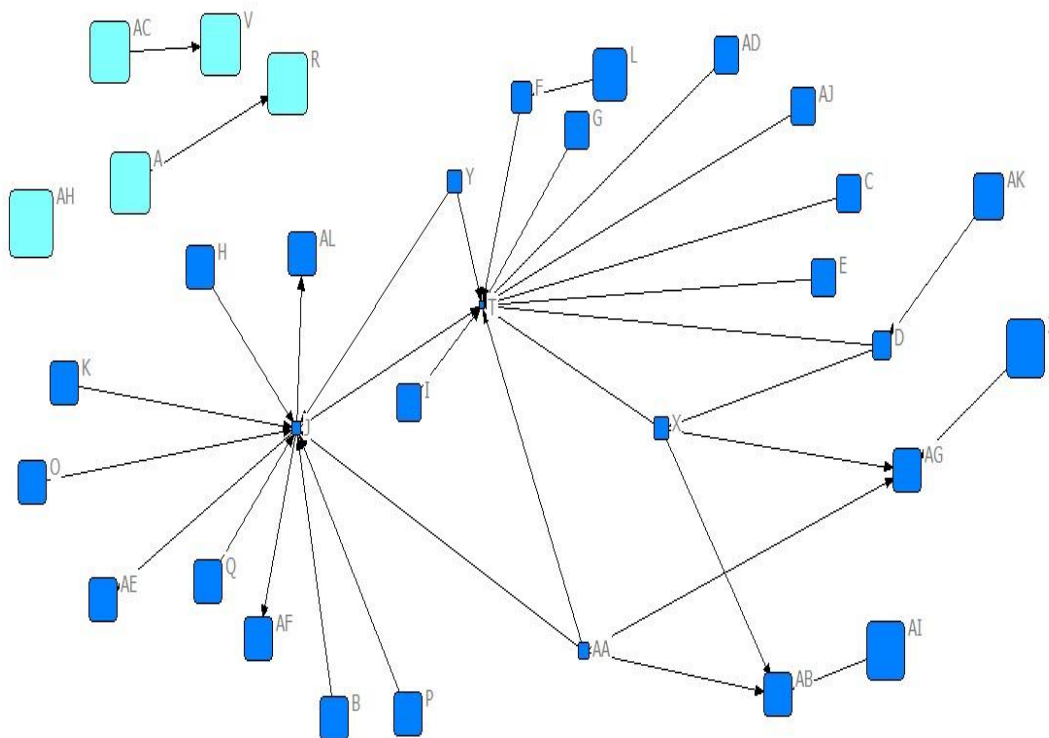
■ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής (degree centrality)**

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 20: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής

Στο Κοινωνιόγραμμα Α 20 το μέγεθος του κάθε κόμβου-μέλους καθορίστηκε από το βαθμό κεντρικότητας (degree centrality) που εμφανίζει μέσα στο δίκτυο. Διακρίνονται δύο αγρότες οι οποίοι κατέχουν διακεκριμένες θέσεις στο δίκτυο νέας πληροφορίας και οι οποίοι μπορούν να χαρακτηριστούν ως ισοδύναμοι φορείς διασύνδεσης και επιρροής νέας πληροφορίας. Οι δύο αυτοί φορείς παρουσιάζουν τον ίδιο βαθμό διασύνδεσης και επιρροής, ίσο με 12, και αφορούν στους φορείς με κωδικό (J) και (T). Ο φορέας (J) είναι παραγωγός - μέλος της Ο.Π. και κατέχει τη θέση του Προέδρου της Οργάνωσης και ο φορέας (T) είναι ιδιώτης γεωπόνος που κατέχει τη θέση του τεχνικού συμβούλου στην Ο.Π.. Όλοι οι υπόλοιποι φορείς παρουσιάζουν βαθμό διασύνδεσης και επιρροής μικρότερο ή ίσο του 4 και αρκετοί από αυτούς μόνο υπέδειξαν κάποιους άλλους ως φορείς νέας πληροφορίας και δεν υποδείχτηκαν από κανέναν. Βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 4 εμφανίζουν δύο φορείς, οι (AA) και (X). Επίσης εμφανίζεται ο φορέας (AH) που παρουσιάζει βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 0 και είναι απομονωμένος.

■ Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας (closeness centrality)

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 21: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας

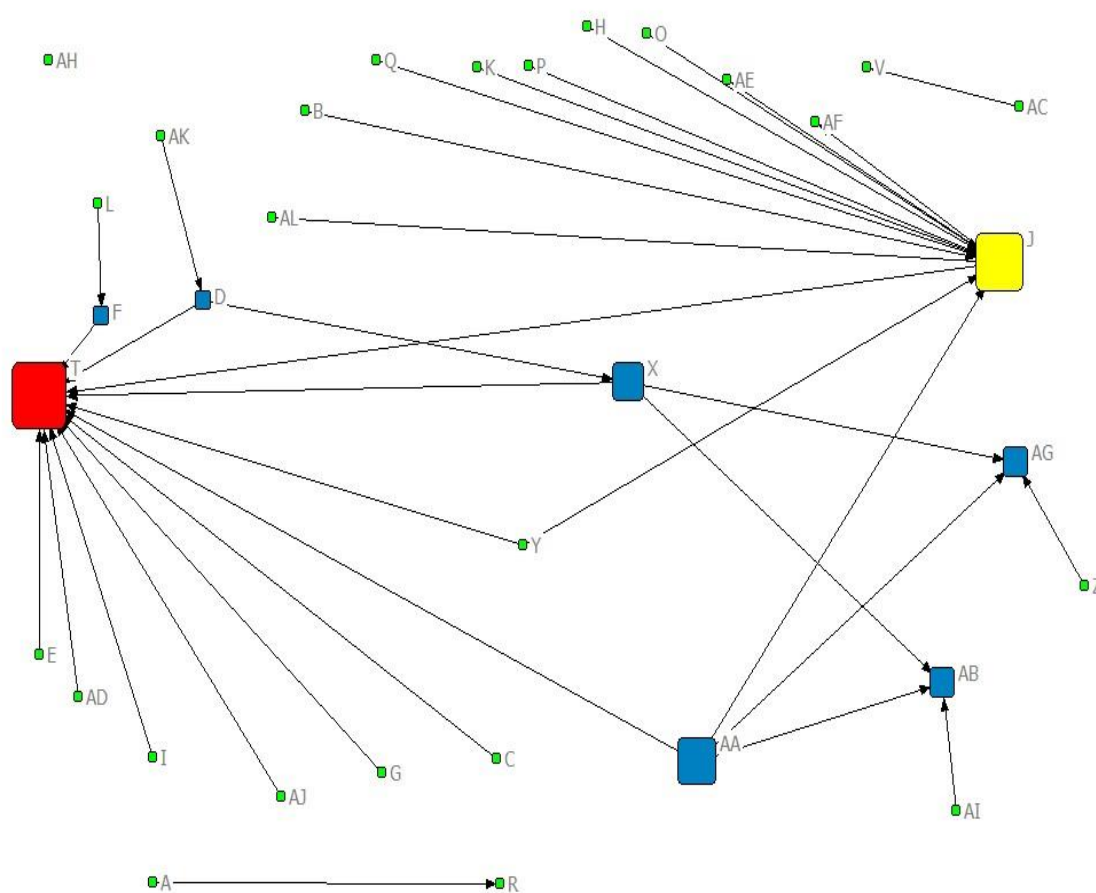
Με βάση το Κοινωνιόγραμμα Α 21 διαπιστώνεται ότι υπάρχει ένας απομονωμένος αγρότης ο (ΑΗ) ο οποίος δεν υποδεικνύει ως φορέα νέας πληροφορίας κανέναν από τους λοιπούς φορείς του δικτύου αλλά ούτε και υποδεικνύεται από αυτούς. Στην περίπτωση αυτή ο βαθμός εγγύτητας είναι εξαιρετικά μικρός καθώς η απόσταση του από τους λοιπούς φορείς του δικτύου είναι μεγάλη (closeness=1056). Επιπλέον εμφανίζονται άλλα δύο απομονωμένα ζεύγη φορέων (το AC→V & το A→R) στα οποία ο ένας φορέας υποδεικνύει μονόδρομα κάποιον άλλο και παρατηρείται μεγάλη απόσταση των εν λόγω φορέων από τους λοιπούς φορείς του δικτύου (closeness=1024).

Στους υπόλοιπους φορείς του δικτύου ο βαθμός εγγύτητας είναι μεγαλύτερος καθώς η απόσταση τους (closeness) κυμαίνεται από 209 έως 235 υποδηλώνοντας ότι υποδεικνύονται ως φορείς νέων πληροφοριών ή υποδεικνύουν ως φορείς νέων πληροφοριών άλλους αγρότες ευκολότερα και συχνότερα, σε σχέση με τους πιο απομονωμένους φορείς του δικτύου. Οι φορείς που παρουσιάζουν τη μικρότερη απόσταση (209 και 211 αντίστοιχα) είναι οι (Τ) και (J) και είναι αυτοί που είναι πιο κοντά στους υπόλοιπους φορείς. Ειδικότερα ο φορέας (J) είναι ο Πρόεδρος της Οργάνωσης και ο φορέας (Τ) είναι ο γεωπόνος -

τεχνικός σύμβουλος της Ο.Π.. Συνεπώς διαφαίνεται ότι αποτελούν τους σημαντικότερους φορείς νέας πληροφορίας, καθώς και το ότι επικοινωνούν μεταξύ τους.

Την αμέσως επόμενη μικρότερη απόσταση (τιμή closeness =217) εμφανίζει ο φορέας (AA) και με τιμή closeness ίση με 225 παρουσιάζονται οι φορείς (X) και (Y), και οι τρεις μέλη της Ο.Π..

■ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου νέας πληροφορίας (betweenness centrality)**

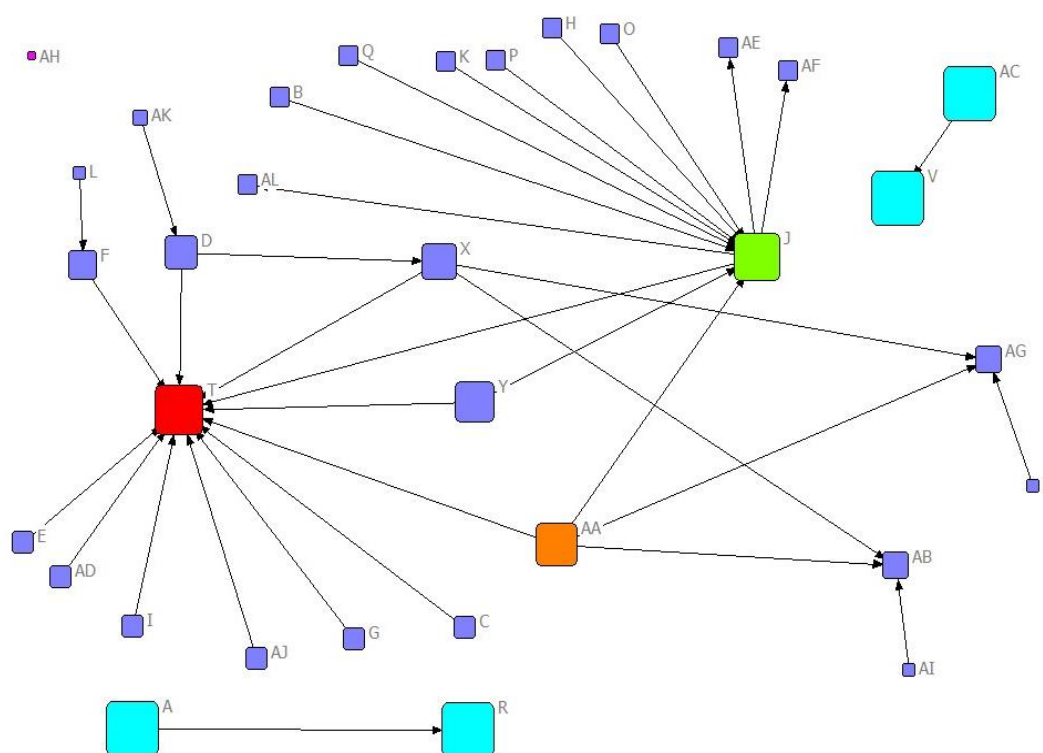
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 22: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας

Στο Κοινωνιόγραμμα Α 22 παρατηρείται μία παραλλαγή της κεντρικότητας με βάση το βαθμό εγγύτητας που παρουσιάστηκε προηγουμένως, καθώς ο βαθμός διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας (betweenness) αποτελεί το μέτρο ελέγχου της ροής της νέας πληροφορίας.

Κατά αυτήν την έννοια ο φορέας (T) με τιμή betweenness ίση με 217,500 και ο φορέας (J) με τιμή 199,833 αποτελούν τους κύριους θεματοφύλακες της ροής

νέας πληροφορίας καθώς και αυτούς που ελέγχουν τη ροή της νέας πληροφορίας μεταξύ των λοιπών φορέων του δικτύου. Όλοι οι υπόλοιποι φορείς εμφανίζουν βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας (betweenness) μικρότερο από 62,667 (τιμή που εμφανίζει ο φορέας AA). Ο φορέας (X) παρουσιάζει βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας ίσο με 29,333. Επίσης για αρκετούς φορείς (με πράσινη σήμανση) του δικτύου η τιμή αυτή είναι μηδενική, δηλαδή δεν ελέγχουν καθόλου τη ροή της νέας πληροφορίας.

■ **Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων (eigenvector centrality)**

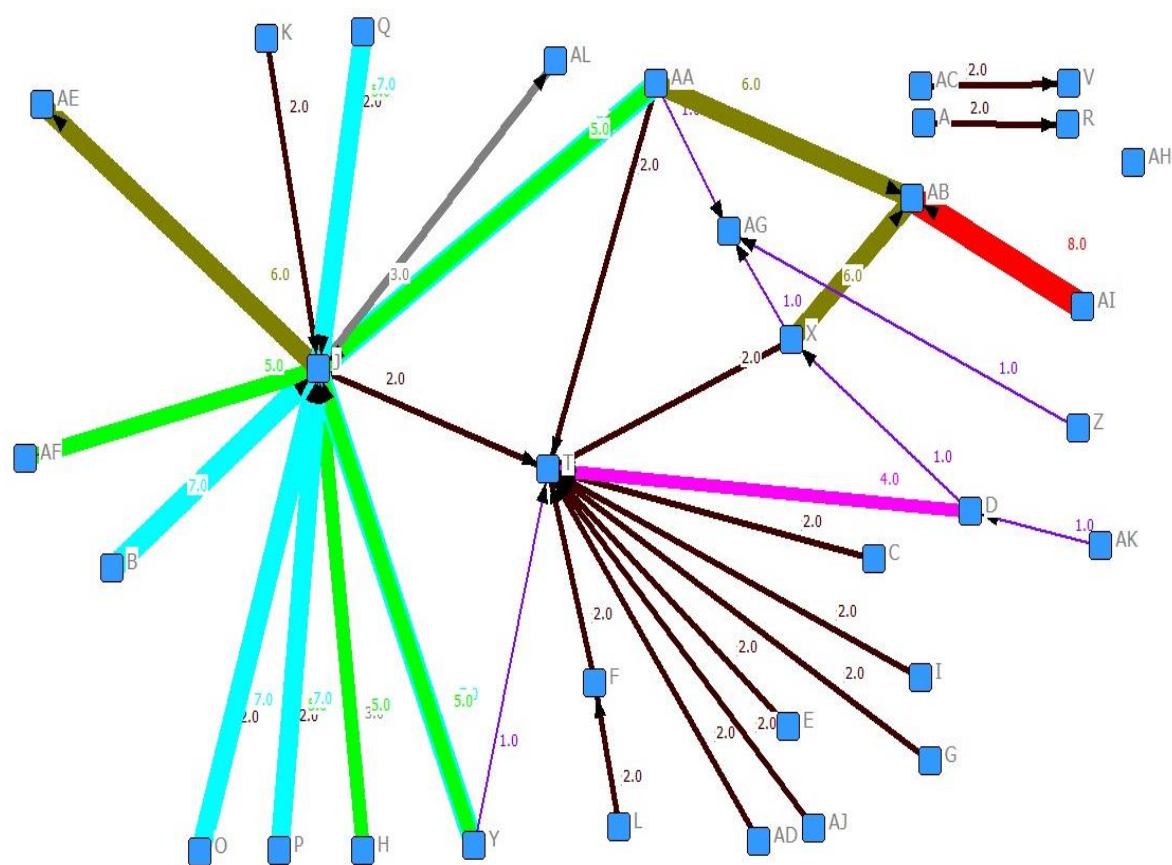
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 23: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων

Κατά τη διερεύνηση της ποιότητας των διασυνδέσεων του δικτύου δηλαδή του βαθμού που ο κάθε φορέας είναι συνδεδεμένος με άλλους ισχυρούς (κεντρικούς) φορείς του δικτύου, εντοπίστηκαν τρεις φορείς με σχετικά σημαντική ποιότητα συνδέσεων. (Κοινωνιόγραμμα Α 23). Πρόκειται για το φορέα (T) (τιμή eigenvector=0,533), ο οποίος απεικονίζεται με κόκκινο χρώμα, το φορέα (J) (τιμή eigenvector=0,479) που απεικονίζεται με πράσινο χρώμα και το φορέα (AA) (τιμή eigenvector=0,295) με πορτοκαλί χρώμα.

Ο φορέας (Τ) είναι ο γεωπόνος - τεχνικός σύμβουλος της Ο.Π. και ο φορέας (J) είναι ο Πρόεδρος της Οργάνωσης. Επιπλέον οι δύο αυτοί φορείς εμφανίζουν τον υψηλότερο βαθμό κεντρικότητας (degree centrality). Ο φορέας (AA) είναι μέλος της Ο.Π. και εμφανίζει επίσης σημαντικό βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας

Οι υπόλοιποι φορείς του δικτύου εμφανίζουν χαμηλότερη ποιότητα συνδέσεων η οποία κυμαίνεται από 0,235 έως 0, τιμή που εμφανίζει ο φορέας (AH). Τιμές eigenvector ίσες με 0,226 και 0,235 εμφανίζουν οι φορείς (X) και (Y) αντίστοιχα.

Ακολούθησε η διερεύνηση του αντικειμένου της νέας πληροφορίας που ο κάθε φορέας του δικτύου αναζητά από τους φορείς της νέας γνώσης-πληροφόρησης.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 24: Θέμα νέας πληροφορίας

Από την ανάλυση των θεμάτων που κατονόμασαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα προέκυψαν οκτώ κατηγορίες αντικειμένων νέας πληροφορίας, οι εξής:

- ένδειξη 1.0 = η πληροφορία για νέες τεχνικές αρδεύσεων,
- ένδειξη 2.0 = η πληροφορία για νέες ποικιλίες/υβρίδια,
- ένδειξη 3.0 = η πληροφορία για διαδικασίες πιστοποίησης,
- ένδειξη 4.0 = η πληροφορία για θέματα βιολογικής παραγωγής,
- ένδειξη 5.0 = η πληροφορία για επιχειρησιακά προγράμματα και νέες δράσεις,
- ένδειξη 6.0 = η πληροφορία για νέα ευρωπαϊκά προγράμματα,
- ένδειξη 7.0 = η πληροφορία για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής, και
- ένδειξη 8.0 = η γενική πληροφόρηση για όλα τα θέματα.

Παρατηρείται ότι διάφοροι φορείς του δικτύου επικοινωνούν με τον κεντρικό φορέα της νέας πληροφορίας (Τ) για θέματα κυρίως νέων ποικιλιών/υβριδίων και με τον επίσης κεντρικό φορέα νέας πληροφορίας (J) για θέματα κυρίως οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής. Σε γενικές γραμμές πάντως οι πληροφορίες που αναζητούνται αφορούν κυρίως σε δύο κατηγορίες: τις νέες ποικιλίες/υβρίδια και τα θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής, χωρίς όμως να αποκλείονται τα υπόλοιπα αντικείμενα πληροφόρησης. Ειδικότερα το διαδίκτυο (ΑΒ) αξιοποιείται σε σχέση με τα ευρωπαϊκά προγράμματα καθώς και με τη γενική πληροφόρηση.

Ακολούθως διαπιστώνεται ότι ο κεντρικός φορέας νέας πληροφορίας (J) επικοινωνεί με:

- τον επίσης κεντρικό φορέα (Τ) για θέματα νέων ποικιλιών/υβριδίων,
- το φορέα (ΑL) για πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες πιστοποίησης της παραγωγής,
- το φορέα (ΑΕ) για νέα ευρωπαϊκά προγράμματα,
- το φορέα (ΑF) σχετικά με τα επιχειρησιακά προγράμματα καθώς και τις δυνατότητες ένταξης νέων δράσεων σε αυτά.

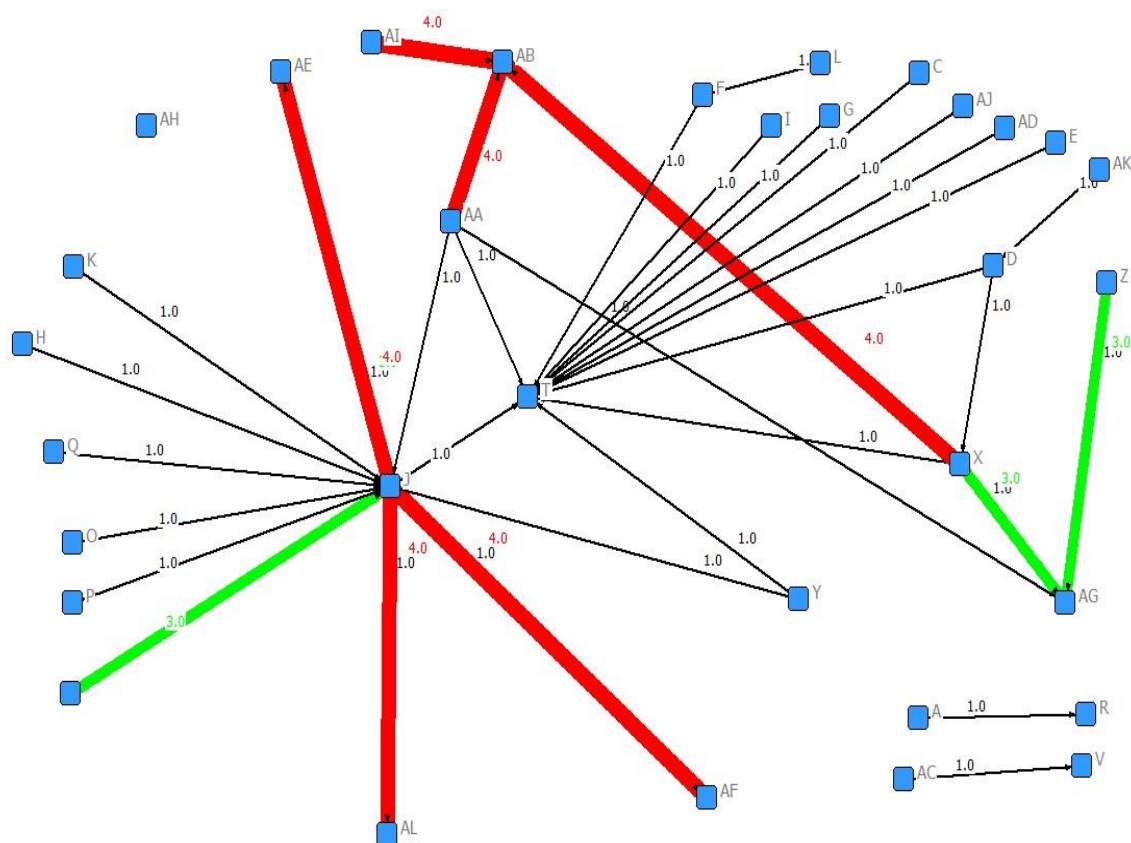
Αξίζει να σημειωθεί ότι οι φορείς (ΑL) και (ΑΕ) είναι ιδιώτες γεωτεχνικοί και ο (ΑF) είναι γεωπόνος υπάλληλος της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου.

Επιπλέον ενδιαφέρον παρουσιάζει ο φορέας-γεωτεχνικός (ΑG), ο οποίος ενημερώνει για νέες τεχνικές άρδευσης τους φορείς (ΑΑ), (X) και (Z).

Ο φορέας (ΑΑ) διαφαίνεται ότι επικοινωνεί με τους δύο κεντρικούς φορείς και συγκεκριμένα με τον (J) για θέματα σχετικά με τα επιχειρησιακά προγράμματα και την οργάνωση και εμπορία της παραγωγής ενώ με τον (Τ) για θέματα νέων ποικιλιών/υβριδίων.

Ωστόσο διαπιστώνεται ότι οι διάφοροι φορείς νέων πληροφοριών “ειδικεύονται” σε διαφορετικά είδη πληροφορίας.

Στη συνέχεια διερευνήθηκε ο **τρόπος επικοινωνίας** με το μέλος του δικτύου που θεωρείται φορέας νέας πληροφορίας

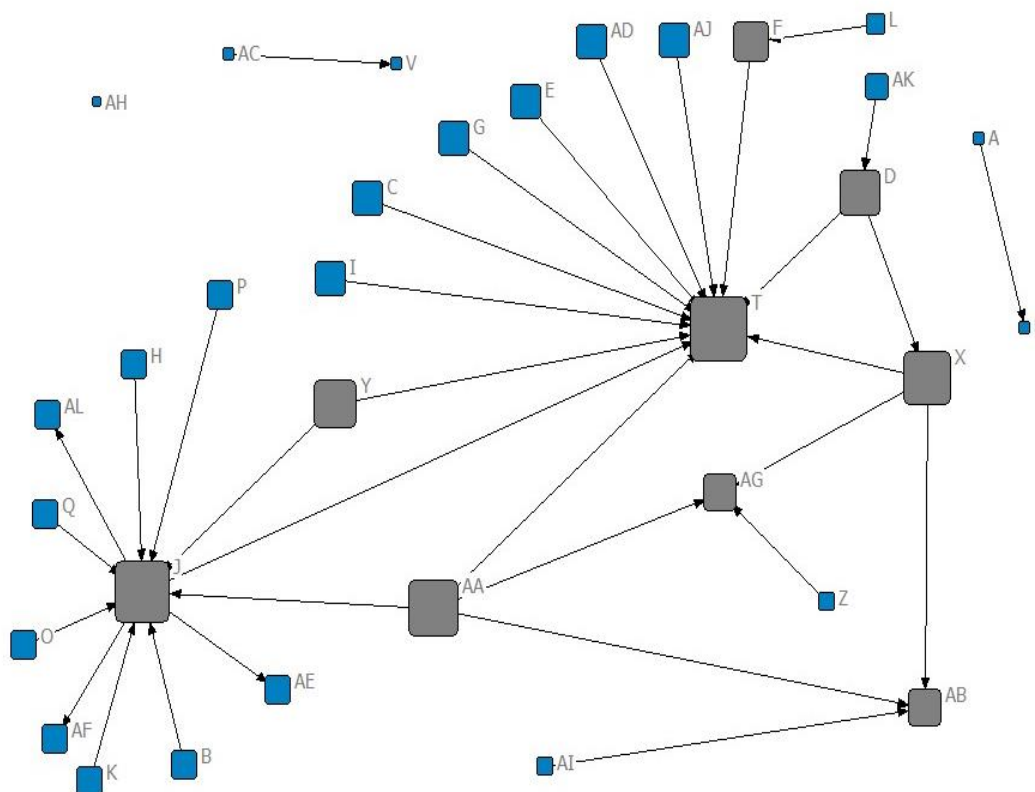
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 25: Τρόπος επικοινωνίας με φορέα νέας πληροφόρησης

Οι αρχικές επιλογές του τρόπου επικοινωνίας που αναγνωρίστηκαν ήταν τέσσερις, οι εξής: 1.0 = επίσκεψη-προσωπική συζήτηση, 2.0 = ομαδική ενημέρωση-σεμινάριο, 3.0 = τηλέφωνο και 4.0 = διαδίκτυο (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο). Από την ανάλυση προέκυψε ότι τα διάφορα μέλη του δικτύου επικοινωνούν με τους κεντρικούς φορείς της νέας πληροφορίας τους (Τ) και (J) κυρίως με προσωπικές συζητήσεις/επισκέψεις. Ωστόσο δε λείπουν και οι λοιποί τρόποι επικοινωνίας (τηλέφωνο και διαδίκτυο). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κεντρικός φορέας νέας πληροφορίας (J) επικοινωνεί με τους γεωτεχνικούς- φορείς (AL), (AE) και (AF) μέσω όλων των εξατομικευμένων τρόπων επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Επιπλέον διαπιστώνεται ότι ο κεντρικός φορέας (J) επικοινωνεί με τον επίσης κεντρικό (T) μόνο με προσωπική συζήτηση/επίσκεψη. Ομοίως και ο φορέας (AA) επικοινωνεί με τους δύο κεντρικούς φορείς της νέας πληροφορίας τους (T) και (J) με προσωπική συζήτηση/επίσκεψη.

Τέλος παρατηρείται ότι κανένα μέλος του δικτύου δεν ανέφερε ως τρόπο επικοινωνίας την ομαδική ενημέρωση/σεμινάριο.

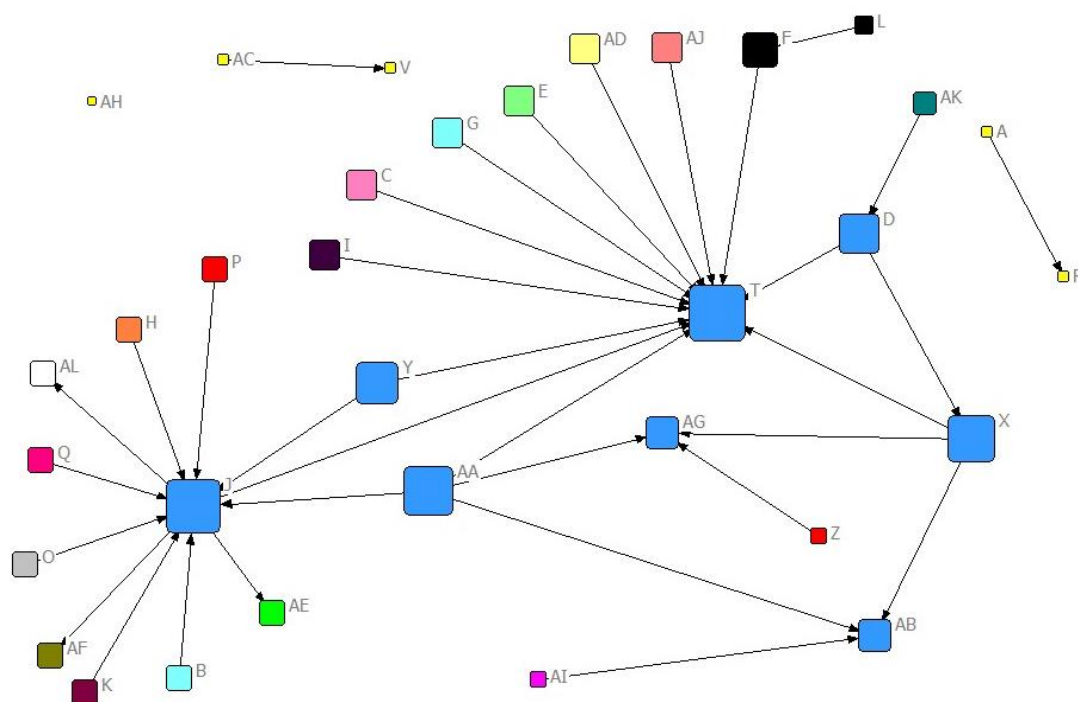
Ακολουθήσε η διερεύνηση της σφαίρας επιρροής των διαφόρων φορέων του δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 26: Σφαίρα επιρροής

Από το Κοινωνιόγραμμα Α 26 διαπιστώνεται ότι υπάρχουν εικοσιπέντε φορείς, που σημειώνονται με μπλε ένδειξη, απομονωμένοι από τα κεντρικά δίκτυα της νέας πληροφορίας καθώς υποδεικνύουν ως φορέα νέας πληροφορίας μόνο έναν φορέα (ή και κανένα) και δεν υποδεικνύονται από κανένα. Οι εννέα από αυτούς (ΑΕ, Β, Κ, ΑF, Ο, Q, ΑL, Η & Ρ) υποδεικνύουν το φορέα (J) (βαθμός αρμονικής εγγύτητας=11,167), οι επτά (I, C, G, E, AD, A & J) υποδεικνύουν άμεσα το φορέα (T) (βαθμός αρμονικής εγγύτητας=11,333) και ένας φορέας, ο (L), υποδεικνύει έμμεσα (μέσω δηλαδή του φορέα F) τον (T) (βαθμός αρμονικής εγγύτητας=8,567). Επίσης υπάρχουν ορισμένοι άλλοι φορείς περισσότερο απομονωμένοι (οι ΑΗ, ΑC, V, Α & R) και φορείς που συνδέονται με μικρότερης κεντρικότητας φορείς (οι ΑI, Z & ΑK).

Τέλος η ανάλυση ολοκληρώθηκε με την προσπάθεια **τμηματοποίησης του δικτύου σε συστάδες (μέτρο Girvan-Newman).**

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Α 27: Ανάλυση σε συστάδες

Στο Κοινωνιόγραμμα Α 27, εκτός του κεντρικού δικτύου το οποίο απεικονίζεται με μπλε ενδείξεις, εντοπίστηκαν άλλες είκοσι τρεις μικρές συστάδες που αποτελούνται:

- από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση ($AC \rightarrow V$, $A \rightarrow R$, $AK \rightarrow D$, $AI \rightarrow AB$, $Z \rightarrow AG$, $I \rightarrow T$, $C \rightarrow T$, $G \rightarrow T$, $E \rightarrow T$, $AD \rightarrow T$, $AJ \rightarrow T$, $F \rightarrow T$, $L \rightarrow F$, $AE \rightarrow J$, $B \rightarrow J$, $K \rightarrow J$, $AF \rightarrow J$, $O \rightarrow J$, $Q \rightarrow J$, $AL \rightarrow J$, $H \rightarrow J$ & $P \rightarrow J$), και
- από μεμονωμένους αγρότες που ούτε υποδεικνύουν άλλους ως φορείς νέας πληροφορίας αλλά ούτε υποδεικνύονται από αυτούς ,όπως ο φορέας (AH).

Όσον αφορά στο δίκτυο νέας πληροφορίας/γνώσης, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε (κοινωνιογράμματα A 19 – A 27) διαπιστώθηκαν τα εξής:

1. Για κάθε έναν από τους τέσσερις επιμέρους δείκτες κεντρικότητας (*degree, betweenness, closeness, eigenvector*) έγινε μια κατάταξη των φορέων του δικτύου και από το άθροισμα των κατατάξεων αυτών διαπιστώθηκε ότι κεντρική θέση στο δίκτυο κατέχουν τρία μέλη. Κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν ισότιμα ο φορέας (J), ο οποίος είναι ο Πρόεδρος της Ο.Π. και ο φορέας (T), που είναι ιδιώτης γεωπόνος-τεχνικός σύμβουλος στην Ο.Π. Δευτερεύοντα ιεραρχικά ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (AA) που είναι άντρας και μέλος της Ο.Π.
2. Κύριο τρόπο επικοινωνίας των φορέων του δικτύου αποτελεί η «επίσκεψη-προσωπική συζήτηση» και δευτερεύοντα η τηλεφωνική επικοινωνία και το διαδίκτυο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η «ομαδική ενημέρωση/σεμινάριο» δεν αναφέρθηκε από κανένα μέλος του δικτύου.
3. Οι αγρότες του δικτύου επικοινωνούν με τον κεντρικό φορέα της νέας πληροφορίας (T) για θέματα κυρίως νέων ποικιλιών/υβριδίων και με τον επίσης κεντρικό φορέα νέας πληροφορίας (J) για θέματα κυρίως οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διάφοροι φορείς νέας πληροφορίας “ειδικεύονται” σε διαφορετικά είδη πληροφορίας.
4. Ο ένας κεντρικός φορέας νέας πληροφορίας (J) επικοινωνεί με τον άλλο κεντρικό φορέα (T) για θέματα νέων ποικιλιών/υβριδίων. Ο τρόπος επικοινωνίας μεταξύ τους αφορά σε επίσκεψη-προσωπική συζήτηση. Ο δευτερεύον φορέας νέας πληροφορίας (AA) διαφαίνεται ότι επικοινωνεί με τους δύο κεντρικούς φορείς και συγκεκριμένα με τον (J) για θέματα σχετικά με τα επιχειρησιακά προγράμματα και την οργάνωση και εμπορία της παραγωγής ενώ με τον (T) για θέματα νέων ποικιλιών/υβριδίων. Ομοίως και σε αυτή την περίπτωση ο τρόπος επικοινωνίας είναι η επίσκεψη - προσωπική συζήτηση.
5. Η ύπαρξη του απομονωμένου αγρότη (AH) ο οποίος δεν αναζητά νέες πληροφορίες.
6. Η ύπαρξη δύο απομονωμένων ζευγών μελών του δικτύου (το $AC \rightarrow V$ και το $A \rightarrow R$), στα οποία το ένα μέλος υποδεικνύει μονόδρομο κάποιο άλλο μέλος του δικτύου ως φορέα νέας πληροφορίας. Τα μέλη (V) και (R) διαδραματίζουν τον κυρίαρχο ρόλο στα ζεύγη και είναι γεωτεχνικοί.

7. Η ύπαρξη είκοσι φορέων με μικρή κεντρικότητα που υποδεικνύουν κάποιον άλλο ως φορέα νέας πληροφορίας χωρίς όμως περαιτέρω διασύνδεση (Κοινωνιογράμματα A 26 & A 27).
8. Ο εντοπισμός είκοσι τριών μικρών συστάδων (clusters), που αποτελούνται κυρίως από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση και από έναν μεμονωμένο αγρότη που ούτε υποδεικνύει άλλους αλλά ούτε υποδεικνύεται από αυτούς.
9. Ο Πρόεδρος (J) καθώς και ο γεωπόνος/τεχνικός σύμβουλος (T) της Ο.Π. αποτελούν τους φορείς νέας πληροφορίας και επιπλέον ο κάθε ένας από αυτούς «ειδικεύεται» σε διαφορετικά είδη πληροφορίας.
10. Ο Πρόεδρος (J) επικοινωνεί με τους γεωτεχνικούς του δικτύου (AF), (AE) και (AL) για άντληση διαφορετικών ειδών πληροφορίας από τον καθένα, κάνοντας χρήση σχεδόν όλων των εξατομικευμένων τρόπων επικοινωνίας. (Κοινωνιογράμματα A 24 & A 25).

Συνοψίζοντας τα ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι στην Ο.Π. καταρχήν η δικτύωση διαφοροποιείται ανάλογα με το υπό εξέταση ζήτημα (υδροπονία, καινοτομία, νέες πληροφορίες).

Στο πρώτο δίκτυο ως φορείς και θεματοφύλακες της υδροπονίας διαπιστώνεται ότι τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν ο Αντιπρόεδρος της Οργάνωσης καθώς και ο γεωπόνος – τεχνικός σύμβουλος αυτής. Στο εν λόγω δίκτυο δε φαίνεται οι δύο αυτοί κεντρικοί φορείς να επικοινωνούν μεταξύ τους γεγονός το οποίο πιθανώς οφείλεται ότι οι δύο αυτοί φορείς δεν συμμετείχαν στην έρευνα.

Στο δίκτυο καινοτομίας τον κυρίαρχο ρόλο παίζουν ο Αντιπρόεδρος και ο Πρόεδρος της Ο.Π., με τον κάθε ένα από αυτούς να «ειδικεύεται» σε διαφορετικό θέμα καινοτομίας. Ο Αντιπρόεδρος «ειδικεύεται» στην υδροπονική καλλιέργεια και ο Πρόεδρος σε θέματα νέων ποικιλιών και υβριδίων. Η επικοινωνία μεταξύ των δύο αυτών φορέων αφορά μόνο σε αναζήτηση πληροφόρησης του Προέδρου περί θεμάτων υδροπονικής καλλιέργειας από τον Αντιπρόεδρο.

Όσον αφορά στην επικοινωνία του Αντιπροέδρου και κατά συνέπεια τις διασυνδέσεις του, προκύπτει ένα έλλειμμα πληροφόρησης δεδομένου ότι το εν λόγω άτομο δε συμμετείχε στην έρευνα.

Στο δίκτυο νέας πληροφορίας ο Πρόεδρος, ο γεωπόνος – τεχνικός σύμβουλος και ένα μέλος της Οργάνωσης αποτελούν τους σημαντικότερους φορείς και θεματοφύλακες της νέας πληροφορίας. Ο κάθε ένας από τους παραπάνω

«ειδικεύεται» σε διαφορετικά είδη νέας πληροφορίας. Ο Πρόεδρος επικοινωνεί με το γεωπόνο– τεχνικό σύμβουλο για θέματα νέων ποικιλιών/υβριδίων και το μέλος της Ο.Π. επικοινωνεί με τον Πρόεδρο και το γεωπόνο για θέματα σχετικά με επιχειρησιακά προγράμματα και την οργάνωση και εμπορία της παραγωγής και για νέες ποικιλίες αντίστοιχα.

Επιπλέον διαπιστώνεται σε όλα τα δίκτυα η ύπαρξη φορέων με μικρή κεντρικότητα, δηλαδή «μικρότεροι» φορείς (όπως οι Α, ΑΗ, ΑΕ, Β, Κ, ΑΦ, Ο, Q, ΑΛ, Η κ.α.), οι οποίοι είτε λαμβάνουν πληροφόρηση μόνο από έναν φορέα είτε υποδεικνύουν κάποιον άλλο αγρότη ως καινοτόμο ή ως φορέα νέας πληροφορίας χωρίς όμως περαιτέρω διασύνδεση.

Ο κύριος τρόπος επικοινωνίας που διαπιστώνεται και στα τρία δίκτυα είναι η πρόσωπο-με-πρόσωπο συζήτηση με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπου εντοπίζεται επικοινωνία μέσω τηλεφώνου και διαδικτύου, οι οποίες αφορούν στην κατεξοχήν επικοινωνία του Προέδρου της Ο.Π. με τους γεωτεχνικούς – μέλη του δικτύου νέας πληροφορίας. Άξιο προσοχής αποτελεί το γεγονός της σχεδόν παντελούς έλλειψης ομαδικής ενημέρωσης.

Αναφορικά με το ρόλο των γεωτεχνικών παρατηρείται ότι στο δίκτυο υδροπονίας δεν επηρεάζουν τη ροή της πληροφορίας δεδομένου ότι επικοινωνούν μόνο με μη κεντρικούς φορείς του δικτύου αλλά ταυτόχρονα αποτελούν τον ελεγκτή πληροφορίας στα ζεύγη που συμμετέχουν. Σημαντική διαφοροποίηση διαπιστώνεται στο δίκτυο νέων πληροφοριών όπου ο Πρόεδρος, κεντρικός φορέας του δικτύου, επικοινωνεί με τους γεωτεχνικούς του συγκεκριμένου δικτύου (άλλους από αυτούς του δικτύου υδροπονίας) για άντληση διαφορετικών ειδών πληροφορίας από τον καθένα.

Τέλος, διαπιστώθηκε σε όλα τα δίκτυα η ύπαρξη συστάδων / υπο-ομάδων (clusters) που κατά κύριο λόγο αποτελούνται από ζεύγη φορέων των δικτύων.

4.2.2 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ Β - Οργάνωση Παραγωγών Α.Σ Κάμιρος - «ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ»

4.2.2.1 Υδροπονία

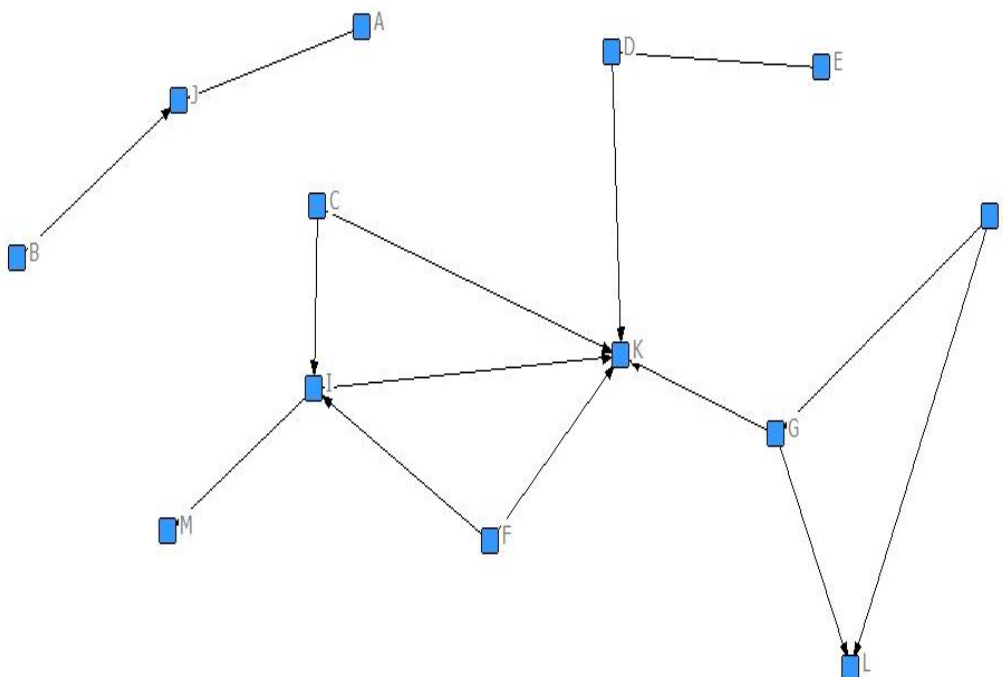
Το δίκτυο της υδροπονίας αποτελείται από δεκατρία (13) μέλη. Τα εννέα (9) είναι οι συμμετέχοντες στην έρευνα παραγωγοί-μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών, οι οποίοι δήλωσαν ότι γνώριζαν τι είναι η υδροπονία (Πίνακας 72) και τα υπόλοιπα τέσσερα (4) μέλη είναι αυτά που κατονομάστηκαν από τους παραγωγούς και αφορούν τέσσερα φυσικά πρόσωπα.

Στον Πίνακα 97 αναγράφονται τα μέλη του δικτύου και τα χαρακτηριστικά τους.

Πίνακας 97: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου υδροπονίας

ΚΩΔ.	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΦΟΡΕΑ
"Α"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	52	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Β"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	40	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"C"	"ΑΝΔΡΑΣ"	27	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"D"	"ΑΝΔΡΑΣ"	53	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Ε"	"ΑΝΔΡΑΣ"	24	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"F"	"ΑΝΔΡΑΣ"	29	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"G"	"ΑΝΔΡΑΣ"	33	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"H"	"ΑΝΔΡΑΣ"	37	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"I"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"J"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"K"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π. ΝΟΤΟΣ"	"ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π. ΝΟΤΟΥ"
"L"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"M"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"ΜΕΜΩΝΟ-ΜΕΝΟΣ"	-

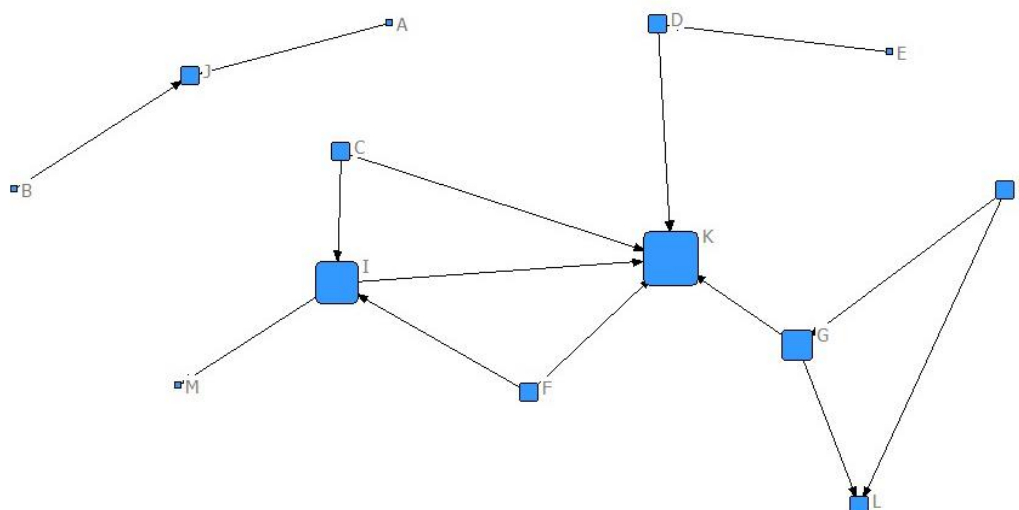
Μετά την κωδικοποίηση ακολουθεί η **γενική απεικόνιση του δικτύου υδροπονίας**, όπου απεικονίζονται ως κόμβοι τα μέλη του δικτύου καθώς και οι δεσμοί τους. Οι φορείς του δικτύου εμφανίζονται ως μπλε τετράγωνα και οι σχέσεις μεταξύ των φορέων με τόξα.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 1: Γενική απεικόνιση δικτύου

Στη συνέχεια με στόχο τον προσδιορισμό της δυναμικής του δικτύου υπολογίστηκε η **κεντρικότητα** αυτού μέσω του υπολογισμού των τεσσάρων επιμέρους δεικτών.

- **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής (degree centrality):**

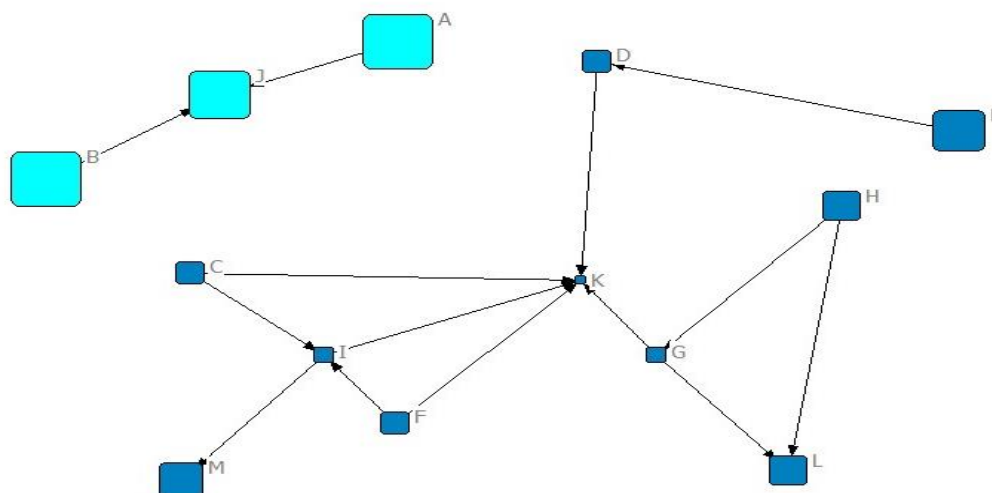

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 2: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής

Στο Κοινωνιόγραμμα Β 2 διακρίνονται πέντε διαφορετικού επιπέδου φορείς ως προς το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής. Το μέγεθος του κάθε κόμβου-μέλους καθορίστηκε από το βαθμό κεντρικότητας (degree centrality) που εμφανίζει μέσα στο δίκτυο. Διαπιστώνεται ότι τις διακεκριμένες θέσεις στο δίκτυο κατέχουν τρεις φορείς του δικτύου: Ο πρώτος φορέας με τον κωδικό (Κ) ο οποίος παρουσιάζει το μεγαλύτερο βαθμό διασύνδεσης και επιρροής που ισούται με 5, είναι αγρότης, δεν είναι μέλος της Ο.Π. αλλά κατέχει τη θέση του Αντιπροέδρου της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης «Α.Σ. Νότος» και εφαρμόζει στη γεωργική του εκμετάλλευση υδροπονία. Τη δεύτερη θέση, με βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 4 κατέχει ο φορέας (Ι), ο οποίος είναι αγρότης, μέλος της Ο.Π. και κατέχει τη θέση του Αντιπροέδρου της Οργάνωσης. Ακολουθεί ο φορέας (Γ) με βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 3, που είναι αγρότης, μέλος της Ο.Π. και το μοναδικό μέλος της Οργάνωσης που εφαρμόζει στη γεωργική του εκμετάλλευση υδροπονία.

Οι υπόλοιποι φορείς παρουσιάζουν βαθμό διασύνδεσης και επιρροής μικρότερο ή ίσο με 2.

■ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας (closeness centrality)**

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 3: Κεντρικότητα με βάση την εγγύτητα

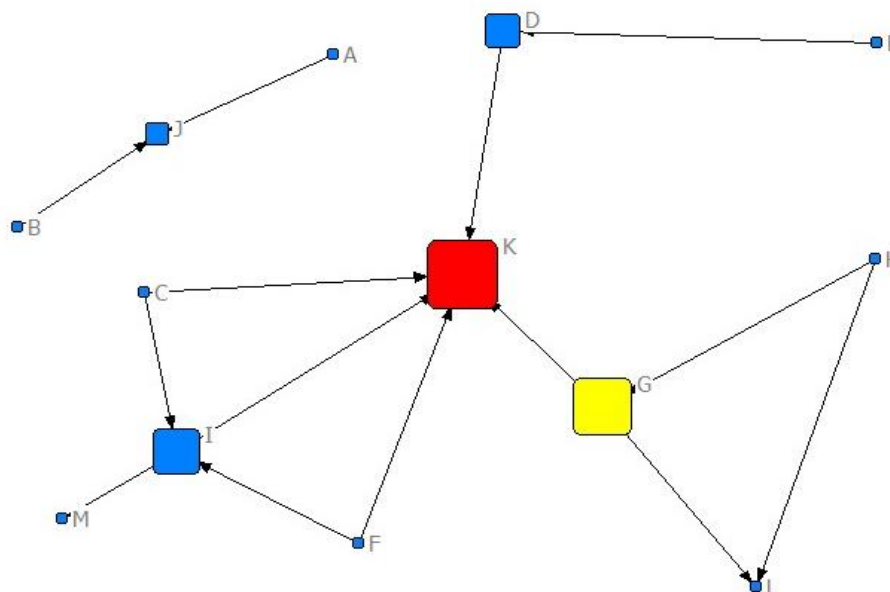
Στο Κοινωνιογράμμα Β 3 παρατηρείται η ύπαρξη μία απομονωμένης τριάδας φορέων (A→J, B→J) η οποία δεν επικοινωνεί με κανέναν από τους λοιπούς φορείς του δικτύου. Σε αυτήν την περίπτωση ο βαθμός εγγύτητας είναι εξαιρετικά μικρός καθώς η αλληλεπίδραση των φορέων είναι αποκλειστική αλλά η απόσταση τους από τους λοιπούς φορείς του δικτύου είναι μεγάλη (τιμή closeness A και B =133 και του J =132). Η συγκεκριμένη τριάδα αφορά σε δύο γυναίκες (A και B) μέλη της Οργάνωσης με συγγενική σχέση και σε έναν άντρα (J) ο οποίος είναι ιδιώτης γεωπόνος της περιοχής.

Η απόσταση (closeness) μεταξύ των υπόλοιπων φορέων του δικτύου κυμαίνεται από 52 έως 66, υποδηλώνοντας ότι επικοινωνούν καλύτερα (ανταλλάσσουν ευκολότερα και γρηγορότερα τις πληροφορίες), από ότι οι τρεις προαναφερόμενοι φορείς που είναι πιο απομακρυσμένοι.

Ο φορέας που εμφανίζει τη μικρότερη απόσταση (τιμή closeness = 52) είναι ο φορέας (K) ο οποίος και θεωρείται ο πιο σημαντικός φορέας του δικτύου και είναι αυτός που βρίσκεται πιο «κοντά» στους υπόλοιπους φορείς. Ο φορέας (K) είναι αγρότης, δεν είναι μέλος της Ο.Π. αλλά κατέχει τη θέση του Αντιπροέδρου της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης «Α.Σ. Νότος» και εφαρμόζει στη γεωργική του εκμετάλλευση υδροπονία.

Τη δεύτερη μικρότερη απόσταση (τιμή closeness =56) εμφανίζει ο φορέας (G) και την τρίτη (τιμή closeness =58) οι φορείς (C), (D) και (F). Ο φορέας (G) είναι αγρότης και το μοναδικό μέλος της Οργάνωσης που εφαρμόζει στη γεωργική του εκμετάλλευση υδροπονία. Οι φορείς (C), (D) και (F). είναι μέλη της Ο.Π..

- Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου πληροφορίας (betweenness centrality)

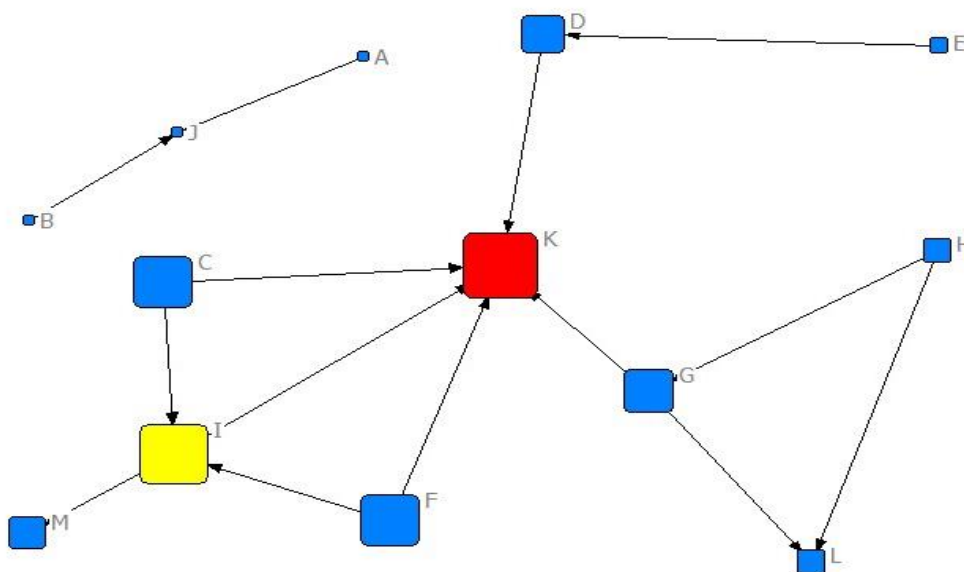
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 4: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου πληροφορίας

Στο Κοινωνιόγραμμα Β 4 μία παραλλαγή της εικόνας της κεντρικότητας με βάση το βαθμό εγγύτητας που παρουσιάστηκε προηγουμένως, καθώς ο βαθμός διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας (betweenness) αποτελεί το μέτρο ελέγχου της ροής της πληροφορίας.

Κατά αυτήν την έννοια, ο φορέας (Κ) με τιμή βαθμού διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας ίση με 26,5, αποτελεί τον κύριο θεματοφύλακα της πληροφορίας και αυτόν που ελέγχει τη ροή πληροφορίας μεταξύ των λοιπών φορέων του δικτύου. Ο φορέας (Κ) είναι ο Αντιπρόεδρος της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης.

Ιεραρχικά δεύτερος σε αξιολόγηση βρίσκεται ο φορέας (G) με τιμή βαθμού διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας ίση με 14 και το μοναδικό μέλος της Οργάνωσης που εφαρμόζει στη γεωργική του εκμετάλλευση υδροπονία. Ορισμένοι άλλοι φορείς ακολουθούν με τιμές 8,5 (ο φορέας Ι) και 8 (ο φορέας C). Οι δύο αυτοί φορείς είναι μέλη της Ο.Π. και συγκεκριμένα ο φορέας (Ι) είναι ο Αντιπρόεδρος της Οργάνωσης.

- Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων (eigenvector centrality)

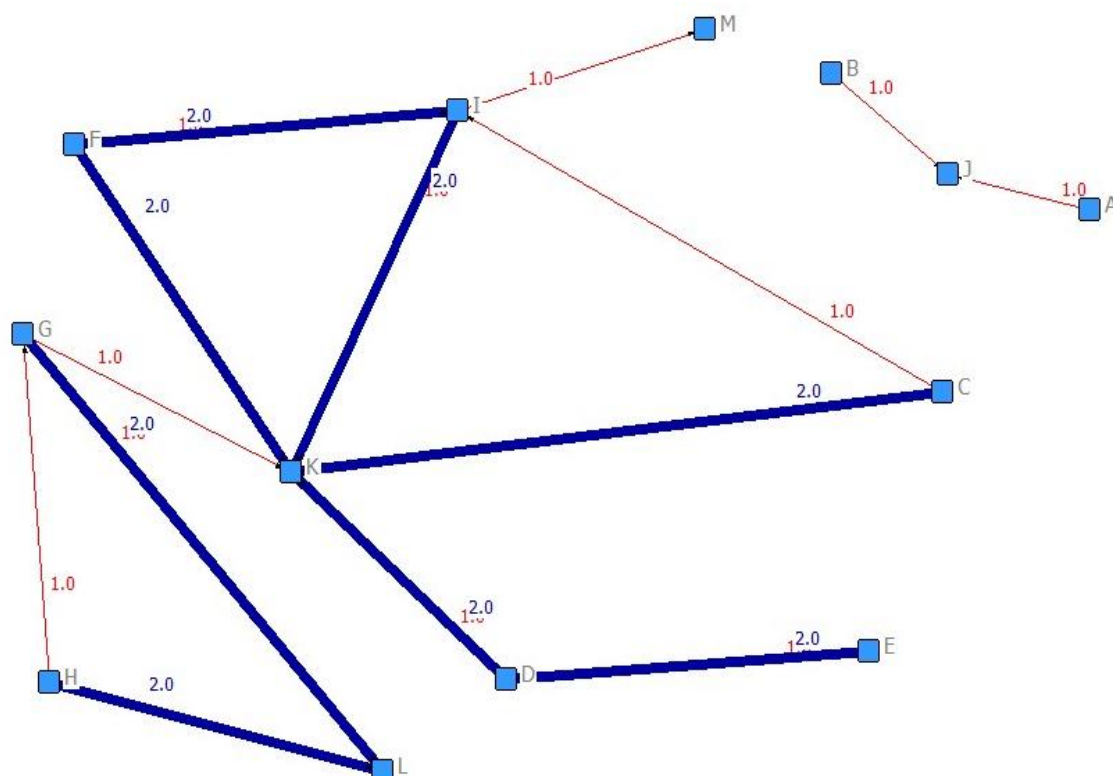

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 5: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων

Σε σχέση με την ποιότητα των διασυνδέσεων του δικτύου, δηλαδή το βαθμό που ο κάθε φορέας είναι συνδεδεμένος με άλλους ισχυρούς (κεντρικούς) φορείς του δικτύου, εντοπίστηκαν δύο φορείς με σχετικά σημαντική ποιότητα συνδέσεων (Κοινωνιόγραμμα Β 5): ο φορέας (Κ) (με τιμή eigenvector=0,566) που έχει επισημανθεί με κόκκινο χρώμα και ο φορέας (Ι) (τιμή eigenvector=0,480) με κίτρινο χρώμα. Ο φορέας (Κ) δεν είναι μέλος της Ο.Π., είναι ο Αντιπρόεδρος της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης καθώς και είναι ο φορέας με τον υψηλότερο βαθμό κεντρικότητας (degree centrality). Ο φορέας (Ι) είναι μέλος της Οργάνωσης και κατέχει τη θέση του Αντιπροέδρου.

Οι φορείς (C) και (F) μέλη της Ο.Π., παρουσιάζουν ενδιάμεση ποιότητα συνδέσεων με τιμή 0,351 ενώ όλοι οι υπόλοιποι φορείς του δικτύου εμφανίζουν χαμηλότερη ποιότητα συνδέσεων, η οποία κυμαίνεται από 0,214 έως 0 (η μηδενική τιμή αφορά στους φορείς Α, Β και J).

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης που αφορούν στη διερεύνηση της δικτύωσης της αρχικής γνώσης και της συζήτησης περί υδροπονίας.

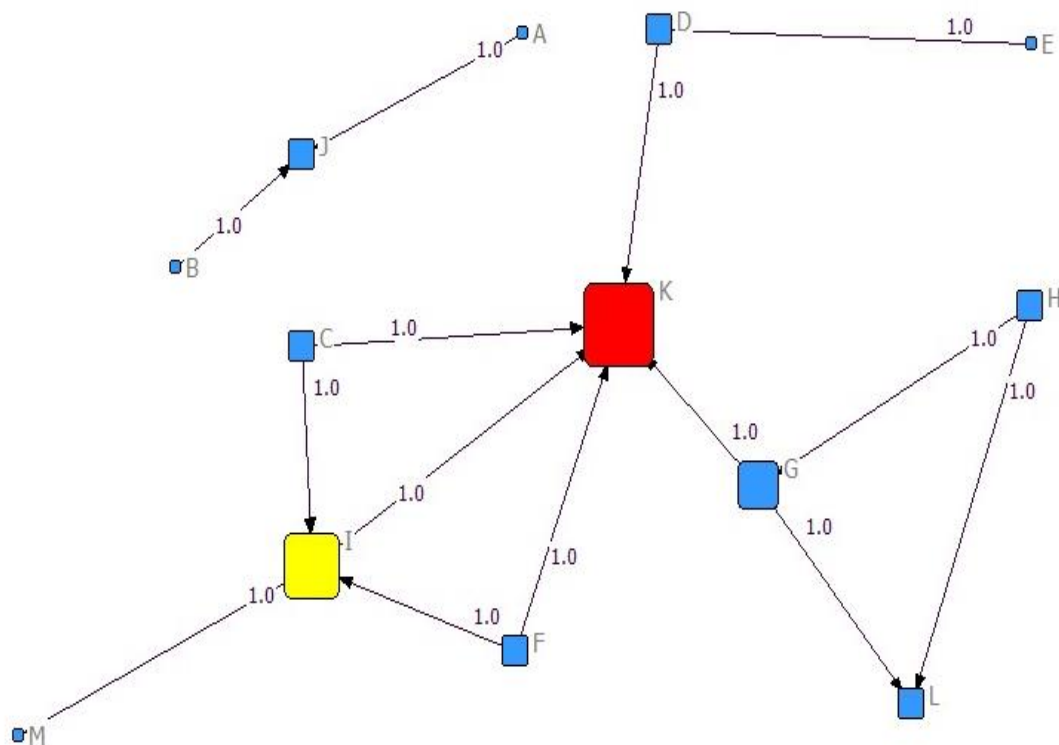
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 6: Αρχική γνώση και συζήτηση περί υδροπονίας

Από την ανάλυση προέκυψαν δύο κεντρικοί φορείς διαχείρισης της γνώσης, οι φορείς (Κ) και (Ι). Σημειώνεται ότι στο Κοινωνιογράμμα Β 6 με την ένδειξη 1.0 διακρίνεται η ροή της αρχικής γνώσης (κόκκινη σήμανση) και με την ένδειξη 2.0 η ροή της εν συνεχεία συζήτησης (μπλε σήμανση). Όπως διαπιστώνεται από το Κοινωνιογράμμα Β 6, οι φορείς-μέλη του δικτύου αρχικά ενημερώθηκαν είτε, κυρίως, από τον κεντρικό διαχειριστή γνώσης, το φορέα (Κ), είτε από διάφορους «μικρότερους» φορείς του δικτύου.

Στη συνέχεια, συζητούν είτε με τον κεντρικό φορέα (Κ), είτε με το δεύτερο σε κεντρικότητα φορέα (Ι), είτε και με τους δύο ταυτόχρονα. Παράλληλα, παρατηρούνται ορισμένες μεμονωμένες συζητήσεις με μικρότερους φορείς. Πρέπει επίσης να σημειωθεί η απομονωμένη τριάδα των φορέων (Α)→(J)→(Β) στο πλαίσιο του οποίου διαφαίνεται ότι τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (J) που αποτελεί τον ελεγκτή της πληροφορίας.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι δεύτερος σε κεντρικότητα φορέας (Ι) ενημερώθηκε και στη συνέχεια συζητά με τον κεντρικό φορέα του δικτύου (Κ).

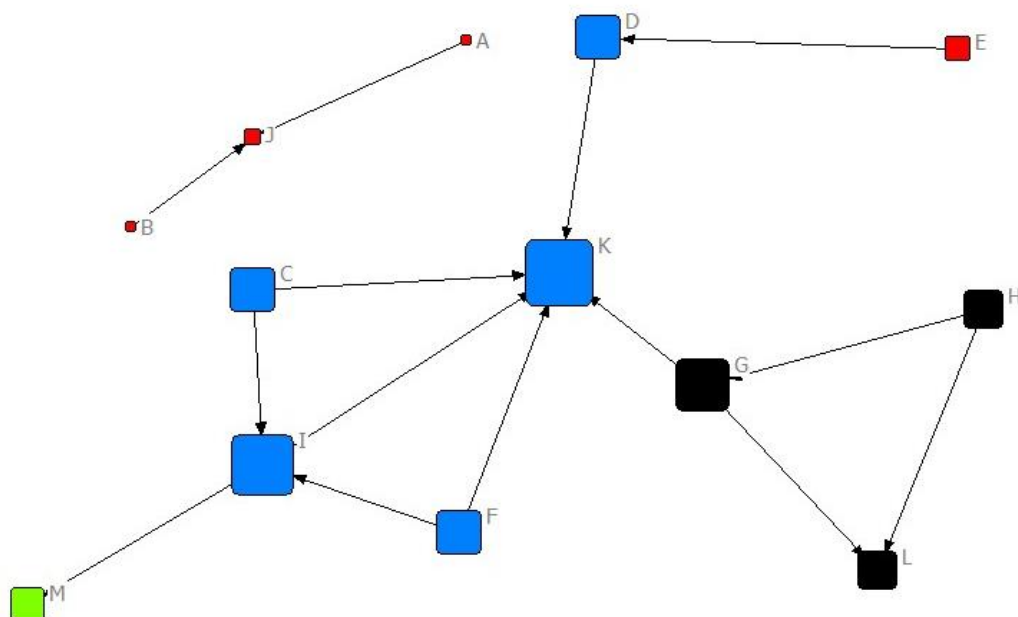
Στη συνέχεια διερευνήθηκε ο **τρόπος επικοινωνίας** μεταξύ των φορέων του δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 7: Τρόπος επικοινωνίας

Οι αρχικές επιλογές του τρόπου επικοινωνίας ήταν τέσσερις, ως εξής: 1.0=επίσκεψη-προσωπική συζήτηση, 2.0=ομαδική ενημέρωση-σεμινάριο, 3.0=τηλέφωνο και 4.0=διαδίκτυο. Ωστόσο από την ανάλυση προέκυψε ότι ο τρόπος επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκε σε όλο το δίκτυο αφορά στην επίσκεψη-προσωπική συζήτηση (μαύρη σήμανση).

Ακολουθήσε η διερεύνηση της σφαίρας επιρροής των διαφόρων φορέων του δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 8: Σφαίρα επιρροής

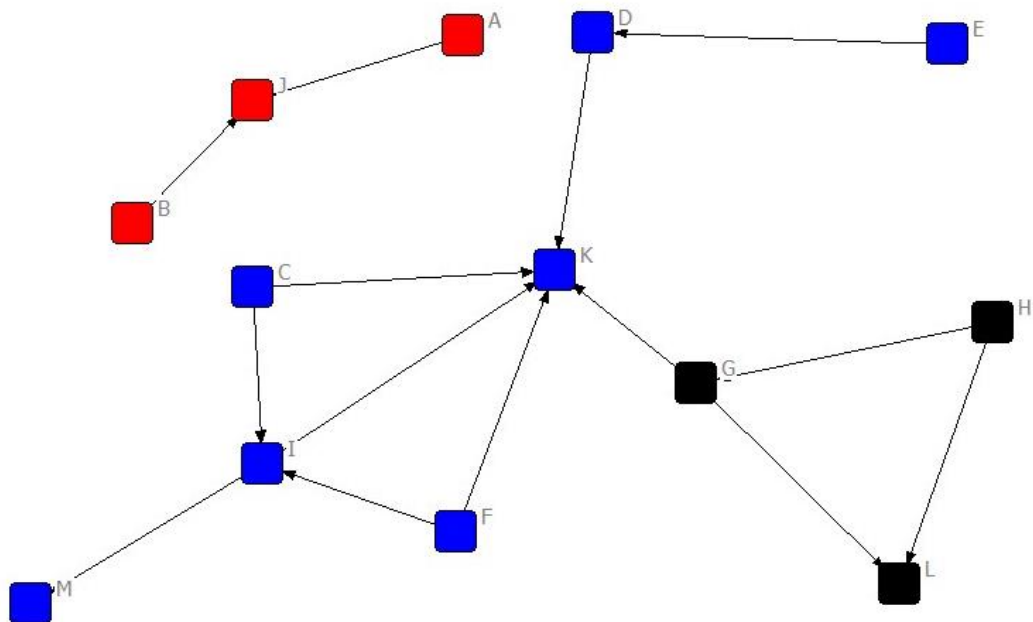
Με βάση το Κοινωνιόγραμμα Β 8, παρατηρείται ότι υπάρχουν οκτώ φορείς σχετικά απομονωμένοι, από τα κεντρικά δίκτυα πληροφοριών φορείς, που έχουν επισημανθεί με μαύρο, κόκκινο και πράσινο, καθώς λαμβάνουν πληροφόρηση μόνο από έναν φορέα (έστω και αν αυτός ο φορέας είναι κεντρικός).

Ο φορέας (Μ) (πράσινη ένδειξη) παρέχει πληροφόρηση μόνο σε έναν φορέα τον (Ι), οποίος μάλιστα είναι σχετικά κεντρικός φορέας με τιμή βαθμού αρμονικής εγγύτητας ίση με 6,000.

Ο φορέας (Ε) (κόκκινη ένδειξη) είναι απομονωμένος από τους υπόλοιπους φορείς και λαμβάνει πληροφόρηση μόνο από τον φορέα (D).

Παράλληλα υπάρχουν δύο τριάδες φορέων σχετικά απομονωμένες: η ανεξάρτητη τριάδα (Α)→(J), (B)→(J) και η τριάδα (H)→(G)→(L) η οποία λαμβάνει πληροφόρηση μόνο από με τον κεντρικό φορέα (K) (με τιμή βαθμού αρμονικής εγγύτητας=7,000).

Η ανάλυση του δικτύου της υδροπονίας ολοκληρώνεται με την προσπάθεια τμηματοποίησης του δικτύου σε συστάδες (μέτρο Girvan-Newman).

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 9: Ανάλυση σε συστάδες

Εκτός του κεντρικού δικτύου το οποίο απεικονίζεται στο Κοινωνιόγραμμα Β 9 με μπλε χρώμα, εντοπίστηκαν άλλες δύο συστάδες, οι εξής:

- α) η απομονωμένη τριάδα (A)-(J)-(B) με την κόκκινη ένδειξη, και
- β) το δίκτυο (G)→(H)→(L) με τη μαύρη ένδειξη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη μαύρη συστάδα οι φορείς (G) και (H) είναι μέλη της Οργάνωσης και ο φορέας (L) είναι ιδιώτης γεωπόνος της περιοχής.

Η κόκκινη συστάδα αποτελείται από δύο μέλη της Οργάνωσης (A και B) και σε έναν ιδιώτη γεωπόνος της περιοχής (J) .

Ο εντοπισμός των υπο-ομάδων εξυπηρετεί την επικέντρωση σε αυτές ώστε να επιτευχθεί ένας συγκεκριμένος στόχος ή σκοπός.

Όσον αφορά στην υδροπονία, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε (κοινωνιογράμματα Β 1 – Β 9) διαπιστώθηκαν τα εξής:

1. Για κάθε έναν από τους τέσσερις επιμέρους δείκτες κεντρικότητας (*degree, betweenness, closeness, eigenvector*) έγινε μια κατάταξη των φορέων του δικτύου και από το άθροισμα των κατατάξεων αυτών διαπιστώθηκε ότι κεντρική θέση στο δίκτυο υδροπονίας κατέχουν δύο φορείς: ένα μη μέλος και ένα μέλος της Οργάνωσης Παραγωγών. Τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (Κ) ο οποίος είναι άντρας, μέλος της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης Παραγωγών «ΑΣ Νότος» και μάλιστα κατέχει τη θέση του Αντιπροέδρου σε αυτή. Όπως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω ο εν λόγω αγρότης εφαρμόζει υδροπονικό σύστημα καλλιέργειας στην εκμετάλλευσή του. Ακολουθεί ο φορέας (Ι), ο οποίος είναι επίσης άντρας και Αντιπρόεδρος της εν λόγω Οργάνωσης Παραγωγών. Επίσης ο φορέας (Γ) διαδραματίζει κάποιο ρόλο καθώς επικοινωνεί με τρία από τα μέλη του δικτύου και ένα μέλος αναζητά πληροφορίες από αυτόν. Ο φορέας (Γ) ο οποίος είναι επίσης άντρας, μέλος της Ο.Π. είναι το μοναδικό μέλος της Οργάνωσης που εφαρμόζει υδροπονικό σύστημα καλλιέργειας στην εκμετάλλευσή του.
2. Η αρχική ενημέρωση έγινε είτε από τον κεντρικό διαχειριστή γνώσης, το φορέα (Κ) είτε από διάφορους «μικρότερους» φορείς του δικτύου. Η συζήτηση στη συνέχεια έγινε είτε με τον κεντρικό φορέα (Κ), είτε με το δεύτερο σε κεντρικότητα φορέα (Ι), είτε και με τους δύο ταυτόχρονα.
3. Οι δύο κεντρικοί φορείς του δικτύου (Ι) και (Κ) επικοινωνούν μεταξύ τους. Συγκεκριμένα ο δεύτερος σε κεντρικότητα φορέας (Ι) ενημερώθηκε και στη συνέχεια συζητά με το κεντρικό φορέα του δικτύου (Κ).
4. Ο τρόπος επικοινωνίας που χρησιμοποιήθηκε σε όλο το δίκτυο είναι η «επίσκεψη-προσωπική συζήτηση».
5. Η ύπαρξη μιας απομονωμένης τριάδας (Α)→(Ζ) , (Β)→(Ζ) η οποία αφορά σε συγγενική σχέση δύο γυναικών (Α και Β) μελών της Οργάνωσης με και σε έναν άντρα (Ζ) ο οποίος είναι ιδιώτης γεωπόνος της περιοχής και στο πλαίσιο του οποίου διαφαίνεται ότι τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (Ζ) ο οποίος αποτελεί τον ελεγκτή της πληροφορίας.
6. Η ύπαρξη οκτώ φορέων με μικρή κεντρικότητα που λαμβάνουν πληροφόρηση μόνο από έναν φορέα.
7. Ο εντοπισμός δύο υπο-ομάδων (clusters).

8. Οι δύο ιδιώτες γεωτεχνικοί (J) και (L) που αποτελούν μέλη του δικτύου, δε φαίνεται να επηρεάζουν τη ροή της πληροφορίας αφού εμφανίζονται μόνο στις υπο-ομάδες. Επικοινωνούν μόνο με μη κεντρικούς φορείς του δικτύου και όπως διαφαίνεται αποτελούν τον ελεγκτή πληροφορίας στα ζεύγη που σχηματίζουν με αυτούς.
9. Ο Πρόεδρος της Οργάνωσης δεν αποτελεί μέλος του δικτύου.

4.2.2.2 Καινοτομία

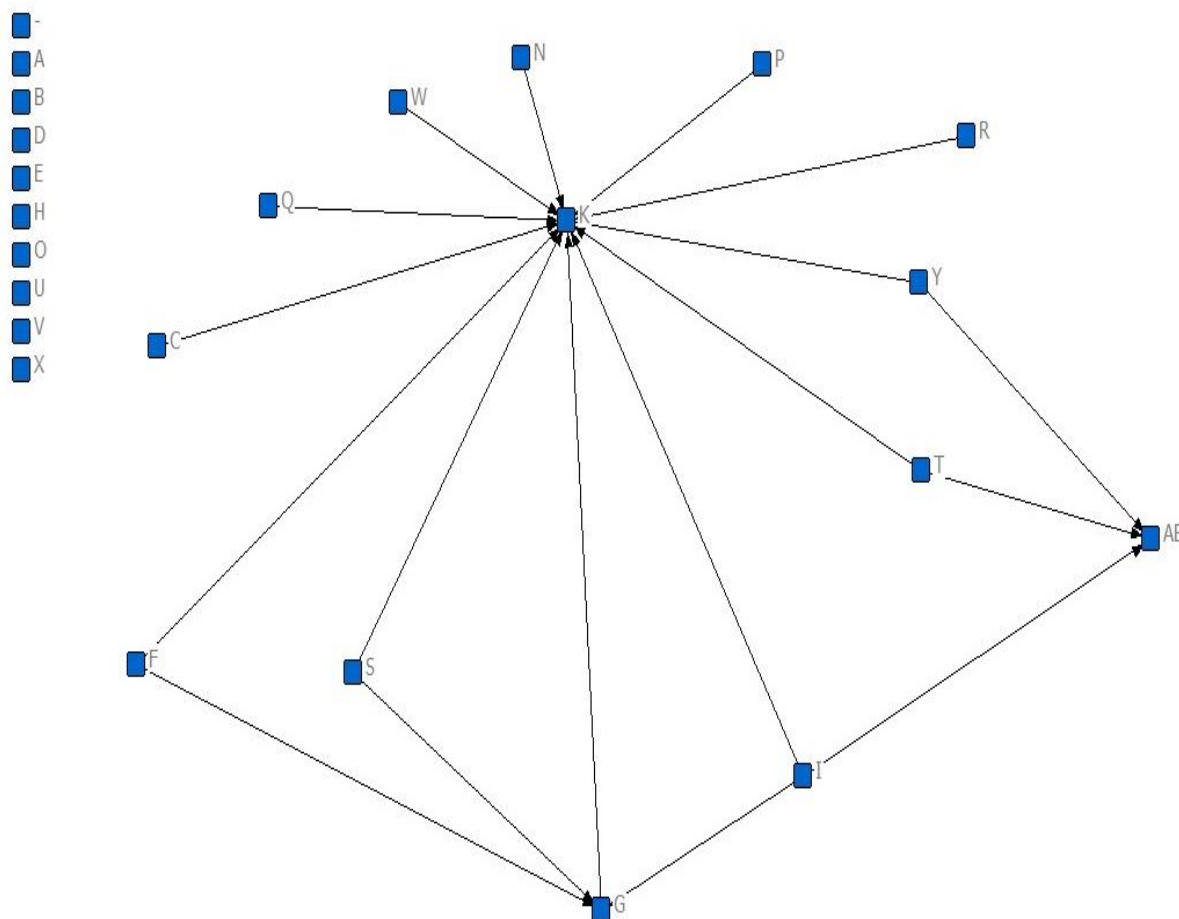
Το δίκτυο καινοτομίας της Ο.Π. αποτελείται από είκοσι τρία (23) μέλη, τα εικοσιένα (21) από αυτά είναι παραγωγοί-μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών ενώ τα δύο (2) είναι μέλη της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης «Α.Σ. Νότος».

Στον Πίνακα 98 αναγράφονται τα μέλη του δικτύου και τα χαρακτηριστικά τους.

Πίνακας 98: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου καινοτόμων αγροτών

ΚΩΔ.	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΦΟΡΕΑ
"N"	"ΑΝΔΡΑΣ"	39	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"O"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	42	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"A"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	52	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"B"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	40	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"P"	"ΑΝΔΡΑΣ"	28	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Q"	"ΑΝΔΡΑΣ"	56	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"R"	"ΑΝΔΡΑΣ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"C"	"ΑΝΔΡΑΣ"	27	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"D"	"ΑΝΔΡΑΣ"	53	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"E"	"ΑΝΔΡΑΣ"	24	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"F"	"ΑΝΔΡΑΣ"	29	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"S"	"ΑΝΔΡΑΣ"	55	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"T"	"ΑΝΔΡΑΣ"	42	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"U"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	27	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"G"	"ΑΝΔΡΑΣ"	33	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"V"	"ΑΝΔΡΑΣ"	50	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"H"	"ΑΝΔΡΑΣ"	37	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"W"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	52	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"X"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	56	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"I"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"Y"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"K"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π. ΝΟΤΟΣ"	"ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π. ΝΟΤΟΣ"
"AB"	"ΑΝΔΡΑΣ"	44	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π. ΝΟΤΟΣ"	"ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π. ΝΟΤΟΣ"

Ακολουθεί η γενική απεικόνιση του δικτύου καινοτόμων αγροτών, όπου απεικονίζονται ως κόμβοι τα μέλη του δικτύου καθώς και οι δεσμοί τους. Οι φορείς του δικτύου εμφανίζονται ως μπλε τετράγωνα και οι σχέσεις μεταξύ των φορέων με τόξα.

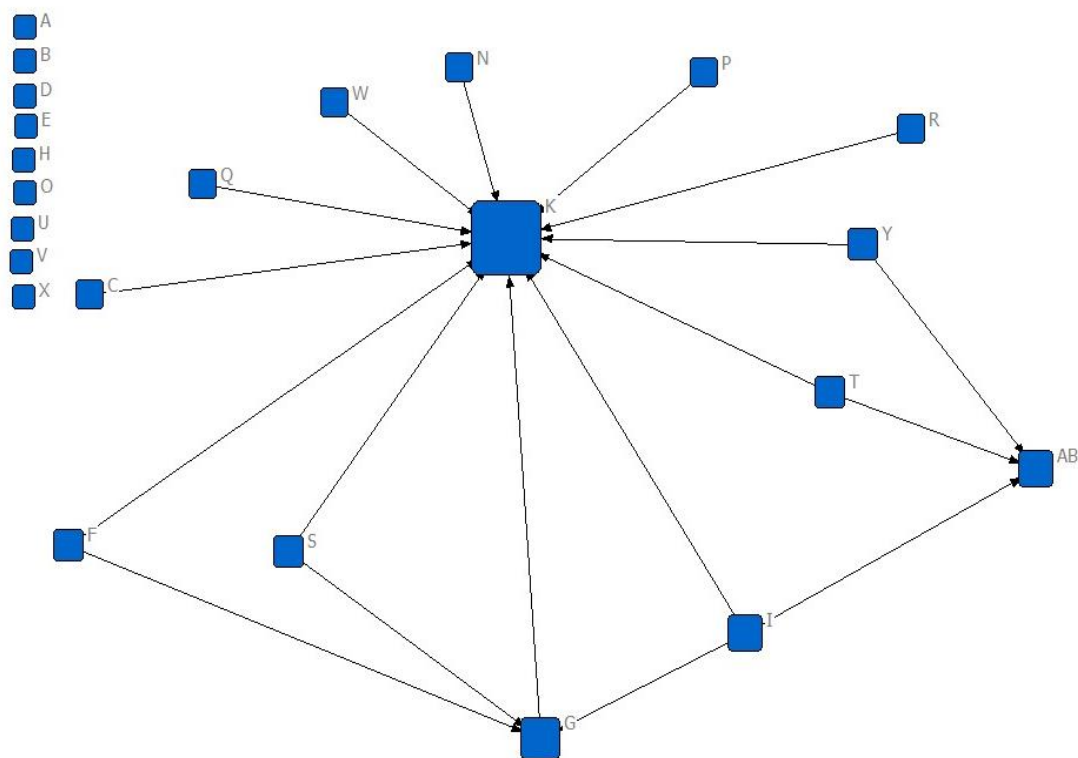

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 10: Γενική απεικόνιση δικτύου καινοτόμων αγροτών

Όπως διαπιστώνεται από το Κοινωνιόγραμμα Β 10 σημαντικός αριθμός παραγωγών-μελών της Ο.Π., οι εννέα από τους εικοσιένα, δήλωσαν ότι δε γνωρίζουν καινοτόμους/πρωτοπόρους αγρότες στην Οργάνωση, στην περιοχή καθώς και οπουδήποτε αλλού.

Στη συνέχεια υπολογίστηκε η **κεντρικότητα** του δικτύου καινοτόμων αγροτών μέσω του υπολογισμού των κάτωθι τεσσάρων επιμέρους δεικτών.

■ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής (degree centrality)**

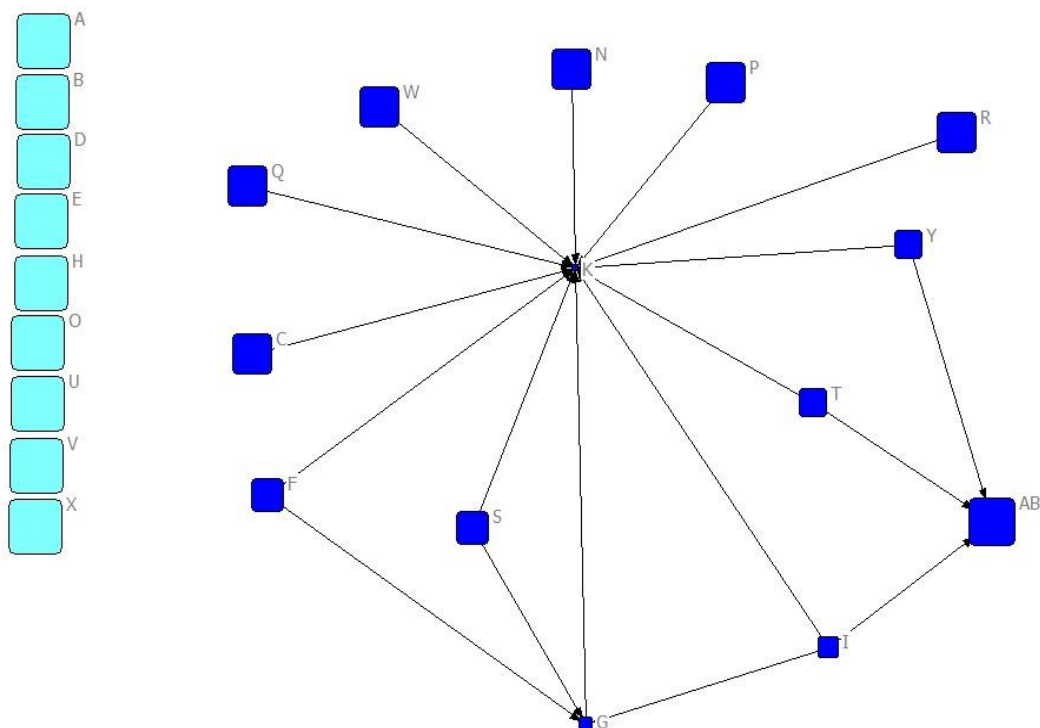

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 11: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής

Στο Κοινωνιόγραμμα Β 11 παρατηρείται ότι ένας αγρότης κατέχει ιδιαίτερα διακεκριμένη θέση στο δίκτυο και βέβαια μπορεί να χαρακτηριστεί ως καινοτόμος. Το μέγεθος του κάθε κόμβου-μέλους καθορίστηκε από το βαθμό κεντρικότητας (degree centrality) που εμφανίζει μέσα στο δίκτυο. Ο φορέας (K) είναι ο Αντιπρόεδρος της Ο.Π. «Α.Σ. Νότος» και εμφανίζει βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 12.

Ο φορέας (G) εμφανίζει βαθμό διασύνδεσης και επιρροής ίσο με 4 και είναι μέλος της Ο.Π.. Οι υπόλοιποι φορείς παρουσιάζουν βαθμό διασύνδεσης και επιρροής μικρότερο ή ίσο με 3 (I και AB) και αρκετοί από αυτούς μόνο υπέδειξαν κάποιους άλλους ως καινοτόμους ενώ δεν υποδείχτηκαν από κανέναν. Ενώ εννέα φορείς από αυτούς, οι φορείς (A), (B), (D), (E), (H), (O), (U), (V) και (X) είναι τελείως απομονωμένοι και ούτε υπέδειξαν αλλά ούτε και υποδείχτηκαν από κάποιον (μηδενικός βαθμός διασύνδεσης και επιρροής).

■ Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας (closeness centrality)

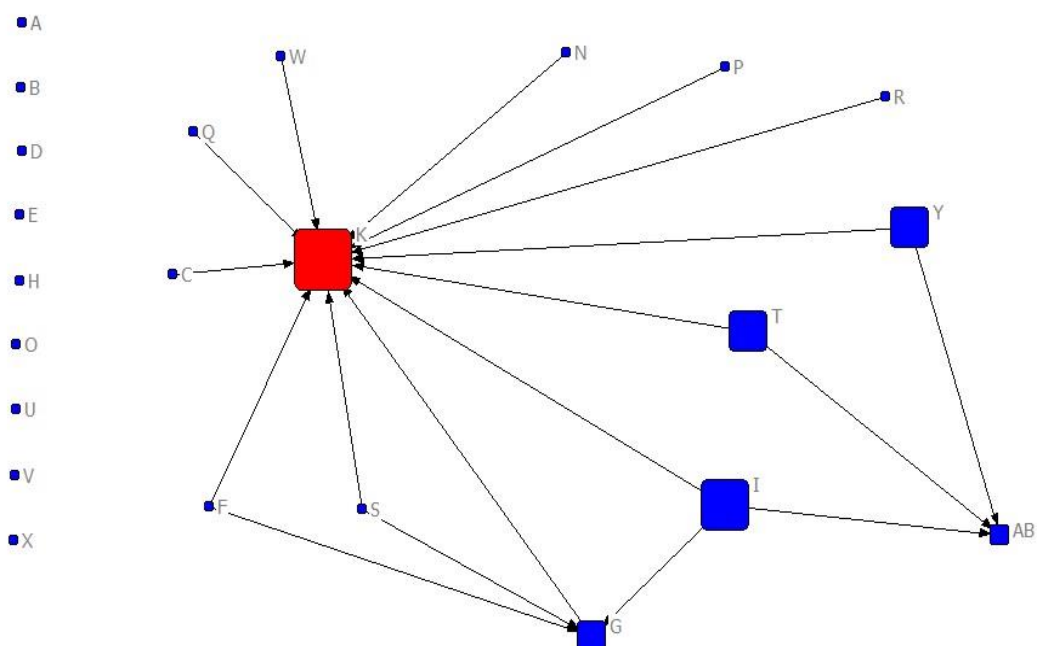
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 12: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας

Με βάση το Κοινωνιόγραμμα Β 12 διαπιστώνεται η ύπαρξη εννέα απομονωμένων φορέων, οι (Α), (Β), (D), (Ε), (Η), (Ο), (U), (V) και (X) που δεν υποδεικνύουν ως καινοτόμο κανέναν από τους λοιπούς φορείς του δικτύου αλλά ούτε και υποδεικνύονται από αυτούς. Σε αυτήν την περίπτωση ο βαθμός εγγύτητας είναι εξαιρετικά μικρός καθώς η απόστασή τους από τους λοιπούς φορείς του δικτύου είναι μεγάλη (τιμή closeness=552).

Στους υπόλοιπους φορείς του δικτύου ο βαθμός εγγύτητας είναι μεγαλύτερος καθώς η απόστασή τους (closeness) κυμαίνεται από 254 έως 271, υποδηλώνοντας ότι υποδεικνύονται ως καινοτόμοι ή υποδεικνύουν ως καινοτόμους άλλους γεωργούς ευκολότερα και συχνότερα, σε σχέση με τους πιο απομονωμένους του δικτύου.

Ο πιο σημαντικός του δικτύου που εμφανίζει τη μικρότερη απόσταση (254) είναι ο φορέας (K) και φαίνεται ότι είναι ο καινοτόμος αγρότης της περιοχής κατά την άποψη των παραγωγών- μελών της Ο.Π.. Ειδικότερα ο φορέας (K) κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου της Ο.Π. «Α.Σ. Νότος» είναι πιο κοντά στους υπόλοιπους φορείς. Ακολουθεί ο φορέας (G) που εμφανίζει απόσταση (262).

■ Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφόρησης για καινοτομίες (betweenness centrality)

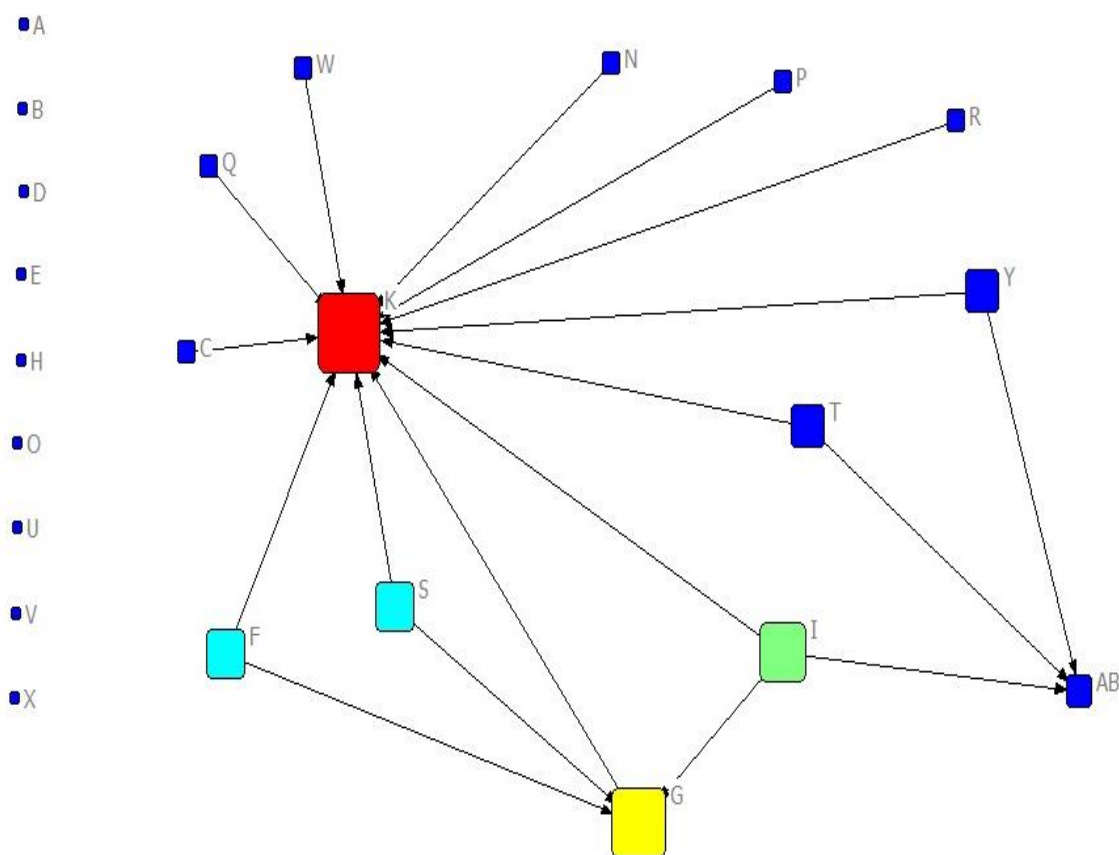
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 13: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφόρησης για καινοτομίες

Στο Κοινωνιόγραμμα Β 13, παρατηρείται μία παραλλαγή της εικόνας της κεντρικότητας με βάση το βαθμό εγγύτητας που παρουσιάστηκε προηγουμένως, καθώς ο βαθμός διαμεσολάβησης και ελέγχου της καινοτομικότητας (betweenness) αποτελεί το μέτρο ελέγχου της ροής της πληροφόρησης για καινοτομίες.

Κατά αυτήν την έννοια ο φορέας (Κ) (τιμή betweenness=67,5) αποτελεί το μοναδικό θεματοφύλακα της ροής πληροφορίας καινοτομίας και αυτόν που ελέγχει τη ροή της πληροφορίας για καινοτομίες μεταξύ των λοιπών φορέων του δικτύου. Ο φορέας (Κ) κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης «Α.Σ. Νότος».

Όλοι οι υπόλοιποι φορείς εμφανίζουν βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας καινοτομίας (betweenness) μικρότερη από 4,333 (φορέας Ι). Ο φορέας (G) παρουσιάζει βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας καινοτομίας ίσο με 2. Οι εννέα φορείς από αυτούς, οι (Α), (Β), (D), (Ε), (Η), (Ο), (U), (V) και (X), εμφανίζουν βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της πληροφορίας καινοτομίας ίσο με 0, δηλαδή δεν ελέγχουν καθόλου τη ροή της πληροφορίας καινοτομίας.

■ Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων (eigenvector centrality)

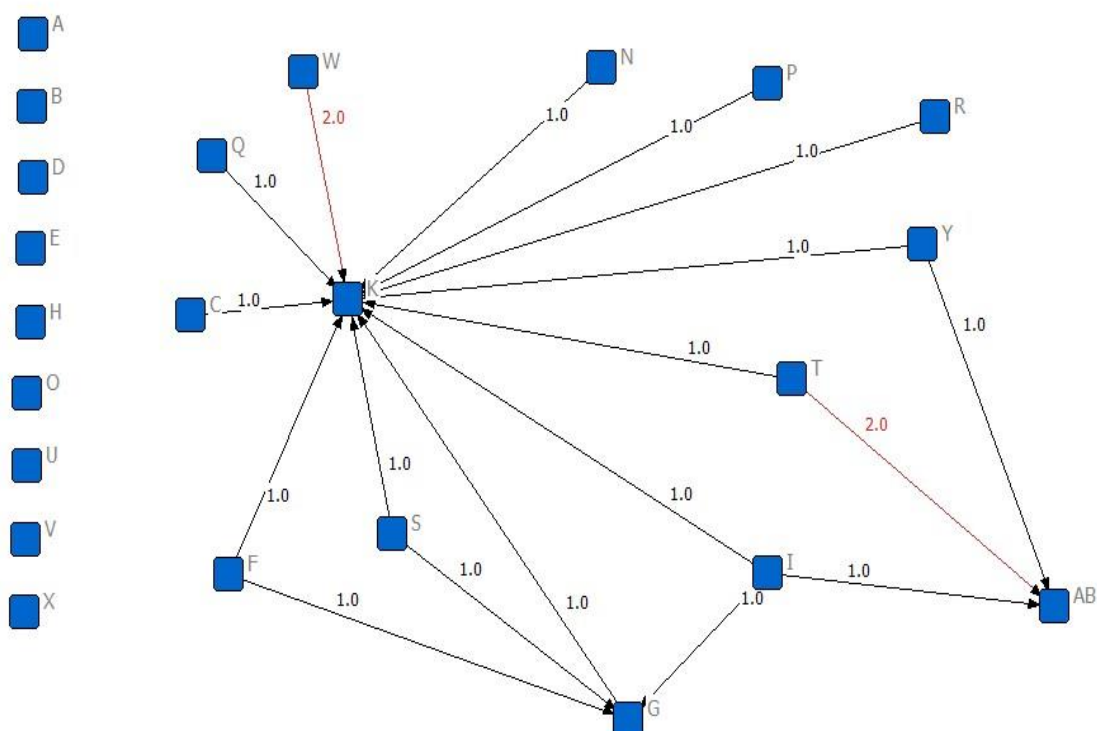

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 14: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων

Ακολούθως διερευνήθηκε η ποιότητα των διασυνδέσεων του δικτύου, δηλαδή ο βαθμός που ο κάθε φορέας είναι συνδεδεμένος με άλλους ισχυρούς (κεντρικούς) φορείς του δικτύου και εντοπίστηκαν πέντε φορείς με σχετικά σημαντική ποιότητα συνδέσεων (Κοινωνιογράμμα Β 14). Πρόκειται για το φορέα (Κ) (τιμή eigenvector=0,631) που απεικονίζεται με κόκκινο χρώμα, το φορέα (G) (τιμή eigenvector=0,358) με κίτρινο χρώμα, το φορέα (I) (τιμή eigenvector =0,293) με πράσινο και οι φορείς (S) και (F) με γαλάζιο χρώμα και οι δύο (τιμή eigenvector =0,249). Ο φορέας (Κ) είναι μέλος της άλλης εξεταζόμενης Ο.Π., κατέχει τη θέση του Αντιπρόεδρου αυτής και είναι ο φορέας με τον υψηλότερο βαθμό κεντρικότητας (degree centrality).

Όλοι οι υπόλοιποι φορείς του δικτύου εμφανίζουν χαμηλότερη ποιότητα συνδέσεων με τιμές που κυμαίνεται από 0,173 έως 0 (η μηδενική τιμή αφορά τους απομονωμένους φορείς Α, Β, D, E, H, O, U, V και X).

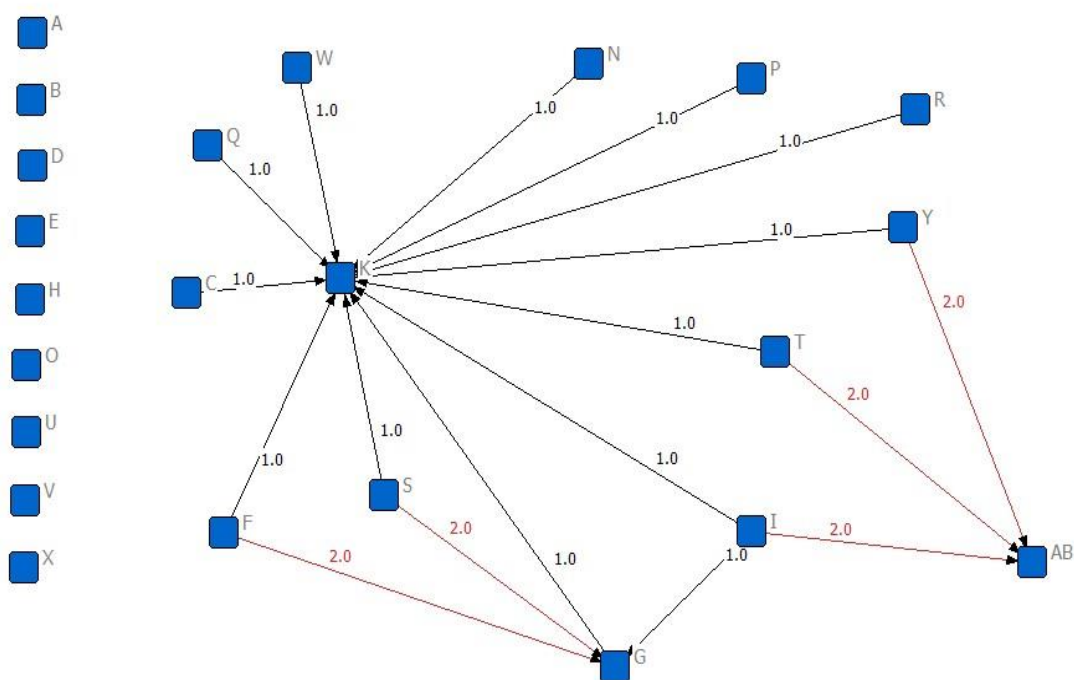
Στη συνέχεια διερευνήθηκε η **ύπαρξη επικοινωνίας** με τον αγρότη που θεωρεί ο κάθε φορέας του δικτύου ως καινοτόμο και το **αντικείμενο της επικοινωνίας** με τον εν λόγω καινοτόμο αγρότη.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 15: Επικοινωνία με τον καινοτόμο αγρότη

Από την ανάλυση προέκυψαν δύο καινοτόμοι αγρότες: ο φορέας (Κ) και ο φορέας (Γ). Σημειώνεται ότι στο Κοινωνιογράμμα Β 15, η ένδειξη 1.0 (μαύρη σήμανση) αφορά στην επικοινωνία με τον αγρότη που τα μέλη της Ο.Π. θεωρούν ως καινοτόμο και η ένδειξη 2.0 (κόκκινη σήμανση) στην απουσία επικοινωνίας με τον αγρότη που θεωρείται ως καινοτόμος. Παρατηρείται ότι οι διάφοροι φορείς του δικτύου επικοινωνούν είτε με τον κεντρικό καινοτόμο αγρότη (Κ) είτε με τον δευτερεύοντα καινοτόμο αγρότη (Γ), είτε με άλλους αγρότες που υπέδειξαν ως καινοτόμους (όπως ο Υ με τον ΑΒ, ο Ι με τον ΑΒ). Εξάιρεση αποτελούν μόνο οι φορείς (Τ) και (W) οι οποίοι δεν επικοινωνούν με τον αγρότη τον οποίο υπέδειξαν ως καινοτόμο (ο W με τον Κ και ο Τ με τον ΑΒ). Αξίζει να σημειωθεί ότι ο δευτερεύων καινοτόμος αγρότης (Γ) επικοινωνεί με τον κεντρικό (Κ) τον οποίο και έχει υποδείξει ως καινοτόμο.

Παράλληλα υπάρχουν και οι φορείς (Α), (Β), (Δ), (Ε), (Η), (Θ), (Ι), (Ο), (Υ), (V) και (Χ) οι οποίοι δεν υπέδειξαν κανέναν αγρότη ως καινοτόμο και συνεπώς δεν επικοινωνούν με κανέναν.

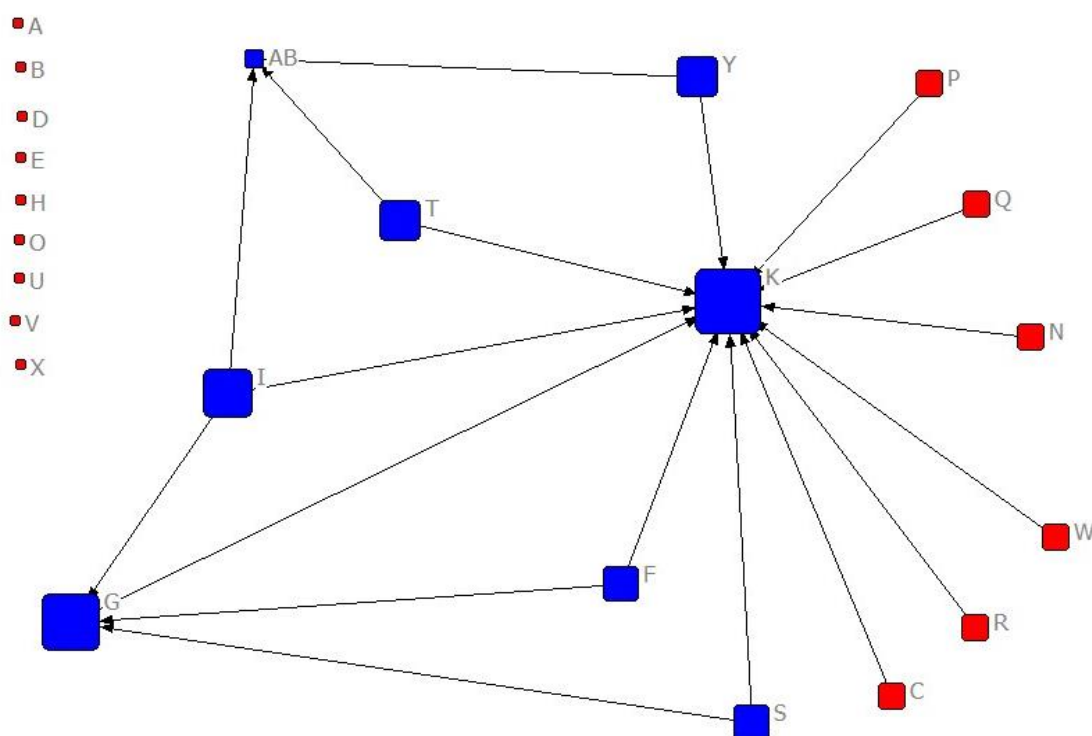

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 16: Αντικείμενο επικοινωνίας με καινοτόμο αγρότη

Τα αντικείμενα που κατονόμασαν οι παραγωγοί ως θέματα καινοτομίας ήταν δύο: η υδροπονική μέθοδος καλλιέργειας =1.0 (με μαύρη σήμανση) και οι νέες ποικιλίες/υβρίδια=2.0 (με κόκκινη σήμανση). Από την ανάλυση και όπως απεικονίζεται στο Κοινωνιογράμμα Β 16, προέκυψε ότι οι διάφοροι αγρότες του δικτύου επικοινωνούν με τους καινοτόμους αγρότες (Κ) και (Γ) κυρίως για θέματα υδροπονίας ενώ αντίθετα επικοινωνούν με τον αγρότη (ΑΒ) μόνο για θέματα νέων ποικιλιών και υβριδίων. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο φορέας (ΑΒ) είναι ο Πρόεδρος της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης «Α.Σ. Νότος» και οι φορείς (Κ) και (Γ) εφαρμόζουν υδροπονία στις εκμεταλλεύσεις τους.

Επιπλέον σημειώνεται ότι ο καινοτόμος αγρότης (Γ) επικοινωνεί με τον κεντρικό καινοτόμο (Κ) μόνο για θέματα υδροπονικής καλλιέργειας.

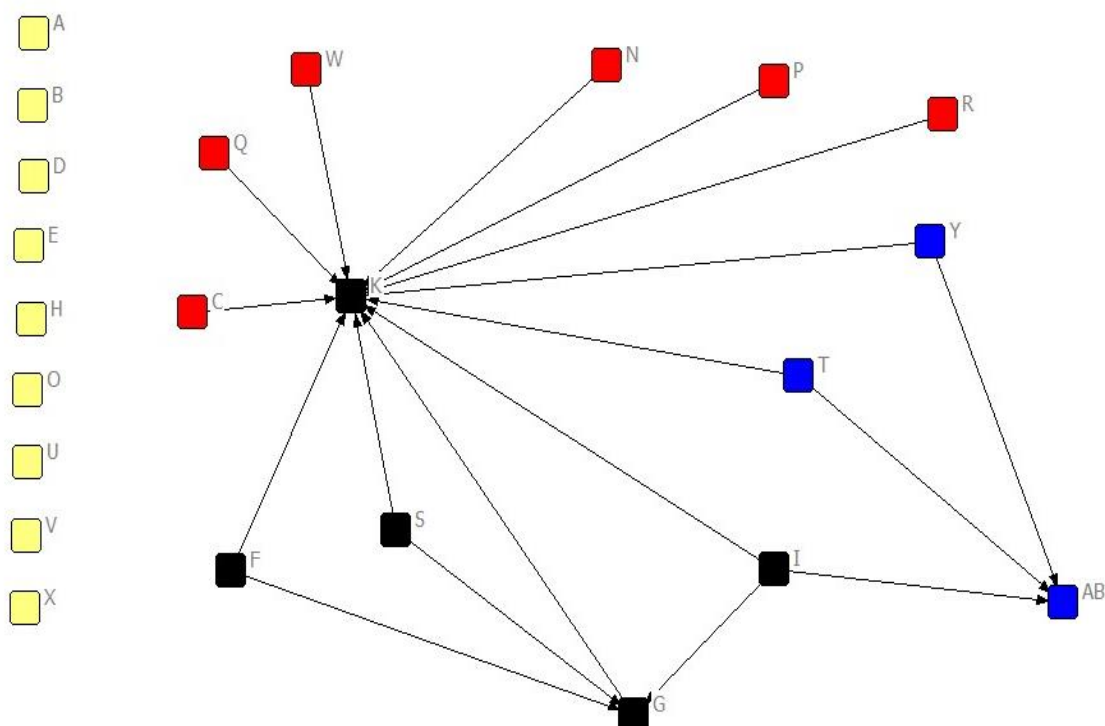
Ακολουθήσε η διερεύνηση της σφαίρας επιρροής των διαφόρων φορέων του δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 17: Σφαίρα επιρροής

Παρατηρείται στο Κοινωνιόγραμμα Β 17, ότι υπάρχουν δεκαπέντε φορείς (με κόκκινη σήμανση) σχετικά απομονωμένοι από τα κεντρικά δίκτυα καινοτομίας καθώς υποδεικνύουν ως καινοτόμο μόνο έναν (ή κανένα) φορέα και δεν υποδεικνύονται από κανένα. Οι εννέα από αυτούς, οι (Α), (Β), (Δ), (Ε), (Η), (Ο), (Υ), (V) και (Χ), είναι απόλυτα απομονωμένοι καθώς δεν υποδεικνύουν κανένα φορέα ως καινοτόμο και δεν υποδεικνύονται από κανένα (βαθμός αρμονικής εγγύτητας = 0). Οι υπόλοιποι έξι (Ρ, Q, Ν, W, R και C) υποδεικνύουν τον καινοτόμο αγρότη (K) με βαθμό αρμονικής εγγύτητας ίσο με 12,500.

Η ανάλυση ολοκληρώθηκε με την προσπάθεια **τμηματοποίησης του δικτύου** σε συστάδες (μέτρο Girvan-Newman)

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 18: Ανάλυση σε συστάδες

Εκτός του κεντρικού δικτύου το οποίο απεικονίζεται στο Κοινωνιόγραμμα Β 18 με μπλε και μαύρο χρώμα, εντοπίστηκαν δεκαπέντε μικρές συστάδες. Οι συστάδες αυτές αποτελούνται από είτε από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση, είτε από μεμονωμένους αγρότες οι οποίοι ούτε υποδεικνύουν άλλους αγρότες ως καινοτόμους αλλά ούτε υποδεικνύονται από αυτούς.

Οι υπο-ομάδες/συστάδες που αφορούν σε ζεύγη είναι $(C) \rightarrow (K)$, $(Q) \rightarrow (K)$, $(W) \rightarrow (K)$, $(N) \rightarrow (K)$, $(P) \rightarrow (K)$ και $(R) \rightarrow (K)$.

Οι μεμονωμένοι αγρότες είναι: (A), (B), (D), (E), (H), (O), (U), (V) και (X).

Όσον αφορά στο δίκτυο καινοτόμων αγροτών, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε (Κοινωνιογράμματα B 10 – B 18) διαπιστώθηκαν τα εξής:

Όσον αφορά στο δίκτυο καινοτόμων αγροτών, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε (Κοινωνιογράμματα B 10 – B 18) διαπιστώθηκαν τα εξής:

1. Για κάθε έναν από τους τέσσερις επιμέρους δείκτες κεντρικότητας (*degree, betweenness, closeness, eigenvector*) έγινε μια κατάταξη των φορέων του δικτύου και από το άθροισμα των κατατάξεων αυτών διαπιστώθηκε ότι κεντρική θέση στο δίκτυο καινοτομίας κατέχουν δύο μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών. Τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (Κ), ο οποίος είναι άντρας, παραγωγός - μέλος της άλλης εξεταζόμενης Οργάνωσης Παραγωγών και μάλιστα κατέχει τη θέση του Αντιπροέδρου της Ο.Π. «Α.Σ. Νότος» και ακολουθεί ο φορέας (Γ), ο οποίος είναι επίσης άντρας και μέλος της Οργάνωσης.
2. Η ύπαρξη εννέα μεμονωμένων αγροτών, (Α), (Β), (Δ), (Ε), (Η), (Ο), (Υ), (V) και (Χ), οι οποίοι δεν υποδεικνύουν κανέναν από τους λοιπούς φορείς του δικτύου ως καινοτόμο αλλά ούτε και υποδεικνύεται από αυτούς.
3. Οι φορείς του δικτύου στη συντριπτική πλειοψηφία τους επικοινωνούν με τους αγρότες που έχουν υποδείξει ως καινοτόμους με εξαίρεση τους φορείς (Τ) και (W) οι οποίοι δεν επικοινωνούν με τον καινοτόμο αγρότη που υπέδειξαν (ο W με τον Κ και ο Τ με τον ΑΒ).
4. Οι αγρότες του δικτύου επικοινωνούν με τους καινοτόμους αγρότες (Κ) και (Γ) κυρίως για θέματα υδροπονίας, καθώς αυτοί εφαρμόζουν υδροπονία στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις τους. Επιπλέον επικοινωνούν με το φορέα (ΑΒ) για θέματα νέων ποικιλιών και υβριδίων, ο οποίος είναι ο Πρόεδρος της άλλης εξεταζόμενης Ο.Π. «Α.Σ. Νότος»
5. Ο αγρότης (Γ) που κατέχει τη δεύτερη κεντρική θέση στο δίκτυο επικοινωνεί τον κεντρικό καινοτόμο αγρότη (Κ), τον οποίο και έχει υποδείξει ως καινοτόμο, αλλά μόνο για θέματα υδροπονικής καλλιέργειας.
6. Η ύπαρξη έξι φορέων με μικρή κεντρικότητα που υποδεικνύουν κάποιον άλλο αγρότη ως καινοτόμο χωρίς όμως περαιτέρω διασύνδεση. (Κοινωνιογράμματα B 17 & B 18)
7. Ο εντοπισμός δεκαπέντε μικρών συστάδων (*clusters*), που αποτελούνται από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει

κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση και από μεμονωμένους αγρότες που ούτε υποδεικνύουν άλλους αλλά ούτε υποδεικνύονται από αυτούς.

8. Ο Πρόεδρος (Υ) και ο Αντιπρόεδρος (Ι) της Ο.Π. διαδραματίζουν κάποιο ρόλο ως προς τη διάχυση των καινοτομιών αλλά όχι κεντρικό, καθώς είναι σχετικά απομονωμένοι από το κεντρικό δίκτυο και επηρεάζουν μία μικρή ομάδα αγροτών.

4.2.2.3 Νέα πληροφορία

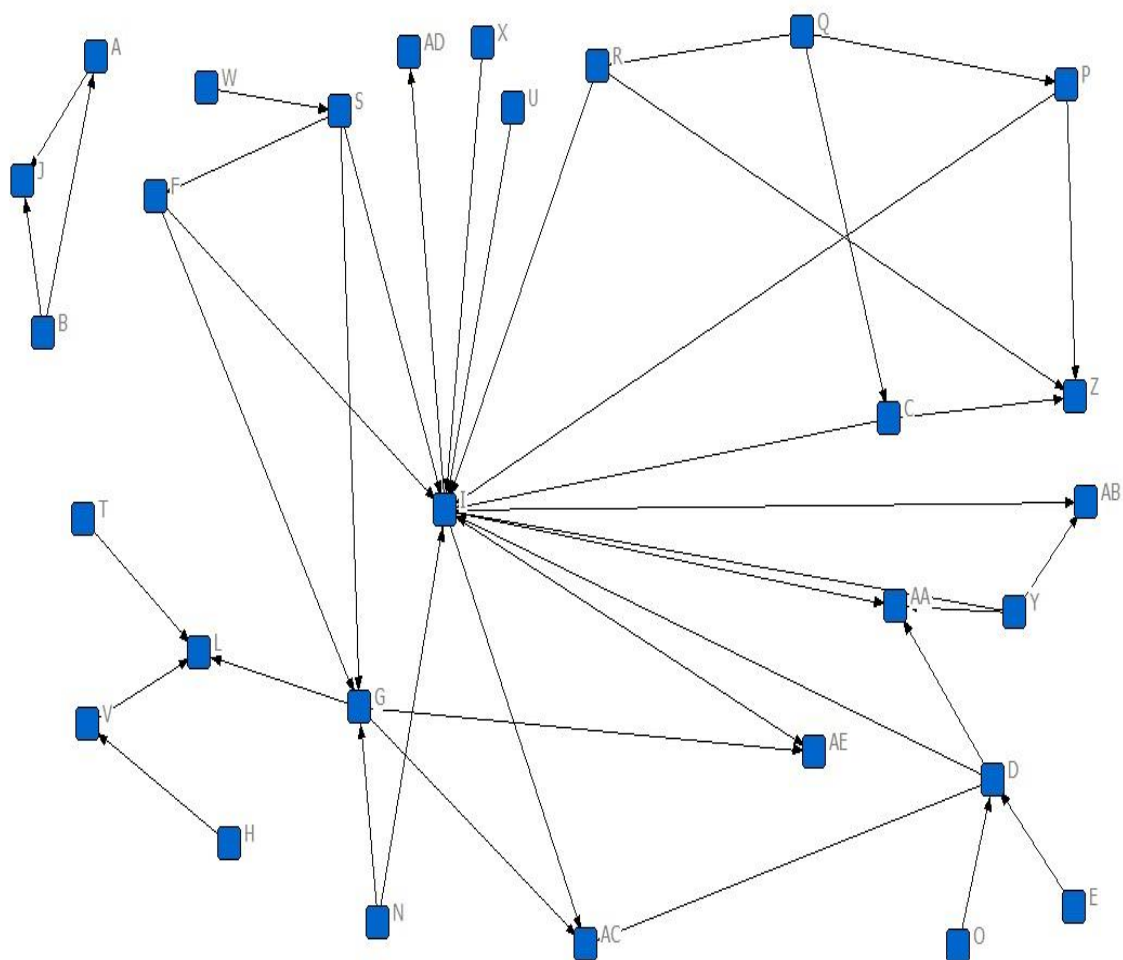
Το δίκτυο της νέας πληροφορίας αποτελείται από είκοσι εννέα (29) μέλη, τα εικοσιπέντε (21) από αυτά είναι οι παραγωγοί-μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών, δύο (2) είναι αγρότες μέλη άλλων Οργανώσεων Παραγωγών της περιοχής και οι υπόλοιποι έξι (6) φορείς του δικτύου είναι γεωτεχνικοί. Πρέπει να σημειωθεί ότι στο εν λόγω δίκτυο, η υδροπονία ως «νέα πληροφορία» δεν συμπεριλαμβάνεται δεδομένου ότι εξετάστηκε παραπάνω.

Στον Πίνακα 99 αναγράφονται τα μέλη του δικτύου και τα χαρακτηριστικά τους

Πίνακας 99: Αντίστοιχη κωδικών και μελών δικτύου νέας πληροφορίας

ΚΩΔ.	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΦΟΡΕΑΣ	ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΦΟΡΕΑ
"N"	"ΑΝΔΡΑΣ"	39	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"O"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	42	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"A"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	52	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"B"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	40	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"P"	"ΑΝΔΡΑΣ"	28	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"Q"	"ΑΝΔΡΑΣ"	56	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"R"	"ΑΝΔΡΑΣ"	30	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"C"	"ΑΝΔΡΑΣ"	27	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"D"	"ΑΝΔΡΑΣ"	53	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"E"	"ΑΝΔΡΑΣ"	24	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"F"	"ΑΝΔΡΑΣ"	29	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"S"	"ΑΝΔΡΑΣ"	55	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"T"	"ΑΝΔΡΑΣ"	42	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"U"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	27	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"G"	"ΑΝΔΡΑΣ"	33	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"V"	"ΑΝΔΡΑΣ"	50	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"H"	"ΑΝΔΡΑΣ"	37	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"W"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	52	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"X"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	56	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΜΕΛΟΣ Ο.Π."
"I"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"Y"	"ΑΝΔΡΑΣ"	36	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π."	"ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π."
"J"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"Z"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"L"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"AA"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-
"AB"	"ΑΝΔΡΑΣ"	44	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π. ΝΟΤΟΣ"	"ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π. ΝΟΤΟΣ"
"AC"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	-	"ΓΕΩΠΟΝΟΣ"	"Δ.Α.Ο.Κ. ΛΑΣΙΘΙΟΥ"	"ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ"
"AD"	"ΑΝΔΡΑΣ"	-	"ΑΓΡΟΤΗΣ"	"Ο.Π. ΑΝΑΤΟΛΗ"	"ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο.Π. ΑΝΑΤΟΛΗ"
"AE"	"ΓΥΝΑΙΚΑ"	-	"ΤΕΧΝ.ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ"	"ΙΔΙΩΤΗΣ"	-

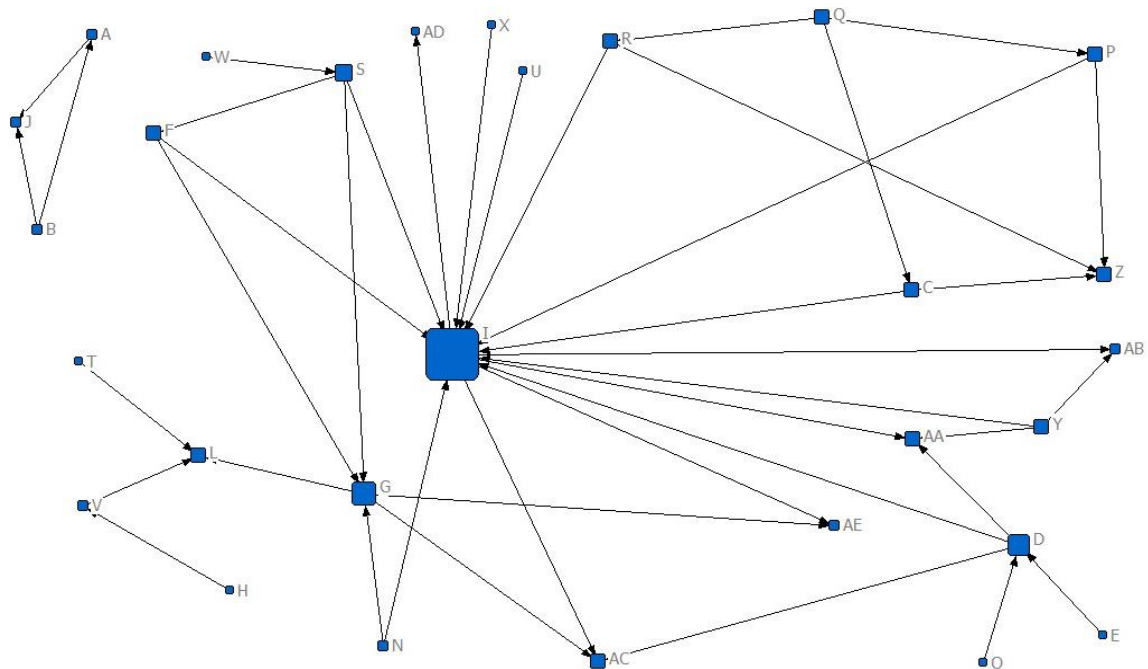
Η γενική απεικόνιση του δικτύου νέας πληροφορίας φαίνεται στο παρακάτω Κοινωνιόγραμμα Β 19. Οι φορείς του δικτύου εμφανίζονται ως μπλε τετράγωνα και οι σχέσεις μεταξύ των φορέων με τόξα.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 19: Γενική απεικόνιση δικτύου νέας πληροφορίας

Στη συνέχεια υπολογίστηκε η **κεντρικότητα** του δικτύου.

■ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής (degree centrality)**

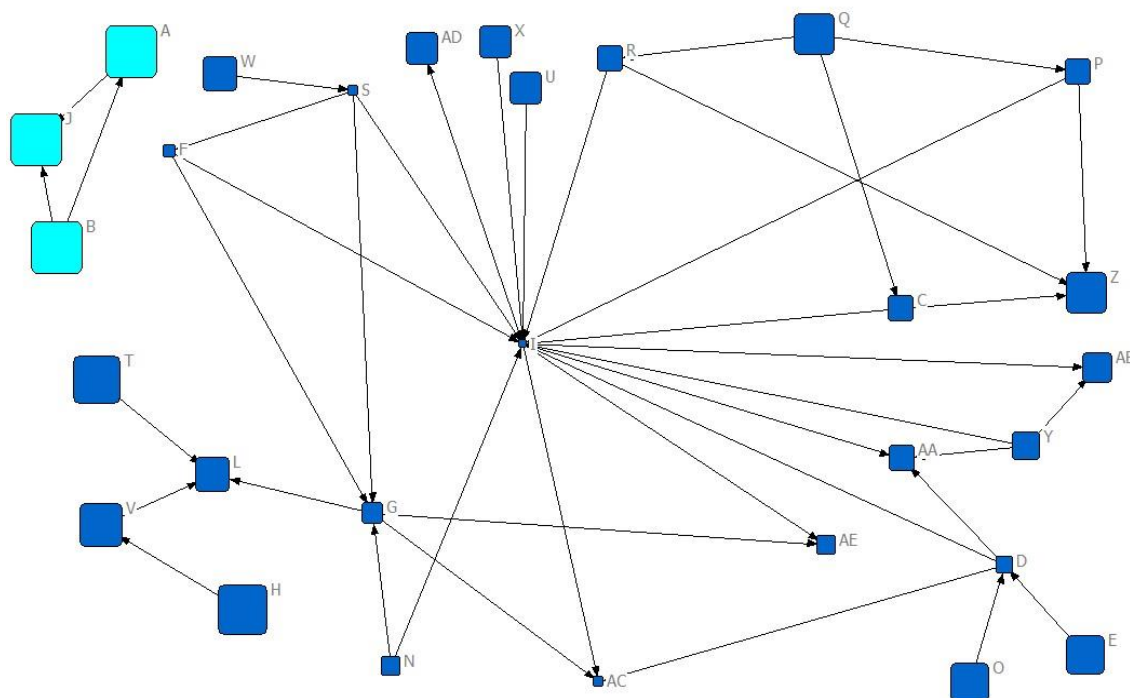

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 20: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διασύνδεσης και επιρροής

Στο Κοινωνιόγραμμα Β 20 το μέγεθος του κάθε κόμβου-μέλους καθορίστηκε από το βαθμό κεντρικότητας (degree centrality) που εμφανίζει μέσα στο δίκτυο. Διακρίνεται ένας φορέας (I) ο οποίος κατέχει ιδιαίτερα διακεκριμένη θέση στο δίκτυο νέας πληροφορίας και άλλοι δύο φορείς (G, D) οι οποίοι μπορούν να χαρακτηριστούν δευτερεύοντας φορείς διασύνδεσης και επιρροής νέων πληροφοριών.

Ο φορέας (I) ο οποίος είναι Αντιπρόεδρος της Ο.Π., παρουσιάζει τιμή βαθμού διασύνδεσης και επιρροής ίση με 15 και οι φορείς (G) και (D) που είναι μέλη της Ο.Π. παρουσιάζουν τιμές βαθμού διασύνδεσης και επιρροής ίσες με 6 και 5 αντίστοιχα. Οι υπόλοιποι φορείς παρουσιάζουν βαθμό διασύνδεσης και επιρροής μικρότερο ή ίσο με 4 (S) και αρκετοί από αυτούς μόνο υπέδειξαν κάποιους άλλους ως φορείς νέας πληροφορίας και δεν υποδείχτηκαν από κανέναν. Αξίζει να σημειωθεί ότι κανένας από φορείς δεν είναι τελείως απομονωμένος από όλους.

■ Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας (closeness centrality)

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 21: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό εγγύτητας

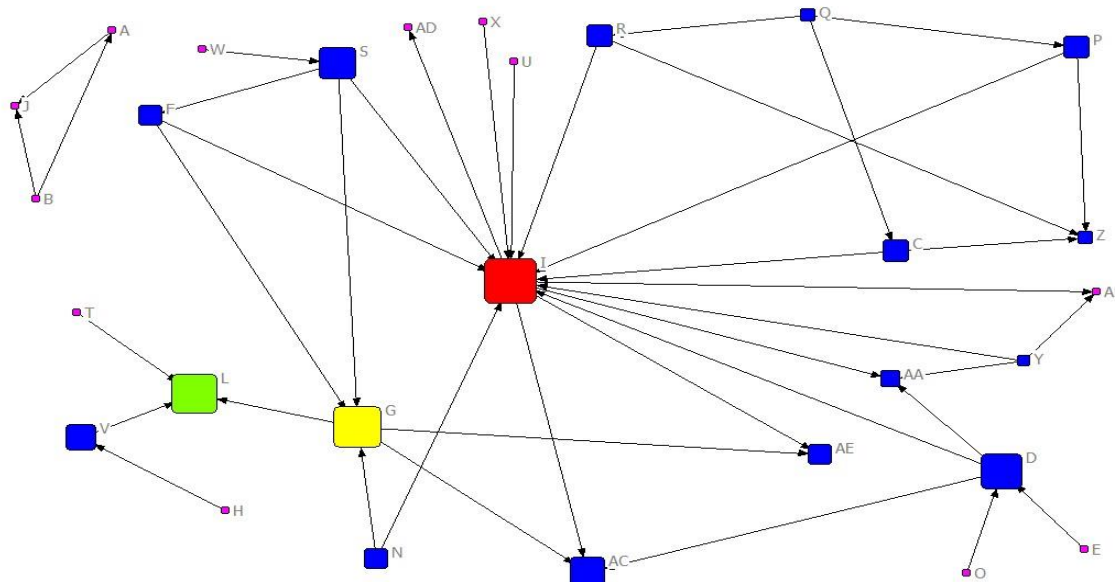
Με βάση το Κοινωνιόγραμμα Β 21, διαπιστώνεται ότι υπάρχει μία απομονωμένη τριάδα μελών του δικτύου, η (Α)-(Β)-(J), η οποία δεν υποδεικνύει ως φορέα νέας πληροφορίας κανέναν από τους λοιπούς φορείς του δικτύου αλλά ούτε και υποδεικνύεται από αυτούς. Στην περίπτωση αυτή ο βαθμός εγγύτητας είναι σχετικά μικρός καθώς η απόσταση τους από τους λοιπούς φορείς του δικτύου είναι μεγάλη (closeness=756). Η συγκεκριμένη τριάδα αφορά σε δύο γυναίκες (Α και Β) μέλη της Οργάνωσης με συγγενική σχέση και σε έναν άντρα (J) ο οποίος είναι ιδιώτης γεωπόνος της περιοχής.

Στους υπόλοιπους φορείς του δικτύου ο βαθμός εγγύτητας είναι μεγαλύτερος, καθώς η απόσταση τους (closeness) κυμαίνεται από 130 έως 211 υποδηλώνοντας ότι υποδεικνύονται ως φορείς νέων πληροφοριών ή υποδεικνύουν ως φορείς νέων πληροφοριών άλλους φορείς του δικτύου ευκολότερα και συχνότερα, σε σχέση με τους πιο απομονωμένους του δικτύου. Ο φορέας (I) παρουσιάζει τη μικρότερη απόσταση (130) και είναι αυτός που είναι κοντά στους υπόλοιπους φορείς. Ο φορέας (I) είναι ο Αντιπρόεδρος της Ο.Π. και διαφαίνεται ότι είναι ο σημαντικότερος φορέας νέας πληροφορίας.

Την αμέσως επόμενη μικρότερη απόσταση (τιμή closeness =141) εμφανίζει ο φορέας (S), τιμή closeness ίση με 142 παρουσιάζει ο φορέας (F) και ακολουθεί

με τιμή ίση με 143 ο φορέας (D). Οι φορείς (N) και (AE) παρουσιάζουν τιμή 144 και ο φορέας (G) τιμή 147. Οι φορείς (S), (F), (D), (N) και (G) είναι μέλη της Οργάνωσης και ο φορέας (AE) είναι ιδιώτης τεχνολόγος γεωπονίας.

■ **Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου νέας πληροφορίας (betweenness centrality)**

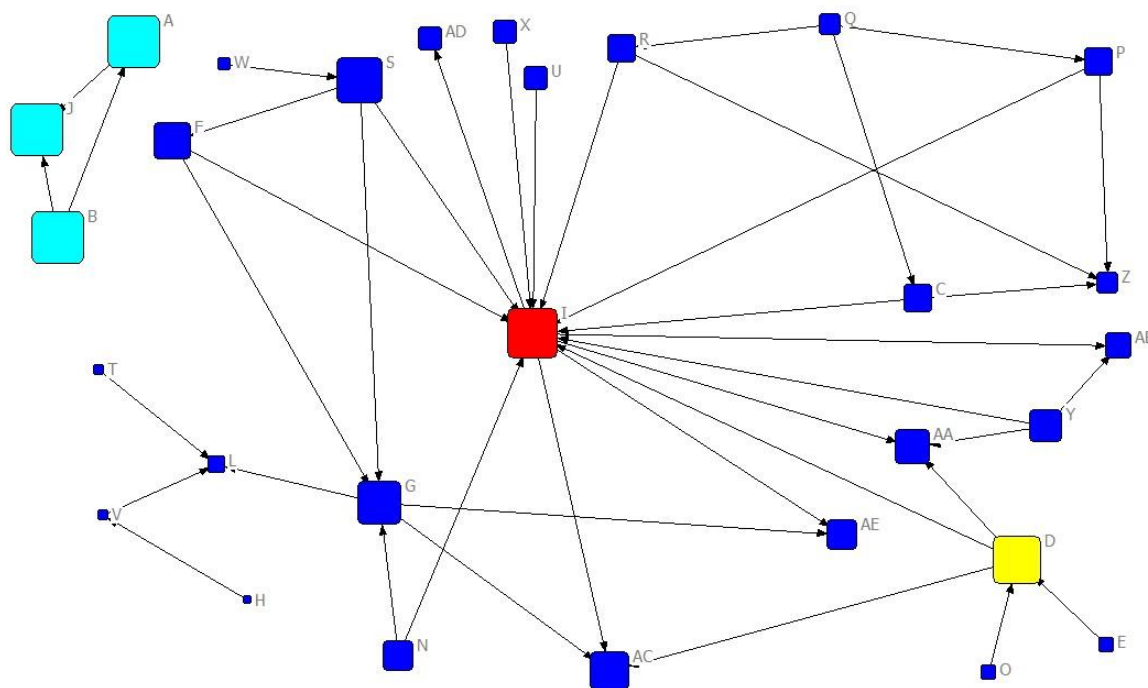
ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 22: Κεντρικότητα με βάση το βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας

Στο Κοινωνιόγραμμα Β 22 παρατηρείται μία παραλλαγή της κεντρικότητας με βάση το βαθμό εγγύτητας που παρουσιάστηκε προηγουμένως, καθώς ο βαθμός διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας (betweenness) αποτελεί το μέτρο ελέγχου της ροής της νέας πληροφορίας.

Κατά αυτή την έννοια ο φορέας (I) με τιμή betweenness ίση με 212,667 και ο φορέας (G) με τιμή betweenness ίση με 90,000 αποτελούν τους κύριους θεματοφύλακες της ροής νέας πληροφορίας καθώς και αυτούς που ελέγχουν τη ροή της νέας πληροφορίας μεταξύ των λοιπών φορέων του δικτύου. Όλοι οι υπόλοιποι φορείς εμφανίζουν βαθμό διαμεσολάβησης και ελέγχου της νέας πληροφορίας (betweenness) μικρότερη από 68,000 την οποία εμφανίζει ο φορέας (L) και σε πολλές περιπτώσεις είναι ίση με 0 όπως στην τριάδα (A)-(B)-(J), δηλαδή οι φορείς δεν ελέγχουν καθόλου τη ροή της νέας πληροφορίας.

Την αμέσως επόμενη τιμή betweenness = 48,333 εμφανίζει ο φορέας (D) και ακολουθεί ο φορέας (S) με τιμή ίση με 35,833, οι οποίοι είναι και οι δύο μέλη της Οργάνωσης.

■ Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων (eigenvector centrality)

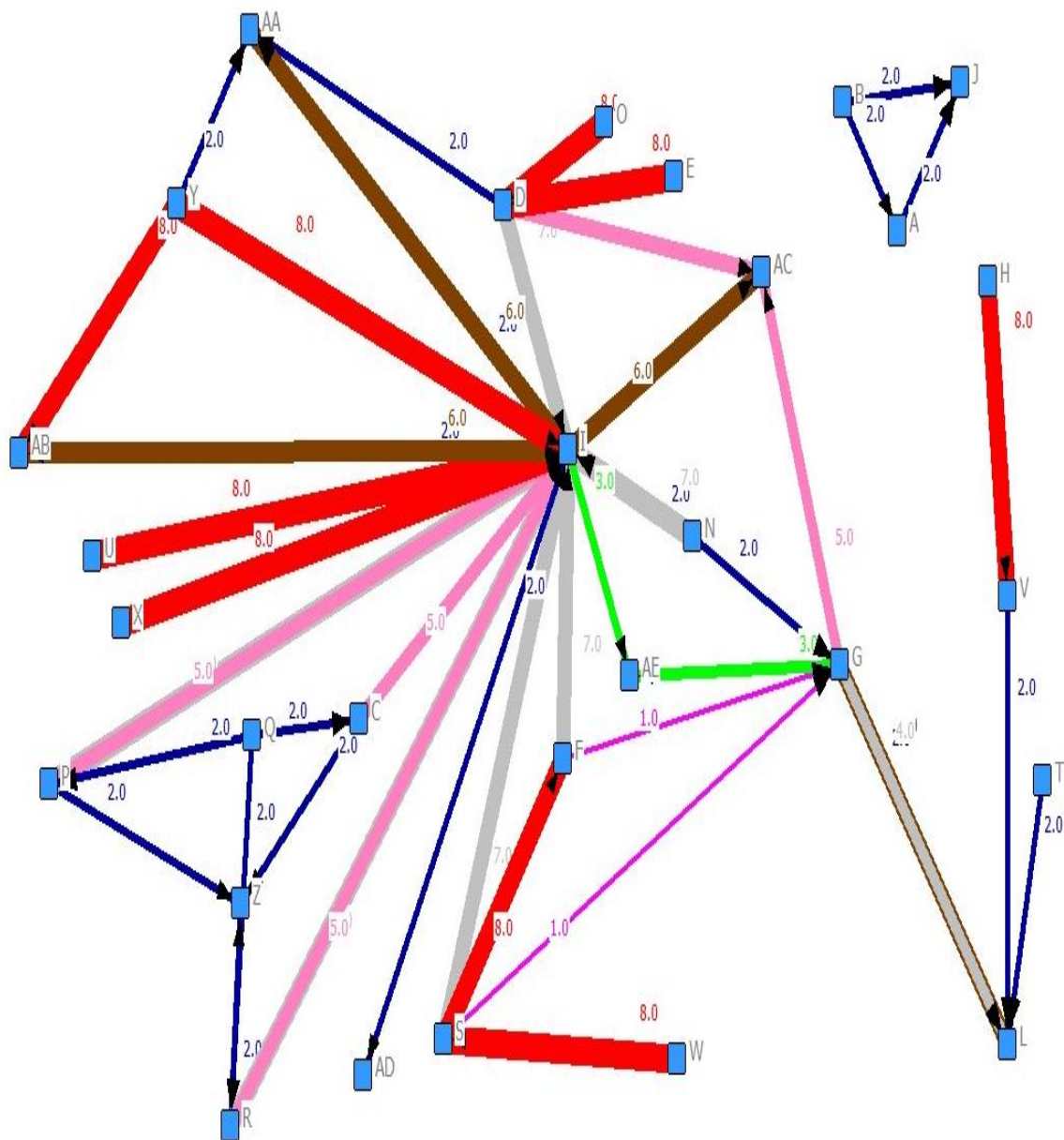

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 23: Κεντρικότητα με βάση την ποιότητα συνδέσεων

Κατά τη διερεύνηση της ποιότητας των διασυνδέσεων του δικτύου δηλαδή του βαθμού που ο κάθε φορέας είναι συνδεδεμένος με άλλους ισχυρούς (κεντρικούς) φορείς του δικτύου, εντοπίστηκε μόνο ένας φορέας με σχετικά σημαντική ποιότητα συνδέσεων (Κοινωνιόγραμμα Β 23). Πρόκειται για το φορέα (I) με τιμή eigenvector ίση με 0,599 που απεικονίζεται με κόκκινο χρώμα και είναι ο Αντιπρόεδρος της Ο.Π.. Επιπλέον ο εν λόγω φορέας εμφανίζει τον υψηλότερο βαθμό κεντρικότητας (degree centrality).

Οι υπόλοιποι φορείς του δικτύου εμφανίζουν χαμηλότερη ποιότητα συνδέσεων που κυμαίνεται από 0,247 έως 0. Τη μηδενική τιμή εμφανίζουν τα μέλη της απομονωμένης τριάδας. Τιμές eigenvector ίσες με 0,247, 0,237 και 0,235 εμφανίζουν οι φορείς (D), (S) και (G) αντίστοιχα, οι οποίοι είναι μέλη της Οργάνωσης.

Ακολούθησε η διερεύνηση του αντικειμένου της νέας πληροφορίας που ο κάθε φορέας του δικτύου αναζητά από τους φορείς της νέας γνώσης-πληροφόρησης.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 24: Θέμα νέας πληροφορίας

Από την ανάλυση των θεμάτων που κατονόμασαν οι συμμετέχοντες στην έρευνα προέκυψαν οκτώ κατηγορίες αντικειμένων νέας πληροφορίας, οι εξής:

- ένδειξη 1.0 = η πληροφορία για νέες τεχνικές αρδεύσεων,
- ένδειξη 2.0 = η πληροφορία για νέες ποικιλίες/υβρίδια,
- ένδειξη 3.0 = η πληροφορία για διαδικασίες πιστοποίησης,
- ένδειξη 4.0 = η πληροφορία για θέματα βιολογικής παραγωγής,

- ένδειξη 5.0 = η πληροφορία για επιχειρησιακά προγράμματα και νέες δράσεις,
- ένδειξη 6.0 = η πληροφορία για νέα ευρωπαϊκά προγράμματα,
- ένδειξη 7.0 = η πληροφορία για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής, και
- ένδειξη 8.0 = η γενική πληροφόρηση για όλα τα θέματα.

Παρατηρείται ότι οι διάφοροι φορείς του δικτύου επικοινωνούν με τον κεντρικό φορέα νέας πληροφορίας (I) κυρίως για γενική πληροφόρηση, για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής καθώς και για επιχειρησιακά προγράμματα και νέες δράσεις.

Με τους δευτερεύοντες φορείς (G) και (D), οι αγρότες επικοινωνούν κυρίως για θέματα άρδευσης και νέων ποικιλιών και για γενική πληροφόρηση αντίστοιχα.

Σε γενικές γραμμές πάντως οι πληροφορίες που αναζητούνται αφορούν κυρίως σε τρεις κατηγορίες: τις νέες ποικιλίες/υβρίδια, τις τεχνικές άρδευσης και τη γενική πληροφόρηση, χωρίς όμως να αποκλείονται τα υπόλοιπα αντικείμενα πληροφόρησης.

Ακολουθως διαπιστώνεται ότι ο κεντρικός φορέας νέας πληροφορίας (I) δεν επικοινωνεί με το δευτερεύοντα φορέα (G) ενώ επικοινωνεί με το δευτερεύοντα φορέα (D), ο οποίος αναζητά πληροφόρηση από τον κεντρικό φορέα για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής. Επιπλέον επικοινωνεί με:

- το φορέα (AA) για θέματα τεχνικών άρδευσης, νέων ποικιλιών/υβριδίων και για νέα ευρωπαϊκά προγράμματα,
- το φορέα (AE) για πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες πιστοποίησης της παραγωγής,
- το φορέα (AC), σχετικά με τα επιχειρησιακά προγράμματα και τις δυνατότητες ένταξης νέων δράσεων σε αυτά καθώς και για νέα ευρωπαϊκά προγράμματα,
- το φορέα (AD) για θέματα νέων ποικιλιών/υβριδίων,
- το φορέα (AB) για θέματα νέων ποικιλιών/υβριδίων και για νέα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο φορέας (AA) είναι ιδιώτης γεωτεχνικός, ο φορέας (AE) είναι ιδιώτης τεχνολόγος γεωπονίας και ο (AC) είναι γεωπόνος υπάλληλος της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου. Ο φορέας (AD) είναι αγρότης και Πρόεδρος άλλης Οργάνωσης Παραγωγών της περιοχής. Ο φορέας (AB) είναι αγρότης και ειδικότερα ο Πρόεδρος της άλλης εξεταζόμενης Ο.Π. «Α.Σ. Νότος», ο οποίος αποτελεί τον

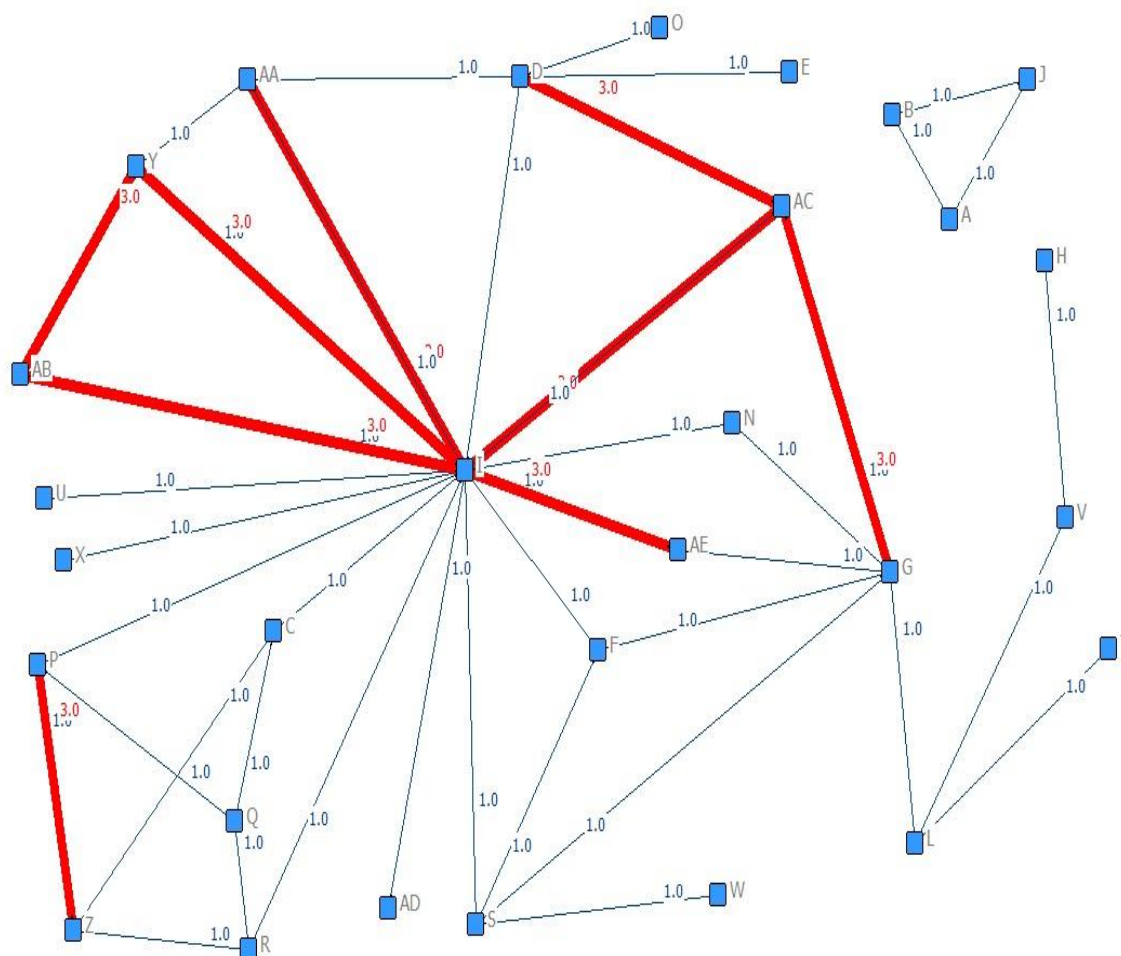
κεντρικό φορέα της νέας πληροφορίας για θέματα κυρίως νέων ποικιλιών/υβριδίων στην Οργάνωση του.

Ο δευτερεύων φορέας νέας πληροφορίας (G) διαφαίνεται ότι επικοινωνεί με το γεωτεχνικό- φορέα (AC) για θέματα σχετικά με τα επιχειρησιακά προγράμματα και τις δυνατότητες ένταξης νέων δράσεων και με το φορέα (L), που είναι ιδιώτης γεωτεχνικός, για θέματα βιολογικής γεωργίας.

Επιπλέον ενδιαφέρον παρουσιάζει ο φορέας-γεωτεχνικός (Z), ο οποίος ενημερώνει για νέες ποικιλίες/υβρίδια τους φορείς (C), (R) και (P).

Ωστόσο διαπιστώνεται ότι οι διάφοροι φορείς νέων πληροφοριών “ειδικεύονται” σε διαφορετικά είδη πληροφορίας.

Στη συνέχεια διερευνήθηκε ο **τρόπος επικοινωνίας** με το μέλος του δικτύου που θεωρείται φορέας νέας πληροφορίας

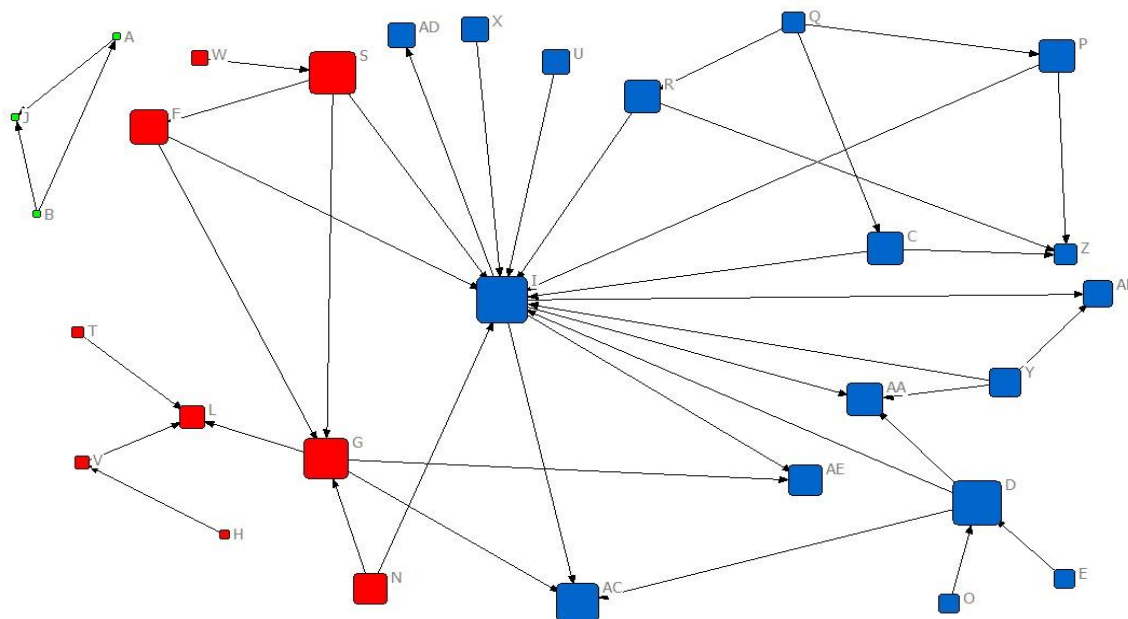

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 25: Τρόπος επικοινωνίας με φορέα νέας πληροφορίας

Οι αρχικές επιλογές του τρόπου επικοινωνίας που αναγνωρίστηκαν ήταν τέσσερεις, οι εξής: 1.0 = επίσκεψη-προσωπική συζήτηση, 2.0 = ομαδική ενημέρωση-σεμινάριο, 3.0 = τηλέφωνο και 4.0 = διαδίκτυο (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο). Από την ανάλυση προέκυψε ότι τα διάφορα μέλη του δικτύου επικοινωνούν με τον κεντρικό φορέα διαχείρισης της νέας γνώσης/πληροφορίας τον (I) κυρίως με προσωπικές συζητήσεις/επισκέψεις και σπανιότερα μέσω τηλεφώνου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κανένας φορέας του δικτύου δεν ανέφερε ως τρόπο ενημέρωσης την ομαδική ενημέρωση/σεμινάριο και το διαδίκτυο.

Ακολουθήσε η διερεύνηση της σφαίρας επιρροής των διαφόρων φορέων του δικτύου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 26: Σφαίρα επιρροής

Από το Κοινωνιόγραμμα Β 26 διαπιστώνεται ότι υπάρχουν τρεις ομάδες δικτύου, οι εξής:

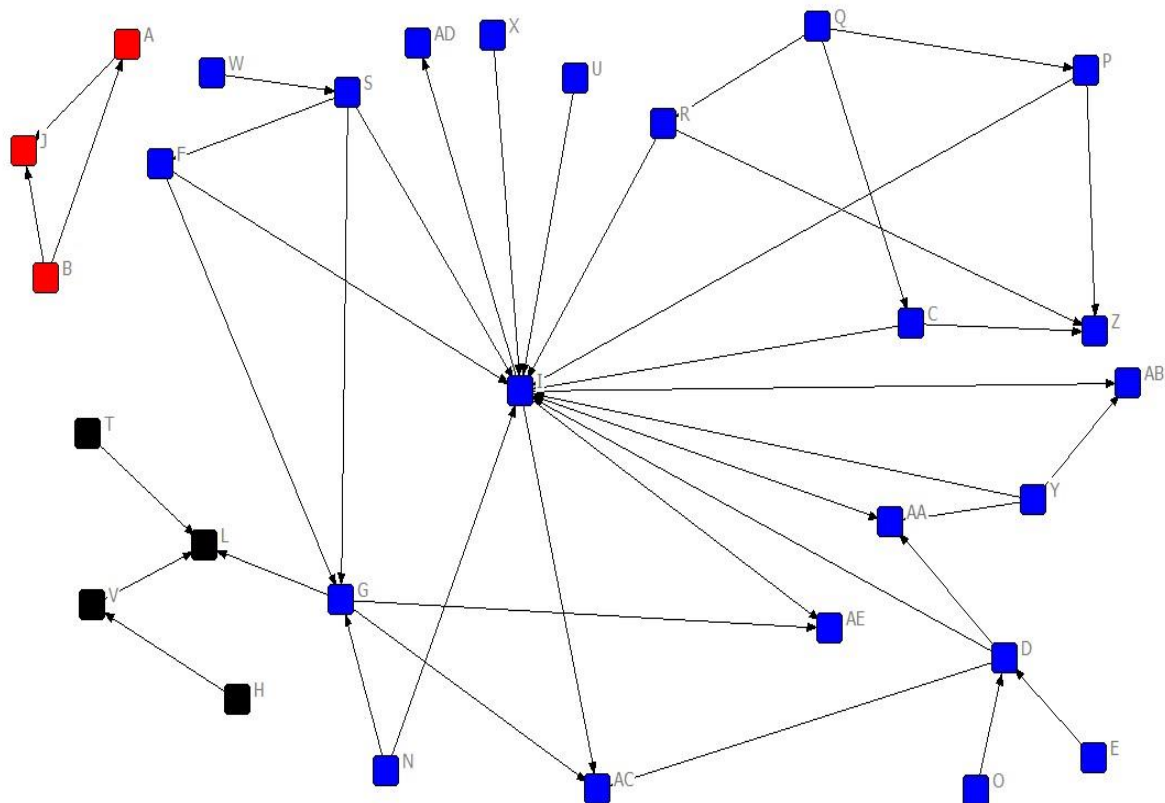
α) η πρώτη, με τη μπλε ένδειξη, αποτελείται από το κεντρικό δίκτυο πληροφοριών με κύριο φορέα τον αγρότη (I) με τιμή βαθμού αρμονικής εγγύτητας ίση με 19,033

β) η δεύτερη, με την κόκκινη ένδειξη, αποτελείται από ένα δευτερεύον δίκτυο με κυριότερους φορείς: τον αγρότη (G) με τιμή βαθμού αρμονικής εγγύτητας ίση με 13,000, το φορέα (L) με τιμή βαθμού αρμονικής εγγύτητας ίση με 10,150 και τον αγρότη (S) με τιμή βαθμού αρμονικής εγγύτητας ίση με 13,250 και

γ) την απομονωμένη τριάδα των φορέων (A)→(B)→(J) με την πράσινη ένδειξη και με τιμή βαθμού αρμονικής εγγύτητας ίση με 2,000.

Επιπλέον παρατηρείται η ύπαρξη εννέα φορέων που είναι απομονωμένοι από τα δίκτυα της νέας πληροφορίας καθώς υποδεικνύουν ως φορέα νέας πληροφορίας μόνο έναν φορέα και δεν υποδεικνύονται από κανένα. Οι τρεις από αυτούς (X, AD και U) υποδεικνύουν το φορέα (I) (βαθμός αρμονικής εγγύτητας=19,033), ο ένας από αυτούς (W) υποδεικνύει το φορέα (S) με βαθμό αρμονικής εγγύτητας ίσο με 13,250, οι δύο (O, E) υποδεικνύουν το φορέα (D) (βαθμός αρμονικής εγγύτητας=13,533), ο φορέας (T) που υποδεικνύει το φορέα (L), ο φορέας (H) που υποδεικνύει τον (V) (βαθμός αρμονικής εγγύτητας=7,950) και ο φορέας (V) που υποδεικνύει το φορέα το φορέα (L) (βαθμός αρμονικής εγγύτητας=10,150).

Τέλος η ανάλυση ολοκληρώθηκε με την προσπάθεια **τμηματοποίησης του δικτύου σε συστάδες (μέτρο Girvan-Newman).**

ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΡΑΜΜΑ Β 27: Ανάλυση σε συστάδες

Στο Κοινωνιόγραμμα Β 27, εκτός του κεντρικού δικτύου το οποίο απεικονίζεται με μπλε ενδείξεις, εντοπίστηκαν:

- οι φορείς (H), (L), (V) και (T) που απεικονίζονται με μαύρες ενδείξεις, είναι σχετικά απομονωμένοι και δημιουργούν τέσσερις συστάδες που αποτελούνται από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση ($H \rightarrow V$, $V \rightarrow L$, $T \rightarrow L$, $L \rightarrow G$)
- έξι μικρές συστάδες που αποτελούνται από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση ($X \rightarrow I$, $AD \rightarrow I$, $U \rightarrow I$, $W \rightarrow S$, $O \rightarrow D$, $O \rightarrow E$)
- μία τριάδα των φορέων (A), (B) και (J) που αποτελείται από απόλυτα απομονωμένους φορείς που ούτε υποδεικνύουν άλλους ως φορείς νέας πληροφορίας αλλά ούτε υποδεικνύονται από αυτούς.

Όσον αφορά στο δίκτυο νέας πληροφορίας/γνώσης, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε (κοινωνιογράμματα Β 19 – Β 27) διαπιστώθηκαν τα εξής:

Όσον αφορά στο δίκτυο νέας πληροφορίας/γνώσης, σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε (κοινωνιογράμματα Β 19 – Β 27) διαπιστώθηκαν τα εξής:

1. Για κάθε έναν από τους τέσσερις επιμέρους δείκτες κεντρικότητας (*degree, betweenness, closeness, eigenvector*) έγινε μια κατάταξη των φορέων του δικτύου και από το άθροισμα των κατατάξεων αυτών διαπιστώθηκε ότι κεντρική θέση στο δίκτυο κατέχουν τρία μέλη. Κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (I), ο οποίος είναι ο Αντιπρόεδρος της Ο.Π.. Δευτερεύοντα ιεραρχικά ρόλο διαδραματίζουν ο φορέας (G) ο οποίος είναι άντρας και το μέλος της Οργάνωσης και ο φορέας (D) που είναι άντρας, μέλος της Ο.Π..
2. Κύριο τρόπο επικοινωνίας των φορέων του δικτύου αποτελεί η «επίσκεψη-προσωπική συζήτηση» και δευτερεύον τρόπο η τηλεφωνική επικοινωνία. Αξίζει να σημειωθεί ότι η «ομαδική ενημέρωση/σεμινάριο» και το διαδίκτυο δεν αναφέρθηκε από κανένα μέλος του δικτύου.
3. Οι αγρότες του δικτύου επικοινωνούν με τον κεντρικό φορέα της νέας πληροφορίας (I) κυρίως για γενική πληροφόρηση, για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής καθώς και για επιχειρησιακά προγράμματα και νέες δράσεις. Με τους δευτερεύοντες φορείς (G) και (D) επικοινωνούν κυρίως για θέματα άρδευσης και νέων ποικιλιών και για γενική πληροφόρηση αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διάφοροι φορείς νέας πληροφορίας παρουσιάζουν σχετική “εξειδίκευση” σε διαφορετικά είδη πληροφορίας.
4. Ο κεντρικός φορέας νέας πληροφορίας (I) δεν επικοινωνεί με το δευτερεύοντα φορέα (G) ενώ επικοινωνεί με το δευτερεύοντα φορέα (D), ο οποίος αναζητά πληροφόρηση από τον κεντρικό για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής. Ο τρόπος επικοινωνίας μεταξύ τους αφορά σε επίσκεψη- προσωπική συζήτηση.
5. Η ύπαρξη μίας απομονωμένης τριάδας μελών του δικτύου, η (A)-(B)-(J), η οποία αφορά σε συγγενική σχέση δύο γυναικών (A και B) μελών της Οργάνωσης και σε έναν άντρα (J) ο οποίος είναι ιδιώτης γεωπόνος της περιοχής και στο πλαίσιο του οποίου διαφαίνεται ότι τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο φορέας (J) ο οποίος αποτελεί τον ελεγκτή της πληροφορίας.

6. Η ύπαρξη εννέα φορέων με μικρή κεντρικότητα που υποδεικνύουν κάποιον άλλο αγρότη ως φορέα νέας πληροφορίας χωρίς όμως περαιτέρω διασύνδεση (Κοινωνιογράμματα Β 26 & Β 27).
7. Ο εντοπισμός δέκα μικρών συστάδων (clusters), που αποτελούνται κυρίως από ζεύγη ενδείξεων, δηλαδή ένας αγρότης υποδεικνύει κάποιον άλλο χωρίς άλλη διασύνδεση.
8. Ο Αντιπρόεδρος (Ι) επικοινωνεί με τους γεωτεχνικούς φορείς του δικτύου (ΑΑ) και (ΑC) καθώς και με το τεχνολόγος γεωπονίας φορέα (ΑΕ) για άντληση διαφορετικών ειδών πληροφορίας από τον καθένα, μέσω τηλεφώνου και προσωπικής συζήτησης. Επιπλέον επικοινωνεί με το φορέα (ΑD) που είναι αγρότης και κατέχει τη θέση του Πρόεδρου στην Οργάνωση Παραγωγών της περιοχής «Α.Σ. Ανατολή» και με το φορέα (ΑB) του δικτύου που είναι αγρότης, κατέχει τη θέση του Πρόεδρου στην Ο.Π. «Α.Σ. Νότος» και, όπως προέκυψε από την ανάλυση της πρώτης εξεταζόμενης Οργάνωσης, αποτελεί τον κεντρικό φορέα της νέας πληροφορίας για θέματα κυρίως νέων ποικιλιών/υβριδίων.
9. Ο Πρόεδρος της Ο.Π. (Υ) φαίνεται να αποτελεί ένα τυπικό μέλος του δικτύου καθώς επικοινωνεί μόνο με τρία από τα μέλη του δικτύου ενώ κανένας δεν αναζητά νέα πληροφορία από αυτόν. Δε φαίνεται να επηρεάζει ιδιαίτερα τη ροή της πληροφορίας.

Συνοψίζοντας τα ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι στην Ο.Π. καταρχήν η δικτύωση διαφοροποιείται ανάλογα με το υπό εξέταση ζήτημα (υδροπονία, καινοτομία, νέες πληροφορίες).

Στο δίκτυο της υδροπονίας διαπιστώνεται ότι ως φορείς και θεματοφύλακες τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν ο Αντιπρόεδρος της Οργάνωσης Παραγωγών «Α.Σ. Νότος» καθώς και ο Αντιπρόεδρος της υπό εξέταση Οργάνωσης. Στο δίκτυο αυτό οι δύο αυτοί κεντρικοί φορείς επικοινωνούν μεταξύ τους.

Στο δίκτυο καινοτομίας τον κυρίαρχο ρόλο παίζουν ο Αντιπρόεδρος της Οργάνωσης Παραγωγών «Α.Σ. Νότος» και ένα μέλος της υπό εξέταση Ο.Π. Η επικοινωνία μεταξύ των δύο αυτών φορέων αφορά μόνο σε αναζήτηση πληροφορήσεως εκ μέρους του μέλους της Ο.Π. περί θεμάτων υδροπονικής καλλιέργειας από τον Αντιπρόεδρο της Οργάνωσης Παραγωγών «Α.Σ. Νότος». Σημειώνεται ότι 9 από τα 21 μέλη δεν αναγνωρίζουν καινοτόμους/πρωτοπόρους αγρότες στην Οργάνωση, στην περιοχή καθώς και οπουδήποτε αλλού.

Στο δίκτυο νέας πληροφορίας ο Αντιπρόεδρος της Ο.Π. και δύο μέλη της Οργάνωσης αποτελούν τους σημαντικότερους φορείς και θεματοφύλακες της νέας πληροφορίας. Το ένα μέλος της Ο.Π. επικοινωνεί με τον Αντιπρόεδρο για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής ενώ δε φαίνεται ο Αντιπρόεδρος να επικοινωνεί με το άλλο μέλος της Ο.Π..

Επιπλέον διαπιστώνεται σε όλα τα δίκτυα η ύπαρξη φορέων με μικρή κεντρικότητα, δηλαδή «μικρότεροι» φορείς (όπως οι Η, D, E, O, W κ.α.), οι οποίοι είτε λαμβάνουν πληροφόρηση μόνο από έναν φορέα είτε υποδεικνύουν κάποιον άλλο αγρότη ως καινοτόμο ή ως φορέα νέας πληροφορίας χωρίς όμως περαιτέρω διασύνδεση.

Ο κύριος τρόπος επικοινωνίας που διαπιστώνεται και στα τρία δίκτυα είναι η πρόσωπο-με-πρόσωπο συζήτηση με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπου εντοπίζεται επικοινωνία μέσω τηλεφώνου. Άξιο προσοχής αποτελεί το γεγονός της σχεδόν παντελούς έλλειψης ομαδικής ενημέρωσης και χρήσης του διαδικτύου ως μέσου επικοινωνίας.

Αναφορικά με το ρόλο των γεωτεχνικών παρατηρείται ότι στο δίκτυο υδροπονίας δεν επηρεάζουν τη ροή της πληροφορίας δεδομένου ότι επικοινωνούν μόνο με μη κεντρικούς φορείς του δικτύου αλλά ταυτόχρονα αποτελούν τον ελεγκτή πληροφορίας στα ζεύγη που συμμετέχουν. Σημαντική διαφοροποίηση διαπιστώνεται στο δίκτυο νέων πληροφοριών όπου ο Αντιπρόεδρος, κεντρικός φορέας του δικτύου, επικοινωνεί με τους γεωτεχνικούς του συγκεκριμένου δικτύου (άλλους από αυτούς του δικτύου υδροπονίας) για άντληση διαφορετικών ειδών πληροφορίας από τον καθένα.

Τέλος, διαπιστώθηκε σε όλα τα δίκτυα η ύπαρξη συστάδων / υπο-ομάδων (clusters).

Κεφάλαιο 5^ο: Συμπεράσματα-συζήτηση

Η παρούσα ερευνητική εργασία επιχείρησε να καταγράψει τις σχέσεις των μελών στο πλαίσιο των Οργανώσεων Παραγωγών οπωροκηπευτικών, τα πιθανά οφέλη της δικτύωσης αυτής στην ανάπτυξη της γνώσης και στη διάχυση της καινοτομίας καθώς και την επίδοση της συλλογικής δράσης.

Πεδίο έρευνας της παρούσας εργασίας αποτέλεσαν δύο Οργανώσεις Παραγωγών που εδρεύουν στην Περιφερειακή Ενότητα (Π.Ε.) Λασιθίου Κρήτης και συγκεκριμένα στο δημοτικό διαμέρισμα της Ιεράπετρας: ο Αγροτικός Συνεταιρισμός (Α.Σ.) «ΝΟΤΟΣ», με 25 μέλη, και Αγροτικός Συνεταιρισμός (Α.Σ.) Κάμιρος «Κρητικό Περιβόλι», με 21 μέλη. Και οι δύο Ο.Π. έχουν αναγνωριστεί σε σχετικά πρόσφατο χρόνο (έτος 2010) στο πλαίσιο των εθνικών και Κοινοτικών διατάξεων και υλοποιούν Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Η εμπειρική έρευνα πραγματοποιήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις με τους παραγωγούς των δύο Ο.Π. βάσει ερωτηματολογίου που καταρτίστηκε για τις ανάγκες της έρευνας. Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πακέτο SPSS 17.0 και του NetDraw, έκδοση 2.127.

Στη συνέχεια παρατίθενται και σχολιάζονται τα κυριότερα ευρήματα της έρευνας.

Καταρχάς, όσον αφορά στο προφίλ των παραγωγών-μελών προέκυψε ότι στην πλειοψηφία τους είναι άντρες αλλά υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό γυναικών και στις δύο Ο.Π. (40,0% και 28,6% αντίστοιχα). Είναι σχετικά νέοι σε ηλικία, ήτοι κάτω των 50 ετών σε ποσοστό πάνω από 75%, και το εκπαιδευτικό επίπεδο είναι σχετικά υψηλό, εφόσον πάνω από το 80% αυτών είναι τουλάχιστον απόφοιτοι Γυμνασίου.

Όσον αφορά στην απασχόληση, η συντριπτική πλειοψηφία των παραγωγών-μελών δεν έχει κάποια δευτερεύουσα απασχόληση, καθώς η καλλιέργεια των κηπευτικών, ιδιαίτερα η θερμοκηπιακή, είναι εντατική και απαιτητική σε εργασία. Επιπλέον, όλοι οι παραγωγοί και των δυο Ο.Π. δήλωσαν ότι ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα προέρχεται κυρίως από την απασχόλησή τους στην εκμετάλλευσή τους.

Οι εκμεταλλεύσεις είναι μικρές σε έκταση και η παραγωγή αφορά κατά κύριο λόγο τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες που αποτελούν και το αντικείμενο της αναγνώρισης των Ο.Π.. Άλλες καλλιέργειες δεν εντοπίστηκαν, παρά μόνο σε μικρή έκταση η ελαιοκαλλιέργεια.

Ο τομέας της κτηνοτροφίας στην περιοχή της Ιεράπετρας δεν είναι αναπτυγμένος γεγονός το οποίο διαπιστώθηκε και από την έρευνά μας, αφού μόνο δύο παραγωγοί φαίνεται να εκτρέφουν ένα σχετικά μικρό αριθμό αιγών.

Το γεωργικό εισόδημα που απολαμβάνουν οι παραγωγοί και στις δύο Ο.Π., στην πλειοψηφία είναι πάνω από 15.000 ευρώ ετησίως ενώ για σημαντικό ποσοστό τους, το εισόδημα υπερβαίνει τις 20.000 ευρώ (44,0% και 33,3% αντίστοιχα). Επίσης, το συνολικό εισόδημα των παραγωγών δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις από το γεωργικό τους εισόδημα.

Σχετικά με τη συλλογική δράση, η πλειοψηφία των παραγωγών, σε ποσοστό πάνω από 70%, είναι ιδρυτικά μέλη των Ο.Π. ενώ διαφοροποίηση παρατηρήθηκε όσον αφορά στους λόγους σύστασης των δύο Ο.Π. Για τους παραγωγούς της πρώτης Ο.Π. σημαντικό λόγο δημιουργίας της Οργάνωσης αποτελεί η δυνατότητα υλοποίησης επιχειρησιακού προγράμματος με κοινοτική χρηματοδότηση ενώ για τα μέλη της δεύτερης Ο.Π. ο προγραμματισμός της παραγωγής από ποσοτική και ποιοτική άποψη και η ανταπόκρισή της στη ζήτηση. Παράλληλα, σημαντικό λόγο σύστασης και των δύο Οργανώσεων αποτελεί η βελτίωση της εμπορίας της παραγωγής τους όσον αφορά στην καλύτερη προώθηση των προϊόντων, την αποφυγή των μεσαζόντων, το άνοιγμα νέων αγορών κ.α.

Όσον αφορά στους λόγους που ώθησαν τους παραγωγούς να ενταχθούν στις Ο.Π. παρατηρήθηκε μια, αντίστοιχη με τους λόγους σύστασης, διαφοροποίηση. Ως ισχυρότερο κίνητρο για τους περισσότερους παραγωγούς της πρώτης Ο.Π. είναι η κοινοτική ενίσχυση και (με τη συμβολή της) η υλοποίηση επιχειρησιακού σχεδίου. Από την άλλη πλευρά παρατηρήθηκε ότι πάρα πολλοί παραγωγοί και των δύο Ο.Π. ανέφεραν ως ισχυρό κίνητρο ένταξης τους στην Ο.Π. τη βελτίωση της εμπορίας της παραγωγής τους. Κατά συνέπεια, πολλοί παραγωγοί αποβλέπουν με τη δημιουργία και ένταξή τους στις Οργανώσεις αφενός στην κοινοτική χρηματοδοτική ενίσχυση, η οποία αφορά κυρίως σε επενδύσεις, και αφετέρου στην επίλυση του σοβαρού ζητήματος που ταλανίζει επί μακρόν τους αγρότες και αφορά στην εμπορία των προϊόντων τους. Πρέπει να σημειωθεί ότι «η αποφυγή των μεσαζόντων» ως λόγος ένταξης αναφέρθηκε και συζητήθηκε εκτενώς από τους συμμετέχοντες στην έρευνα.

Ως προς την ανταπόκριση των Ο.Π. στους λόγους που παρότρυναν τους παραγωγούς να ενταχθούν σε αυτές, διαπιστώνεται ότι, σε γενικές γραμμές, οι

παραγωγοί στην πλειοψηφία τους και στις δύο Οργανώσεις θεωρούν ότι είναι «ικανοποιητική» έως «πολύ ικανοποιητική».

Σε σχέση με τη γνώση των παραγωγών αναφορικά με τις διαδικασίες λήψης και εφαρμογής αποφάσεων στο πλαίσιο της Οργάνωσης, που αποτελεί σημαντικό παράγοντα της ορθής δημοκρατικής αλλά και της συνολικής λειτουργίας της Οργάνωσης, διαπιστώθηκε ότι θεωρούνται ως «καλές» και «πολύ καλές» σε πολύ υψηλά ποσοστά και στις δύο Ο.Π. (96% στην πρώτη και 81% στη δεύτερη). Επιπλέον, πέραν της γνώσης των διαδικασιών, καταγράφηκαν σημαντικά ποσοστά συμμετοχής σε αυτές. Η συντριπτική πλειοψηφία των μελών-παραγωγών (πάνω από 80% και στις δύο Ο.Π.) συμμετέχει πάντοτε και ψηφίζει στις γενικές συνελεύσεις της Οργάνωσής τους και λαμβάνει μέρος στις συσκέψεις που πραγματοποιούνται. Σε εξίσου σημαντικά ποσοστά (πάνω από 70% και στις δύο Ο.Π.) τακτική είναι η συμμετοχή των παραγωγών σε ημερίδες, σεμινάρια, κλπ. που διοργανώνονται από την Ο.Π.. Επίσης ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι πολύ μεγάλο ποσοστό παραγωγών (αρκετά υψηλότερο στην πρώτη Οργάνωση σε σχέση με τη δεύτερη) θεωρεί ως υποχρέωσή του την ενεργή συμμετοχή στις διαδικασίες και δήλωσε ότι συμμετέχει πάντα, οπότε δεν τίθεται θέμα άλλης πηγής ενημέρωσης. Παρόλα αυτά, ως εναλλακτικός τρόπος ενημέρωσης και στις δύο Ο.Π. κατεγράφη η προφορική ενημέρωση από μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου πρωτίστως και από λοιπά μέλη της Ο.Π. δευτερευόντως. Οι γραπτές ανακοινώσεις επίσης αναφέρθηκαν αλλά σε πολύ χαμηλότερο βαθμό.

Κατά την αξιολόγηση των διαφόρων λειτουργιών και δραστηριοτήτων των Ο.Π. από τους παραγωγούς διαπιστώθηκε κάποια διαφοροποίηση μεταξύ των δύο Οργανώσεων. Η διοικητική και οικονομική διαχείριση καθώς και η δημοκρατική λειτουργία κρίθηκαν και στις δύο Ο.Π. σε ποσοστά πάνω από 90% ως «άριστες» και «καλές». Όσον αφορά στην ενημέρωση και την εκπαίδευση των μελών, αυτές αξιολογήθηκαν ως καλύτερες στη δεύτερη Οργάνωση ενώ όσον αφορά στην εισαγωγή καινοτομιών εμφανίζονται και στις δύο Ο.Π. σημαντικά ποσοστά (40% στην πρώτη και 28,6% στη δεύτερη) αρνητικής αξιολόγησης.

Όσον αφορά στις δράσεις που υλοποιούνται μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων οι παραγωγοί – μέλη και των δύο Οργανώσεων δηλώνουν ότι αφενός είναι ενήμεροι για αυτές και αφετέρου ότι έχουν επωφεληθεί από αυτές σε ατομικό αλλά και σε συλλογικό επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη ενός περιορισμένου αριθμού παραγωγών της δεύτερης Ο.Π. που δήλωσαν ότι δεν είχαν ενημέρωση για τις δράσεις, η οποία όμως μπορεί να αιτιολογηθεί από το γεγονός ότι αφορά σε σχετικά νέα μέλη της Οργάνωσης. Επιπροσθέτως το

σύνολο των παραγωγών και στις δύο Ο.Π. πιστεύουν ότι έχουν ωφεληθεί από τη συμμετοχή τους στην Οργάνωση από «αρκετά» έως «πάρα πολύ».

Ως προς τη συνολική εκτίμηση της συμμετοχής τους στις Ο.Π., η γνώμη του συνόλου των παραγωγών της πρώτης Ο.Π. είναι «θετική» και «πολύ θετική» ενώ στη δεύτερη Ο.Π. σημειώθηκε ένα ποσοστό της τάξης του 9,6% που την αξιολόγησε «μέτρια» έως «κακή», γεγονός που, όπως διαπιστώθηκε στις συζητήσεις που έλαβαν χώρα στο περιθώριο των συνεντεύξεων, μάλλον οφείλεται στη μη ύπαρξη επαρκών κτιριακών εγκαταστάσεων καθώς και σε οικονομικά προβλήματα που παρουσιάστηκαν στην Οργάνωση κατά το παρελθόν.

Τέλος, σε σχέση με τη γενικότερη άποψη των παραγωγών περί συλλογικής δράσης διαπιστώθηκε ότι οι παραγωγοί δεν είναι μέλη κάποιου συλλόγου (περιβαλλοντικού, πολιτιστικού κ.α.) με την εξαίρεση, όσον αφορά στο ένα τρίτο περίπου των μελών κάθε Οργάνωσης, της συμμετοχής τους σε πρωτοβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις.

Αναφορικά με τη διερεύνηση των σχέσεων των μελών των Ο.Π., αρχικά διαπιστώθηκε ότι οι εγκαταστάσεις της Οργάνωσης αποτελούν τον κύριο τόπο συνάντησης και συζήτησης των παραγωγών και για τις δύο Ο.Π.. Επιπλέον, οι συναντήσεις αυτές λαμβάνουν χώρα σε τακτική βάση και συγκεκριμένα για την πρώτη Ο.Π. δύο φορές το μήνα ενώ για τη δεύτερη μία φορά. Βέβαια κάποιοι παραγωγοί και στις δύο Ο.Π. συναντώνται συχνότερα. Η θεματολογία των συναντήσεων κατά κύριο λόγο αφορά σε οικονομικά θέματα και τη διαχείριση των καλλιεργειών και λιγότερο σε περιβαλλοντικά ζητήματα και την εφαρμογή καθεστώτων ποιότητας. Ειδικότερα για τα μέλη της πρώτης Οργάνωσης ζητήματα προτεραιότητας προς συζήτηση αποτελούν οι επιδοτήσεις – ενισχύσεις – Ευρωπαϊκά Προγράμματα – νέα ΚΑΠ και οι τιμές πώλησης των προϊόντων τους και εν συνεχεία το κόστος παραγωγής των προϊόντων, οι καλλιεργητικές τεχνικές και ο τόπος - τρόπος πώλησης των προϊόντων. Για τα μέλη της δεύτερης Ο.Π. πρωτεύον θέμα αποτελούν οι τιμές πώλησης των προϊόντων, ακολουθούν οι καλλιεργητικές τεχνικές και τελευταίο το κόστος παραγωγής των προϊόντων.

Οι παραγωγοί – μέλη και των δύο Οργανώσεων στη συντριπτική πλειοψηφία τους (περίπου 96% και στις δύο Ο.Π.) δήλωσαν διατεθειμένοι να μοιράζονται τις γνώσεις τους με άλλους αγρότες. Από την άλλη, διαπιστώθηκαν πολύ μικρά ποσοστά παραγωγών (4% στην πρώτη Ο.Π. και 9,6% στη δεύτερη) στους οποίους απευθύνονται πάντα άλλοι γεωργοί προς αναζήτηση πληροφοριών.

Όσον αφορά στην εφαρμογή του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (Σ.Ο.Δ.) των καλλιεργειών η οποία αποτέλεσε το κύριο θέμα καινοτομίας εκ μέρους των δύο Οργανώσεων, η πλειοψηφία των παραγωγών, και στις δύο Οργανώσεις, πιστοποιεί όλες τις καλλιέργειες του. Από την άλλη, ένα ποσοστό παραγωγών 16,0% στην πρώτη Ο.Π. και 23,8% στη δεύτερη δεν πιστοποιεί την ελαιοκαλλιέργεια (η οποία όμως δεν εντάσσεται στις καλλιέργειες στις οποίες δραστηριοποιούνται οι Οργανώσεις). Η πιστοποίηση των καλλιεργειών για τις οποίες έχουν λάβει αναγνώριση οι Οργανώσεις είναι υποχρεωτική. Σχετικά με τους λόγους που παρακίνησαν τους παραγωγούς να εφαρμόσουν το Σ.Ο.Δ., συμπεραίνεται ότι και στις δύο Ο.Π., το ισχυρότερο κίνητρο αποτελεί η παραγωγή ασφαλών προϊόντων καθώς και η υποχρέωση από τις Οργανώσεις. Επιπλέον διαπιστώνεται ότι οι παραγωγοί στο σύνολό τους, πέρα από την τήρηση της δέσμευσής τους προς τις Ο.Π. για εφαρμογή του Σ.Ο.Δ., επιδεικνύουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την παραγωγή ασφαλών προϊόντων καθώς και για την προστασία του περιβάλλοντος. Αναφορικά με το έτος ένταξης των παραγωγών στο Σ.Ο.Δ., πρέπει να σημειωθεί ότι επικράτησε μια σύγχυση μεταξύ του Σ.Ο.Δ. και της ολοκληρωμένης καταπολέμησης των εχθρών και ασθενειών στα θερμοκήπια. Γεγονός πάντως είναι ότι οι περισσότεροι παραγωγοί και των δύο Οργανώσεων εφαρμόζαν ολοκληρωμένη καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών στα θερμοκήπια τους πολύ πριν την ένταξή τους στο Σ.Ο.Δ..

Ορισμένοι παραγωγοί (σε ποσοστό της τάξης του 20% για την πρώτη Ο.Π. και 19% για τη δεύτερη) θεωρούν ότι είναι από τους πρώτους που εφαρμόσαν το Σ.Ο.Δ.

Το σύνολο των παραγωγών-μελών της πρώτης Οργάνωσης έχουν λάβει εκπαίδευση για το πρότυπο, από την ιδιωτική εταιρεία που παρέχει τεχνική βοήθεια στην Ο.Π. για την ανάπτυξη και εφαρμογή του συστήματος, η οποία έλαβε χώρα στις εγκαταστάσεις της Οργάνωσης. Επιπλέον ορισμένοι από τους παραγωγούς έχουν εκπαιδευτεί και από άλλους φορείς. Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει και η δεύτερη Οργάνωση. Η εκπαίδευση αξιολογήθηκε ως «ικανοποιητική» και «πολύ ικανοποιητική» από τη συντριπτική πλειοψηφία των μελών και των δύο Οργανώσεων. Ομοίως η πλειοψηφία των παραγωγών-μελών των δύο Ο.Π. δηλώνει ότι έχει κατανοήσει «καλά» και «πολύ καλά» τις απαιτήσεις του προτύπου.

Αναφορικά με τους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π.) τους οποίους οι παραγωγοί υποχρεούνται να εφαρμόζουν, διαπιστώθηκε ότι οι παραγωγοί, όπως δηλώνουν, είναι ενημερωμένοι και συμμορφώνονται σε μεγάλο

βαθμό με αυτούς. Διαπιστώνεται επιπλέον ότι οι παραγωγοί εφαρμόζουν σε μεγάλο βαθμό ορισμένες, μη υποχρεωτικές από το πρότυπο, αρχές ορθής γεωργικής πρακτικής οι οποίες σχετίζονται κυρίως με τη λίπανση και τη φυτοπροστασία. Ενώ κάποιες άλλες πρακτικές περισσότερο δαπανηρές όπως π.χ. η άρδευση με χρήση ύδατος που έχει προκύψει από αφαλάτωση υφάλμυρων νερών με αντίστροφη ώσμωση, δεν εφαρμόζονται.

Κατά την αξιολόγηση των θετικών και αρνητικών σημείων από την εφαρμογή του Σ.Ο.Δ. οι απαντήσεις των παραγωγών και των δύο Ο.Π. κινήθηκαν στο ίδιο περίπου πλαίσιο. Ως θετικά σημεία αναφέρθηκαν κατά κύριο λόγο, η παραγωγή προϊόντων καλύτερης ποιότητας, ασφαλών και υγιεινών, η προστασία του περιβάλλοντος και ο σεβασμός προς τον καταναλωτή. Σε σχέση με τις αρνητικές πλευρές της πιστοποίησης, η συντριπτική πλειονότητα των παραγωγών ανέδειξε το γεγονός ότι η τιμή των πιστοποιημένων προϊόντων είναι ιδιαίτερα χαμηλή σε σύγκριση με αυτή που θα έπρεπε να είναι καθώς επίσης και την έλλειψη της αναγνώρισης που αρμόζει σε αυτά. Οι παραγωγοί επισήμαναν ότι ενώ γίνεται προσπάθεια για να παραχθεί ένα προϊόν ποιοτικό, ασφαλές που σέβεται την υγεία του καταναλωτή αλλά και το περιβάλλον, εντούτοις στην πλειονότητα των περιπτώσεων η τιμή του είναι ίδια με αυτή των συμβατικών προϊόντων. Επιπροσθέτως, η ζήτηση παραμένει σχεδόν ίδια με αυτή των συμβατικών προϊόντων και αυτό πιθανόν ισχύει διότι οι καταναλωτές δεν έχουν ορθή πληροφόρηση σχετικά με τα πιστοποιημένα προϊόντα. Ως ένα ακόμη αρνητικό σημείο, περισσότερο για την πρώτη Ο.Π. και λιγότερο για τη δεύτερη, αναφέρθηκε η γραφειοκρατία της εφαρμογής του προτύπου καθώς και της απόκτησης και διατήρησης της πιστοποίησης και ειδικότερα το πλήθος των προς τήρηση και συμπλήρωση αρχείων και εγγράφων.

Αξίζει να επισημανθεί ότι το σύνολο των παραγωγών και στις δύο Οργανώσεις προτίθεται να συνεχίσει να εφαρμόζει το πρότυπο στις καλλιέργειες για τις οποίες έχει λάβει αναγνώριση η Ο.Π.. Αντίθετα, η εικόνα είναι πολύ διαφορετική σχετικά με την ένταξη και των υπολοίπων καλλιεργειών τους στο Σ.Ο.Δ. Θετική στάση για ένταξη και άλλων καλλιεργειών επέδειξε μόνο το 32,0% των παραγωγών της πρώτης Ο.Π. και κανένα μέλος από τη δεύτερη.

Κατά την περαιτέρω διερεύνηση των σχέσεων των μελών στα τρία επιλεγθέντα πεδία έρευνας (υδροπονία, αναζήτηση νέας πληροφορίας και καινοτομία) διαπιστώθηκαν ανά Οργάνωση Παραγωγών τα κάτωθι:

Στην πρώτη Ο.Π. παρατηρείται καταρχήν ότι η δικτύωση διαφοροποιείται ανάλογα με το υπό εξέταση ζήτημα (υδροπονία, καινοτομία, νέες πληροφορίες).

Όσον αφορά στην υδροπονία, παρατηρείται ότι ένα ποσοστό της τάξης του 68,0% έχει κάποια γνώση για το εν λόγω σύστημα καλλιέργειας ενώ κανένας παραγωγός-μέλος δεν εφάρμοζε αυτό στη γεωργική του εκμετάλλευση (παρά μόνο ο Αντιπρόεδρος της Ο.Π. ο οποίος όμως δεν συμμετείχε στην έρευνα). Στο δίκτυο αυτό τον κυρίαρχο ρόλο, ως φορείς και θεματοφύλακες της υδροπονίας, διαδραματίζουν ο Αντιπρόεδρος της Οργάνωσης καθώς και ο γεωπόνος – τεχνικός σύμβουλος αυτής. Στο εν λόγω δίκτυο δε φαίνεται οι δύο αυτοί κεντρικοί φορείς να επικοινωνούν μεταξύ τους γεγονός το οποίο πιθανώς οφείλεται στο ότι φορείς αυτοί δεν συμμετείχαν στην έρευνα. Ο Πρόεδρος της Ο.Π. δε φαίνεται να επηρεάζει ιδιαίτερα τη ροή της πληροφορίας και μάλλον αποτελεί περισσότερο ένα τυπικό μέλος του δικτύου, καθώς επικοινωνεί μόνο με τρία από τα μέλη του δικτύου ενώ μόνο ένας αναζητά πληροφορίες από αυτόν.

Όσον αφορά στην καινοτομία, δύο αντικείμενα αναγνωρίστηκαν από τους παραγωγούς ως θέματα καινοτομίας: η υδροπονική μέθοδος καλλιέργειας και οι νέες ποικιλίες/υβρίδια. Επιπλέον ένα μέλος της Ο.Π. δεν υπέδειξε κάποιον αγρότη ως καινοτόμο. Στο δίκτυο καινοτομίας τον κυρίαρχο ρόλο παίζουν ο Αντιπρόεδρος και ο Πρόεδρος της Ο.Π., με τον κάθε ένα από αυτούς να «ειδικεύεται» σε διαφορετικό θέμα καινοτομίας. Ο Αντιπρόεδρος «ειδικεύεται» στην υδροπονική καλλιέργεια και ο Πρόεδρος σε θέματα νέων ποικιλιών και υβριδίων. Η επικοινωνία μεταξύ των δύο αυτών φορέων αφορά μόνο σε αναζήτηση πληροφόρησης του Προέδρου περί θεμάτων υδροπονικής καλλιέργειας από τον Αντιπρόεδρο. Όσον αφορά στην επικοινωνία του Αντιπροέδρου και κατά συνέπεια τις διασυνδέσεις του, προκύπτει ένα έλλειμμα πληροφόρησης δεδομένου ότι το εν λόγω άτομο δε συμμετείχε στην έρευνα. Οι φορείς του δικτύου στη συντριπτική πλειοψηφία τους επικοινωνούν με τους αγρότες που έχουν υποδείξει ως καινοτόμους.

Στο δίκτυο «νέας πληροφορίας» ο Πρόεδρος, ο γεωπόνος – τεχνικός σύμβουλος και ένα μέλος της Οργάνωσης αποτελούν τους σημαντικότερους φορείς και θεματοφύλακες της νέας πληροφορίας. Ο κάθε ένας από τους παραπάνω «ειδικεύεται» σε διαφορετικά είδη νέας πληροφορίας. Οι αγρότες του δικτύου επικοινωνούν με τον Πρόεδρο για θέματα κυρίως νέων ποικιλιών/υβριδίων και με γεωπόνο – τεχνικό σύμβουλο για θέματα κυρίως οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής. Ο Πρόεδρος επικοινωνεί με το γεωπόνο – τεχνικό σύμβουλο για θέματα νέων ποικιλιών/υβριδίων και το μέλος της Ο.Π. επικοινωνεί με τον

Πρόεδρο και το γεωπόνο για θέματα σχετικά με επιχειρησιακά προγράμματα και την οργάνωση και εμπορία της παραγωγής, και για νέες ποικιλίες αντίστοιχα.

Επιπλέον διαπιστώνεται και στα τρία δίκτυα η ύπαρξη φορέων με μικρή κεντρικότητα, δηλαδή «μικρότεροι» φορείς οι οποίοι είτε λαμβάνουν πληροφόρηση μόνο από έναν φορέα είτε υποδεικνύουν κάποιον άλλο αγρότη ως καινοτόμο ή ως φορέα νέας πληροφορίας χωρίς όμως περαιτέρω διασύνδεση.

Ο κύριος τρόπος επικοινωνίας που διαπιστώνεται και στα τρία δίκτυα είναι η πρόσωπο-με-πρόσωπο συζήτηση με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπου εντοπίζεται επικοινωνία μέσω τηλεφώνου και διαδικτύου, οι οποίες βασικά αφορούν στην επικοινωνία του Προέδρου της Ο.Π. με τους γεωτεχνικούς – μέλη του δικτύου νέας πληροφορίας. Άξιο προσοχής αποτελεί το γεγονός της σχεδόν παντελούς έλλειψης ομαδικής ενημέρωσης.

Αναφορικά με το ρόλο των γεωτεχνικών παρατηρείται ότι στο δίκτυο υδροπονίας δεν επηρεάζουν τη ροή της πληροφορίας δεδομένου ότι επικοινωνούν μόνο με μη κεντρικούς φορείς του δικτύου αλλά ταυτόχρονα αποτελούν τον ελεγκτή πληροφορίας στα ζεύγη που συμμετέχουν. Σημαντική διαφοροποίηση διαπιστώνεται στο δίκτυο νέων πληροφοριών όπου ο Πρόεδρος, κεντρικός φορέας του δικτύου, επικοινωνεί με τους γεωτεχνικούς του συγκεκριμένου δικτύου (άλλους από αυτούς του δικτύου υδροπονίας) για άντληση διαφορετικών ειδών πληροφορίας από τον καθένα.

Σε όλα τα δίκτυα, επίσης διαπιστώθηκε η ύπαρξη συστάδων/υπο-ομάδων (clusters) που κατά κύριο λόγο αποτελούνται από ζεύγη φορέων των δικτύων.

Αναφορικά με τους σημαντικότερους φορείς και στα τρία δίκτυα που εξετάστηκαν στο πλαίσιο της πρώτης Ο.Π. διαπιστώνεται κατά πρώτον ότι όλοι είναι άντρες. Ο Πρόεδρος της Οργάνωσης είναι 44 ετών, παντρεμένος και απόφοιτος Λυκείου. Το μέγεθος της γεωργικής του εκμετάλλευσης ανέρχεται στα 15,7 στρέμματα (είναι το μέλος της Οργάνωσης που εμφανίζει το μεγαλύτερο μέγεθος γεωργικής εκμετάλλευσης) και εμφανίζει υψηλό εισόδημα (από γεωργία και συνολικό) άνω των 20.000 €.

Το μέλος της Ο.Π. που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο δίκτυο νέας πληροφορίας είναι 43 ετών, παντρεμένος και απόφοιτος Λυκείου, με μέγεθος γεωργικής εκμετάλλευσης 10 στρέμματα και υψηλό εισόδημα (από γεωργία και συνολικό) άνω των 20.000 €. Σχετικά με τους άλλους δύο σημαντικούς φορείς των δικτύων, τον Αντιπρόεδρο και το γεωπόνο – τεχνικό σύμβουλο, όπως ήδη έχει προαναφερθεί υπάρχει έλλειμμα πληροφόρησης δεδομένου ότι δε συμμετείχαν στην έρευνα.

Στη δεύτερη Ο.Π. παρατηρείται επίσης ότι η δικτύωση διαφοροποιείται ανάλογα με το υπό εξέταση ζήτημα (υδροπονία, καινοτομία, νέες πληροφορίες).

Όσον αφορά στην υδροπονία παρατηρήθηκε ένα ποσοστό της τάξης του 43,0% το οποίο έχει κάποια γνώση για το εν λόγω σύστημα καλλιέργειας ενώ μόνο ένας παραγωγός - μέλος εφαρμόζει υδροπονία στη γεωργική του εκμετάλλευση. Στο εν λόγω δίκτυο διαπιστώνεται ότι ως φορείς και θεματοφύλακες της πληροφορίας, τον κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζουν ο Αντιπρόεδρος της πρώτης Οργάνωσης Παραγωγών («Α.Σ. Νότος»), ο Αντιπρόεδρος της υπό εξέταση (δεύτερης) Οργάνωσης καθώς και το μοναδικό μέλος της υπό εξέταση Οργάνωσης που εφαρμόζει υδροπονικό σύστημα καλλιέργειας στην εκμετάλλευσή του. Στο εν λόγω δίκτυο οι δύο κεντρικοί φορείς της υπό εξέταση (δεύτερης) Οργάνωσης ενώ επικοινωνούν με τον κεντρικό φορέα του δικτύου (τον Αντιπρόεδρο της πρώτης Οργάνωσης) δεν επικοινωνούν μεταξύ τους. Ο Πρόεδρος της Ο.Π. δεν αποτελεί μέλος του δικτύου.

Όσον αφορά στην καινοτομία, κατά πρώτον, εμφανίστηκε ένας σημαντικός αριθμός παραγωγών-μελών της Ο.Π., οι εννέα από τους εικοσιένα, που δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν καινοτόμους/πρωτοπόρους αγρότες στην Οργάνωση, στην περιοχή καθώς και οπουδήποτε αλλού. Τα αντικείμενα που κατονόμασαν οι υπόλοιποι παραγωγοί ως θέματα καινοτομίας ήταν, ομοίως με την πρώτη Ο.Π., δύο: η υδροπονία και οι νέες ποικιλίες/υβρίδια. Στο εν λόγω δίκτυο, τον κυρίαρχο ρόλο παίζουν ο Αντιπρόεδρος της πρώτης Οργάνωσης Παραγωγών («Α.Σ. Νότος») και ένα μέλος της υπό εξέταση Ο.Π. και συγκεκριμένα το μοναδικό μέλος της Οργάνωσης που εφαρμόζει υδροπονικό σύστημα καλλιέργειας στην εκμετάλλευσή του. Η επικοινωνία μεταξύ των δύο αυτών φορέων αφορά μόνο στην αναζήτηση πληροφόρησης εκ μέρους του μέλους της υπό εξέταση Ο.Π. περί θεμάτων υδροπονικής καλλιέργειας από τον Αντιπρόεδρο της πρώτης Οργάνωσης Παραγωγών «Α.Σ. Νότος». Από την άλλη, για θέματα νέων ποικιλιών και υβριδίων τα μέλη της υπό εξέταση Ο.Π. επικοινωνούν με τον Πρόεδρο της πρώτης Ο.Π. («Α.Σ. Νότος»). Οι φορείς του δικτύου στη μεγάλη πλειοψηφία τους επικοινωνούν με τους αγρότες που έχουν υποδείξει ως καινοτόμους. Ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Ο.Π. φαίνεται να διαδραματίζουν κάποιο ρόλο ως προς τη διάχυση των καινοτομιών αλλά όχι κεντρικό, καθώς είναι σχετικά απομονωμένοι από το κεντρικό δίκτυο και επηρεάζουν μία μικρή ομάδα αγροτών.

Στο δίκτυο «νέας πληροφορίας» ο Αντιπρόεδρος της Ο.Π. και δύο μέλη της Οργάνωσης αποτελούν τους σημαντικότερους φορείς και θεματοφύλακες της

νέας πληροφορίας. Το ένα από τα δύο αυτά μέλη της Ο.Π. επικοινωνεί με τον Αντιπρόεδρο για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής ενώ δε φαίνεται να υπάρχει επικοινωνία μεταξύ του Αντιπροέδρου και του δεύτερου μέλους της Ο.Π. Οι αγρότες του δικτύου επικοινωνούν με τον Αντιπρόεδρο κυρίως για γενική πληροφόρηση, για θέματα οργάνωσης και εμπορίας της παραγωγής καθώς και για επιχειρησιακά προγράμματα και νέες δράσεις. Με τα άλλα δύο μέλη της Οργάνωσης επικοινωνούν κυρίως για θέματα άρδευσης και νέων ποικιλιών και για γενική πληροφόρηση. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι διάφοροι φορείς νέας πληροφορίας παρουσιάζουν σχετική “εξειδίκευση” σε διαφορετικά είδη πληροφορίας. Ο Πρόεδρος της Ο.Π. δε φαίνεται να επηρεάζει ιδιαίτερα τη ροή της πληροφορίας και μάλλον αποτελεί ένα τυπικό μέλος του δικτύου, καθώς επικοινωνεί μόνο με τρία από τα μέλη του δικτύου ενώ κανένας δεν αναζητά νέα πληροφορία από αυτόν.

Επιπλέον, σε όλα τα δίκτυα διαπιστώνεται η ύπαρξη φορέων με μικρή κεντρικότητα, δηλαδή «μικρότεροι» φορείς οι οποίοι είτε λαμβάνουν πληροφόρηση μόνο από έναν φορέα είτε υποδεικνύουν κάποιον άλλο αγρότη ως καινοτόμο ή ως φορέα νέας πληροφορίας χωρίς όμως περαιτέρω διασύνδεση.

Ο κύριος τρόπος επικοινωνίας που διαπιστώνεται και στα τρία δίκτυα είναι η πρόσωπο-με-πρόσωπο συζήτηση με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπου εντοπίζεται επικοινωνία μέσω τηλεφώνου. Άξιο προσοχής αποτελεί το γεγονός της σχεδόν παντελούς έλλειψης ομαδικής ενημέρωσης και χρήσης του διαδικτύου ως μέσου επικοινωνίας.

Αναφορικά με το ρόλο των γεωτεχνικών παρατηρείται ότι στο δίκτυο υδροπονίας δεν επηρεάζουν τη ροή της πληροφορίας δεδομένου ότι επικοινωνούν μόνο με μη κεντρικούς φορείς του δικτύου αλλά ταυτόχρονα αποτελούν τον ελεγκτή πληροφορίας στα ζεύγη που συμμετέχουν. Σημαντική διαφοροποίηση διαπιστώνεται στο δίκτυο νέων πληροφοριών όπου ο Αντιπρόεδρος, κεντρικός φορέας του δικτύου, επικοινωνεί με τους γεωτεχνικούς του συγκεκριμένου δικτύου (άλλους από αυτούς του δικτύου υδροπονίας) για άντληση διαφορετικών ειδών πληροφορίας από τον καθένα.

Σε όλα τα δίκτυα διαπιστώθηκε η ύπαρξη συστάδων/ υπο-ομάδων (clusters).

Αναφορικά με τους σημαντικότερους φορείς και στα τρία ανωτέρω δίκτυα διαπιστώνεται κατά πρώτο λόγο ότι όλοι είναι άντρες. Ο Αντιπρόεδρος της Οργάνωσης είναι 36 ετών, παντρεμένος και απόφοιτος Λυκείου, το μέγεθος της γεωργικής του εκμετάλλευσης ανέρχεται στα 5,5 στρέμματα και εμφανίζει εισόδημα (από γεωργία και συνολικό) που κυμαίνεται από 10.000€ - 15.000€.

Το ένα από τα δύο μέλη της Ο.Π. που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο δίκτυο καινοτομίας και νέας πληροφορίας είναι 33 ετών, παντρεμένος και απόφοιτος Λυκείου, με μέγεθος γεωργικής εκμετάλλευσης 7 στρέμματα και υψηλό εισόδημα (από γεωργία και συνολικό) άνω των 20.000 €. Το δεύτερο μέλος που εμφανίζεται ως σημαντικός φορέας μόνο στο δίκτυο νέας πληροφορίας είναι 53 ετών, παντρεμένος και απόφοιτος Λυκείου, με μέγεθος γεωργικής εκμετάλλευσης 21,8 στρέμματα (αλλά μόνο τα 6,8 στρέμματα αφορούν θερμοκηπιακή καλλιέργεια) και υψηλό εισόδημα (από γεωργία και συνολικό) άνω των 20.000 €. Σχετικά με τον Αντιπρόεδρο της Οργάνωσης Παραγωγών «Α.Σ. Νότος» όπως ήδη έχει προαναφερθεί υπάρχει έλλειμμα πληροφόρησης δεδομένου ότι δε συμμετείχε στην έρευνα.

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα σχετικά με τη δικτύωση στο πλαίσιο των δύο Οργανώσεων Παραγωγών, παρατηρείται ότι η δεύτερη Οργάνωση εμφανίζεται ως πιο «αδύναμη» από την πρώτη. Οι σημαντικότεροι λόγοι που οδηγούν σε αυτό το συμπέρασμα αφορούν στην έλλειψη γεωπόνου - τεχνικού συμβούλου, στην απουσία του Προέδρου της από όλα τα ζητήματα που εξετάστηκαν, στην εξάρτησή της για ορισμένα θέματα από τον Αντιπρόεδρο καθώς και από τον Πρόεδρο της πρώτης Ο.Π. καθώς και στο σημαντικό ποσοστό των μελών της τα οποία δε συμμετέχουν στα δίκτυα υδροπονίας και καινοτομίας.

Συμπερασματικά, καταρχάς διαπιστώνεται η χρησιμότητα της ανάλυσης δικτύων (και του αντίστοιχου εργαλείου ανάλυσης) στην κατανόηση του τρόπου λειτουργίας (δηλ. της αλληλεπίδρασης των μελών μεταξύ τους αλλά και με 'εξωτερικούς' φορείς) μιας Οργάνωσης όσον αφορά στις άτυπες διαδικασίες διάχυσης της γνώσης και της καινοτομίας. Η γνώση που προκύπτει από την ανάλυση αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί για την εισαγωγή (διαφορετικών τύπων) γνώσης και καινοτομίας διαμέσου καταρχάς των κεντρικών κόμβων (που δεν είναι απαραίτητα οι επίσημοι/εκλεγμένοι εκπρόσωποι των Οργανώσεων) και στη συνέχεια επιμέρους κόμβων και ομαδώσεων που αναδεικνύονται μέσω των κοινωνιογραμμάτων. Από την άλλη, μπορεί να συμβάλλει στον εντοπισμό φαινομένων «αποστασιοποίησης» μελών των Οργανώσεων (που αναιρούν την ουσία της Οργάνωσης – την έννοια του δικτύου) και άρα στην προσπάθεια ισχυροποίησης της συνεργασίας μεταξύ των μελών.

Επιπλέον, στη συγκεκριμένη περίπτωση των δύο υπό εξέταση Ο.Π., διαπιστώνεται ότι στην ίδια περιοχή δραστηριοποιούνται δύο ολιγομελείς

Οργανώσεις Παραγωγών (25 και 21 μέλη), οι οποίες καλύπτουν οριακά το κατώτερο εθνικό κριτήριο αναγνώρισης ως προς τον αριθμό των μελών (20 μέλη), η μία εκ των οποίων εμφανίζεται ως «ασθενής» και σε κάποιο βαθμό «εξαρτημένη» από την άλλη. Παρόμοια φαινόμενα ολιγομελών Οργανώσεων εμφανίζονται και σε άλλες περιοχές της χώρας μας (ΥΠ.Α.Α.Τ., 2012). Τίθεται, κατά συνέπεια, το ερώτημα της συνένωσης αυτών των «μικρών» Ο.Π. σε μεγαλύτερες, ισχυρότερες και πιο δυναμικές Οργανώσεις, η οποία, τυπικά, απαιτείται να είναι εθελοντική. Στον αντίποδα βεβαίως, υπάρχει ο ισχυρισμός ότι τα μικρά ολιγομελή «σχήματα» είναι πιο ευέλικτα. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η πρώτη εξεταζόμενη Ο.Π. παρότι «μικρή» εμφανίζεται ως αρκετά «δυναμική».

Συνεπώς, το ζήτημα των μεγάλων και ισχυρών Οργανώσεων ή μικρών και ευέλικτων χρήζει περαιτέρω μελέτης και διερεύνησης, κατά την οποία πρέπει να συνυπολογιστούν και άλλοι παράγοντες όπως ο χαμηλός βαθμός οργάνωσης της παραγωγής που καταγράφεται στη χώρα μας (περίπου 12% της συνολικής παραγωγής).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Δημητρόπουλος Ε. Γ. (2001). «Εισαγωγή στη Μεθοδολογία της Επιστημονικής Έρευνας», 3η έκδοση. Αθήνα: ΕΛΛΗΝ.
2. Ευρωπαϊκή Ένωση (2002). «Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2002 για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων».
3. Ευρωπαϊκή Ένωση (2007). «Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2007 για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών και ειδικών διατάξεων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα («Ενιαίος κανονισμός ΚΟΑ»)). Διαθέσιμο στο www.minagric.gr.
4. Ευρωπαϊκή Ένωση (2011). «Εκτελεστικός Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 543/2011 της Επιτροπής της 7ης Ιουνίου 2011 για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου όσον αφορά τους τομείς των οπωροκηπευτικών και των μεταποιημένων οπωροκηπευτικών». Διαθέσιμο στο www.minagric.gr
5. Ευρωπαϊκή Ένωση (2011). «Εκτελεστικός Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 585/2011 της Επιτροπής της 17ης Ιουνίου 2011 σχετικά με τη θέσπιση προσωρινών έκτακτων μέτρων στήριξης για τον τομέα των οπωροκηπευτικών».
6. Καχριμάνης Γ., Κόμης Β. και Αβούρης Ν. (2007). «Μεθοδολογίες ανάλυσης της συνεργασίας». Στο Ν. Αβούρης, Χ. Καραγιαννίδης, και Β. Κόμης (Επιμ.), «Εισαγωγή στη Συνεργασία Υποστηριζόμενη από Υπολογιστή: Συστήματα και Μοντέλα Συνεργασίας για Εργασία, Μάθηση, Κοινοτήτες Πρακτικής και Δημιουργία Γνώσης». Αθήνα: Κλειδάριθμος.
7. Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Γεωργίας, ΥΠΕΣΔΔΑ και Οικονομίας και Οικονομικών, αριθ. 568/125347/20-1-2004 (ΦΕΚ 142 Β΄/2004) περί «Κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής» όπως ισχύει κάθε φορά. Διαθέσιμο στο www.minagric.gr
8. Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Αγροτικής Ανάπτυξης Και Τροφίμων, αριθ. 266355/11-2-2009 (ΦΕΚ 594 Β΄/2009) περί «Συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή του Καν (ΕΚ) 1234/07 του Συμβουλίου όπως αυτός τροποποιήθηκε από τον

Καν(ΕΚ) 361/08, σχετικά με την Εθνική Στρατηγική για βιώσιμα επιχειρησιακά προγράμματα στον τομέα των οπωροκηπευτικών» όπως ισχύει κάθε φορά. Διαθέσιμο στο www.minagric.gr

9. Κυριαζή Ν. (1999). «Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών», Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα, Αθήνα.
10. Κυριαζή Ν. (2004). «Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών». Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα.
11. Μπουντουρίδης Μ. (2013) «Η Επιστήμη των δικτύων 23/4/2013. Ανάσυρση από διαδίκτυο 26/5/2013, στο <http://www.slideshare.net/lisupatras/ss-19742844>
12. ΟΠΕΓΕΠ (1999α). «Agro 2-1: Διαχείριση αγροτικού περιβάλλοντος – Σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης στη γεωργική παραγωγή». Μέρος 1: Προδιαγραφή. 1η Έκδοση 23 Δεκεμβρίου.
13. ΟΠΕΓΕΠ (1999β). «Agro 2-2: Διαχείριση αγροτικού περιβάλλοντος – Σύστημα ολοκληρωμένης διαχείρισης στη γεωργική παραγωγή». Μέρος 2: Απαιτήσεις στη Φυτική Παραγωγή”. 1η Έκδοση 23 Δεκεμβρίου.
14. Παπαηλιού Ν. (2012). «Κοινωνικά Δίκτυα & Ανάλυση Κοινωνικών Δικτύων», (Social Networking & Social Network Analysis)». Διαθέσιμο στο <http://imu.ntua.gr/static/courses/strategicISmanagement/lectures/11-Social%20Networks.pdf>
15. Τερζάκης Δ. (1999). «Στατιστική των επιχειρήσεων. Με εφαρμογές στον τομέα του τουρισμού». Εκδόσεις INTERBOOKS, Αθήνα.
16. Χατζηαντωνίου Μ. (2003). «Δικτύωση εταιρών στην περιβαλλοντική διαχείριση: η περίπτωση του τουρισμού». Διδακτορική διατριβή στο τμήμα περιβάλλοντος του πανεπιστημίου Αιγαίου.
17. Χρήστου Ε. (1999). «Έρευνα Τουριστικής Αγοράς». Εκδόσεις INTERBOOKS, Αθήνα.
18. Χτούρης Σ. (2004). «Ορθολογικά Συμβολικά Δίκτυα». Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα 2004.

1. Alter, C. and Hage, J. (1993). «*Organizations Working Together*». London: Sage.
2. Arabie P., Carroll J.D. and DeSarbo, W.S. (1987). «*Three-way Scaling and Clustering*». Newbury Park, CA: Stage.
3. Barnes J. A. (1954). «*Class and Committees in a Norwegian Island Parish*». Human Relations, February 1954 (7), p.p 39-58.
4. Blokland K. and Gouët C. (2007b). «*The Farmers' Organisation Route to Economic Development*», in Giel Ton, Jos Bijman and Joost Oorthuizen (eds), *Producer Organizations and Market Chains. Facilitating Trajectories of Change in Developing Countries*, Wageningen, Wageningen Academic Publishers, p.p. 235-249.
5. Boje D. M. and Whetten D. (1981). «*Effects of Organizational Strategies and Contextual Constraints on Centrality and Attributions of Influence in Interorganizational Networks*». Administrative Science Quarterly, 26 (3), p.p. 387-395.
6. Borgatti S.P. (2002). «*NetDraw Software for Network Visualization*». Analytic Technologies: Lexington, KY
7. Bosc P.M., Eychenne D., Hussein K., Losch B., Mercoiret M.R., Rondot P. and Mackintosh-Walker S. (2002). «*Reaching the Rural Poor: The Role of Rural Producers Organisations (RPOs) in the World Bank Rural Development Strategy*», Rural Development Strategy Background Paper, 8, Washington (D.C.), World Bank.
8. Brass D. J., Galaskiewicz H. R. and Tsai W. (2004). «*Taking stock of networks and organizations: A multilevel perspective*». Academy of Management Journal, 47, p.p. 795-817.
9. Breigner R. L. (2004). «*The Analysis of Social Networks*». In M. Hardy, & A. Bryman, Handbook of Data Analysis London: Sage Publications, p.p. 505-526.
10. Callon, M. (1986). «*Some Elements of Sociology of Translation: Domestication of the Scallops and Fishermen of St. Brieuc Bay*». In: Law, J. (Ed.), Power, Action, Belief: A New Sociology of Knowledge?. London: Routledge, p.p. 196-233.
11. Chiffolleau Y. (2005). «*Learning about Innovation through Networks: The Development of Environment-friendly Viticulture*». Technovation, 25, p.p. 1193-1204.

12. Chisholm R. F. (1998). «*Developing Network Organizations: Learning from Practice and Theory*». USA: Addison Wesley Longman Inc.
13. Christakis N., Fowler J. (2009): «*The Surprising Power of Our Social Networks and How they Shape Our Lives*». Little, Brown and Company New York, Boston London.
14. Clark L. (2006). «*Network Mapping as a Diagnostic Tool*». Centro Internacional de Agricultura Tropical / CIAT (CIBTA & DFID), La Paz, Bolivia.
15. Clarke S., Roome N. (1999). «*Sustainable business learning-action networks as organizational assets*». Bus. Strat. Env. 8, p.p. 296–310
16. Darre J.P. (1996). «*L’Invention Des Pratiques Dans l’Agriculture. Vulgarisation et Production Locale de Connaissance*». Paris: Karthala.
17. Darr D. and Pretzsch J. (2008). «*Mechanism of Innovation Diffusion Under Information Abundance and Information Scarcity. The Contribution of Social Networks in Group vs. Individual Extension Approaches in Semi-arid Kenya*». The Journal of Agriculture Education and Extension, 14(3), p.p. 231-248
18. European Commission, DG Environment, (2002), «*Integrated Crop Management Systems in the E.U.*», Submitted by Agra CEAS Consulting.
19. Faysse N., Taher Sraïri M. and Errahj M. (2012). «*Local Farmers’ Organisations: A Space for Peer-to-Peer Learning? The Case of Milk Collection Cooperatives in Morocco*». The Journal of Agricultural Education and Extension, Volume 18, Issue 3, 2012, p.p. 285-299.
20. Giarchi G. (2001). «*Caught in the nets: A critical examination of the use of the concept of "networks" in community development studies*». Community Development Journal, 36 (1), p.p. 63-71.
21. Granovetter, M. (1973). «*The strength of Weak Ties*». The American Journal of Sociology, 78, p.p. 1360-1380.
22. Hiba El Dahr (2012). «*Chapter 12. Producers' organisations and food supply*», in MediTERRA 2012. Presses de Sciences Po, p.p. 247-263.
23. Hill C. (2002). «*Network Literature Review: Conceptualizing and Evaluating Networks*». Southern Alberta Child & Youth Health Network, p.p. 4-66.
24. Huisman M. and Van Duijn M. A. (2004). «*Software for Social Network Analysis*». Models and Methods in Social Network Analysis. P J

- Carrington, J Scott and S Wasserman. Cambridge, Cambridge University Press. p. p. 1-54.
25. Issac M.E., Erickson B.H., Quashie-Sam S. and Timmer V.R. (2007). «*Transfer of knowledge on Agroforestry Management Practises: The Structure of Farmer Advice Networks*». Ecology and Society, 12(2), p. p. 32.
 26. Kadushin C. (2002). «*The motivational foundation of social networks*». Social Networks, 24, p.p. 77–91.
 27. Knote D., Kuklinski J. (1982). «*Networks analysis: basic concepts*». In Markets, Hierarchies and Networks, 1998, Sage publications.
 28. Knote D., Kuklinski J. (1982). «*Networks analysis*». London: Sage publications.
 29. Kroonenberg P.M. (1983). «*Three-mode Principal Component Analysis. Leiden*». The Netherlands: DSWO Press.
 30. Leeuwis C. and Van de Ban, A. (2004). «*Communication for Rural Innovation. Rethinking Agricultural extension*». Oxford: Blackwell Science.
 31. Mandell M. P. (1999, Spring). «*The Impact of Collaborative Efforts: Changing the Face of Public Policy through Networks and Network Structures*». Policy Studies Review, 16 (1), p.p. 4-17.
 32. Martino F., Spoto A. (2006). «*Social network analysis; A brief theoretical review and further perspectives in the study of Information technology*» Psychology Journal, 4 (1), p.p. 53-86.
 33. Matuschke I. (2008). «*Evaluating the Impact of Social Networks in Rural Development Systems: An Overview*». Washington, D.C. International Food Policy Research Institute.
 34. Oliver P. και Myers J. (2003). «*Networks, Diffusion, and Cycles of Collective Action*». Social movements and networks, Oxford university press.
 35. Passy F. (2003). «*Social Networks Matter. But How?* » στο Diani M., McAdam D. (ed) Social Movements and Networks. Relations approaches to Collective actions. New York: Oxford University press
 36. Pizam A., (1994). «*Planning a tourism research investigation*». In J. R. Brent Ritchie and C.R. Goeldner (Eds.), «*Travel Tourism and Hospitality Research*», John Wiley & Sons, Inc, New York, p.p.91-104.

37. Provan K. G., Fish A. and Sydow J. (2007). «*Interorganizational Networks at the Network Level: A Review of the Empirical Literature on Whole Networks*». *Journal of Management* , 33 (3), p.p. 497-516.
38. Rogers M. (1995). «*Diffusion of innovations*». New York: Free press
39. Sawhney, M. and Parikh D. (2001). «*Where value lives in a networked world*». *Harvard Business Review*, 79, p.p. 70-86.
40. Saxena G. (2005). «*Relationships, networks and the learning regions: case evidence from the Peak District National Park*». *Tourism Management*, vol. 26, p. p. 277-289.
41. Tucker L.R. (1963). «*Implications of factor analysis of three-way matrices for measurement of change*». In C.W. Harris (ed.), *Problems of Measuring Change*. Madison, WI: University of Wisconsin Press.
42. Tucker L.R. (1964). «*The extension of factor analysis to three-dimensional matrices*». In H. Gullikson, & N. Frederiksen (eds.). *Contributions to Mathematical Psychology*. New York: Holt, Rinehart, & Winston.
43. Tucker L.R. (1966). «*Some mathematical notes on three-mode factor analysis*». *Psychometrika*, vol. 31.
44. Valente T.W. (1996). «*Social Network Threshold*» in the Diffusion of innovations. *Social networks*, 18, p.p. 69-89.
45. Van Der Broeck K. and Dercon S. (2011). «*Information Flows and Social Externalities in a Tanzanian Banana Growing Village*». *Journal of Development Studies*, 47(2), p.p. 231-252.
46. World Bank, World Development Report (2008). «*Agriculture for Development*», Washington (D.C.), World Bank, 2007.
47. Walker, K.N., MacBride, A. and Vachon, M.L.S. (1977). «*Social support networks and the crisis of bereavement*». *Social Science and Medicine*, 11, p.p 35-41.
48. Wasserman S. and Faust K. (1994). «*Social Network Analysis*». Cambridge: Cambridge University Press, 1994
49. Watts J. D. (2003). «*Six degrees. The science of a connected age*». London WW Norton and company.
50. Wellman B. (1988). «*Structural analysis: From method and metaphor to theory and substance*». In B. Wellman and S.D. Berkowitz (eds.), *Social Structures: A Network Approach*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.

51. White H. (1992). «*Identity and control*». Princeton: Princeton University Press.
52. Wyckhuys K.A.G. and O'Neil R. J. (2007). «*Role of Opinion Leadership, Social Connectedness and Information Sources in the Diffusion of IPM in Honduran Subsistence Maize Agriculture*». International Journal of Pest Management, 53 (1), p.p. 35-44.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ (ΥΠ.Α.Α.Τ.):
<http://www.minagric.gr>
2. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (AGROCERT): <http://www.agrocert.gr>
3. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ «ΝΟΤΟΣ»: <http://www.notosfresh.gr>
4. ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΑΜΙΡΟΣ-«ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ»:
<http://kritikopervoli.gr>
5. WIKIPEDIA: <http://www.wikipedia.org>
(http://wikipedia.qwika.com/en/Mark_Granovetter
http://wikipedia.qwika.com/en2el/Social_network#Applications_in_social_sciences)
6. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ (EUROPA): <http://europa.eu>
(http://ec.europa.eu/environment/agriculture/pdf/icm_finalreport.pdf)
7. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ & ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ: <http://imu.ntua.gr/>
8. ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ: <http://www.aua.gr>
(http://www.aua.gr/gr/dep/fit/laxanokomia/GL_Soiless_culture.pdf)
9. AGROTICA 2006: <http://www.entsoc.gr/z1files/AGROTICA.pdf>
10. VEGITERRANEO: <http://www.vegiterraneo.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη & Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου»

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Περιφερειακή Ενότητα: **ΛΑΣΙΘΙΟΥ**

Δημοτικό διαμέρισμα: **ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ**

Οργάνωση Παραγωγών :

Ονοματεπώνυμο Παραγωγού:.....

Αριθμός ερωτηματολογίου :

Ημερομηνία συμπλήρωσης :.....

Αξιότιμε / η Κύριε / α,

Το παρόν ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε με σκοπό την πραγματοποίηση έρευνας στο πλαίσιο μεταπτυχιακής μελέτης που εκπονείται στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, σχετικά με τις Οργανώσεις Παραγωγών οπωροκηπευτικών.

Η συμμετοχή σας θα βοηθήσει στη συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων για τη διεξαγωγή και ολοκλήρωση της έρευνας. Συνεπώς θα θέλαμε να απαντήσετε με σαφήνεια, ακρίβεια και ειλικρίνεια στα παρακάτω ερωτήματα.

Οι απαντήσεις σας θα μείνουν εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν **αποκλειστικά και μόνο** για επιστημονικούς σκοπούς.

Ευχαριστώ πολύ για την συνεργασία.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Φύλο

Αντρας Γυναίκα

2. Ηλικία ετών

3. Ποιά η οικογενειακή σας κατάσταση;

- Ανύπαντρος/η
- Παντρεμένος/η
- Χωρισμένος/η
- Χήρος/α

4. Επίπεδο εκπαίδευσης:

- Καμία ή κάποιες τάξεις του δημοτικού
- Απόφοιτος Δημοτικού
- Απόφοιτος Γυμνασίου
- Απόφοιτος Τεχνικής Σχολής (ειδικότητα)
- Απόφοιτος Γενικού Λυκείου ή θτάξιου Γυμνασίου
- Απόφοιτος Τεχνικού Λυκείου (ειδικότητα)
- ΙΕΚ (ειδικότητα)
- Απόφοιτος Ανώτατης ή Ανώτερης σχολής (ειδικότητα.....)

5. Απασχόληση:

Κύρια Απασχόληση Αρχηγού	Δευτερεύουσα Απασχόληση Αρχηγού	Εισοδήματα από άλλη αμειβόμενη απασχόληση των μελών της οικογένειας εκτός γεωργίας

6. Το ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα προέρχεται κυρίως από:

Τη γεωργία Εξωγεωργική απασχόληση

ΕΝΟΤΗΤΑ Β : ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ

7. Πόσα συνολικά στρέμματα εκμεταλλεύεστε (δικά σας και ενοικιαζόμενα);

Ιδιότητα

Ενοικιαζόμενα.....

8. Διάρθρωση παραγωγής

Φυτική Παραγωγή

Είδος Καλλιέργειας (πχ Τομάτα, Ελιές κα)	Στρέμματα

Σύνολο στρεμμάτων	
-------------------	--

Ζωική Παραγωγή

Είδος Ζώου (πχ Πρόβατα, Αίγες κα)	Αριθμός κεφαλιών

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

9. Γνωρίζετε τους λόγους για τους οποίους συστάθηκε/δημιουργήθηκε η Οργάνωση Παραγωγών (ΟΠ) ; Αναφέρετε κατά σειρά προτεραιότητας.

.....

10. Πόσα χρόνια είστε μέλος της Οργάνωσης Παραγωγών;

.....

11. Αναφέρετε κατά σειρά προτεραιότητας, τους λόγους που σας παρακίνησαν να γίνεται μέλος της ΟΠ;

.....

12. Πιστεύετε ότι σήμερα η ΟΠ έχει ανταποκριθεί στους παραπάνω λόγους που σας παρακίνησαν να γίνεται μέλος; (Σημειώστε ανάλογα: 5 = ΑΡΙΣΤΑ, 4 = ΚΑΛΑ, 3 = ΜΕΤΡΙΑ, 2 = ΜΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ, 1 = ΚΑΘΟΛΟΥ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ)

1 2 3 4 5

13. Γνωρίζετε τη διαδικασία λήψης και εφαρμογής αποφάσεων που αφορούν στη διαχείριση και λειτουργία της ΟΠ, τη διαδικασία εκλογής των οργάνων διοίκησης και ελέγχου της ΟΠ? (Σημειώστε ανάλογα: 5 = ΑΡΙΣΤΑ, 4 = ΚΑΛΑ, 3 = ΜΕΤΡΙΑ, 2 = ΜΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ, 1 = ΚΑΘΟΛΟΥ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ)

1 2 3 4 5

14. Συμμετέχετε στις διαδικασίες της ΟΠ; (Σημειώστε ανάλογα: 1 = ΠΑΝΤΟΤΕ, 2 = ΣΥΧΝΑ, 3 = ΚΑΠΟΙΕΣ ΦΟΡΕΣ, 4 = ΣΠΑΝΙΑ, 5 =ΠΟΤΕ)

Συμμετέχω και ψηφίζω στις Γενικές Συνελεύσεις της ΟΠ	
Συμμετέχω στις συσκέψεις για θέματα της ΟΠ ή των μελών της.	
Συμμετέχω σε ενημερωτικές ημερίδες, σεμινάρια και συνέδρια που υλοποιεί η ΟΠ.	
Άλλο	

15. Σε περιπτώσεις που δεν συμμετέχετε στα παραπάνω, συνήθως με ποιο τρόπο ενημερώνεστε; (Αναφέρετε τα τρία σημαντικότερα, σημειώνοντας 1-3, κατά σειρά σπουδαιότητας)

Με γραπτές ανακοινώσεις της ΟΠ	
Από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου	
Από άλλα μέλη της ΟΠ	
Άλλο	

- 16. Ποια είναι η γνώμη σας για τη λειτουργία της ΟΠ ;** (Βαθμολογήστε ανάλογα: 1 = ΑΡΙΣΤΑ, 2 = ΚΑΛΑ, 3 = ΜΕΤΡΙΑ, 4 = ΜΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ, 5= ΚΑΘΟΛΟΥ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΑ)

Διοικητική διαχείριση	
Οικονομική διαχείριση	
Δημοκρατική λειτουργία	
Ενημέρωση μελών	
Εκπαίδευση μελών	
Εισαγωγή καινοτομιών	

- 17. Γνωρίζετε τι νέο έχει υλοποιήσει η ΟΠ κατά τη τελευταία τριετία;** (Αναφέρετε τα τρία σημαντικότερα, σημειώνοντας 1-3, κατά σειρά σπουδαιότητας.)

Αγορά πλαστικού κάλυψης θερμοκηπίου	
Σύστημα ιχνηλασιμότητας: σχεδιασμός, εγκατάσταση και υποστήριξη	
Προώθηση των προϊόντων της ΟΠ (πχ. Διαφήμιση -Συμμετοχή σε εκθέσεις)	
Κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων (πχ Συσκευαστήριο, αποθήκη κα)	
Ολοκληρωμένη διαχείριση της καλλιέργειας	
Εκπαίδευση	
Εκπαιδευτικές επισκέψεις στο εσωτερικό και στο εξωτερικό	
Άλλο.....	

- 18. Πιστεύετε ότι έχετε ωφεληθεί από τη συμμετοχή σας στην ΟΠ;** (Σημειώστε ανάλογα: 1 = ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ, 2 = ΠΟΛΥ, 3 = ΑΡΚΕΤΑ, 4 = ΛΙΓΟ, 5 = ΚΑΘΟΛΟΥ)

1 2 3 4 5

- 19. Σημειώστε ποια είναι η συνολική εκτίμηση της συμμετοχής σας στην ΟΠ:**

- Πολύ θετική
- Θετική
- Μέτρια
- Κακή
- Πολύ κακή

- 20. Σημειώστε εάν είστε μέλος σε:**

- Άλλη Οργάνωση Παραγωγών (για άλλο προϊόν)
- Άλλο Αγροτικό Συνεταιρισμό
- Περιβαλλοντική οργάνωση
- Αγροτικό Σύλλογο
- Άλλο.....

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ: ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

- 21. Που συνήθως συναντιέστε-συζητάτε με τα άλλα μέλη της Οργάνωσης Παραγωγών;** (Αναφέρετε τα τρία σημαντικότερα, σημειώνοντας 1-3, κατά σειρά σπουδαιότητας)

Εγκαταστάσεις της ΟΠ	
Καφενείο	
Πλατεία	
Διαδίκτυο (internet)	
Αλλού (.....)	
Δεν συναντώ-συζητώ με άλλους της ΟΠ	

- 22. Κάθε πότε λαμβάνουν χώρα τέτοιες συναντήσεις;** (Σημειώστε κατά σειρά προτεραιότητας)

Κάθε μέρα	
2-3 φορές την εβδομάδα	
1 φορά την εβδομάδα	
2 φορές το μήνα	
1 φορά το μήνα	
Σπανιότερα	

- 23. Στις συναντήσεις αυτές ποια είναι τα πιο συνηθισμένα γεωργικά θέματα της συζήτησης;** (Σημειώστε κατά σειρά προτεραιότητας.)

Καλλιεργητικές τεχνικές/ πρακτικές (φύτευση, περιποιήσεις, άρδευση, φυτοπροστασία)	
Κόστος παραγωγής προϊόντων	
Τιμές πώλησης προϊόντων	
Τόπος και τρόπος πώλησης προϊόντων	
Επιδοτήσεις –Ενισχύσεις – Ευρωπαϊκά Προγράμματα –νέα ΚΑΠ	
Περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής	
Καθεστώτα ποιότητας (βιολογική παραγωγή, ολοκληρωμένη διαχείριση, ΠΟΠ, ΠΓΕ) - Διαδικασίες πιστοποίησης	
Νέες, εναλλακτικές καλλιέργειες	
Άλλα	

- 24. Έχετε ακούσει για την υδροπονία / τις υδροπονικές καλλιέργειες;**

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Εάν σε αυτή την ερώτηση απαντήσατε αρνητικά (**ΟΧΙ**), πηγαίnete απευθείας στην ερώτηση **28**.

25. Εάν απαντήσατε *ΝΑΙ* στην ερώτηση 24, από πού πληροφορηθήκατε αρχικά για αυτήν;

Όνομα	Ιδιότητα/ επάγγελμα	Φορέας	Θέση στον φορέα	Μέσο επικοινωνίας

26. Με ποιους κυρίως επιδιώκετε να συζητάτε για το υδροπονικό σύστημα καλλιέργειας :

Όνομα	Ιδιότητα/ επάγγελμα	Φορέας	Σχέση συγγένειας)	Θέση στον φορέα	Μέσο επικοινωνίας	

27. Εφαρμόζετε στη γεωργική σας εκμετάλλευση υδροπονικό σύστημα καλλιέργειας;

ΝΑΙ

ΝΑΙ αλλά πειραματικά σε έκτασηστρεμμάτων

ΟΧΙ

28. Όταν αναζητάτε πληροφορίες για κάποιο θέμα, που είναι καινούργιο, δεν το γνωρίζετε καλά ή το έχετε απλά ακουστά και το οποίο σας ενδιαφέρει σε ποιόν απευθύνεστε:

Όνομα	Ιδιότητα/ επάγγελμα	Φορέας	Σχέση συγγένειας	Θέση στον φορέα	Θέμα πληροφορίας	Μέσο επικοινωνίας	Τύπος επικοινωνίας

29. Απευθύνονται άλλοι σε εσάς;

Πάντοτε	
Συχνά	
Συνήθως	
Πού και πού	
Σπάνια	
Ποτέ	

30. Ποιοι κυρίως επιδιώκουν να απευθύνονται σε εσάς;

Όνομα	Ιδιότητα/ επάγγελμα	Φορέας	Σχέση συγγένειας	Θέση στον φορέα	Θέμα πληροφορίας	Μέσο επικοινωνίας	Τύπος επικοινωνίας

31. Όταν γνωρίζετε πληροφορίες για κάποιο θέμα που ενδιαφέρει τους υπόλοιπους αγρότες, μέλη ή μη μέλη της ΟΠ τις μοιράζεστε μαζί τους;

Πάντοτε	
Συχνά	
Συνήθως	
Πού και πού	
Σπάνια	
Ποτέ	

32. Γνωρίζετε κάποιους πρωτοπόρους/ καινοτόμους αγρότες (στην ΟΠ, στην ευρύτερη περιοχή ή και αλλού) ;

Όνομα	Φορέας	Θέση στον φορέα	Θέμα καινοτομίας	Επικοινωνία δική σας με αυτούς (ΝΑΙ-ΟΧΙ)

33. Για το σύστημα της Ολοκληρωμένης διαχείρισης της καλλιέργειας από ποιους ενημερωθήκατε και πειστήκατε να ενταχθείτε σε αυτό;

Όνομα	Ιδιότητα/ επάγγελμα	Φορέας	Θέση στον φορέα	Μέσο επικοινωνίας

34. Εφαρμόζετε στη γεωργική σας εκμετάλλευση το σύστημα Ολοκληρωμένης διαχείρισης;

ΝΑΙ σε όλες τις καλλιέργειες

ΝΑΙ αλλά μόνο σε

ΟΧΙ

35. Εάν ναι, ποιοι λόγοι σας παρακίνησαν να εφαρμόσετε το σύστημα Ολοκληρωμένης διαχείρισης;

(Αναφέρετε τους τρεις σημαντικότερους, σημειώνοντας 1-3, κατά σειρά σπουδαιότητας)

Υποχρέωση από την ΟΠ	
Οικονομικοί λόγοι (πχ. διάθεση παραγωγής, τιμή, κλπ)	
Εξασφάλιση ενισχύσεων σε επενδύσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση	
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την παραγωγή ασφαλών/υγιεινών προϊόντων, η προστασία της υγείας των καταναλωτών	
Ευαισθησία για την προστασία του περιβάλλοντος	
Επιρροή από άλλους παραγωγούς που πιστοποιούν τις παραγωγές τους	
Αυξανόμενη τάση των καταναλωτών /μεταποιητών να προτιμούν τα πιστοποιημένα προϊόντα	
Άλλο.....	

36. Από πότε εφαρμόζετε το σύστημα Ολοκληρωμένης διαχείρισης;

Έτος

37. Θεωρείτε τον εαυτό σας από τους πρώτους που εφάρμοσαν το σύστημα Ολοκληρωμένης διαχείρισης στην ΟΠ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ

38. Έχετε λάβει εκπαίδευση σχετικά με το σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

39. Εάν ΝΑΙ παρακαλώ αναφέρετε από ποιους και που;

ΠΟΙΟΙ

ΠΟΥ

.....
.....
.....
.....

40. Πώς αξιολογείτε την εκπαίδευσή σας;

Πολύ ικανοποιητική

Ικανοποιητική

Μέτρια

Λίγο ικανοποιητική

Καθόλου ικανοποιητική

41. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχετε κατανοήσει τις απαιτήσεις του προτύπου;

Πολύ καλά

Καλά

Μέτρια

Λίγο

Ελάχιστα

42. Έχετε ενημερωθεί για τους παρακάτω κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής (ΚΟΓΠ) που πρέπει να εφαρμόζετε:

ΚΩΔΙΚΕΣ ΟΡΘΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	ΝΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΣ	ΝΑΙ ΓΡΑΠΤΩΣ	ΟΧΙ
Πολλαπλασιαστικό υλικό			
Διαχείριση του εδάφους			
Ορθή εφαρμογή των καλλιεργητικών φροντίδων			
Ορθή εφαρμογή φυτοπροστασίας της καλλιέργειας			
Ορθή εφαρμογή λίπανσης της καλλιέργειας			
Ορθή εφαρμογή άρδευσης της καλλιέργειας			
Συγκομιδή και μετασυλλεκτικοί χειρισμοί			
Διαχείριση ρύπων			
Περιβάλλον και βιοποικιλότητα			
Υγεία, ασφάλεια και κατάρτιση των εργαζομένων			

43. Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετε τους ΚΟΓΠ;

(βαθμολογείστε το καθένα με 1=ΚΑΘΟΛΟΥ, 2=ΛΙΓΟ, 3=ΑΡΚΕΤΑ, 4=ΠΟΛΥ, 5=ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ)

ΚΩΔΙΚΕΣ ΟΡΘΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

Πολλαπλασιαστικό υλικό	
Διαχείριση του εδάφους	
Ορθή εφαρμογή των καλλιεργητικών φροντίδων	
Ορθή εφαρμογή φυτοπροστασίας της καλλιέργειας	
Ορθή εφαρμογή λίπανσης της καλλιέργειας	
Ορθή εφαρμογή άρδευσης της καλλιέργειας	
Συγκομιδή και μετασυλλεκτικοί χειρισμοί	
Διαχείριση ρύπων	
Περιβάλλον και βιοποικιλότητα	
Υγεία, ασφάλεια και κατάρτιση των εργαζομένων	

44. Σε ποιο βαθμό εφαρμόζετε τα παρακάτω: (Βαθμολογείστε το καθένα με 1=ΚΑΘΟΛΟΥ, 2=ΛΙΓΟ, 3=ΑΡΚΕΤΑ, 4=ΠΟΛΥ, 5=ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ)

Λίπανση σύμφωνα με συνταγολόγιο	
Εντομοστεγή δίκτυα	
Δίκτυα σκίασης	
Αφαλάτωση υφάλμυρων νερών με συστήματα αντίστροφης ώσμωσης για άρδευση ή άλλη χρήση	
Βομβίνους γονιμοποίησης ανθέων τομάτας	

45. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα κύρια οφέλη από την εφαρμογή του συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης;

(βαθμολογείστε το καθένα με 1=ΚΑΘΟΛΟΥ, 2=ΛΙΓΟ, 3=ΑΡΚΕΤΑ, 4=ΠΟΛΥ, 5=ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ)

Μείωση κόστους παραγωγής– λιγότερες εισροές	
Αυξημένη ζήτηση των προϊόντων, λόγω ποιότητας και ασφάλειας αυτών και περιβαλλοντικής ευαισθησίας	
Αυξημένη τιμή πώλησης του προϊόντος	
Σταθεροποίηση /Αύξηση στρεμματικής απόδοσης παραγωγής	
Καλύτερη ποιότητα, ασφάλεια, υγιεινή	
Προστασία του περιβάλλοντος	
Καλύτερη προώθηση	
Αύξηση διαπραγματευτικής δύναμης	
Καλύτερη ενημέρωση/κατάρτιση από αρμόδιους φορείς για τη διαχείριση της εκμετάλλευσης	
Σεβασμός στον καταναλωτή	
Άλλο.....	

46. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα αρνητικά σημεία από την εφαρμογή του συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης;

(βαθμολογείστε το καθένα με 1=ΚΑΘΟΛΟΥ, 2=ΛΙΓΟ, 3=ΑΡΚΕΤΑ, 4=ΠΟΛΥ, 5=ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ)

Χαμηλή τιμή προϊόντων – Μη αναγνώριση της αξίας τους	
Γραφειοκρατία - Πλήθος αρχείων, ενημερώσεων, εγγράφων κα, για λήψη του πιστοποιητικού	
Έλλειψη αναγνώρισης που αρμόζει στα πιστοποιημένα προϊόντα	
Αύξηση εργατικών	
Δυσκολίες στην παροχή αναγκαίας βοήθειας από τον επιβλέποντα γεωτεχνικό	
Προσαρμογή, διάθεση των εργαζομένων να εφαρμόσουν το σύστημα στο μέρος που τους αφορά	
Δυσκολίες στην εφαρμογή των απαιτήσεων για τη περιβαλλοντική προστασία	
Δυσκολίες στην εφαρμογή των απαιτήσεων που έχουν σχέση με τη φυτοπροστασία	
Δυσκολίες στην εφαρμογή των καλλιεργητικών φροντίδων	
Δυσκολίες στη διαχείριση των ρύπων	
Δυσκολίες στη διαχείριση του εδάφους	
Δυσκολίες στην άρδευση	
Δυσκολίες στη λίπανση	
Δυσκολίες στη συγκομιδή και τους μετασυλλεκτικούς χειρισμούς	
Δυσκολίες στην εφαρμογή των απαιτήσεων για την υγεία, ασφάλεια και κατάρτιση των εργαζομένων	
Άλλο.....	

47. Στο μέλλον:

	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΙΣΩΣ	ΣΧΟΛΙΑ
Θα συνεχίσετε να πιστοποιείτε την παραγωγή σας;				
Θα προχωρήσετε και σε πιστοποίηση άλλων καλλιεργειών; Αν ναι ή ίσως, σε ποιες;				

48. Ποιο είναι κατά προσέγγιση το εισόδημα που λαμβάνετε ετησίως από τη γεωργία (συμπεριλαμβανομένων των επιδοτήσεων);

- Έως 5.000 €
- Από 5.000 έως 10.000 €
- Από 10.000 έως 15.000 €
- Από 15.000 έως 20.000 €
- Πάνω από 20.000 €

49. Ποιο είναι κατά προσέγγιση το ετήσιο οικογενειακό εισόδημά σας (αν υπάρχουν και άλλες πηγές εισοδήματος εκτός γεωργίας);

- Έως 5.000 €
- Από 5.000 έως 10.000 €
- Από 10.000 έως 15.000 €
- Από 15.000 έως 20.000 €
- Πάνω από 20.000 €